XXXIX

METHOD.

G. Lein.

ALL.

S. P. N.

METHODII

EPISCOPI ET MARTYRIS

CONVIVIVM DECEM VIRGINVM.

LEO ALLATIVS

Hactenus non editum primus

Graece vulgauit, Latine vertit, Notas, & Diatribam de METHODIORVM scriptis adiecit.

ROMAE,

Typis S. Congreg. de Propaganda Fide. MDCLVI.

Superiorum permissu.

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

PONT. OPT. MAX.

DIVINA prouidentia factum est, BEATISSIME PATER, vt temporibus miseris ac perditis, summum Tibi rerum committeretur imperium; Iam diu est, quod tot tantisque difficultatibus genus hominum vniuersum affligimur, ac pene conficimur. Experimur omnes, & non sine animi dolore gemimus, & peste & bello nutantem Italiam; nec minus horum vulneribus aliæ Prouinciæ & Regna per-

cutiuntur, quæ adeo ſingulis momentis, ne dicam, horis prægrauata, grauiora quoque ſpicula minantur in poſterum. Et ſic in peiorem partem verſa ſunt omnia, vt nulla concipiatur acerbitas, quam in hoc tempeſtatum ac calamitatum concurſu adfuturam non pertimeſcamus. Etiamſi quadrigas ſolis aſcendam, atque hinc effugiam, vix effugiam infortunium. Ita res ſe habet. Hinc nonnulli paulo fidentius Principes ſimilibus temporibus nutu ſuo Rempublicam gerentes, infœlices reputant, quod non minus ipſi malorum magnitudine obruantur, eoque miſeriores, quod ſuorum & populorum fortunis aduerſis circumuallentur. Sed mihi, nec abſque ratione, demutare ſententiam liceat. Ille Princeps præſtan-

tior

tior est, nec vnus aliquis inficias iuerit, qui pluribus & maioribus virtutibus munitus præsentibus malis remedia adhibet, non is qui in rebus prosperis, & ad voluntatem fluentibus somno crapulaq; nihil agens conficitur. Nullum huic sors campum impertitur, in quo virtus excurrere, aut cognosci possit; quare nusquam ille, sed fortuna illius magis collaudabitur, quæ res, vt percommode caderent, effecit. Quod in afflictis rebus non æque euenit. Tum enim in Principe & munificentia, & prudentia, & cura, & solicitudo, & prouidentia, & animi robur & magnitudo, & omnium rerum humanarum contemptio & despicientia, & si quid aliud ad extrahendam ex ærumnis, saluandamque Rempublicam accommodum

eſt, meridianis radijs clariores elucent. Diuina ergo prouidentia, cum videntur omnia labaſcere, ALEXANDER VII. mundo datus eſt, virtutum omni genere inſtructus, & ad ſubleuandum genus humanum aptiſſimus. Ne hic plura referam, S. Chriſti Martyr METHODIVS & conſilio, & eruditione, & dicendi grauitate magnus, nunc primum ſub tuæ claritatis Sole, & muneris largitate e tenebris in publicam lucem emergens, ſuo a me Latino facto Sympoſio, integram, & a Chriſto & Apoſtolis traditam religionem tuentibus ample munificeque Conuiuium exornans, & de Caſtitate ſermonibus a ſelectis decem Virginibus habitis, Chriſtianam viuendi rationem explicans, haud falſa memorare me confirmabit. Is

naa-

nanque in fine Operis quærens, quinam præstantiores sint, ij ne qui non concupiscunt, & cupiditatibus imperant; an qui concupiscunt, seruant tamen Virginitatem? decernit, postquam in vtramq; partem subtiliter disputasset, illum esse Gubernatorem bonum, qui in magnis & arduis tempestatum fluctibus, non qui in quiete & tranquillitate cymbam seruat: Medicum, qui in grauissimis morbis exercitus, sanitatem pluribus restituit: Luctatorem, qui, licet æmulos habeat, eosq; magnos, atque validos, in lucta tamen nunquam euertitur. Dicam igitur & ego, quod verum est. Non prospero rerum successu ad optatos exitus proueheris, nec venti conatibus obsecundant: cœlum terraque & elementa ipsa, & grauitate mor-

borum, & aëris intemperie, & alimentorum prauitate vbicunq; cum humano genere congrediuntur. Solus noxam ſubleuas, ſolus ægris medicinam das, ſolus commiſſam tibi cymbam in tranquillum portum conijcis. omnes motus aduerſarij, mutationeſque rerum & temporum leues atque imbecillæ ſunt, ſi in virtutis Tuæ certamen venerint. Etiam in Phalaridis tauro incluſi, dum ſuccenſis ignibus torrentur, grauia quæque & quoſcunque caſus infeſtos ſubter ſe habent. Veruntamen de iſtis rebus ipſe ſermonem abſtineam. Dicent qui nunc viuunt, & prædicabunt Te magnis clamoribus multis poſt ſeculis poſteri, nanque beneficijs hiſce tuis deuicti, ad te pertinebunt, & Dominum humaniſſimum, &

Gu-

Gubernatorem prouidentiſſimum , & Medicum ſolertiſſimum, & Luctatorem firmiſſimum, &, quod omnium caput eſt, in aduerſis ipſis fœliciſſimum. Viuas interim Neſtoris annos, maximis tuis atque immortalibus in Rempublicam Chriſtianam meritis magis ac magis ſemper illuſtrior.

IOSEPHI MARIAE SVARESII
Vasionensis Episcopi

In S. METHODII Episcopi & Martyris Symposium,

A Leone Allatio in Latinum versum,

EPIGRAMMA.

Παρθενίης αἶνος πινυτῆς, καλῶς τε πιφαύσκων
Μεθόδιος, ταύτης ὀρθὰ κέλευθ' ἐνέπει.
Τὰς δ' οὐ μοῦνον ἴσασιν Ἑλληνίδες, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ
Νῦν θύγατρες Λατίου Ἀλλατίου μελέτῃ.
Ἁγνείας κεῖναι στεφανοῦνται ἐπ' ἄνθεσι, γλωττῶν,
στέμμα τ' ἐπιστημῶν ἁβρὸν ἄγει σε, Λέων.

Idem Latine eodem Interprete.

Methodius castas memorans, laudansque puellas
Graias, in læso viuere flore docet;
Suadet & Aureolam hanc doctus seruare Latino
Eloquio Allatius Virginibus Latijs.
Illas Aethereo cingent splendore corollæ,
Doctrinæ omnigenæ Te diadema, Leo.

AD-

ADDENDA.

PAg. 326. post illa verba *de Resurrectione contra Origenem?*] Et duos fuisse Tractatus, videtur colligi ex Ioanne Darensi Syro Tract.4. de Resurrectione corporum cap. 1. cuius mihi verba ex Syriacis Latina communicauit vir doctissimus Abrahamus Ecchelensis; *Hæc quoque & Methodius asserit in Tractatu de Resurrectione, & in eo qui est aduersus Origenem, dicens. Nequaquam hæc omnia corrumpentur.* &c. quod tamen non probo: licet enim particula *Et* Tractatum de Resurrectione a Tractatu, qui est contra Origenem videatur disiungere, & veluti diuersos commemorare, attamen non id necessario infert, potuit enim maioris expressionis gratia apponi, Tractatum nempe de Resurrectione illum ipsum esse, qui est contra Origenem. Et potuit in scriptis Origenis materiæ amplam nactus occasionem, alios atque alios Tractatus concinnare Methodius, inque iisdem similia inculcando repetere.

Pag. 327. post illa verba; *Vt videre est apud Epiphanium.* &c.] Et maiori errore se implicant Gesnerus in Bibliotheca, & illius Epitomatores, qui Procli verba, quæ Patarensis sunt ad Proclum Constantinopolitanum multo Methodio recentiorem, & qui post Epiphanium scripsit, inepte referunt. *Procli*, Constantinopolitani

litani nempe, *verba multa referuntur ab Epiphanio*.

Pag 334. post illa verba, *dictum Tractatum coniunxerit*.] His si placuerit adde Methodium Melenici Metropolitam, & Methodium Hieromonachum, quorum in Turcogræcia Crusij lib.3. & 4. huius ad Ioannem, illius ad Theodosium Zygomalas leguntur Epistolæ. Ni vnus idemq; ex Hieromonacho, in Melenici Metropolitam promotus, ad bas, hanc Hieromonachus, illam Metropolita scripserit. Veruntamen similia discutere, non tanti videtur. Homines sunt inglorij, & Epistolæ ipsæ leui manu, leuioreque mente conscriptæ. Ob præfixum tamen Methodij nomen recensitæ sunt.

Pag. 409. post illa verba; *Audire non sustinebunt*.] Theodoretus Hæretic. Fabul. lib. 5. c. 13. de Spiritu sancto, Ὁ δὲ τῆς ὑπάρξεως τρόπος οὔτε τῇ κτίσει προσέοικεν, ἄκτιστον γὰρ τὸ πανάγιον πνεῦμα, οὔτε τῷ μονογενεῖ υἱῷ. οὐδεὶς γὰρ τῶν Θεοφόρων γέννησιν προσηγόρευσε τὴν τοῦ θείου πνεύματος ὕπαρξιν. ἐκ μέντοι τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτὸ, καὶ Θεὸν εἶναι οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγοι. *Existentiæ autem modus neque creaturæ est similis: increatus est enim Spiritus sanctus; nec vnigenito Filio: nullus enim Sanctorum generationem appellauit existentiam Spiritus diuini. ex Deo vero ipsum esse & Deum esse docent sacræ Scripturæ*. Et in Eranista, siue Polymorpho. Α. Καὶ μέντοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡσαύτως

s ἐκ

ἐκ τοῦ Θεοῦ εἶναι διδάσκει. Β. ὡμολόγηται. Α. ἀλλὰ τὸν μὲν Θεὸν λόγον ὀνομάζει υἱὸν μονογενῆ. Β. οὕτως ὀνομάζει. Α. τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐδαμοῦ προσηγόρευσεν. Β. οὐ δῆτα. Α. Καίτοι ἐκ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦτο ἔχει τὴν ὕπαρξιν. Β. ἀληθές. Α. Ἐπεὶ τοίνυν συνωμολογοῦμεν ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν υἱόν, τολμήσεις ἄν ποτε υἱὸν ὀνομάσαι τὸ πανάγιον πνεῦμα; Β. οὐδαμῶς. Α. διατί; Β. ἐπεὶ οὐχ εὕρηκα τὸ ὄνομα τόδε παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ. Α. ἀλλὰ γεγεννημένον; Β. οὐδὲ τοῦτο. Α. τοῦ δὴ χάριν; Β. οὐκ ἐδιδάχθην οὐδὲ τοῦτο παρὰ τῆς γραφῆς. Α. τὸ δὲ μὴ γεγεννημένον, μηδὲ ἐκτισμένον ποίας ἂν εἰκότως τύχοι προσηγορίας. Β. ἄκτιστον αὐτὸ καὶ ἀγέννητον ὀνομάζομεν. Α. Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔτι μὲν ἐκτίσθαι, οὔτε μὴν γεγεννῆσθαι φαμέν. Β. οὐδαμῶς. A. *Et Spiritum sanctum similiter ex Deo esse docet.* B. *in confesso est.* A. *At Deum quidem Verbum Filium nominat unigenitum.* B. *Sic nominat.* A. *Spiritum autem sanctum nunquam sic appellauit.* B. *Nunquam.* A. *Et tamen is quoque ex Patre & Deo suam habet existentiam.* B. *Verum est.* A. *Quoniam igitur confitemur ex Deo & Patre esse & Filium & Spiritum sanctum, audes ne vnquam Spiritum sanctum appellare Filium?* B *Nequaquam.* A. *Quam ob rem?* B. *Quia in sacra Scriptura hoc nomen non inueni.* A. *An vero genitum?* B. *Nec hoc quidem.* A. *Quid ita?* B. *Neque hoc a sacra Scriptura didici.* A. *Quod autem nec genitum est, nec creatum, quam congruenter appellationem*

nem

nem accipiet? B. *Increatum illud & ingenitum appellamus.* A. *Spiritum vero Sanctum, nec creatum nec genitum esse dicimus.* B. *nullo modo.*

Pag 427. post illa verba, *Eum alterius esse naturæ.*] Et primo aduersus Eunomium libro scripserat; Ἐκεῖνο δὲ τίνι τῶν πάντων ἄδηλον, ὅτι τὸ μεῖζον, ἢ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον, ἢ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τῆς δυνάμεως πλεονασμὸν, ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος ὑπεροχὴν, ἢ κατὰ τὴν τοῦ ὄγκου περιουσίαν λέγεται. Οὔτε οὖν κατὰ τὸν ὄγκον, οὔτε κατὰ πλεονασμὸν δυνάμεως, ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος ὑπεροχὴν ἐνταῦθα ῥηθήσεται; Λείπεται τοίνυν κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον ἐνταῦθα τὸ μεῖζον λέγεσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀρχὴ τῷ υἱῷ, κατὰ τοῦτο μείζων ὁ πατὴρ, ὡς αἴτιος καὶ ἀρχή. τὸ δὲ πατὴρ τί ἄλλο σημαίνει, ἢ οὐχὶ τὸ αἴτιον εἶναι καὶ ἀρχὴ τοῦ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντος. *Illud vero cui tandem gentiũ incompertum est, Maius dici, aut ratione causæ. aut quod eo maius aliquod possit, aut quod dignitate præcellat, aut propter molis exuperantiã? Neque igitur secundũ molem neque secundum excessum potentiæ, neque eminentiam dignitatis hoc loco maius dicetur; reliquũ igitur est vt dicatur secundũ causæ rationem. Quoniam enim Filio origo est a Patre, & respecta maior est Pater, vt causa & origo. Patris autem nomen quid aliud quam geniti causam & originem notat?* Cyrillus in primo Thesaurorum. ἴσος τοιγαροῦν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ὑπάρχων ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, καὶ ὅμοιος κατὰ πάντα, μείζονα αὐτὸν, φησιν, ὡς ἄναρχον ἔχει ἀρχὴν,

κατὰ

κατὰ μόνον τὸ ἐξ οὗ, εἰ καὶ σύνδρομον αὐτῷ τὴν ὕπαρξιν ἔχει. Et, *λέγεται δὲ μείζων ὁ πατὴρ, ὡς ἀρχὴ τοῦ συναϊδίου γεννήματος.* *Aequalis igitur ſecundum rationem ſubſtantiæ exiſtens Filius, Patri & ſimilis quoad omnia, maiorem ipſum appellat, vtpote qui principium habeat eum, qui principio caret, ſolum ſecundum illud, ex quo, quamuis concurrentem vnaq; comitem ipſi exiſtentiam habeat.* Et, *Dicitur autem maior Pater tanquam principium coæternæ prolis.* Ioannes Damaſcenus lib. 1. cap. de Trinit. *ὅτι οὖν ἀκούσωμεν ἀρχὴν, καὶ μείζονα τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα, τὸ αἴτιον νοήσωμεν.* *Cum autem audimus principium, & maiorem Patrem Filio, cauſam intelligemus.*

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sac. Palatij.
M. A. Oddus Episc. Hierap.

Ex commissione Reuerendissimi Patris F. Raimundi Capisucci S. Palatij Apostolici Magistri legi sæpius S. Methodij Episcopi & Martyris de Castimonia Dialogum, siue Symposium decem Virginum, cum Notis in eundem, & Diatriba de Methodiorum scriptis Clarissimi Viri Leonis Allatij, in quibus nihil est, quod non pie & docte & erudite dictum sit. Dignum itaque existimo, quod in lucem proferatur ad omnium vtilitatem. Ita censeo Romæ die 29. Iulij 1656.

D. Ferdinandus Vghellus Abb. Ord. Cisterc.

Imprimatur.

Fr. Raimundus Capisuccus Ord. Prædicator.
S. Palatij Apostolici Magister.

Loquentes introducuntur.

Virtus. Eubulium. Gregorium.
Marcella. Theophila. Thalia.
Theopatra. Thallusa. Agatha.
Procilla. Thecla. Tusiana.
Domnina.

Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν

ΜΕΘΟΔΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ.

ἢ

ΠΕΡΙ ΑΓΝΕΙΑΣ.

S. P. N.

METHODII

EPISCOPI, ET MARTYRIS

CONVIVIVM DECEM VIRGINVM,

ſiue

DE CASTIMONIA

LEONE ALLATIO Interprete.

Εὐκαιρότατα ὑπέστης, ὦ Γρηγόριον, καὶ γὰρ ἔναγχός σε ἐζήτουν, βουλόμενος μαθεῖν τὴν Μαρκέλλης συνουσίαν, καὶ Θεοπάτρας, καὶ τῶν λοιπῶν Παρθένων, τῶν τότε ἐν τῷ συνδεί-

Opportuniſſime mihi obuiam procedis, Gregorium. Nanq; nuper te quaritabam, Marcellæ, & Theopatræ, nec non aliarum Virginũ, quæ tum ad conuiuium

 vna

vna conuenere congressum perconctaturus, de Castimonia colloquuta, quænam illa fuerint cupientissimus doceri. Rumor siquidem est, eas adeo ample, magnifice, & valde decertasse, vt ex iis nihil quod ad rem propositam reputabatur necessarium defecisse, visum sit. Si aliam ob causam huc accessisti, ea tempus in aliud dilata, ne ægre nunc tuleris, de quibus te perconctamur, ea, vti gesta sunt, & suo ordine commemorare. GREGOR. *Spe mea, vt coniicio frustrata sum, cum iam alius, quæ me sciscitaris, ante aduentū huc meum prænunciauerit. Ipsa siquidem æstimans ex his quæ acciderant, nihil in alienas aures deuenisse, iactanter admodum inflata superbiebam, complacebamque mihi tamquam quæ prima de iis*

ταυτῇ παραγενομένων· περὶ τῶν τῆς Ἁγνείας λόγων, τίνες ἦσαν. φασὶ γὰρ σφόδρα μεγαλοπρεπῶς οὕτως αὐτὰς, καὶ ἰσχυρῶς ἠγωνίσθαι, ὡς μηδενὸς εἶναι τῶν εἰς τὸ προκείμενον ἀναγκαίων ἐνδεεῖς. Εἰ οὖν ἑτέρου τινὸς ἕνεκα ἦλθες, τοῦτο εἰσαῦθις ἀναβαλλομένη, μὴ ὀκνήσῃς νῦν, περὶ ὧν πυνθανόμεθά σου, ἀκολούθως ἡμῖν ἅπαντα διηγεῖσθαι. ΓΡΗΓΟΡ. Ἥμβροτον, ὡς ἔοικε, τῆς ἐλπίδος, ἑτέρου προαγγείλαντος ἤδη, περὶ ὧν ἐρωτᾷς. Ἐγὼ γὰρ μηδέπω μηδὲν ἀκηκοέναι νομίσασά σε τῶν γεγονότων σφόδρα μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἐκαλλωπιζόμην, ὡς πρώτη μέλλουσα ἐξαγγέλ-

λεῖν. Διὸ δὴ καὶ ἐσπούδαζον τάχιον δεῦρο ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο εὐλαβηθεῖσα, τὸ μὴ προληφθῆναι ὑπὸ ἄλλου. ΕΥΒΟΥΛ. Θάρσει. καὶ γὰρ οὐδὲν ἀκριβῶς, ὦ μακαρία, πεπύσμεθα τῶν γεγονότων· οὐ γὰρ ἔσχεν ὁ ἀναγγείλας ἀφηγήσασθαι πλέον, ἢ ὅτι διάλογοι γεγόνασι. τίνες δὲ, καὶ ὅπως ἐπανερωτώμενος ἠγνόει. ΓΡΗΓ. Οὐκοῦν βούλεσθαι, ἐπειδὴ δι' αὐτὸ ἐνταῦθα παραγενόμην, ἁπάντων ἐξ ἀρχῆς ἐπακοῦσαι τῶν εἰρημένων, ἢ τὰ μὲν παραλείψω, τῶν δὲ ἐπιμνησθῶ, ἃ καὶ ἀξιομνημόνευτα ἡγοῦμαι τυγχάνειν; ΕΥΒ. Οὐ πάντως, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ὦ Γρηγόριον,

ijs nuncium essem allatura: ideoque properabam propere huc ad vos progredi, timens, ne ab alio præuerterer, nec essem prima. EVBVL. *Bono sis animo: nanq; nihil certi aut accurati earum, quæ peracta sunt, o Beata, hactenus, ad aures nostras peruenit. Nūcius quippe nihil nobis præterea narrare potuit, nisi tantum colloquia intercessisse: quænam autem ea fuerint, & quo modo perfecta, interrogatus, nescire se fatebatur.* GREGOR. *Vultis ne itaq; quando non alia de causa huc aduenerim, ab initio rerum dictarum seriem vniuersam percipere? An vero quædam silentio inuoluta præteriens, quæ commemoratu digniora mihi videntur, in medium afferam?* EVB. *Nequaquam id fiat, Gregorium, sed ab*

initio primum enarra nobis congressum, vbi peractus est, & epularum apparatum, & vti tu pocula infundebas. [a] *Illæ vero aureis poculis propinantes sibi mutuo, ingentem cælũ aspiciebant.* GREG. *Semper es in congressibus vehemens, & in rebus exquirendis admodum curiosus, singula quæque ab omnibus sedulo rimans.* EVBVL. *Male nunc, Gregorium, verbis confligitur. Quare quæ ex te precati sumus facta vniuersa ab initio memora: & caue aliter feceris.* GREGOR. *Conabor ipsa. Verum tu ante omnia mihi respondeas. Agnoscis ne Philosophiæ filiã Virtutem?* EVBVL. *Quid tum?* GREGOR. *In Hortum illius ad Orien-*

πρῶτον εἰσήγησαι, τὴν τε συνέλευσιν, ἔνθα ἐξήχθη καὶ τὴν ἐδεσμάτων τὰς παρασκευάς. σαυτήν τε πῶς οἰνοχοοῦσας. Α. αἳ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι δειδέχατ' ἀλλήλας μέγαν οὐρανὸν εἰσορόωσαι. ΓΡΗΓΟΡ. Αἰεὶ δεινὸς ἐν ταῖς ὁμιλίαις, καὶ φιλοπευστῶν σφόδρα τυγχάνεις ἅπαντας ἀκριβῶς ἐξελέγχων. ΕΥΒΟΥΛ. Οὐκ ἄξιον περὶ τούτων, ὦ Γρηγόριον, νῦν σε φιλονεικεῖν, ἀλλ' ὅπερ ἐδεόμεθά σου, διήγησαι ἡμῖν τὰ γεγονότα ἐξ ἀρχῆς. καὶ μὴ ἄλλως ποίει. ΓΡΗΓΟΡ. Ἐγὼ δὲ πειράσομαι. πρῶτον δέ μοι αὐτὸς ἀπόκριναι. Γινώσκεις δήπου τὴν θυγατέρα φιλοσοφίας Ἀρετήν; ΕΥΒΟΥΛ. Τί οὖν; ΓΡΗΓΟΡ. Ταύτης εἰς τὸν κῆπον κληθεῖσαι τὸν πρὸς

a Hom. Iliad. δ. 3.

αἱ αὐλαὶ ἀποκαρπώσασθαι τῶν ὡραίων, ἐπορευόμεθα ἐγώ τε, ἔφη μοι ἡ Θεοπάτρα, ἑαυτῆς γὰρ ἐπυνθανόμην, καὶ ἡ Προκίλλα, καὶ ἡ Τυσιανή, ὡς τραχεῖαν, καὶ δύσβατον ὡδεύσαμεν, ὦ Γρηγόριον, καὶ αἰαύτη τρίβον. Ἐπειδὴ οὖν ἠγγίζομεν, ἡ Θεοπάτρα ἤδη ἔφη, τῷ χωρίῳ, μεγάλη τις, καὶ εὐειδὴς ἡσυχῇ προβαίνουσα, καὶ εὐσχημόνως ὑπήντησεν ἡμῖν γυνή, στολὴν πάνυ ἐκλαμπρὰν ὥσπερ ἀπὸ χιόνος ἠμφιεσμένη. Θεῖον δέ τι, καὶ ἀμήχανον ἀληθῶς ἅπασα κάλλος ἦν. Αἰδὼς γὰρ αὐτῇ τῷ προσώπῳ πολλὴ μετὰ σεμνότητος ἐπήνθει, τό, τε βλέμμα βλοσυρὸν μετὰ πραότητος ἱλαρῶς οὕτω κεκερασμένον, οὐκ οἶδα ἔφη ποτὲ θεασαμέ-

Orientem situm accersitæ, ad perpulchros & maturos fructus demetendos procedebamus, ego dixit Theopatra, ipsam enim interrogaueram, & Procilla, & Tusiana. & prius quidem perquam asperam ac difficilem viam calcauimus, Gregorium, & altam præruptis collibus semitam ascendimus; proprius iam factis, Theopatra infit, ad locum, obuiam facta est ingens, & decora facie mulier, quiete, & pulchre composito gestu gradiens, pellucida veste veluti ex niue facta circumamicta. diuina equidem, & quæ cogitatione percipi non poterat, pulchritudo puraputa erat. Nam verecundia in facie multa cum grauitate efflorescebat: Visus rigidus cum placiditate quodammodo bila-

riter commixtus, nunquam, inquit, hisce meis oculis simile conspexi. Omni quippe ex parte pulchritudinis cura neglecta nihil præferebat spurij. Hæc ad vnamquamque nostrum accedens ingenti cum gaudio æque ac mater, quasi multum ad tempus aspectu nostro caruisset, amplectebatur, & deosculabatur, O filiæ, dicens, cum multo flagrarer desiderio, vos in incorruptionis pratum inuehere, vos tandem huc prodeambulastis, licet inter eundũ multa vos animantia repentia perterruerint. Intuebar enim e loco superiori oculorũ aciem dirigens, sæpius vos de via deflectentes, & metuebam, ne retro abductæ per loca prærupta præcipitium subiretis. Sed gratia Deo sit, cui vos, o filiæ, sponso adaptaui, qui vota nostra omnia ad bonos

νη. πάντα γὰρ ἀκαλλώπιστος ἦν, καὶ νόθον ἔφερεν οὐδέν. Αὕτη οὖν προσελθοῦσα μετὰ πολλῆς χαρᾶς, ἑκάστην ἡμῶν, μήτηρ ὥσπερ διὰ πολλοῦ θεασαμένη, περιεπτύσσετο, καὶ κατεφίλει. Ὦ θυγατέρες σφόδρα μοι ποθούσῃ, λέγουσα, εἰς τὸν λειμῶνα τῆς ἀφθαρσίας ὑμᾶς εἰσαγαγεῖν, μόλις ἐληλύθατε, καὶ τὴν ὁδὸν ποικίλων ὑμᾶς ἐκφοβησάντων ἑρπετῶν. ἑώρων γὰρ ἀποσκοπεύουσα πολλάκις ἐκτρεπομένας, καὶ ἐδεδίειν, μήπως ἀναποδίσασαι καταολισθήσητε διὰ κρημνῶν. ἀλλὰ χάρις, ὦ ἡρμοσάμην ὑμᾶς, ὦ τέκνα, νυμφίῳ, ἐπινεύσαντι πάντα τελεσιουργὰ ταῖς εὐχαῖς. Καὶ ἅμα

Ταῦτα λεξάσης, εἰς τὸν περίβολον, ἔφη, φθάνομεν, ἀνεῳγμένων ἔτι τῶν θυρῶν. εἰσελθούσας καταλαμβανόμεν ἤδη τὴν Θέκλαν, καὶ τὴν Ἀγάθην, καὶ τὴν Μαρκέλλαν μελλούσας δειπνεῖν. Εὐθέως οὖν τὴν Ἀρετὴν, ἔφη, φάναι. Δεῦτε δὴ καὶ ὑμεῖς περὶ τὰς ὁμοτρόπους ὑμῖν ταύταις ἐφεξῆς ἐνθάδε κατακλιθῆναι. ἦμεν γὰρ, ὡς οἶμαι, πᾶσαι τὸν ἀριθμὸν ἐκεῖ δαιτυμόνες, ἔφη μοι, δέκα. Ἦν δὲ τὸ χωρίον περικαλλὲς ὑπερφυῶς, καὶ πολλῆς ἀναπαύσεως πεπληρωμένον. ἀὴρ μὲν γὰρ ἐκέχυτο, καθαραῖς φωτὸς βολαῖς ἀνακεκερασμένος, κούφως μετὰ πολλῆς εὐταξίας. καὶ πηγὴ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἡσύχως ἐλαίου δίκην ἀνέβρυε γλυκύτατον πόμα, ἀφ' ἧς

bonos exitus perduxit. Et cum hæc diceret, ad conclusum locum, subdit, deuenimus, in quem apertis ianuis antea ingressas, iam iam cænaturas, Theclam, & Agatham, & Marcellam offendimus. Statim igitur Virtutem dixisse, narrauit. Eia & vos accedite ad has, iisdem atq; vos moribus præditas, & seruato ordine ibidem decumbite. Eramus enim, ni fallor, omnes numero illic conuiuæ, mihi dixit, decem. Locus erat pulcherrimus, & requietis & tranquillitatis plenissimus. Nã aër puro luminis iubare mixtus, & multo ordine expeditus leniter diffundebatur. Fõs in medio placide, olei instar, potum dulcissimum effundebat, ex quo aqua limpida puraque

manans fontes alios procreabat, qui fluuiorum ad modum effusi locum vniuersum affluentibus laticibus inundabant. Arbores variæ recentibus fructibus onustæ, eorundem copia atque venustate hilariter gestiebant. Prata semper virentia, suaueolentibus ac diuersis floribus strata, ex quibus lenis exiliens aura odoris sui multa suauitate vniuersa rapiebat. Prope sub ingenti Vitice consedimus, qui abundantia & densitate foliorum locum opacauerat. EVBVL. *Alterum mihi vederis, o Beata, a Paradiso diuersorium oraculi ritu exprimere.* GREGOR. *Recte consulis. Cum itaque & mensa omnigena & nimia lætitia animum*

ὕδωρ διειδὲς, καὶ καθαρὸν ῥέον, ἐποίει κρήνας. αἱ δὲ ποταμηδὸν ὑπερχεόμεναι ἐπότιζον ἅπαντα τὸν χῶρον, πλούσια παρέχουσαι νάματα. Δένδρα γὰρ ἦν διάφορα, νεαραῖς ὀπώραις πληθύοντα ἐκεῖ, εἰς ἓν κάλλος τῶν καρπῶν ἀπαιωρουμένων ἱλαρῶς, καὶ λειμῶνες ἀειθαλεῖς εὐπνόοις ἄνθεσι, καὶ ποικίλοις κατεστρωμένοι. ἀφ' ὧν περιέβαλεν ἠπίως πνεῦμα, πολλὴν εὐωδίαν φέρειν. ἦν γὰρ ἐγγὺς Ἄγνος δένδρον ὑψηλὸν, ὑφ' ᾧ ἀνεπαυόμεθα, διὰ τὸ λίαν ἀμφιλαφὲς αὐτὸ, καὶ σύσκιον τυγχάνειν. ΕΥΒΟΥΛ. Δεύτερον δοκεῖς μοι καταγώγιον, ὦ μακαρία, τοῦ παραδείσου χρησμῳδεῖν. ΓΡΗΓ. Ἀληθῶς παρεμυθεῖς. Ὡς οὖν δαιτός τε παντοδαπῆς ἤδη, καὶ εὐφροσύνης ποικίλης ἐτυγχάνομεν, ὡς μηδενὸς

εἶναι τῶν τερπνῶν ἐπιδεῶς,
ἔφη, τὸ μετὰ ταῦτα εἰσελ-
θοῦσαν εἰσηγήσασθαι τὴν
Ἀρετὴν τάδε. Ὦ νεά-
νιδες, ἐμῆς αὐχήμα-
τα μεγαλοφροσύνης.
ὦ καλλιπάρθενοι, αἳ τοῦ
ἀκηράτοις Χριστοῦ γεωρ-
γοῦσαι λειμῶνας ἀνυμ-
φεύτοις χερσὶ, τροφῆς μὲν
ἅλις ἤδη καὶ εὐωχίας.
πάντα γὰρ πλήρη καὶ ἄφ-
θονα τὰ παρ' ἡμῖν. Τί
οὖν ἐστὶν, ὃ θέλω λοιπὸν
ἤδη, καὶ τί προσδοκῶ; λό-
γον ἑκάστην ὑμῶν ἐγκω-
μιαστικὸν περὶ Παρθενίας
εἰπεῖν. καταρχέτω δὲ Μαρ-
κέλλα, ἐπειδὴ καὶ πρώ-
τη ἀνάκειται, καὶ ἔστιν ἅμα
πρεσβυτέρα. τὴν μέντοι
καλῶς ἀγωνισαμένην αἰ-
σχυνοίμην ἂν ἐμαυτὴν,
ἐὰν μὴ ποιήσαιμι ζηλω-
τὴν, τοῖς ἀμιάντοις τῆς
σοφίας ἀναδήσασα πετά-

*oblectassemus, & quæ
iucunditatem afferunt
omnia abūdassent. Vir-
tutē ingressam his Vir-
gines excepisse ser-
monibus, fassa est. O
puellæ meæ magnani-
mitatis gloriatio. O
pulcherrimæ Virgines
incorrupta Christi pra-
ta, innuptis colētes ma-
nibus. Cibi equidem,
& epularum iam satis
est, nostra enim omnia
& uberiori copia ple-
na sunt. Quid porro est
quod ipsa aueo, expe-
ctoque? Vnamquamq;
vestrum orationem de
Virginitate laudatoriā
habere, & initiū faciat
Marcella, quandoqui-
dem ipsa & primam in
accumbendo sedem oc-
cupat, & est ætate
prouectior. Quæ vero
probe certamen susti-
nuerit, pudore ipsa suffunderer, ni id effecerim, vt
ea immaculatis sapientiæ floribus redimita, alias
inui-*

inuidentia concitàs ad sui trahat imitationem. Marcella, hinc statim, vt dicebat, sic exorsa est dicere.

λοις. Τὴν οὖν Μαρκέλλαν ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, ἀρξαμένην, ἀδεῶς, ὡς ἔλεγον, εἰπεῖν, ὅτι.

MARCELLA.

ΜΑΡΚΕΛΛΑ.

Ingens equidẽ est magnopere, & admiranda, & gloriosa Virginitas. Et, si palam mihi diuinis instructæ literis pronunciandum est, est vber integritatis incorruptæ, & flos, & primitiæ ipsius, optimũ pulcherrimumque tandummodo institutum. Propereaque Dominus in regnum cœlorum sese inuecturum illos, qui semetipsos castrauerunt, spopondit, vbi de differentijs castrationum in Euangelijs præcepta tradit. Valde etenim rara est, & inuentu difficillima inter homines casti-

Μεγάλη τις ἐστιν ὑπερφυῶς, καὶ θαυμαστὴ, καὶ ἔνδοξος ἡ Παρθενία, καὶ εἰ χρὴ φανερῶς εἰπεῖν, ἑπομένην ταῖς γραφαῖς, τὸ οὖθαρ τῆς ἀφθαρσίας, καὶ τὸ ἄνθος, καὶ ἡ ἀπαρχὴ αὐτῆς, τὸ ἄριστον, καὶ κάλλιστον ἐπιτήδευμα μόνον τυγχάνει. καὶ διὰ ταῦτα, καὶ ὁ Κύριος εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελάσειν τῶν οὐρανῶν τοὺς ἀποπαρθενεύσαντας ἐκείνους σφᾶς αὐτοὺς, ἐπαγγέλλεται, ἔνθα περὶ διαφορᾶς εὐνουχισμένων ἐν Εὐαγγελίοις παρεγγυᾷ. σπάνιον γὰρ πάνυ καὶ δυσεπίτευκτον

a Matth. 19. 12.

ἀνθρώποις ἁγνεία. καὶ
ὅσῳ κορυφαιότατον, καὶ
μεγαλοπρεπὲς, τοσούτῳ
καὶ τῶν κινδύνους μείζο-
νας ἔχον. Δεῖται οὖν ἐρ-
ρωμένων, καὶ γενναίων
φύσεων, αἵ τινες ἀθρόως
τὸ ῥεῦμα μεταχετεύσα-
σαι τῆς ἡδυπαθείας, ἄ-
νω μετέωρον ἀπευθύ-
νουσι τὸ ὄχημα τῆς ψυ-
χῆς, μὴ ἀπολήξουσαι τοῦ
σκοποῦ, ἕως ἂν ὑπερπη-
δήσασαι κούφως τὸν κό-
σμον ὀξυτάτῳ διανοίας
τάχει, καὶ ἐπὶ τὴν οὐρανί-
αν ἀληθῶς ἀψῖδα στα-
θεῖσαι, αὐτὴν εἰλικρι-
νῶς θεάσωνται τὴν ἀφ-
θαρσίαν, ἀπὸ τῶν ἀμιάν-
των τοῦ παντοκράτορος
ἀναπηδύουσαν κόλπων.
Τοῦτο τὸ πόμα γεννᾶν
οὐκ ἐχώρησε γῆ. μόνος
αὐτὸ πηγάζειν οἶδεν ὁ οὐ-
ρανός. Παρθενίαν γὰρ βαί-
νειν μὲν ἐπὶ γῆς, ἐπιψαύ-
ειν δὲ τῶν οὐρανῶν ἡγητέ-
ον, ἧς δὴ ἐφιέμενοι, καὶ

*castimonia, & quo ex-
celsior & magnificen-
tior, eo dirioribus pe-
riculis obnoxia est.
Quare illi opus sunt
naturæ fortes & gene-
rosæ, quæ illico fluxum
voluptatis alio deriuā-
tes, subleuatum desuper
animæ vehiculum diri-
gant, non aberrantes
a scopo, donec leuiter
mundum supersalien-
tes, velocissima co-
gitationis celeritate,
& in supercœlesti ve-
re apside pedem si-
stentes, ipsam since-
re intuiti fuerint in-
corruptibilitatē, ab im-
immaculatis omnipo-
tentis sinubus emanan-
tem. Potum hunc ter-
ra generare minime
potuit, tantummodo
cœlum illum procreat.
Virginitatem enim su-
per terram incedere,
sed cœlum pertingere,*

existi-

existimandum est, quã percupientes, nonnulli, & ad finem illius tantũ aspicientes illotis pedibus ex imperfecta infimæ notæ arte accedentes, e media via retroacti sunt: nullum instituto a se suscepto condignam cogitationem consecuti. Neque enim tantummodo corpora incorrupta seruãda sunt, quemadmodum neq; templa ipsis statuis pulchriora demonstranda, sed animæ, quæ corporis statuæ sunt, iustitia prius exornatæ colendæ. coluntur vero & purgantur tum potissimum, cum impigre diuina eloquia audire acrius incumbentes, nullum finem conatui ponunt, antequam illud, quod verum est, sapientum ianuas patentes attingant. Quemadmodum

πρὸς μόνον τὸ τέλος αὐτῆς ὀφορῶντες τινὲς, ἀνίπτοις ποσὶν ἁπλῶς ὑπὸ βαναυσίας προσελθόντες, ἐκ μέσης ἀνέκαμψαν τῆς ὁδοῦ, οὐδὲν ἄξιον φρόνημα τοῦ ἐπιτηδεύματος ἐπανηρημένοι. Οὐ γὰρ μόνον ἄφθαρτα σώματα τηρεῖσθαι δεῖ. ὥσπερ οὐδὲ τοὺς ναοὺς κρείττονας ἀποφαίνεσθαι τῶν ἀγαλμάτων, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς ἀγάλματα τῶν σωμάτων οὔσας θεραπεύεσθαι χρὴ, κοσμουμένας δικαιοσύνῃ. Θεραπεύονται δὲ, καὶ ἀποσμήχονται τότε μᾶλλον, ὁπόταν ἀόκνως κατακύψν τῶν θείων ἀμιλλώμεναι λόγων, μὴ ἀπολήγωσι πρὶν αὐτῇ ἐφάψασθαι, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐπὶ σοφῶν ἀφικνούμεναι θύρας. Ὥσπερ γὰρ ἄλλοτι τῶν κρεῶν οἱ ἰχῶρες

enim

ἐκτήκονται, καὶ αἱ σηπεδόνες, καὶ πάντα τὰ φθοροποιά, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τῆς Παρθενίας αἱ ἄλογοι πᾶσαι τοῖς μαθήμασιν ἀποστύφονται τοῦ σώματος ἐπιθυμίαι. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὴ πασσομένην δίκην ἅλατος τοῦ Χριστοῦ ταῖς φωναῖς ψυχὴν ἐπόζειν, καὶ σκώληκας γεννᾶν, ὥσπερ ἀμέλει ἐπώζεσαν, καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου, μετὰ δακρύων ἐξομολογούμενος ὁ Δαβὶδ ἐν τοῖς ὄρεσι κέκραγεν ὁ βασιλεύς, ὅτι μὴ ἀπέστυψεν ἁλίσας τοῖς σωφρονισμοῖς ἑαυτὸν, ἀλλὰ ῥαθυμήσας εἰς οἶστρον ὑπεσύρη, καὶ ἐξώζεσε μοιχείαν. Ταύτῃ πᾶν δῶρον ἐν τῷ Λευιτικῷ, ἐὰν μὴ ἅλατι ἁλισθῇ, ἀπαγορεύεται εἰς ὁλοκάρπωμα.

enim sale sanies, & tabes carnium, & reliqua quæ corruptionem inferũt exsiccantur, eodem modo & Virginitatis documentis vniuersa corporis desideria, quæ ratione carent, astringuntur. Necesse siquidem est, animum, qui ritu salis Christi vocibus non conspergitur, cõputrescere, & vermes generare, quasi[a] putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, *cum lacrymis confitens, in montibus Rex Dauid clamabat, quod non astrinxerat, veluti sale semetipsum castigationibus, sed piger effectus in æstrum abreptus est & adulterij graucolentiam putrescens effundit.*[b] *Propterea in Leuitico, non nisi sale conspersa in holocaustum Domino Deo*

a Psalm. 38 6. b Leuit. 2. 13.

Deo offerri prohibētur. Sal quippe nobis quod mordeat & ad vtilitatem astringat scripturarum meditatio exhibita est, absque qua fieri nequit, vt omnipotenti per rationem animus offeratur. [a] Vos enim estis sal terræ, *Dominus Apostolis dixit. Necesse est igitur Virginē semper bona pulchraq; consectari, & apud eos, qui primas partes inter sapientes occupant, conspicuam esse, & nullam in se segnitiem, nullam molitiem habere, sed inter alios primatum obtinere, & Virginitati digna meditari, ratione voluptatis saniem expurgantem, ne breuis clam surrepens tabes vermem intemperantiæ producat.* [b] Cælebs enim

προσφέρεσθαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ. ἅλας γὰρ ἡμῖν τὸ δηκτικὸν πρὸς ὠφέλειαν ἀποσῦφον, ἡ τῶν μαθηματικῶν πάντων τῶν γραφῶν ἐδόθη μελέτη. ἧς δὴ χωρὶς ἀδύνατον τῷ παντοκράτορι διὰ τοῦ λόγου προσενεχθῆναι ψυχήν. Ὑμεῖς γὰρ ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς, ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις ἔφη. Χρὴ οὖν τὴν παρθένον ἀεὶ τῶν καλῶν ἐρᾶν, καὶ τοῖς προφέρουσιν εἰς σοφίαν ἐμπρέπειν, καὶ μηδὲν ῥᾴθυμον, μηδὲ μαλθακὸν ἔχειν, ἀλλὰ ἀριστεύειν, καὶ ἄξια τῆς Παρθενίας φρονεῖν, ἀποσμήχουσαν τῷ λόγῳ τοὺς ἰχῶρας ἀεὶ τῆς ἡδυπαθείας, μήπως λαθοῦσα βραχεῖα σηπεδὼν γεννήσῃ τὸν σκώληκα τῆς ἀκολασίας. Ἡ γὰρ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυ-

a Matth. 5. 13. b 1. Corinth. 7. 34.

ρει, πῶς ἀρέσῃ τῷ Κυρίῳ, ἵνα ᾖ ἁγία, καὶ σώματι, καὶ πνεύματι, ἥ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος. πολλαὶ δὲ πάρεργον ἡγούμεναι τὴν ἀκρόασιν, νομίζουσι χαρίζεσθαι μεγάλα, ἐὰν κἂν τὸ βραχὺ παράσχωσι τὰς ἀκοάς, ἃς ἐκκρειτέον. μικρολόγῳ γὰρ φύσει καὶ ταπεινῇ, καὶ ἐπιμορφαζομένῃ σοφίᾳ οὐ χρὴ μαθημάτων θείων κοινωνεῖν. ἢ γὰρ οὐ γελοῖον ἐκείναις ἀδολεσχεῖν, αἵτινες ἐπὶ μὲν τοῖς μικροῦ ἀξίοις πάντα ποιεῖν συντείνονται, ὅπως ἀκριβέστατα ἔχουσι τὰ τελεσιουργούμενα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων, δι' ὧν μᾶλλον αὐταῖς ὁ τῆς σωφροσύνης ἔρως αὔξεται, μὴ μεγίστας ἡγεῖσθαι τὰς ἀ-

enim curat ea, quæ ſunt Domini. qua ratione placitura ſit Domino, vt ſit ſancta cum corpore, tum ſpiritu, *vt inquit Beatus Paulus. Multæ vero auditionem veluti rem perſunctoriã exiſtimantes, quam maxime gratificari opinantur, ſi vel ad breue tempus aures porrigant depurgandas. Ingeniũ ſiquidem reſtrictum, & indolem ſordidam humilemque, & ſapientiam perſonatam non addecet diuinæ doctrinæ participem faccre. Annon enim ridiculum eſt, cum illis nugari, quæ in rebus nullius aut parui momenti cuncta ſua ſtudia conferunt, vt quam accuratiſſime concepta animo perficiantur, in neceſſarÿs vero, per quæ magis ac magis in ipſis caſtitatis amor accreſcit, exquiſitum ſtudium ac*

ca-

curam negligunt? Excessu siquidem vere magno cælitus ad homines Virginitatis plāta transmissa est. Propereaque primis generationibus detecta non est. Nam tum homines perpauci erant, oportebatque eos numero primum adauctos, tum vero deinceps perfectionem acquirere. Quapropter & sorores germanas antiqui illi in matrimonium ducentes, non indecore agebant: donec lex adueniens repressit, & quod antea bonum esse reputabatur prohibens, peccatum esse decreuit, [a]maledictum *nominās,* retegentem turpitudinem sororis suæ. *Sic Deus stato certoque tempore humano generi per accommodam opem ferebat, quemadmodum paren-*

κριβείας. Μεγάλη γὰρ ἀληθῶς ὑπερβολῇ τὸ τῆς Παρθενίας ἀνθρώποις ἀπ' οὐρανῶν κατεπέμφθη φυτόν. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς πρώταις οὐκ ἀπεκαλύφθη γενεαῖς. Ἔτι γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὀλιγοστὸς ἦν, καὶ ἔχρην εἰς πλῆθος πρῶτον αὐτὸν αὐξήσαντα, τελειωθῆναι. Διὸ δὴ καὶ τὰς σφετέρας ἀδελφὰς οἱ παλαιοὶ λαμβάνοντες γυναῖκας οὐδὲν ἦν ἀπρεπὲς, μέχρι νόμος ἐλθὼν διεστείλατο, καὶ τὸ πρότερον δοκοῦν εἶναι καλὸν, ἀπαγορεύσας, ἁμαρτίαν ἀπεφήνατο, ἐπικατάρατον καλῶν τὸν ἀποκαλύπτοντα τὴν ἀσχημοσύνην τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν τὴν ἁρμόζουσαν ἡμῖν τοῦ γένους σπουδαίως προσφέροντος βοήθειαν.

a Leuit. 19. 20.

ὥσπερ δὴ καὶ οἱ πατέρες τοῖς υἱοῖς. Οὐ γὰρ εὐθέως αὐτόθεν ἐπιστατοῦσι τοὺς παιδαγωγούς, ἀλλὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐάσαντες ἀθύρειν, μοσχαρίων δίκην, πρῶτον εἰς διδασκάλους συμψελλιζόντων ἀποστέλλουσιν, ἕως ἂν ἀποβαλόντες τὴν μειρακιώδη τρίχα τοῦ νοῦ, εἰς τὴν τῶν μειζόνων ἄσκησιν παραπεμφθῶσι, κἀκεῖθεν αὖθις εἰς τὴν τῶν ἔτι μειζόνων. Ταύτῃ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν, καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἡγητέον προσενηνέχθαι τοῖς περὶ ἡμῶν. Ἔτι γὰρ ὁ κόσμος ἀνθρώπων ἀπλήρωτος ὤν, ὡς νήπιος ἦν, καὶ ἐχρῆν αὐτὸν εἰς πλῆθος πρότερον ἐκ τούτων ἀνδρωθέντα πληθυνθῆναι. Ἀλλ' ὅτε λοιπὸν ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα κατῳκίσθη, τὸ ἀνθρώπινον εἰς ἄπειρον κεχυμένης, οὐκέτι τοῖς αὐτοῖς

qui non statim Pedagogos constituunt, sed in ætate illa puerili ludendi licentiam facientes more vitulorum, primum ad magistros, qui vna cum illis balbutiant, mittunt, donec reiecto puerili mentis pilo, ad sublimiorem exercitationem traducantur, indeque rursus ad multo sublimiorem. Non alio modo Deus omnium parens cum nostris maioribus, sese præstitisse existimandus est. Nondum enim terrarum orbis hominibus refertus velut infans vagiebat, opusque erat illum prius in virum euadentem, hominum numero adaucto repleri. At cum quaqua uersum et vndique, humana natura in immensum effusa, vniuersa occu-

pauit, non in iisdem perſiſtere voluit homines Deus, procurans, vt ab his ad alia gradum facientes, cœlo fieri proximiores contenderent, donec ad maximam excelſiſſimamque doctrinam, Virginitatem nempe procedentes, perfecti efficerentur, a mixtione cum ſororibus primum progredientes ad ducendas externas vxores; inde ad non plures more animantium quadrupedum inuadendas, quaſi ad iniendum nati eſſent; tum poſtea ad non mœchandum; rurſus ad caſtimoniam, & a caſtimonia ad Virginitatem: in qua exerciti carnem deſpicere, ad incorruptionis loca tranquilla abſq; vllo timore conijciuntur. Quod ſi quis dicta quaſi nul-

ἐπιμιγνύειν τὸν ἄνθρωπον ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς, σκοπῶν ὅπως ἀπὸ τῶνδε εἰς τάδε μεταβαίνοντες πλησιαίτερον προκόπτωσιν ἔρχεσθαι τῶν οὐρανῶν, μέχρις αὖ εἰς αὐτὸ τὸ μέγιστον μάθημα, καὶ κορυφαιότατον τὴν Παρθενίαν, φθάσαντες γνωσθῶσιν, ἀπὸ τῆς ἀδελφομιξίας ὁδεύσαντες, πρῶτον εἰς τὸ, ὀθνείας ἐπάγεσθαι γαμετὰς, κἀκεῖθεν εἰς τὸ, μηκέτι πολλαῖς ἐπιβαίνειν τετραπόδων νόμῳ, καθάπερ εἰς ὀχείαν γεγονότας, κἀντεῦθεν εἰς τὸ, μὴ μοιχοὺς γεγονέναι, καὶ αὖ πάλιν εἰς σωφροσύνην, καὶ ἀπὸ σωφροσύνης εἰς Παρθενίαν. ἔνθα μελετήσαντες τῆς σαρκὸς ὑπερφρονεῖν, εἰς τὸν τῆς ἀφθαρσίας εὔδιον ὁρμίζονται χῶρον. εἰ δέ τις ὡς ἀμάρτυρον τὴν Γρα-

φῶν αἰτιάσασθαι τολμήσει τὸν λόγον, φέρε δὴ παραθέντες, καὶ τὰ τῶν Προφητῶν ἀληθέστερα μᾶλλον ἀποδείξωμεν τὰ προειρημένα. Ὁ γοῦν Ἀβραὰμ πρῶτος ἐν διαθήκῃ τὴν περιτομὴν λαβών, οὐδὲν ἕτερον αἰνίσσεσθαι δοκεῖ, τὸ οἰκεῖον περιτεμνόμενος τῆς σαρκὸς ἑαυτοῦ μέλος, ἢ τοῦτο, μηκέτι τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος δημιουργηθέντα παιδοποιεῖν, ἀπὸ τῆς ἰδίας ἕκαστον διδάσκων ἀδελφῆς, οἷα σαρκὸς ἀποτέμνειν τὴν κατὰ συνουσίαν ἡδονήν. ὥστε τὸ πλησιάζειν, καὶ ὁμεύνοις χρῆσθαι τῶν σφῶν ἀδελφαῖς ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀβραὰμ πέπαυται καιρῶν. τὸ δὲ πλειόνων συναλλαγαῖς ἁρμόζεσθαι γυναικῶν, τῶν Προφητικῶν ἀναιρεῖται

lis Scripturarum testimoniis constabilita criminari ausus fuerit, age huc Prophetarum eloquiis productis multo veriora esse eadem demonstremus. [a] *Abraam itaque primus in Testamento circumcisionem accipiens, illud tantummodo videtur insinuasse, dum propria carnis membrum imminuit, ne scilicet in posterum in carne ex eodem semine enata filios procrearent, & simul unumquenque a propria instruens sorore, uti ex carne voluptatem, quæ ex initu oritur, abscindere. Quare copulari, & una cubare cum sororibus inde ab Abraami ætate semotum disclusumque est: at plurium mulierum commerciis uti, Propheticis*

a Genes. 17.10.

temporibus eliminatū, [a] Post *enim* concupiscentias tuas non eas, & ab appetitibus tuis auertere: *nam* [b] vinum & mulieres apostatare facient prudentes. *& alius*; [c] Fons tuus aquæ esto tibi propria, & delectare vna cum muliere, quæ tibi adhæsit a iuuentute tua. *exploduntur vt vides multa. Ieremias palam* [d]equos furentes in fœminas *eos, qui in varias ac diuersas mulieres insaniunt, nuncupat. Nanq; ait*, [e] multigena impiorum multitudo non erit, & spuria vitulamina non dabunt radices altas. *Verum enimuero, ne multis verbis orationem protrahamus, dicta Prophetica colligentes,*

χρόνων. ὀπίσω γὰρ τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορευθῇς, φησὶ, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. οἶνος γὰρ καὶ γυναῖκες ἀποστήσουσι συνετούς. καὶ ἐν ἑτέρῳ. ἡ πηγή σου τοῦ ὕδατος ἔστω σοι ἰδία, καὶ συνευφραίνου μετὰ γυναικὸς τῆς ἐκ νεότητός σου, δηλονότι παραιτούμενος ἤδη τὰς πολλάς. Ὁ δὲ Ἱερεμίας, ἵππους θηλυμανεῖς ἀναφανδὸν, τοὺς εἰς διαφόρους μαργῶντας γυναῖκας καλεῖ. Πολύγονον γάρ, φησιν, ἀσεβῶν πλῆθος οὐ χρησιμεύσει, καὶ ἐκ νόθων μοσχευμάτων, οὐ δώσει ῥίζαν εἰς βάθος. Ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ μακρηγορῶμεν ἐπὶ πολὺ, τὰς Προφητικὰς ἀναλεγόμενοι φωνὰς, φέρε δὴ συστήσωμεν πάλιν, ὅπως

a Eccles. 18.30. b Eccles. 19.2. c Prouer. 5.18.
d Ierem. 5.8. e Sapient. 4.3.

διαδείκνυται τὴν ἐπὶ μιᾷ γυναικὶ συναλλαγὴν ἡ σωφροσύνη, μέχρις ἂν ἐκλύσῃ τελείως τὴν ἐκ τοῦ ἔθους ἐπὶ τὴν συνουσίαν καταφορὰν, πρὸς ὀλίγον ἀφαιρουμένη τὰς τῆς σαρκὸς ἡδυπαθείας. Αὐτίκα γοῦν εἰσάγεταί τις ἐμφανῶς ἤδη λοιπὸν παραιτούμενος τειζονὶ τὸν περισπασμὸν, Κύριε, λέγων, πάτερ, καὶ δέσποτα τῆς ζωῆς μου, μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν βουλῇ αὐτῶν. μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν ἄξγε ἀπ' ἐμοῦ. καρδίας ὄρεξις, καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με. καὶ ἐν τῇ παναρέτῳ δὲ Σοφίᾳ, γυμνοὺς ἤδη τοὺς ἀκροατὰς εἰς ἐγκράτειαν ἐφελκόμενον καὶ σωφροσύνην τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοιαῦτα μελῳδεῖ. Κρεῖσσον ἀτεκνία μετὰ ἀρετῆς

tes, age iam iterum probemus, qua ratione commercium cum vna muliere castimonia excevit, donec perfecte, quae ex vsu est in concubitum procliuitatem, paulatim carnis voluptates remouens, dissoluit: Statim enim introducitur quispiam hanc occupationem aperte respuens,[a] Domine Pater, *dicens*, & vitæ meæ dominator, ne derelinquas me in consilio ipsorum: extollentias oculorum dimoue a me. cordis appetitus, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me. *& in Sapientia virtutibus omnibus referta, nudos iam auditores ad continentiam vrgens & castimoniam, Spritus sanctus hæc concinit,*[b] Melius

 est

a *Eccles.* 23. 4. b *Sapient.* 4. 1.

est liberorum orbitas cum virtute, *inclamans*. Immortalitas quippe est in memoria ipsius, quod & apud Deum, & apud homines nota est, & præsentem eam honorant, & cum recesserit peroptant, & in perpetuum coronata pompam agit, incoinquinatorum præmiorum certamine superato. *De temporibus itaque naturæ humanæ, qua ratione illa initio capto a sororum commistione, ad continentiam progressa est, diximus; reliquum est ut de Virginitate disseramus. pro facultate itaque nostrarum virium orationem digeremus. Et ante omnia, cum ex Patriarchis, & Prophetis, Iustis item plerique multa eaque præclara, & docuissent & perfecissent, nemo Virgini-*

κεκραγώς. Ἀθανασία γάρ ἐστιν ἐν μνήμῃ αὐτῆς, ὅτι καὶ παρὰ Θεῷ γινώσκεται, καὶ παρὰ ἀνθρώποις, παροῦσάν τε τιμῶσιν αὐτήν, καὶ ποθοῦσιν ἀπελθοῦσαν. καὶ ἐν τῷ αἰῶνι στεφανηφοροῦσα πομπεύει, τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νικήσασα. Περὶ μὲν οὖν τῶν καιρῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς ἀδελφομιξίας ὥδευσεν ἐπὶ τὴν ἐγκράτειαν εἴρηται. περὶ δὲ τῆς Παρθενίας λείπεται. ὅσον οὖν δυνατὸν περατέον φάναι. Καὶ πρῶτον ἐξεταστέον, δι' ἣν αἰτίαν πολλῶν Πατριαρχῶν καὶ πολλῶν Προφητῶν, καὶ Δικαίων πολλὰ καὶ καλὰ διδαξάντων καὶ ἐργασαμένων, Παρθενίαν οὐδεὶς οὔτε ἐνεκωμίασεν,

οὔπω ἄλλοις. Μόνῳ γὰρ ἄρα ἐφυλάσσετο τοῦτο πρεσβεῦσαι τὸ μάθημα τῷ Κυρίῳ. ἐπεὶ καὶ μόνος παρελθὼν ἄνθρωπον ἐδίδαξε χωρεῖν εἰς Θεόν. ἔπρεπε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ ἀρχιπροφήτῃ, καὶ ἀρχαγγέλῳ τούτῳ, καὶ ἀρχιπαρθένῳ προσαγορευθῆναι. Τὸ δὲ παλαιὸν οὐδέπω τέλειος ὁ ἄνθρωπος ἦν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ τέλειον οὐδέπω χωρῆσαι τὴν Παρθενίαν ἴσχυεν. Ἔτι γὰρ ἐχρῆζε κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονὼς, καὶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀπολαβεῖν. ὅπερ τελεσιουργῆσαι καταπεμφθεὶς ὁ Λόγος εἰς τὸν κόσμον, τὴν ἡμετέραν μορφὴν πρότερον ἀνέλαβε, πολλοῖς ἁμαρτήμασι κατεστιγμένην, ἵνα δὴ τὴν θείαν ἡμεῖς, δι' οὓς αὐτὸς ἐφό-

ginitatem neque laudibus extulit, neque amplexatus est. Soli etenim Domino hanc doctrinam asserere reseruabatur, quod ipse solus ab hominibus ad Deũ migrare edocuit. Addecebat siquidem primum illis attribui Sacerdotũ, Prophetarum, Angelorum, & Virginum principi. Antiquitus vero nondum quispiam inter homines perfectus erat; ideoque Virginitatem, quæ perfectum quid erat, capere non poterat. Indigebat enim secundum imaginem Dei factus, quod secundum illius similitudinem erat, accipere; idq; cum perficere absoluereque missum esset Verbum in mundum, prius formam nostram multis peccatorum notis compunctam assumpsit; vt nos, ob quos ipse nostrã in-

induit, diuinam rursus capere possemus. Nanque tum secundum Dei similitudinem exacte efformamur, cum illius notas, quas ille ad humanæ vitæ normam atque institutum factus retinuit, pictorum instar sapientum in nobis exprimimus, & absque vlla læsione tenemus, viamq; ab ipso apertã, disciplinam illius sequentes, æmulamur. Ideo enim elegit, humanam carnem, cum Deus esset, induere; vt veluti in tabella diuinum vitæ exemplar intuentes, possemus & nos eum, qui pinxerat, imitari. Neque enim mente agitans alia, alia opere præstabat: neque sane alia bona esse existimans, alia edocebat; sed quæ erant vere proficua & bona & docebat, & faciebat. Quod igitur Do-

-ρέσε, πάλιν χωρῆσαι δυνηθῶμεν. καθ' ὁμοίωσιν γὰρ ἀκριβωθῆναι τότε πάρεστι Θεοῦ, ὁπότε δὴ τοὺς αὐτοὺς αὐτοῦ χαρακτῆρας τῆς κατ' ἄνθρωπον πολιτείας ζωγράφων δίκην ἐπιστημόνων ἐν ἑαυτοῖς ἐντυπωσάμενοι, ἀσινεῖς κατέχωμεν, ἣν αὐτοῖς ἐφανέρωσε μαθητεύοντες τρίβον. Ταύτῃ γὰρ ᾑρετίσατο τὴν ἀνθρωπίνην ἐνδύσασθαι σάρκα Θεὸς ὤν, ὅπως ὥσπερ ἐν πίνακι θεῖον ἐκτύπωμα βίου βλέποντες, ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν γράψαντα μιμεῖσθαι. οὐ γὰρ ἕτερα φρονῶν ἕτερα ἐποίει. οὐδὲ μὴν ἕτερα νομίζων εἶναι τὰ καλά, ἐδίδασκεν ἕτερα. ἀλλ' ἅπερ ἦν ἀληθῶς ὠφέλιμα, καὶ καλά, ταῦτα ἐδίδασκε, καὶ ἐποίει. Τί οὖν ὁ Κύριος ἢ ἀλή-

θηκα, τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐπραγματεύσατο κατελθών; ἄφθορον ἐφύλαξεν ἐν Παρθενίᾳ τὴν σάρκα κοσμήσας. καὶ ἡμεῖς ἄρα εἰ μέλλοιμεν καθ᾽ ὁμοίωσιν ἔσεσθαι Θεοῦ τοῦ Χριστοῦ φιλοτιμώμεθα τὴν Παρθενίαν τιμᾶν, ὁμοίωσις γὰρ Θεοῦ φθορᾶς ἀποφυγή. ὅτι δὲ καὶ ἀρχιπάρθενος ὃν τρόπον καὶ ἀρχιποίμην, καὶ ἀρχιπροφήτης γέγονεν ὁ Λόγος ἐνανθρωπήσας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὁ χριστόληπτος ἡμῖν παρέστησεν ἐν βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννης λέγων. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς

Dominus, Veritas ipsa ac lumen in mundum veniens negotium obijt? Incorruptam in Virginitate, carnem exornans conseruauit. Et nos itaque, si secundum Christi Dei similitudinem auemus efformari, summo studio incumbamus, Virginitatem honore afficere. Similitudo nanque Dei est, corruptionis fuga. Verbum vero & Ecclesia Virginum principem, quemadmodum & Pastorum & Prophetarū primus est, carne assumpta factum fuisse, Christi numine afflatas in libro Apocalypseos Ioannes commonstrauit, dicens;[a] Et vidi & ecce Agnus stans super montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentia nomen illius, & nomen Patris eius scri-

a Apoc. 14. 1.

scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquã vocem tonitrui magni, & vox quã audiui, vt vox citharœdorum citharizantium citharis suis, & cantant canticum nouũ ante Thronũ, & ante quatuor animalia & Seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui enipti sunt de terra. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sunt, qui sequuntur agnum quocunq; ierit. *His verbis chori Virginum principem esse Dominum ostendit. Verum attende praeterea & nota dignitatem Virginitatis apud Deũ*

αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥσπερ φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα, ὡς φωνὴ κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. καὶ ᾄδουσι καινὴν ᾠδὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοι γάρ εἰσιν, οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. Παρθένοι γάρ εἰσιν οὗτοι, οἱ ἀκολουθήσαντες τῷ ἀρνίῳ, ὅπου ἂν ὑπάγῃ. τοῦ χοροῦ τῶν Παρθένων ἐξάρχοντα δεικνύων τὸν Κύριον. ἐπίστησον δὲ πρὸς τούτοις, ὅπως τὸ ἀξίωμα τῆς Παρθενίας μέγιστον παρὰ τῷ

ma-

Θεοῦ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος. ἄμωμοί εἰσιν. ἀκολουθοῦσι φησὶ τῷ ἀρνίῳ, ὅπου ἂν ὑπάγῃ. Σαφῶς ἡμᾶς, καὶ ἐντεῦθεν διδάσκειν βούλεται. ὅτι ἐν ἀριθμῷ τοσούτῳ, τουτέστιν ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τέτρασι χιλιάσιν ἐπαύξεσθαι τὸ πλῆθος οὐ περιώριστο τῶν Παρθένων, τῶν ἄλλων ἁγίων εἰς πλῆθος ἀόριστον ὀχλιζομένων. Τί γὰρ παρέλκει καὶ περὶ τῶν λοιπῶν διαλεγόμενος, προσεκτέον. καὶ εἶδον ἀπὸ πάσης γλώττης, καὶ φυλῆς καὶ παντὸς ἔθνους, πλῆθος πολύ, ὃ ἀριθμῆσαι αὐτὸ οὐδεὶς ἠδύνατο. εὔκολον συνέστηκεν, ὡς ἔφην, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁγί-

maximam esse. Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo & agno. Et in ore eorum non est inuentum mendacium. Sine macula sunt. Sequuntur, *ait*, agnum, quocunque iuerit. *Hinc nos aperte instruit: non vltra præscriptum numerum centũ quadraginta quatuor millium, Virginum multitudinem excreuisse, cum Sancti alij in indefinitam multitudinem turbarum instar accrescant. Quid porro de alijs edisserat attento animo consideremus.* [a] Et vidi ex omni lingua & tribu & omnibus gentibus multitudinem magnã, quam dinumerare nemo poterat. *Iam ergo constat, vt dixi, Sanctorum aliorum multitudinem, quæ oratione*

a Apoc. 14. 4.

ne exprimi nequeat, introduci: Eorum vero, qui in virginitate vitam traduxerunt, si cum ea, quæ numerum superat, conferas, admodum exiguam esse. Hæc, o Virtus, mea est de Virginitate Oratio, Quod si quid prælapsum est, Theophila, exceptura me, suppleat. Dixit itaq; ita exorsam fuisse Theophilam.

ὧν, αὐτὸν πλήθει μὲν ἄφατον εἰσάγειν, ὅτι δὲ τῶν ἐν Παρθενίᾳ βραχύτατον ἀριθμὸν, ὡς πρὸς σύγκρισιν τῶν εἰς ἀναρίθμητον πλῆθος συντελούντων. Οὗτος ὦ Ἀρετή, ὁ παρ' ἐμοῦ σοὶ περὶ Παρθενίας, ἔφη, λόγος. εἰ δέ τι παρέλιπον, ἀποπληρούτω διαδεξαμένη με Θεοφίλα. εἰπεῖν οὖν, ἔφη, τὴν Θεοφίλαν.

THEOPHILA

Videtur mihi necessarium esse, quando probe Marcella Orationem aggressa, non satis commode expleuit, mihi conandum esse iam dictis superaddere. Nam progressu hominem, ita eum Deo agente, alio atque alio tempore in Virginita-

ΘΕΟΦΙΛΑ

Οὐκοῦν δοκεῖ μοι ἀναγκαῖον εἶναι, ἐπειδὴ καλῶς ἡ Μαρκέλλα ὁρμήσασα ἐπὶ τὸν λόγον, οὐχ ἱκανῶς ἐπλήρωσεν, ἐμὲ πειρᾶσθαι δεῖ προσεπιθεῖναι τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ εἰς Παρθενίαν ἐκ προσβάσεως προκόψαι τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ παρορμήσαντος αὐτὸν κατὰ και-

tem

ρὸν δοκεῖ μοι καλῶς διῃρῆσθαι, τὸ δὲ μηκέτι χρῆναι λέγειν τοὐντεῦθεν τεκνογονεῖν, οὐ καλῶς. ἐγὼ γὰρ κατανενοηκέναι μοι δοκῶ σαφῶς ἀπὸ τῶν Γραφῶν, ὅτι Παρθενίας ἐλθούσης ὁ Λόγος οὐκ ἀνεῖλε πάντη τὴν τεκνογονίαν. οὐ γὰρ ἐπειδὴ τῶν ἄστρων ἡ σελήνη μείζων ἐστὶ, παρὰ τοῦτο τῶν ἄλλων ἀστέρων τὸ φῶς ἀναιρεῖται. Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ Γενέσεως, ἵνα δὴ καὶ πρεσβεύσωμεν μᾶλλον τὴν Γραφήν. ἡ γὰρ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ διάταγμα τῆς παιδοποιΐας ὁμολογουμένως μέχρι καὶ νῦν συμπληροῦται, πλάσσοντος τὸν ἄνθρωπον ἔτι τοῦ δημιουργοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ πάντη καταφανὲς, ὡς ἄρα τὸν κόσμον ἀκμὴν ἐργάζεται ζωγραφῶν ὁ

tem perueniſſe, optime diuiſiſſe mihi viſa eſt: ueruntamen inde poſtmodum procreandis filijs incumbere, non oportere, non æque bene. Nanque ipſa ex ſcripturis ſatis aperte colligo, poſt etiam Virginitatem inuectam, à Verbo non fuiſſe ſublatam prorſus de medio liberorum procreationem. Neque enim quia luna reliquis ſideribus maior eſt, propterea aliorum ſiderũ lumen tollitur: Et ſumamus initium a Geneſi, quam inter ſacras Scripturas primo loco ponimus. Decretum quippe Dei, & præceptum de generandis filijs, quod & nemo inficias iuerit, uſque dum completur, cum hominem adhuc opifex creat. Id enim & modis omnibus innoteſcit, mundum in-

præ-

præsentia a Deo pingente fieri, quod & Dominus docuit, [a] vsq; modo Pater meus operatur, *inquiens. Sed cum fluuij iam exiccati finem fecerint, in maris vas aquam influere, & lumen penitus a tenebris seiungetur; quod nunc etiã seiungitur, & fructus, & animantia tum repentia, tum quadrupedes amplius reddere cessauerit arida, & præscriptus hominum numerus complebitur, tum & a procreandis filijs abstinendum est. Nunc enim necesse est, vt homo ad imaginem Dei cooperetur, cum adhuc mundus stat, & continuo fabricatur. Dictum nanque fuit,* [b] Crescite & multiplicamini, *& ab opificis præcepto abhorrendum* non

Θεὸς. ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, Ἕως ἄρτι ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, λέγων. ἀλλ᾽ ὁπόταν οἱ ποταμοὶ ἤδη λωφήσωσιν εἰς τὸ τῆς θαλάσσης ἐμβάλλοντες ἀγγεῖον, καὶ τὸ φῶς τελέως χωρισθῇ τοῦ σκότους, νῦν γὰρ ἔτι διαχωρίζεται, καὶ σὺν καρποῖς μετὰ τῶν ἑρπετῶν, καὶ τετραπόδων ἀναδιδόναι παύσηται λοιπὸν ἡ ξηρὰ, καὶ ὁ προωρισμένος τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸς ἀναπληρωθῇ, τότε δὴ λοιπὸν, καὶ τῆς παιδοποιίας ἀφεκτέον. Νῦν γὰρ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκη συνεργεῖν, ἔτι συνεστῶτος τοῦ κόσμου, καὶ τεκταινομένου. αὐξάνεσθε γὰρ ἐλέχθη, καὶ πληθύνεσθε. καὶ οὐ χρὴ τὸ διάταγμα βδελύττεσθαι τοῦ δημιουργοῦ.

a Ioann. 5. 17. b Genes. 1. 28.

ἐξ οὗ δὴ καὶ αὐτοὶ γεγόναμεν. Ἀρχὴ γὰρ γενέσεως ἀνθρώπων, ἡ τοῦ σπέρματος εἰς τὰς αὔλακας τῆς μήτρας γίνεται καταβολή. ὅπως τὸ ἐκ τῶν ὀστέων ὀστοῦν, καὶ ἡ ἐκ τῆς σαρκὸς σάρξ, ἕτερος ἄνθρωπος ἀοράτῳ ληφθέντα δυνάμει, πάλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου δημιουργηθῶσι. Ταύτην γὰρ ἐκείνην ἡγητέον δὴ πληροῦσθαι τὴν φωνήν. Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. τοῦτο γὰρ δείκνυσιν ἡ μετὰ τὸν ὕπνον ἔκστασις ἐπιβληθεῖσα τῷ πρωτοπλάστῳ προδιατυπουμένην τὴν ἐπὶ τῆς φιλοτεκνίας θέλξιν τοῦ ἀνδρὸς, ὁπότε διψήσας τέκνων, ἐξίσταται ταῖς παιδογόνοις ἐκθηλυνόμενος, καὶ καθ' ὕπνον ἡδοναῖς. ἵνα τι τῶν ἀπὸ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ, τῆς σαρκὸς ἀποσπασθὲν,

non eſt, quo & ipſi creati ſumus. Principium quippe generationis hominum ſeminis eſt in vteri ſulcos deiectio, vt ex oſſibus os, & ex carne caro, alius homo, inuiſa atq; occulta facultate, rurſus ab eodem artifice procreentur. Sic enim vocem illam compleri opinandum eſt. [a] Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. *Hoc ſiquidē oſtendit poſt ſomnum mentis commotio primo creato homini immiſſa, præfigurans in congreſſu hominis mulcedinem, cum ſitiens liberos voluptatibus genitalibus, & ſomno effœminatus, extra ſe fi., vt ex oſſibus illius, & carne aliquod abſciſſum, alius homo, vt dicta*

eſt,

a Gen. 2.23.

est, procreetur. Nam corporum compactione irritationibus quæ in congressu titillant, deturbata, vt qui professi sunt nuptialia mysteria nobis explicant, quidquid est, quod medullam præse ferat in sanguine, & fœcundissimum, quod fuerit os molle, ex omnibus recollectum membris, in spumam conuersum, & in grumos concretum per instrumenta genitalia in animatam mulieris terrã eiaculatur. Non incongrue itaque & pater & mater propter id derelinquendi esse dicuntur, omnibus tum confestim e memoria dilabentibus, quando beneuolis iunctus cum muliere amplexibus desiderio abripitur generandi, exhibens diuino opifici costam, auferen-

ἕτερος αὐθρωπος, ὡς ἔφην, ἀναπλασθῇ. Ἐκταρασσομένης γὰρ τῆς ἁρμονίας τῶν σωμάτων ἐν τοῖς κατὰ τὴν συνουσίαν ἐρεθισμοῖς, ὡς οἱ τετελεσμένοι τὴν γαμήλιον ἡμᾶς διδάσκουσι τελετὴν, πᾶν τὸ μυελῶδες τοῦ αἵματος, καὶ γονιμώτατον, ὅπερ ἐστὶν ὑγρὸν ὀστοῦν ἐκ πάντων ἐπαθροιζόμενον τῶν μελῶν ἀφροποιεῖται, καὶ θρομβωθὲν, διὰ τῶν παιδογόνων ὀργάνων εἰς τὴν ἔμψυχον τῆς θηλείας ἐξίεται γῆν. Εἰκότως ἄρα ἕνεκεν τούτου καταλιπεῖν λέγεται τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, τότε πάντων ἀθρόως ἀμνημονήσας. ὅτε φιλοστόργοις ἑνούμενος τῇ γυναικὶ συμπλοκαῖς, κάτοχος ἐπιθυμίας γίνεται γεννητικῆς, παρέχων ἀφαιρεῖσθαι τῷ θείῳ τὴν πλευ-

τὸν δημιουργόν. ὅπως δὲ
υἱοῦ δὴ, καὶ αὐτὸς πατὴρ
πάλιν ἐκφανῇ. ἐκείνου εἰ-
σέτι πλάσσοντος καὶ νῦν
δὴ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ,
πῶς οὐ βδελυρὸν τὸ βδε-
λύσσεσθαι τὴν παιδουρ-
γίαν, ἣν αὐτὸς οὐκ ἐπαι-
σχύνεται ταῖς ἀμιάντοις ὁ
παντοκράτωρ ἐργαζόμε-
νος χερσί. Πρὸ τοῦ γάρ
με πλάσαι σε ἐν κοι-
λίᾳ μητρὸς, ἐπίσταμαί σε,
πρὸς Ἱερεμίαν φησί. πρὸς δὲ
Ἰὼβ, μὴ σὺ λαβὼν πη-
λὸν ἔπλασας ζῶον, καὶ
λαλητὸν αὐτὸ ἔθου ἐπὶ
τῆς γῆς, καὶ ὁ Ἰὼβ δὲ πρὸς
αὐτὸν εὐσεβῶς φέρεται λέ-
γων, τὸ, αἱ χεῖρές σου ἐποί-
ησάν με, καὶ ἔπλασάν με.
Πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον τὸ, ἀ-
παγορεύειν γάμων συ-
ναλλαγὰς προσδοκω-
μένων ἔτι καὶ μεθ' ἡμᾶς
ἔσεσθαι μάρτυρας, καὶ τῶν
αἰνιττομένων τῶν πο-
νηρῶν, δι' οὓς δὴ καὶ τὰς ἡ-

rendam: vt & ipse ex filio rursum pater euadat. Cum etiam num itaque Deus hominem creat, qua ratione execrandum non fuerit filiorum procreationem execrari, quã immaculatis ipse manibus omnipotens efficiens, non erubescit. [a]Prius quam te formarem in vtero, noui te. *Hieremiæ dicit, & Iobo,* [b]Num tu accipiens lutum formasti animal, & fecisti, vt loqueretur in terra? *& Iobus ipse eundem pie alloquitur,* Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me. *Et quomodo non fuerit absurdum, nuptiarum commercia probiberi, quæ post nos testes futuræ sunt eorum etiam, qui sese improbo op-*

a Ierem. 1. 5. b Iob. 10. 8.

ponent, propter quos & dies[a] breuiandos esse *enunciauit. Etenim si malum, vt tu dixeras, inde apud Deum reputatur liberorum procreatio, quam ob causam qui præter placitum & consilium diuinum procreantur, rursus complaciti Deo adsistere poterunt? & quomodo quod nascitur, non necessario erit adulterinum, nec gratum Deo, si præter mentem, & præceptum facultatis, instar adulterini nummi efformatur? vt demus etiam hominibus, homines effingere posse. Tum Marcella, sermonem interpellans, o Theophila, enormis error, inquit, & dictis tuis contrarius apparet, & putas ne te simili nebula disiecta latere posse? Nanque argu-*

ἡμέρας ἐπηγγείλατο κολοβωθήσεσθαι. εἰ γὰρ φαῦλον ὡς ἔφης ἀπεντεῦθεν νενόμισται τῷ Θεῷ παιδοποιεῖν, δι' ἣν αἰτίαν οἱ παρὰ τὸ δόγμα γινόμενοι, καὶ τὴν βουλὴν τὴν θείαν, εὐάρεστοι δυνήσονται πάλιν παραστῆναι τῷ Θεῷ; ἢ πῶς οὐκ ἀνάγκη εἶναι κίβδηλον, ἀλλὰ μὴ θεοφιλὲς τὸ τεχθὲν, εἰ παρὰ τὴν γνώμην, καὶ τὸ διάταγμα δίκην παραχαράγματος πλάττεται τῆς δυνάμεως; ἵνα δὴ καὶ ἀνθρώπους δυνάσθαι δῶμεν ἀνθρωποπλαστεῖν. καὶ ἡ Μαρκέλλα ὑπολαβοῦσα, ὦ Θεοφίλα, μέγα σφάλμα, ἔφη, καὶ ἐναντίον οἷς εἴπας ἀναφαίνεται, καὶ οἴει λεληθέναι παρεσφαλμένη τηλικοῦτον νέφος. ἧκε γὰρ ἐκεῖνος ὁ λόγος, ὃν ἴσως

a Matth. 24.22. Marc. 13.21.

ἐπερωτῶν σε τὶς, ὦ σοφωτάτη, λέξει περὶ τῆς ἐκ μοιχείας ἀνόμως φυομένων. Τί φῂς; ἔδωκας γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὸν κόσμον ἀμήχανον εἶναι τὸ ἀδύνατον, μὴ χειραγωγηθέντα τῷ θελήματι τῆς δυνάμεως, κατασκευασθέντος αὐτῷ τοῦ σκηνώματος παρὰ τοῦ Θεοῦ. καὶ ἵνα μὴ καταφύγῃς εἰς τεῖχον ἐχέγγυον, προχειριζομένη τὴν λέγουσαν γραφήν. Τέκνα δὲ μοιχῶν ἀτελεσφόρητα, ἀποκρούσεταί σε πράως εἰπών. ὅτι μὲν καὶ τελεσφόροις πολλάκις ὠδῖσιν ὥριμον καρπὸν ὄντα ἐκ παρανόμων συλληφθέντας ὧδε συναλλαγῶν ὁρῶμεν φυομένους. Εἰ δ' αὖ πάλιν σοφιζομένη φαίης, ὡς οὐ-

argumentum incidit, de quo disquirens quispiam, sciscitabitur a te vti sapientissima de ijs, qui ex adulterio nascuntur, Quid ais? Concessisti siquidem, fieri non posse, sic conceptos ni consilio facultatis manuducantur, extructo illis a Deo tabernaculo, in mundum ingredi. Et ne confugias ad murum fide dignum, promens scripturam asserentem, [a] adulteroruni filij maturitatem non consequentur, *refellet te leniter, si dixerit, nos sæpius conspicere doloribus fœtum ad perfectionem producentibus veluti maturum fructum eos, qui ex iniquis hisce congressibus concipiuntur, generari. Quod si rursus argute vafreque ratiocinans dixeris, At ego maturitatem non consequi*

a Sap. 3. 16.

sequi de ijs, qui iustitia per Christum instituta non perficiuntur, prolatum esse asseruerim. Verumtamen, o Beata, multi ex iniusto semine prognati non tantum in grege fratrum adnumerantur, sed multis etiam modis præsidere alijs sorte leguntur. Quare, cum iam pateat, & nemo id inficias iuerit, ex adulterio nata ad perfectionem adduci, non est opinandum de conceptibus & partubus spiritum esse vaticinatum; sed de ijs fortasse, qui veritatem adulterantes, & falsis spurijsque dogmatibus scripturas corrumpentes, non dum ad perfectionem deductam sapientiam, fraude erroreque cum pietate commixtis, progenerant. Quapropter hæc quo-

τους ἐγὼ τὸ ἀτελεσφόρητον, ἐπὶ τῶν μὴ τελειουμένων ἡγοῦμαι τάσεως τῇ χριστοδιδάκτῳ δικαιοσύνῃ, λελέχθαι. Καὶ μὴν, ὦ μακαρία, πλεῖστοι τεχθέντες ἐξ ἀδίκου σπορᾶς οὐδὲν ἧσσον οὐ μόνον τῇ ποίμνῃ συναγελάζεσθαι καταριθμοῦνται τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ προκαθηγεῖσθαι τούτων κληροῦνται πολλαχῶς. Οὐκοῦν ὄντος φανεροῦ, καὶ τὰ ἐκ μοιχείας φυόμενα τελεσιουργεῖσθαι, οὐ χρὴ νομίζειν συλλήψεων πέρι καὶ τοκετῶν τὸ πνεῦμα προπεφητευκέναι. ἀλλ' ἴσως περὶ τῶν τὴν ἀλήθειαν μοιχωμένων, οἵτινες κλεψισόφοις νοθεύοντες δόγμασι τὰς γραφὰς ἀτελεσφόρητον γεννῶσι σοφίαν τῇ θεοσεβίᾳ συγκιρνῶντες τὴν πλάνην. διὸ δὴ καὶ ταύ-

της τῆς προφάσεως ἐξῃρημένης, ἴθι δὴ εἰ καὶ τὰ ἐκ μοιχείας εὐδοκοῦντος ἀπόκειται γεννᾶσθαι τοῦ Θεοῦ: ἔφης γὰρ εἶναι ἀδύνατον ἀνθρώπου τελεσφορουμένην γονήν, μὴ μορφῶσαι αὐτήν, ἢ ἐμψυχῶσαι τὸν Κύριον. Ἡ δὲ ὥσπερ ἀπὸ γενναίου ληφθεῖσα τὴν μέσον ἀνταγωνιστοῦ, ἐσκοτοδινίασε, καὶ μάλα μόλις ἀναπνεύσασα, ἔφη. Ἐρωτᾶς ἐρώτημα δεῖται παραδείγματος, ὦ μακαρία, χρῆζον ἀποδειχθῆναι, ἵνα ἔτι μᾶλλον εἰδῇς, ὡς διὰ πάντων ἡ ποιητικὴ δύναμις διήκουσα τοῦ Θεοῦ, πλέον εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων γένεσιν αὐτουργεῖ, αὔξουσα τὰ εἰς γόνιμον φυτευόμενα γῆν. οὐ γὰρ τὸ σπειρόμενον αἰτιᾶται, ἀλ-

quoque tergiuersatione exempta age iam responde ; An quae ex adulterio nascuntur, ita Deo annuente procreantur? Nanque dixeras, fieri minime posse, hominis fœtum ad perfectionem tendentem non effomari, aut animari a Domino. Tum illa veluti a generoso antagonista, per medium arrepta & vertigine rotata conticuit, & vix tandem recepto anhelitu infit. Interrogatio tua, o Beata, exemplo declarari indiget, vt magis ac magis intelligas, in omnia facultatem Numinis effectricem perpetrantem, in hominum potissimum generatione, per se operari, tanquam quæ crescere faciat, quæ in fœcunda terra plantantur: neque enim quod seminatur, sed eum, qui furtiuis nuptijs in

alienum agrum, veluti mercenarius propter modicam voluptatem proprium inuerecunde semen pretio diuendit, criminatur. Nostram porro productionem in vitam compara aedi, introitum prope montibus excelsis habenti, quae per loca decliuia ab ingressu maxime disiuncta, longe infra tendat, & postica sui parte eaque orbiculata multis foraminibus perforatur. Comparo, respondit Marcella. Concipe itaque cogitatione, Plastem intus sedentem multas conficere statuas; & illi materiam luti per extranea foramina a multis hominibus nullo eorum artificem inspectante suppeditari, Fac etiam vniuersam

λῶ τὸν εἰς ἀλλοτρίαν ἄρουραν κλεψιγάμοις δίναις εἶτα μισθωτὸν ὀλίγης ἡδονῆς τὴν ἰδίαν ἀναισχύντως παρευόντα σποράν. ἀπείκασον γὰρ τοιούτῳ τινὶ τὴν ἡμετέραν γένεσιν εἰς τὸν βίον, οἷον οἴκῳ παρὰ κεκλιμένην ἔχοντι τὴν εἴσοδον ὄρεσιν ὑψηλοῖς, διήκοντι δὲ τὸν οἶκον ἐπὶ πολὺ κάτω μέχρι μακρὰν τῆς εἰσόδου, ἔχοντα πολλὰς ὀπὰς ἐκ τῶν ὀπίσω, καὶ περιφερῆ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος γεγονότα. ἀπεικάζω ἔφη ἡ Μαρκέλλα. Οὐκοῦν ὑπόλαβε ἔνδον καθεζόμενον ἐργάζεσθαι πλάστην πολλοὺς ἀνδριάντας, Τούτῳ δ' αὖ τὴν ὕλην τοῦ πηλοῦ διὰ τῶν ὀπῶν ἔξωθεν νόησον ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἀνενδεῶς χορηγεῖσθαι, οὐδενὸς αὐτὸν ὁρῶντος τὸν τεχνίτην. δὸς δὲ κεκαλύφθαι τὸν οἶκον ὁμίχλῃ, καὶ νεφέ-

do-

λαις. καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἔξωθεν εἶναι καταφανὲς, ἢ μόνας τὰς ὀπάς. Δεδόσθω, ἔφη, καὶ τοῦτο. Ἔχειν τε ἕκαστον αὐτῶν τῶν ξυμπονούντων εἰς τὴν τοῦ πηλοῦ συγκομιδὴν ἀπονενεμημένην αὐτῷ μίαν ὀπὴν, εἰς ἣν μόνην αὐτὸν φέροντα τὴν ἰδίαν ὕλην ἀποτίθεσθαι μὴ ἁπτόμενον ἑτέρας. Εἰδ᾽ αὖ περιέργως ἀνεῳγνύναι τὴν ἑτέρῳ κεκληρωμένην ἐπιχειροίη, πῦρ αὐτῷ καὶ μάστιγας ἀπειλεῖται. ἀπειλητέον καὶ γάρ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ ταῦτα λοιπὸν δὴ θεώρησον, ἔνδοθεν τὸν πλάστην περιερχόμενον τὰς ὀπὰς, καὶ τὸν δὲ εἰσκομισμένον ἐν ἑκάστῃ πηλὸν κατ᾽ ἰδίαν λαμβάνοντα πλάττειν, καὶ μηνῶν περιόδοις ἀποπλάσαντα, πά-

domum caligine & nebulis obsideri, nihilq; ijs, qui deforis sunt, clari ac certi insinuari, nisi sola foramina. Concedatur, inquit, & hoc. Praeterea cuique illorum, qui laborem in luto adducendo conferunt, vnum foramen assignatum esse, in quod solum, a reliquis alijs manus abstinens, quilibet propriam materiam quam affert reponere debet: quod si curiosius, quod alteri concreditum est, aperire foramen aggrediatur, igne & verberibus castigandum venire. Minis enim agendum est. Quod postea consequitur, speculare, intus Plastem illum circum foramina gradientem, appositum in singulis lutum separatim accipientem in statuam effingere, & procedentibus mensibus ab sese conficta rursus ijs, qui foris

de

degunt, per idem foramen reddere, qui Plastes precepto obligatur, omne lutum operationi aptum indifferenter perficere, licet in alienum ab aliquo inique foramen immissum fuerit. Neque enim inique egisse videtur materia imposita, quæ veluti nulli culpæ obnoxia fingenda atque efformanda est; qui vero contra præceptũ mandatumque in alienum foramen eam reposuit, veluti communis aliorum pernicies, & præcepti violator puniendus venit. Neq; enim lutum incusandum est; sed qui præter ius fasque similia perpetrauit. Intemperantiæ siquidem causa in alienum deferens foramen clam violenterque apposuit. Verissima narras. His præmissis

λιν ἀποδιδόναι τοῖς ἔξω διὰ τῆς αὐτῆς τὸν πλάστην ὀπῆς, ἔχοντα τοιαύτην ἐντολὴν πάντα τὸν δυνάμενον δημιουργηθῆναι πηλὸν ἀδιαφόρως ἐργάζεσθαι, κἂν εἰς ἀλλοτρίαν ὑπό τινος εἰσοχετεύηται κακοτρόπως ὀπήν. οὐδὲν γὰρ ἠδικηκέναι τὴν ὕλην δοκεῖ τὴν καταβληθεῖσαν, αὐτὴν μὲν χρῆναι πλάττεσθαι, καὶ μορφοῦσθαι. τὸν δὲ παρὰ τὸ διάταγμα, καὶ τὴν ἐντολὴν εἰς ἀλλοτρίαν αὐτὴν ἀποτιθέμενον ὀπὴν, τοῦτον ὡς ἀλάστορά τε, καὶ παραβάτην τιμωρεῖσθαι. οὐ γὰρ τὸν πηλὸν αἰτιατέον, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν παρὰ τὸ ὅσιον τοῦτο πεποιηκότα. ἀκρασίας γὰρ χάριν εἰς ἀλλοτρίαν ἀποκομίσας ὀπὴν, ἀπέθετο λαθραίως τῇ βίᾳ. Ἀληθέστατα λέγεις. Οὐκοῦν λοιπὸν δὴ καὶ-

ρὸς τούτων ἤδη προδεδη-
νυσμένων, ταύτην σε πᾶ-
σαν προσάπτειν, ὦ σο-
φωτάτη, τὴν εἰκόνα τοῖς
ἤδη ἔμπροσθεν εἰρημένοις.
τὸν μὲν οἶκον ἀφομοιοῦ-
σαν τῇ ἀοράτῳ τῆς γενέ-
σεως ἡμῶν φύσει· τὴν δὲ
προκειμένην εἴσοδον τοῖς
ὄρεσι, τῇ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν
εἰς τὰ σώματα καταβά-
σει, καὶ παραπομπῇ τῶν
ψυχῶν. τὰς δὲ ὀπὰς τῷ
γυναικείῳ τε καὶ θηλυκῷ
γένει. τὸν δὲ πλάστην τῇ
ποιητικῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ,
ἥτις αἰτία τῆς γενέσεως
ἡμῶν, ὡς ἔφην, τῇ φύσει
χρωμένης ἐστί· αὕτη δὲ
ἴσως ἀνθρωποπλαστεῖ,
τὰ ἐνδύματα ταῖς ψυ-
χαῖς ἐργαζομένη. σὺ δὲ
κομίζοντας τὴν ὕλην τοῦ
πηλοῦ τῷ ἀνδρείῳ, καὶ
ἀρρενωπῷ παραβλητέον,
ὁπότε διψήσαντες τέ-
κνων εἰς τὴν κατὰ φύσιν τῆς
θηλείας πόρους ἐγκατα-
βάλλουσι τὴν σποράν,

missis tempus iam est, hanc vniuersam immaginem, ò sapientissima, dictis prius a nobis accommodare. Aedem nostræ generationis naturæ, quæ visui non subiacet, assimilato, adiacentem montibus aditum, e cælo in corpora descensui, & prauiæ animorum missioni; foramina muliebri & fæmineo generi; Plastem effectrici Numinis facultati, quæ natura vtitur, & generationis nostræ, vt diximus, causa est. Ipsa siquidem in occulto homines, indumenta animis prætexens, effingit; conuehentes materiam luti virili ac masculo generi confer, cum filiorum flagrantes desiderio in meatus fœminæ, vt naturam addecet,

se-

*ſemen immittunt, quē-
admodum ibi lutum in
foramina. Nam diui-
næ actuoſæque condi-
tionis, vt verbo me
expediam, ſemen parti-
ceps factum, non opi-
nandum eſt illud cau-
ſam eſſe intemperantiā
ſuccendentium fomitū.
Ars ſiquidem ſubiectā
ſibi materiam conti-
nuo operatur. nec vl-
la res ipſa per ſe mala
exiſtimanda eſt; ſed
male ab ijs fieri, qui
hac vel illa ratione
actionem ſuſcipiunt.
Decenter quippe caſte-
que effectum, decens
ac decorum euaſit;
turpiter, ac deformi-
ter, turpe. Quid
enim deliquit ferrum
agricolarum, & arti-
um gratia factum,
ſi eodem mutuis inter
ſe cædibus homines trucidantur? Quid aurum,
argentum aut æs & in ſumma vniuerſa materia,*

ὥσπερ κἀκεῖ τὸν πηλὸν
εἰς τὰς ὀπάς. Θείας γὰρ,
ὡς ἔπος εἰπεῖν, μοίρας
τῆς δημιουργικῆς τὸ σπέρ-
μα μεταλαμβάνον, οὐκ
αὐτὸ αἴτιον νομιστέον εἶναι
τῶν τῆς ἀκολασίας ὑπεκ-
καυμάτων. Ἡ μὲν γὰρ
τέχνη τὴν ὑποκειμένην
ὕλην ἀεὶ τεκταίνεται. οὐ-
δὲν γὰρ αὐτό τι καθ' ἑαυ-
τὸ τῶν πραγμάτων ἡγη-
τέον εἶναι κακὸν, ἀλλὰ
παρὰ τὴν πρᾶξιν τῶν
χρωμένων τοιοῦτο δὲ γί-
νεται. κοσμίως μὲν γὰρ
πλαττόμενον, καὶ σωφρό-
νως, κόσμιον ἀπέβη,
αἰσχρῶς δὲ καὶ ἀσχημόνως,
αἰσχρόν. Τί γὰρ ἠδίκησε
σίδηρος γεωργῶν χάριν,
καὶ τεχνῶν ἀνευρεθεὶς, τοῦ εἰς
ἀλληλοφόνους αὐτὸν θή-
ξαντας μάχας; Τί δὲ χρυ-
σὸς, ἢ ἄργυρος, ἢ χαλκὸς,
καὶ συλλήβδην ἡ ἀνέργαστος

quæ

πᾶσα γῆ τοὺς πλημμελοῦντας ἀχαρίστως εἰς τὸν σφέτερον δημιουργὸν ἐν τῷ προσκυνεῖσθαι τὰ ἀπ' αὐτῶν ποικιλλόμενα βρέτη; κἂν γὰρ κλεψιμαίων τῇ ὑφαντικῇ παρέχοιτό τις ἔρια τέχνῃ, πρὸς ἓν μόνον ἀποβλέπουσα τοῦτο ἡ τέχνη, δημιουργεῖ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, εἰ δέξεται τὴν κατασκευήν, οὐδὲν ἀποβαλλομένη τῶν ἑαυτῇ χρησίμων. Ἐπεὶ μὴ δὲ αἴτιον ἐστὶν ἐνταῦθα τὸ κλαπὲν ἄψυχον ὄν. διὸ δὴ αὐτὸ μὲν ἐργαστέον, καὶ κοσμητέον, τὸν δὲ ὑφελόμενον ἀδίκῳ φορᾷ τιμωρητέον. Ἀτὰρ δὴ καὶ τοὺς δηλήμονας γάμων, καὶ διαρρήκτας τῆς ἁρμονίας τοῦ βίου τῶν χορδῶν φλεγμαίνοντας οἴστρῳ, καὶ τὴν ὄρεξιν εἰς

quæ ſeſe tenera ac tractabilia præſtãt, ſi nonnulli ingratis animis in ſuum opificem delinquentes artifices in ſtatuas varie diſtinctas efformataſque adoranda proponunt. Licet enim furtiua textori æ arti vellera quiſpiam exhibuerit, ad vnum tantum hoc ars inſpectans, in ſuppoſita ſibi materia, vt ſtructuram admittat, elaborat, nulla ex ſuis prærogatiuis deperdita. Neque enim furto ſublatum cauſa mali eſt, cum animi expers ſit: propotereaque illud elaborandum eſt, & adornandum, qui vero iniuſto conatu ſuffuratus eſt, caſtigandus eſt. Sic item & nuptiarum violatores, & chordarum vitæ concinnitatis corruptores œſtro exæſtuantes, & appetitum in adulteriũ concitantes caſtigandi puniendiq; ſunt,

tan-

tanquam qui in alienis hortis suffurantes, complexus fœtificos corrumpunt: semen vero, quemadmodum ibi vellera, efformandum, & animandum. Sed quid opus est, tot hinc atque illinc exemplis petitis abutentem, orationem producere? Tantum adeo exiguo tempore absque diuina ope natura opus non perfecisset. Quis enim ossium incongelabilem finxit naturam? Quis neruis colligata mēbra circa iuncturas sese deflectentia extendi, & retrahi fecit? Quis cuniculos sanguini & mollem spiritui arteriam preparauit? Solus plane optimus artifex imaginem rationis compotem & animatam homines nos sui ipsius efficiens, & veluti cera effingens, ex humidis

μοιχείαν ἐκκαλουμένους, αὐτοὺς μὲν βασανιστέον, καὶ τιμωρητέον. ὑπ' ἀλλοτρίων γὰρ κήπων τὰς παιδογόνους λυμαίνονται κλέπτοντες συμπλοκάς, τὴν δὲ σπορὰν ὥσπερ δὴ κἀκεῖ τὰ ἔρια μορφωτέον, καὶ ἐμψυχωτέον. Καὶ τί δεῖ παραδείγμασι τοσούτοις καταχρωμένην μηκύνειν τὸν λόγον; οὐ δὲ γὰρ αὖ οὕτως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσοῦτον ἄνευ θείας κομιδῆς ἔργον ἐξήνυσε φύσις. Τίς γὰρ ὀστέων ἄπηκτον ἔπηξεν οὐσίαν; Τίς δὲ ξυνέδησε νεύροις ἐπιτείνεσθαι, καὶ ξυγνύεσθαι περὶ τὰς ἁρμογὰς καμπτόμενα τὰ μέλη; Τίς δ' ὑπονόμους κατεσκεύασε τῷ αἵματι, καὶ μαλακὴν ἀρτηρίαν τῷ πνεύματι, ἢ μόνος ὁ ἀριστοτέχνης τὴν λογικωτάτην εἰκόνα, καὶ ἔμψυχον

τὸν ἄνθρωπον ἡμᾶς ἑαυτῷ τεκταινόμενος, καὶ κηροπλαστῶν ἐξ ὑγρῶν, καὶ βραχυτάτων σπερμάτων ἐν μήτρᾳ; Τίς γάρ ἐστιν ὁ προμηθούμενος, καὶ συμπνίγεσθαι τοῦ ὑγροῦ ἐν τῇ συνοχῇ τῶν ἀγγείων ἐπικλυζόμενον ἔσω τὸ ἔμβρυον; ἢ τίς ὁ μετὰ τὸ λοχευθῆναι, καὶ εἰς φῶς αὐξηθὲν, εἰς μέγεθος, καὶ κάλλος, καὶ ῥώμην ἐξ ἀσθενοῦς καὶ βραχέος μεταβάλλων, εἰ μὴ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀριστοτέχνης, ὡς ἔφην, Θεὸς τῇ ποιητικῇ δυνάμει, τοῦ Χριστοῦ μετασχηματίζων, καὶ ζωγραφῶν τὰς ἰδέας. ὅθεν δὴ, καὶ τημελούχοις Ἀγγέλοις, κἂν ἐκ μοιχείας ὦσι τὰ ἀποτικτόμενα, παραδίδοσθαι παρειλήφαμεν ἐν θεοπνεύστοις γράμμασιν. εἰ γὰρ παρὰ τὴν γνώμην ἐγένοντο, καὶ τὸν θεσμὸν τῆς μακαρίας ἐκείνης φύσεως τοῦ Θεοῦ, πῶς

midis, & quam exiguis seminibus in vtero perficit. Quis enim est, qui curam gerit, ne humido suffocetur in coarctatione vasorũ embryon, aquis obrutum? Aut quis enatum lucique redditum, in magnitudinem, pulchritudinem, ac robur ex pusillo infirmoque immutat, nisi hic ipse opifex optimus, vti dixeram, Deus, qui facultate effectrice; Christo formas variat, & species pingit? Hinc & Angelis curatoribus, etiam quæ oriuntur ex adulterio concredi, ex diuinitus inspiratis scripturis accepimus: si enim præter consilium, legemque beatæ illius naturæ, diuinæ scilicet, prognata sunt,

quæ

qua ratione Angelis cū magna quiete & facilitate educanda traduntur? Quomodo & suos ipsos parentes criminantia, satis fidenter ad Christi tribunal accersunt? Tu non inuidisti nobis Domine commune, dicentia, hoc lumen. Hi vero mandato tuo neglecto in mortem nos exposuerunt. [a] Ex iniquis enim, *ait*, somnis filij procreati, testes sunt nequitiæ aduersus parentes in inquisitione persuasibilium sermonum. *Et forte etiam hic quispiam admittetur, quasi verosimilia afferret, sed nō inter iudicio, & sapientia præpollentes viros, vestem hanc carneam hominum opera satam præter decretum Dei for-*

Ἀγγέλοις ταῦτα παρεδίδοτο τραφησόμενα μετὰ πολλῆς ἀναπαύσεως, καὶ ῥᾳστώνης; πῶς δὲ καὶ κατηγορήσοντα σφῶν αὐτῶν τοὺς γονεῖς ἀπαρρησιάστως εἰς τὸ δικαστήριον ἐκκεκλήσκον τοῦ Χριστοῦ; οὐκ ἐφθόνησας ἡμῖν ὦ Κύριε τὸ κοινὸν, λέγοντα, τοῦτο φῶς, οὗτοι δὲ εἰς θάνατον ἡμᾶς ἐξέθεντο καταφρονήσαντες τῆς σῆς ἐντολῆς. Ἐκ γὰρ ἀνόμων, φησὶν, ὕπνων τέκνα γεννώμενα, μάρτυρές εἰσι πονηρίας κατὰ γονέων ἐν ἐξετασμῷ πιθανῶν λόγων. Καὶ τάχα μὲν οὖν δὴ χώραν ἕξει πιθανολογῶν τις οὐκ ἐν κριτικοῖς, καὶ φρονίμοις ἀνδράσι, τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς τὸν σάρκινον τοῦτον ὑπὸ ἀνθρώπων φυτευόμενον αὐτομάτῃ μορφοῦσθαι παρὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. οὐ μὴν ἤδη καὶ τῆς ψυχῆς τὴν

tuito

a Sapient. 4. 6.

οὐσίαν καὶ τοῦ θνητοῦ σπείρεσθαι διδάσκων πιστευθήσεται σώματος. Τὸ γὰρ ἀθάνατον, καὶ ἀγήρω μόνος ὁ παντοκράτωρ ἐμφυσᾷ, ὃς καὶ μόνος τῶν ἀοράτων ἐστὶ, καὶ ἀνολέθρων ποιητής. Ἐνεφύσησε γὰρ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο φησὶν ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. ἀμέλει σοῦ χειροτέχνας τούτοις αἰτιώμενος ὁ λόγος ἐπὶ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἀνδρείκελα κατασκευάζοντας ἀγάλματα, οὐκ αἰσθανομένους δὲ τὸν ἴδιον ποιητὴν ἐν τῇ παναρέτῳ Σοφίᾳ φησὶ, Σποδὸς ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ γῆς εὐτελέστερον ἡ ἐλπὶς αὐτῶν, πηλοῦ δ' εὐτελέστερον ἡ ζωὴ αὐτῶν, ὅτι ἠγνόησε, καὶ

tuito efformari: Animæ autem essentiam simul cum mortali corpore non seminari, qui docuerit, is fidem minime promerebitur, Immortale enim, & quod non veterascit, solus omnipotens inspirat, modo quo ipse est & inuisibilium & interitus expertium factor. [a] Inspirauit *enim* in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. *Et certe operarios similes ad noxam hominum statuas, quæ homines referant, elaborantes, & factorem proprium minime agnoscentes Verbum accusans in virtutibus omnibus referta Sapientia pronunciat;* [b] Cinis est cor eorum, & terra superuacua spes eorum, & luto vilior vi

a *Genes.* 2.7. b *Sapient.* 15.10.

vita eorum; quoniam ignorauerunt, qui finxit eos, & qui inspirauit illis animam operantem, & qui insufflauit eis spiritum vitalem. *Hic omnium hominum creator Deus est. Propterea que, vt scribit Apostolus,* [a]omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *Et cum hoc tandem finem habeat, remanet vt, quæ reliqua sunt, prosequamur. Cum enim, quæ hominibus accidere solent, accurate speculatus quis fuerit, discet omnino procreationem filiorum non detestari, laudare vero præferreque Castimoniam. Neque enim, quod reliquis alijs mel dulcius est, & suauius, ideo cætera, quæ adnata*

τὸν πλάσαντα αὐτοὺς, καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτοῖς ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, καὶ ἐμφυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν. Οὗτος ἐστὶ πάντων ἀνθρώπων ποιητὴς ὁ Θεός. Διὸ καὶ πάντας ἀνθρώπους κατὰ τὸν Ἀπόστολον σώζεσθαι βούλεται, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο μέλις ἔχε τέλος, λοιπὸν δὴ τὰ μετὰ ταῦτα λεκτέον. Ὁπόταν γάρ τις τὴν θεωρίαν τῶν κατὰ τὸν ἄνθρωπον συμβαινόντων ἀκριβῶς ἐκμάθῃ, ὥστε μὴ βδελύσσεσθαι παιδοποιίαν, ἐπαινεῖν δὲ καὶ προτιμᾶν ἁγνείαν. οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ἐστὶν ἡδύτερον, καὶ προσηνέστερον τὸ μέλι, τὰ λοιπὰ δὴ ταύτῃ προσῆκε νομίζεσθαι πικρά, ὁπόσα δὴ τῇ ἐμ-

a 1. Tim. 2. 4.

ρύτῳ γλυκύτητι κεκέρασται τῶν ἀκροδρύων. Καὶ τούτων μὲν ἐχέγγυον μάρτυρα παρέξομαι τὸν Παῦλον, ὥστε καὶ ὁ γαμίζων, λέγοντα, τὴν Παρθένον ἑαυτοῦ καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. οὐ γὰρ τῇ τοῦ κρείττονος, καὶ γλυκυτέρου παραθέσει τὸ ἕτερον ἀνεῖλεν ἀπαγορεύσας ὁ λόγος, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ οἰκεῖον, καὶ λυσιτελὲς ἀπονέμων διαθεσμοθετεῖ. Τοῖς μὲν γὰρ οὐδέπω συνεχώρηκε παρθενίας τυχεῖν, τοὺς δὲ καὶ οὐκέτι βούλεται χραίνεσθαι φοινισσομένους ἐρεθισμοῖς, ἀλλὰ μελετᾷν ἀπεντεῦθεν ἤδη καὶ φαντάζεσθαι τὴν ἰσάγγελον μεταστοιχείωσιν τῶν σωμάτων, ἔνθα οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, κατὰ τοὺς ἀψευδεῖς τοῦ Κυρίου

nata sibi dulcedine pollent, & arborum baccæ amara censenda sunt. Et horum tibi testem fide dignum Paulum dabo dicentem; [a] Itaque qui elocat nuptum virginem suam, bene facit, & qui non elocat nuptum, melius facit. *Neque enim melioris, ac suauioris comparatione alterum sustulit, prohibuitque oratio, sed vnicuiq; proprium, & commoda, quæ afferat, exhibens, decernit. His enim nunquam concessit Virginitatem possidere: hoc vero irritationibus cruentatos inquinari minime vult, sed inde iam meditari & imaginatione concipere Angelos exæquantem corporum transmutationem, vbi vti a vero non aberrantia*

D Chri.

a 1. Corinth. 7. 38.

Christi eloquia tradũt, [a] neq; nubent neque nubentur. *Cum nec omnibus impolluta, & regnum cœleste suppeditans castratio concreditur, sed illis solummodo, qui indesinenter virentem & incorruptum Virginitatis florem conseruare possunt. Florentissimo siquidem & maxime vario prato Ecclesiam assimilari dictum propheticum confirmat, non tantum castimoniæ sed & generationis liberorum, & continentiæ exornatam redimitamque floribus, quæ* [b] *fimbrijs & aureis variegata a dextris sponsi regina consistit. Hæc, vt vt potui, & ipsa, ô Virtus, quæ ad veritatem eruendã, maxime conducere videban-*

χρησμοῖς. Ἐπεὶ μὴ δὲ πᾶσιν ἀμόλυντος, καὶ παρεκτικὸς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ εὐνουχισμὸς ἐμπιστεύεται, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις δηλονότι τοῖς καὶ δυναμένοις τὸ ἀειθαλὲς ἄνθος, καὶ ἀκήρατον τῆς Παρθενίας τηρῆσαι. ἀνθηροτάτῳ γὰρ ἀπεικάζεσθαι, καὶ ποικιλωτάτῳ λειμῶνι, λόγος ἔχει προφητικὸς, τὴν Ἐκκλησίαν, οὐ μόνον τοῖς τῆς ἁγνείας πεποικιλμένην, καὶ κατεστεμμένην ἄνθεσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τεκνογονίας, καὶ τοῖς τῆς ἐγκρατείας. ἐν κροσσωτοῖς, καὶ χρυσοῖς πεποικιλμένη ἀπὸ δεξιῶν ἡ βασίλισσα παρέστηκε τοῦ νυμφίου. Ταῦτά σοι κατὰ δύναμιν κἀγὼ τὴν ἐμαυτῆς, ὦ Ἀρετὴ, εἰς τὸν περὶ τῆς ἀληθείας συμβάλλομαι λόγον. Εἰπούσης δὲ ταῦτα τῆς Θεοφίλης, θόρυβον

tur

a Matth. 22. 30.   b Psalm. 49. 11.

ᾑρέσθαι ἐκ πασῶν, ἔφη ἡ Θεοπάτρα, τῶν παρθένων συμβέβηκε τῶν διαπρεψασῶν τὸν λόγον. ὡς δὲ ἡσύχαζον, σιωπῆς ἐπὶ πολὺ γεγενημένης, ἀναστᾶσαν τὴν Θάλειαν. ταύτῃ γὰρ ἐκ τρίτων ἐπιτέτραπτο μετὰ Θεοφίλαν ἀγωνίζεσθαι. ὑπολαβοῦσα οὖν ἐντεῦθεν, ὡς οἶμαι, ἤδη καὶ αὐτή.

ΘΑΛΕΙΑ.

Σύ μοι δοκεῖς, ὦ Θεοφίλα, ἔφη, καὶ τῇ πράξει, καὶ τῷ λόγῳ πασῶν κρατιστεύειν, καὶ σοφίας τὰ δεύτερα φέρεσθαι οὐδενός. οὐ γάρ ἐστιν ὅστις αἰτιάσαιτό σου τὸν λόγον, οὐδ᾽ εἰ παντάπασι φιλόνεικος εἴη, καὶ ἀντιλεκτικός. πλὴν ἐκεῖνό με μόνον τῶν ἄλλων ὀρθῶς εἰρημένων, ὦ μακαρία, δοκεῖ ταράττειν, καὶ ἀνιᾶν, ἀναλογιζομένην, ὡς

tur, attuli. Dictis Theophilæ turbæ inter omnes orationem collaudantes concitæ sunt. Vt quieuere, post diu protractum silentium, exurgens Thalia, huic enim demandatum fuerat, vt tertio loco post Theophilam in certamen descenderet, orationem exorsa, dixit.

THALIA.

Mihi videris, o Theophila, & opere & sermone omnes antecellere, & sapientia nemini esse secunda. Neque enim fuerit, licet maxime contentiosus, & in refellendis aliorum sententiis acutissimus, qui dicta tua criminari valeat. At illud solum inter alia a te rectissime dicta, o Beata, vide-

videtur interturbare, & molestiam mihi indere, consideranti, nunquam Paulum spiritui addictissimum, & sapientia onustum virum, adeo temere in Christum retulisse & Ecclesiam primum creati hominis & mulieris coniugium, nisi sublimius quippiam dictis illis atque historia comprehenderetur. Nã si prorsus scripturæ locus de congressu hominis & mulieris nude ac simpliciter intelligendus est, cuius gratia Apostolus eorum memoriam inculcans, & ad spiritus nos viã, vt reor, manuducens, ad Christum & Ecclesiam referens, Adami & Euæ narrationem allegoria vsus interpretatur? Verba Geneseos sunt;[a] Dixitque Adam. Hoc nunc os

οὐκ ἂν ὁ πνευματικώτατος, καὶ σοφὸς ἀνὴρ, τὸν Παῦλον λέγω, ματαίως ἀνέφερεν εἰς Χριστὸν, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν σύζευξιν τοῦ πρωτοπλάστου, καὶ τῆς γυναικὸς, εἰ μηδὲν ἐφαντάζετο ὑψηλότερον τῶν ῥητῶν, καὶ τῆς ἱστορίας ἡ γραφή. Εἰ γὰρ ὅλως εἰς τὸν περὶ συνελεύσεως ἀνδρός τε, καὶ γυναικὸς δεῖ παραλαμβάνεσθαι τύπον ψιλῶς τὴν γραφὴν, τίνος δὴ χάριν ὁ Ἀπόστολος τούτων ἐπιμνησθεὶς, καὶ εἰς τὴν τοῦ Πνεύματος ἡμᾶς, ὡς οἶμαι, χειραγωγῶν ὁδὸν, εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀναφέρων ἀλληγορεῖ τὰ κατὰ τὴν Εὔαν, καὶ τὸν Ἀδάμ. Ἡ μὲν γὰρ λέξις τῆς γενέσεως οὕτω φησί. Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ. τοῦτο

ex

a *Gen.* 2. 23.

νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. Αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ Ἀπόστολος εἰς αὐτὴν δὴ ταύτην ἐπισκεπτόμενος τὴν περικοπήν, οὐκέτι κατὰ τὸ κείμενον αὐτήν, ὡς ἔχει, αἰσθητῶς ἐπὶ συνέρξεως βούλεται παραλαμβάνεσθαι γυναικός τε, καὶ ἀνδρός, ὥσπερ δὴ καὶ σύ. Σὺ γὰρ φυσικώτερον ἐπεξεργαζομένη τὸν λόγον, συλλήψεων πέρι καὶ τοκετῶν ἔδωκας ἀποφαίνεσθαι μόνον τὴν γραφήν. ἵνα γὰρ τὸ ἀπὸ τῶν ὀστέων ὀστοῦν ἀνθρώπου ἕτερον ληφθὲν γεννηθῇ, ταύτῃ συνιέναι τὰ ζῶα σπαργῶντα δένδρων δίκην ἐν

ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Hæc vocabitur mulier, eo quod de viro ſuo ſumpta eſt. Propterea relinquet homo patrem ſuum, & matrem & conglutinabitur vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. *Apoſtolus vero hanc ſcripturæ pericopem attente conſiderans, non vti ipſa iacet, & ad literam, de adhærentia mulieris ac viri, quemadmodum tu, vult intelligi. Nam tu naturæ magis conſentanee ſermonem inſtituens, de conceptibus, & puerperijs ſcripturam tantum decernere conceſſiſti. Vt enim ex oſſibus os hominis aliud aſſumptum generetur, animantia dicebas copulari turgentia, & parturientia inſtar ar-*

borum cũ concipitur: at ille spiritui conuenientius, in Christum dictũ amandans, ita docendo exposuit; [a] Qui diligit suam vxorem, se ipsum diligit. Nullus enim unquam suam ipsius carnem odio habuit. imo enutrit, & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam. Quoniam membra sumus corporis eiusdem. Huius rei gratia relinquet homo patrem suum, & matrem, & adiungetur vxori, & erunt duo in carne vna. Mysterium hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia, *Ne te turbet, si de aliis sermonem habens, in alia transilit, vt videatur immiscere & intercalare rebus proposi-*

ὥρα τοῦ κύειν· ἐκεῖνος δὲ πνευματικώτερον εἰς Χριστὸν ἀναπέμψας τὸν λόγον, διδάσκων οὕτως ἔφη. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ, οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει, καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Μὴ κινήτω δέ σε, εἰ περὶ ἑτέρων διαλεγόμενος εἰς ἕτερα μεταπηδᾷ, ὥστε νομίζειν ἀναμιγνύναι, καὶ παρεμβάλλειν αὐτὸν αἰο-

a Ephes. 7.27.

μοια τοῖς προκειμένοις παρεκβαίνοντα τε σκέμματος. Ὥσπερ δὴ καὶ νῦν, τὸν περὶ τῆς ἁγνείας γὰρ ἐθελήσας ὡς εἰκὸς μεμελετημένως αὐτοῦ κατατιθέναι λόγον, προδιορθοῦται πρότερον τὴν ἐπιχείρησιν λειοτέρῳ τῆς φράσεως ἀρχόμενος τύπῳ. Ὁ γάρ τοι χαρακτὴρ αὐτοῦ τῶν λόγων ποικιλώτατος ὤν, καὶ ταῖς παραυξήσεσιν ἐξειργασμένος, ἄρχεται μὲν ἐπιπολαιότερον, προάγεται δὲ εἰς τὸ ὑψηλότερον, καὶ μεγαλοπρεπὲς, εἶτα αὖθις εἰς βαθύτατον μεταβάλλων, ὅτε μὲν εἰς τὸ ἁπλούστερον, καὶ ἀφελὲς, ὅτε δὲ εἰς τὸ ἁδρότερον καταλήγει καὶ λεπτὸν, οὐδὲν ἀλλότριον ἐπεισάγων τῶν κεφαλαίων τῶν ἐξαλλαγῶν, ἀλλὰ πάντα κατά τινα θαυ-

positis dissimilia, extra scopum aberrans, quemadmodum in præsentia. Nam sermonem de castimonia valens, vt addecebat, elaborate constabilire, prius argumentationem corrigens, molliori dicendi forma orationem exorditur. Etenim cū character ipsius dicendi varius ac multiplex sit, & amplificationibus absolutus, primum quidem initium instituit per summa, & quasi excurrens superficie effunditur, deinde ad altiora & magnificentiora, tum rursus in profundissima progrediens, immutatus, nunc in simplicius, & tenue, nunc in grauius desinit ac subtile, nihil alienum a capitibus immutationibus illis inserens, sed omnia admirabili quadam proprietate describens,

 unam

vnam sibi propositam argumenti commentationem absoluit. Magis enim virilem sententiam argumentorũ Pauli retegam, nullo ex illis reiecto, quæ antea dicta sunt. Abunde siquidem illud recensuisse, & splendide, periculo erepta, o Theophila, verba, vt vt erant, mihi videris exposuisse. Periculosum siquidem est eloquia proposita, vt iam diximus, & Geneseos potissimum contemnere, in qua immutabilia Dei decreta in vniuersi constitutione referuntur, quibus congruenter ad hæc vsque tempora quam pulcherrime secundum suas partes suis numeris absolutus mundus dirigitur, donec rursus eundem, qui eum adornauit, legumlator refor-

μεςὴν οἰκειότητα συμπεριγεγράφων, εἰς ἓν τὸ προκείμενον αὐτῷ σκέμμα τῆς ὑποθέσεως ἀπηργάζετο. Ἀνδρειότερον γὰρ ἀνακαλύψαι τὸν νοῦν τῶν καὶ τὸν Ἀπόστολον ἐπιχειρημάτων, οὐδὲν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἀποκρινομένων. ἱκανῶς γὰρ κἀκεῖνο μοι διεξεληλυθέναι, καὶ λαμπρῶς δοκεῖς ἀκινδυνότερον, ὦ Θεοφίλα, τὰ ῥήματα τῆς γραφῆς, ὡς εἶχεν ἀπεργασαμένη. σφαλερὸν γὰρ πάντη καταφρονεῖν τῶν κειμένων, ὡς εἴρηται, μάλιστα τῆς Γενέσεως. ἔνθα ἀποφάσεις ἀπαράλλακτοι φέρονται τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σύστασιν τοῦ παντὸς, αἷς ἡρμοσμένως εἰσέτι καὶ νῦν κάλλιστα καὶ μέτρον τέλεον ἀπευθύνεται τελείως ὁ κόσμος, ἕως ἂν αὐτὸν πάλιν αὐτὸς ὁ δια-

κοσμήσας νομοθέτης ἀντιστοιχῶσαι βουληθεὶς, ἑτέρῳ διδάγματι τοὺς προτέρους τῆς φύσεως ἀναλύσῃ δεσμούς. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ χρὴ ἀνεξέλεγκτον, καὶ ὥσπερ ἐξ ἡμισείας χωλὴν τὴν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου καταλεῖψαι φέρε δὴ καὶ τὴν κατ' ἀναγωγὴν αὐτοῦ συζυγίαν ἀποδῶμεν ἡμεῖς βαθύτερον ἐπισκεψάμενοι. οὐ γὰρ τοῦ Παύλου καταφρονητέον τοῦ ὑπεραναβαίνοντος τὸ ῥητὸν, καὶ εἰς τὸν Χριστὸν αὐτὸ συντείνειν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀποφηναμένου. Καὶ πρότερον ἐξεταστέον, εἰκὸς γὰρ ἀντιπροθεῖναι τινὰς ἄλλοτε ἄλλως. πῶς ὁ Ἀδὰμ ἀπεικάζεσθαι δύναται τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ παραπτώματι τῆς παραβάσεως εὑρεθεὶς, καὶ ἀκούσας τὸ, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ; πῶς δὲ καὶ πρωτό-

reformare valens, nouo præcepto, priora naturæ vincula dissoluerit. Sed cum absq; refutatione, & quasi dimidia sui parte mancam demonstrationem deserere opus non sit, age iam anagogicum ipsius coniugium ad profundiora subleuantes, proferamus. Neque enim despiciendus Paulus est, qui dictum in sublime extollens ad Christum illud, & Ecclesiam spectare decernit. Et ante omnia examinandum est (non enim dedecet alias alio modo, & tempore considerationes interponere) qua ratione Adamus assimilari Dei filio potest, in transgressionis casu repertus, cum audÿt, [a] terra es, & in terram reuer-

a *Genes.* 3.19.

reuerteris? *Qua item ratione primogenitus omnis creaturæ reputabitur, qui post terram & firmamentum luto effingitur? Item quomodo lignum vitæ eum esse concedemus, qui ob transgressionem eijcitur, ne denuo extensa manu, ex eo comedens, vitam consequeretur æternam? Quod enim comparatur illi, cui confertur, assimilari rebus in multis necesse est, & non ex contrarijs, vel sui dissimilibus consistere. Neque enim qui inæquale æquali, & concinnum inconcinno exæquare præsumit, sapiens existimabitur, sed qui æquale natura æquali, licet parumper æquale sit, nec ad omnia quadret; vt candidum natura candido,*

τόκος πάσης τῆς κτίσεως νομισθήσεται ὁ μετὰ τὴν γῆν, καὶ τὸ στερέωμα πηλοπλαστούμενος; πῶς δὲ καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς αὐτὸς εἶναι συγχωρηθήσεται, ὁ ἐκβαλλόμενος διὰ τὴν παράβασιν, ἵνα μὴ πάλιν ἐκτείνας τὴν χεῖρα, καὶ φαγὼν ἀπ' αὐτοῦ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα; Τὸ γὰρ ἀπεικαζόμενον, ἐκείνῳ οὗ ἐστιν ἀπείκασμα ὁμοιοῦσθαι αὐτῷ, καὶ παραβάλλεσθαι κατὰ πολλὰ χρή, ἀλλὰ μὴ ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ ἀναρμοίων τὴν σύστασιν ἔχειν. Οὐ γὰρ ἂν τὸ ἄνισον τῷ ἀρτίῳ, ἢ τὴν ἁρμονίαν τῇ ἀναρμοστίᾳ τις ἐξισώσαι τολμῶν, ὡς ἔμφρον ἀποδειχθήσεται, ἀλλὰ τὸ ἴσον τῷ φύσει ἴσῳ, κἂν ἐξ ὀλίγου ἴσον ᾖ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ φύσει λευκῷ, κἂν αὐτὸ βραχύτατον ᾖ, καὶ μι- [illegible]

licet illud admodum

pusil-

ζίως φαντάζοιτο τὴν λευκότητα ἐκείνης, δι᾽ ἣν δὴ καὶ αὐτὸ λέγεται λευκόν. Ἴσον δὲ καὶ ἁρμόνιον, καὶ λαμπρὸν τὸ ἀναμάρτητον εἶναι, καὶ ἀδιάφθορον ἀνενδοιάστως παντί που σαφὲς τὴν σοφίαν, ἀνάρτιον δὲ καὶ ἀνάρμονιον τὸ θνητὸν, καὶ ἁμαρτωλὸν, καὶ εἰς κατάγνωσιν ἐκβληθὲν, καὶ ὑπὸ καταδίκην ἐληλυθός. Τὰ μὲν οὖν δὴ πρὸς τῶν πολλῶν ἀντισφαιριζόμενα, σχεδὸν εἶναι τοιαῦτα δὴ νομίζω, ὅσοι δὴ μὴ θέλουσιν εἰς Χριστὸν ἀναφέρεσθαι τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, καταφρονοῦντες τῆς συνέσεως, ὡς εἰκὸς, Παύλου. φέρε γὰρ ἡμεῖς ἐπισκεψώμεθα, πῶς ὀρθοδόξως ἀνήγαγε τὸν Ἀδὰμ εἰς τὸν Χριστὸν, οὐ μόνον αὐτὸν τύπον ἡγούμενος εἶναι, καὶ εἰκόνα,

pusillum sit, & mediocriter praeferat illius candorem, propter quē & illud candidum dicitur. Aequale quid autem, & concinnum, & candidum, & impeccabile, & incorruptum sapientiam esse, indubitate omnibus palam est: contra inaequale & inconcinnum, quod mortale, & peccatis inquinatum, & condemnatione eiectū, & iudicato obnoxium est. Quae itaque a pluribus in contrariam partem iactantur, fere haec esse reor, qui abnuūt primum hominem in Christū referri, despicientes, ut est, conijcere Pauli prudentiam. Sed age iam nunc consideremus, quomodo recte pieque sentiens in Christum Adamum reduxit, non tantum hanc figuram & imagi-

ginem æstimans, sed re ipsa Christum, factum esse, cum Verbum, quod ante secula est, in ipsum incubuit. Addecebat siquidē Dei primogenitum, & primum surculum, & unigenitum, sapientiam, primo creato & primario, & primogenito inter homines communicatam hominem fieri: hoc enim esse Christum hominem in pura Deitate ac perfecta completum & Deum, cuius homo capax fuit. conueniens quippe erat, pulcherrima forma ante alios præditum, & seculorum antiquissimū, & Archangelorum principem, cum hominibus congressurum, in antiquissimum, & humani generis caput, primum hominem Adamum inhabitare. Propterea eundem, qui ab exordio erat, designans, & rursus

ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο Χριστὸν καὶ αὐτὸν γεγονέναι, διὰ τὸ, τὸν πρὸ αἰώνων εἰς αὐτὸν ἐγκατασκῆψαι Λόγον. Ἥρμοζε γὰρ τὸ πρωτόγονον Θεοῦ, καὶ πρῶτον βλάστημα, καὶ μονογενὲς τὴν σοφίαν, τῷ πρωτοπλάστῳ, καὶ πρώτῳ, καὶ πρωτογόνῳ τῶν ἀνθρώπων κερασθεῖσαν ἐνηνθρωπηκέναι. Τοῦτο γὰρ εἶναι τὸν Χριστὸν ἐν ἀκεράτῳ θεότητι, καὶ τελείᾳ πεπληρωμένον καὶ τὸν ἐν κάλλει προτεπωδέστατον, καὶ τὸν πρεσβύτατον τῶν αἰώνων, καὶ πρῶτον τῶν Ἀρχαγγέλων, ἀνθρώποις μέλλοντα συνομιλεῖν, εἰς τὸν πρεσβύτατον, καὶ πρῶτον τῆς ἀνθρωπότητος ἄνθρωπον ἐνοικισθῆναι τὸν Ἀδάμ. Ταύτῃ γὰρ ἀναζωγραφῶν τὸν ἐξ ὑπαρ-

χῆς, καὶ ἀναπλάσσων αὐτὸς ἐκ Παρθένου καὶ Πνεύματος τεκταίνεται τὸν αὐτόν. Ἐπειδὴ καὶ κατ' ἀρχὰς οὔσης παρθένου τῆς γῆς ἔτι, καὶ ἀνηρότου λαβὼν χοῦν τὸ λογικώτατον ἔπλασε ζῶον ἀπ' αὐτῆς ὁ Θεὸς ἄνευ σπορᾶς. Καί μοι ἐχέγγυος μάρτυς, καὶ σαφὴς ὁ προφήτης Ἱερεμίας παρήτω, Καὶ κατέβην εἰς τὸν οἶκον τοῦ κεραμέως, λέγων, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐποίει ἔργον ἐπὶ τὸν λίθον, καὶ διέπεσε τὸ ἀγγεῖον, ὃ αὐτὸς ἐποίει ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἐποίησεν αὐτὸ ἀγγεῖον ἕτερον, καθὼς ἤρεσεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι. Ἔτι γὰρ πηλουργούμενον τὸν Ἀδὰμ, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, καὶ τηκτὸν ὄντα, καὶ ὑδαρῆ, καὶ μήπω φθάσαντα δίκην ὀστράκου τῇ ἀφθαρσίᾳ κραταιωθῆναι, καὶ

suis renouans ex Virgine & Spiritu elaborat. cum & in ipso rerum ortu, terra adhuc virgine, & inarata, accipiens puluerem rationis particeps animal ex eadem absq; semine Deus efformauit. Dictis testis fide dignus, & locuples adsit Ieremias Propheta.[a] Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super petram, & cecidit vas quod ipse faciebat in manibus suis, & rursus fecit illud vas alterũ, sicut placuerat in oculis eius; vt faceret. *Cum enim adhuc luto efformaretur Adamus, vt ita dicam & adhuc concrescens instar aquæ deflueret, nec dũ cepisset, in modũ testæ incorruptione indurescere, & quo-*

a Ierem. 18. 2.

quodammodo lapidescere, aqua veluti peccatum defluens irrumpensque eum dissoluit. Quapropter desuper irrigans, & luto eundem in honorem Deus effingens, in virgineo primum vtero corroborans & condensans, & simul vniens, & Verbo commiscens, non vltra liquescentem, sed infragilem in vitã eduxit; ne rursus corruptionis fluctibus immersus, & tabem progenerans caderet. Quod in Parabola de inuentione ouis Dominus meus, indicat cũ ad eos qui aderant, dicit;[a] Quis est ex vobis homo, qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in

ἀποπετρωθῆναι, ὕδωρ ὥσπερ καταλειβομένη καὶ καταστάζουσα διέλυσεν αὐτὸν ἡ ἁμαρτία. Διὸ δὴ πάλιν ἄνωθεν ἀναδεύων, καὶ πηλοπλαστῶν τὸν αὐτὸν εἰς τιμὴν ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρθενικῇ κραταιώσας πρῶτον, καὶ πήξας μήτρᾳ, καὶ συνενώσας, καὶ συγκεράσας τῷ Λόγῳ, ἄτηκτον καὶ ἄθραυστον ἐξήγαγεν εἰς τὸν βίον, ἵνα μὴ πάλιν τοῖς τῆς φθορᾶς ἔξωθεν ἐπικλυσθεὶς ῥεύμασιν, τηκεδόνας γεννήσας διαπέσῃ. Καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς ἀνευρέσεως ἣ τοῦ Προβάτου φέρει) διδάσκων ὁ Κύριος παραβολῇ, ἔνθα φησὶ πρὸς τοὺς περιεστηκότας. Τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἔχει ἑκατὸν πρόβατα· κἂν ἀπολέσῃ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐκ ἀφίησι τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τοῖς ὄρεσι, καὶ πορευθεὶς ἐπὶ

mon-

a Luc. 15. 4.

τὸ ἀπολωλὸς, ζητεῖ αὐτὸ ἕως εὕρῃ, καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν εἰς οἶκον συγκαλεῖται τοὺς φίλους, καὶ τοὺς γείτονας, λέγων. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὡς ἀληθῶς ἦν τε, καὶ ἔστιν ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ὢν, ὁ ἀρχιστράτηγος, καὶ ποιμὴν τῶν κατ' οὐρανόν. ᾧ πάντα πείθονται, καὶ ὁμαρτοῦσι τὰ λογικὰ, καὶ ποιμαίνων εὐτάκτως, καὶ ἀριθμῶν τὰ πλήθη τῶν μακαρίων Ἀγγέλων. Οὗτος γὰρ αὐτὸς ὁ τέλειος ἀριθμὸς ἀθανάτων ζώων κατὰ γενεὰς, καὶ κατὰ φυλὰς διωρισμένος συμπαραληφθέντος ἐνταῦθα τῇ ποίμνῃ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. δεδημιουργηκότο

montibus, & vadit ad illam, quæ perierat. quærit eam donec inueniat. & cum inuenerit, apponit in humeros suos, & veniens domum, conuocat omnes amicos & vicinos, dicens, congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat. *Ipse enim quam verissime erat & est in principio, Deus apud Deum, copiarum primarius dux, & eorum, qui in cœlo sunt, pastor, cui omnia obediunt, & quem ratione prædita sequuntur, pascens ordinate, & gubernans beatorum Angelorum multitudines. Hic enim numerus perfectus absolutusque est animantium immortalium secundum generationes & tribus distinctorum, si in grege illo hominem quoque collocaueris. Nam*

&

& ille procreatus erat extra corruptionem, vt regem omnium & creatorem veneraretur, & concinens Angelorum de cælo delapsis clamoribus consone responderet. Sed cum præceptum prætergrediens ferali casu diroq; in mortem transformatus concidisset. Propterea Dominus ait, in mundum de cælo relictis ordinibus, & Angelorum exercitibus venisse. Assimilandi nanque montes sunt cælis, nouem & nonaginta oues Potestatibus, & Principatibus, & Dominationibus, quas descendens deseruit, vt eam, quæ perierat conquireret, copiarum Dux & Pastor. In librum enim illum & numerum homo recensendus erat, quem induens

γὰρ καὶ αὐτὸς ἔξω φθορᾶς, ἵνα τὸν βασιλέα γεραίρῃ πάντων, καὶ ποιητὴν αἰτίαφθεῖγα μελῳδῶν τῶν Ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ φερομένας βοαῖς. Ἀλλ' ἐπεὶ συνέβη παρεληλυθότα τὴν ἐντολὴν ὀλέθρειον πτῶμα, καὶ δεινὸν πεσεῖν, εἰς θάνατον ἀναστοιχειωθέντα, διὰ τοῦτό φησιν ὁ Κύριος, αὐτὸν εἰς τὸν βίον ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐληλυθέναι, καταλελοιπότα τὰς τάξεις, καὶ τὰ στρατόπεδα τῶν Ἀγγέλων. Ἀπεικονιστέον γὰρ τὰ μὲν ὄρη τοῖς οὐρανοῖς, τὰ δὲ ἐνενήκοντα πρόβατα καὶ ἐννέα ταῖς Δυνάμεσι, καὶ ταῖς Ἀρχαῖς, καὶ ταῖς Ἐξουσίαις αἷς καταλέλοιπεν, ἀναζητῆσαι κατελθὼν τὸ ἀπολωλὸς ὁ στρατηγὸς καὶ ποιμήν. Ἔλειπε γὰρ ἄνθρωπος, εἰς τὴν βίβλον ἐγκαταλεχθῆναι, τοῦτον ἔτι καὶ τὸν ἀριθμὸν βαστάζοντος αὐτὸν τοῦ Do-

λυθείη καὶ ἀμφιασθείη, ἵνα δὲ μὴ πάλιν ταῖς τρικυμίαις, ὡς ἔφην, καὶ ταῖς ἀπάταις τῆς ἡδονῆς περικλυσθεὶς καταποντισθῇ. ταύτῃ γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἀνείληφεν ὁ Λόγος, ὅπως δὴ δι' αὐτοῦ καταλύσῃ τὴν ἐπ' ὀλέθρῳ γεγονυῖαν καταδίκην, ἡττήσας τὸν ὄφιν. ἥρμοζε γὰρ μὴ δι' ἑτέρου νικηθῆναι τὸν πονηρὸν, ἀλλὰ δι' ἐκείνου, δι' ὃν δὴ καὶ ἐκόμπαζεν ἀπατήσας αὐτὸν τετυραννηκέναι. ὅτι μὴ ἄλλως τὴν ἁμαρτίαν λυθῆναι καὶ τὴν κατάκρισιν δυνατὸν ἦν, εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, δι' ὃν εἴρητο τό, γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ἀναπαλαίσας ἀνέλυσε τὴν ἀπόφασιν, τὴν δι' αὐτὸν εἰς πάντας ἐξενηνεγμένην, ὅπως καθὼς ἐν τῷ

Dominus portauit, ne rurſus fluctuum tempeſtatibus, & voluptatis fraudibus, vt iam dixi, circumlutus ſubmergeretur. Ideo enim hominem Verbum aſſumpſit, vt capitale iudicium in eum latũ, ſerpentem debellans euerteret. Conueniens enim erat, vt non ab alio, ſed ab eo, ob quem iactanter inſoleſcebat, quod deluſum tyrannidi ſuæ ſubegerat, improbrus hoſtis debellaretur. Quod fieri non poſſet alio modo peccatum dirimi, & iudicatum reſcindi. niſi ille idem homo, cui dictum fuerat; [a] terra es, & in terram reuerteris, *denuo formatus, decretum propter ipſum in omnes ſancitum perfringeret: ut quemadmodum in*

 Ada-

a Genes. 3.19.

Adamo omnes mortem obeunt, sic rursus in Christo, qui Adamum assumpserat, omnes reuiuiscerent. Et hominem, qui instrumentũ, indumentumq; factus fuerat Vnigenito, id effectum esse, quod erat ille, qui in ipso inhabitauerat, satis probatum est, quare de ea re disputatio quoque finem habeat. Nullam porro inaequalitatem esse, neque inconcinnitatem iterum ab initio sed breuissimo examine declaretur. Natura quippe bonum, id idem & natura sua iustum est, & sanctum, cuius communicatione caetera bona emergunt. & qui sapientiam secundo loco post Deum ponit, rectissime pronunciat: impium vero, & iniustum, & improbum, peccatum est. Duo siquidem inter

Ἀδὰμ πάντες πρότερον ἀποθνήσκουσι, οὕτω δὴ πάλιν, καὶ ἐν τῷ ἀνειληφότι Χριστῷ τὸν Ἀδὰμ πάντες ζωοποιηθῶσιν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τὸν ἄνθρωπον ὄργανον γεγονότα, καὶ ἔνδυμα τοῦ μονογενοῦς τοῦτο ἀπειργάσθαι, ὅπερ ἦν αὐτὸς ὁ εἰς αὐτὸν εἰσοικισθεὶς, σχεδὸν ἤδη μοι δοκεῖ τέλος ἔχειν. Τὸ δὲ ὅτι μήτε ἀνισότης ἐστὶ, μήτε μὴν ἀναρμοστία πάλιν ἐξ ἀρχῆς διὰ βραχέων ἐπισκεπτέον. Τὸ γὰρ αὐτὸ φύσει καλὸν, καὶ αὐτὸ φύσει δίκαιον, καὶ ὅσιον, οὗ τὰ ἄλλα κατὰ μετοχὴν γίνονται καλά. τὴν σοφίαν ὁ λέγων τυγχάνειν μετὰ Θεὸν, ὀρθότατα λέγει, τὸ δὲ αὖ ἀνόσιον, καὶ ἄδικον, καὶ πονηρὸν τὴν ἁμαρτίαν. δύο γὰρ τὰ εἰς ἄκρον ἀλλήλοις ἐναντία,

ter

ζωὴ καὶ θάνατος, ἀφθαρσία καὶ φθορά. ἰσότης μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ ζωή, ἀνισότης δὲ ἡ φθορά, καὶ ἁρμονία μὲν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ φρόνησις, ἀναρμοστία δὲ ἡ ἀδικία, καὶ ἡ ἀφροσύνη, ὁ δὲ ἄνθρωπος τούτων ὢν μεταξὺ, οὔτε αὐτὸ τοῦτο δικαιοσύνη, οὔτε μὴν ἐστὶν ἀδικία, ἀλλὰ τῆς ἀφθαρσίας ἐν μέσῳ βεβηκὼς καὶ τῆς φθορᾶς, εἰς ὁποτέραν αὐτῶν νεύσας προσκληθῇ, εἰς τὴν τοῦ κρατήσαντος λέγεται μεταβάλλεσθαι φύσιν. ἐκκλίνας μὲν γὰρ εἰς τὴν φθορὰν φθαρτὸς γίνεται, καὶ θνητός, εἰς δὲ τὴν ἀφθαρσίαν ἄφθιτος καὶ ἀθάνατος. μεθόριον γὰρ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, καὶ τοῦ γνωστοῦ, καλοῦ τε καὶ πονηροῦ τεθείς, ὅπερ ἀπογεύσαιτο τὸν καρπὸν, εἰς τὴν τούτου καὶ με-

ter se summe contraria sunt, vita & mors, incorruptio & corruptio. Nam æqualitas vita est, inæqualitas corruptio; concinnitas iustitia & prudentia, inconcinnitas iniustitia & stultitia. Homo vero inter hæc medius, neque iustitia, neque iniustitia est; sed in medio incorruptionis, ac corruptionis gradiens, ad quam raptus sese applicuerit, in deuincentis dicitur naturam immutari. Nā sese dedens corruptioni, corruptibilis fit & mortalis, incorruptioni incorruptibilis & immortalis. Confinium nanq; ligni vitæ & scientiæ, boni & mali positus, cuius fructum degustauerit, in illius formam commutatur, cum ipse neq; lignum vitæ, neque corruptionis sit, sed parti-

ticipatione & præsentia corruptionis mortalis, coniunctione vero & unctione vitæ incorruptibilis fit & immortalis; quemadmodum quodam in loco Paulus edocuit dicens, [a] neque enim corruptio hæreditabit incorruptionem, neq; mors vitam: *corruptionem & mortem, quod corrumpit & occidit nec abs re definiens, non quod corrumpitur & interit: incorruptionem vero & vitam, quod immortalitatem conciliat, & vitam donat, non quod immortalitatem consequitur, & vitam acquirit. Quare neque inconcinnitas, neque inæqualitas, immo neq; æqualitas neque concinnitas homo est. Sed*

τεβλήθη μορφὴν, οὔτε τὸ τῆς ζωῆς ξύλον αὐτὸς ὢν, οὔτε τὸ τῆς φθορᾶς, ἀλλὰ μετοχῇ μὲν καὶ παρουσίᾳ φθορᾶς, θνητὸς φανεὶς, προσοικειώσει δὲ καὶ ἀλοιφῇ ζωῆς, ἄφθαρτος πάλιν καὶ ἀθάνατος, καὶ ὥσπερ καὶ Παῦλος ἐδίδαξεν εἰπὼν, Οὐ γὰρ ἡ φθορὰ κληρονομήσει τὴν ἀφθαρσίαν, οὐδὲ ὁ θάνατος τὴν ζωήν. φθορὰν μὲν καὶ θάνατον αὐτὸ τὸ φθεῖρον ὁρισάμενος εἰκότι λόγῳ, καὶ τὸ ἀποκτεννύον, ἀλλ' οὐ τὸ φθειρόμενον, καὶ τὸ θνῆσκον, ἀφθαρσίαν δὲ καὶ ζωὴν αὐτὸ τὸ ἀπαθανατίζον, καὶ ζωοποιοῦν, ἀλλ' οὐ τὸ ἀπαθανατιζόμενον, καὶ ζωοποιούμενον. Ὥστε οὔτε ἀναρμοστία καὶ ἀνισότης ὁ ἄνθρωπός ἐστιν, οὔτε μὴν ἰσότης καὶ εὐαρμοστία, ἀλλ' ὅτε μὲν ἐδέξατο τὴν ἀναρμοστίαν, ὅπερ ἐστὶ τῆς

cum

a 1. Corin. 15.50.

παρέβασιν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν, γέγονεν ἀνάρμοστος, καὶ ἀπρεπής. ὅτε δὲ τὴν ἁρμονίαν, τουτέστι τὴν δικαιοσύνην, γέγονεν, εὐάρμοστον ὄργανον, καὶ εὐπρεπές. Ὅπως ὁ Κύριος ἡ ἀφθαρσία νικήσασα τὸν θάνατον ᾠδῆς τῶν ἀνάστασιν μελῳδήσῃ τῇ σαρκὶ, μὴ ἐάσας αὐτὴν κληρονομηθῆναι πάλιν ὑπὸ τῆς φθορᾶς. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ τούτων, ταῦτα ἤδη λελέχθω. προηγούμενως γὰρ μετὰ συστάσεως, καὶ σωφρονούσης ἐκ τῆς γραφῆς, ὡς ἄρα καὶ ὁ πρωτόπλαστος δικαίως εἰς αὐτὸν ἀναφέρεσθαι δύναται τὸν Χριστὸν, οὐκέτι τύπος ὢν, καὶ ἀπεικασία μόνον, καὶ εἰκὼν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ Λόγος. Δίκην γὰρ ὕδατος ὁ αὐ-

cum acceperit inconcinnitatem, quæ est transgressio, & peccatum, fit inconcinnus ac deformis: cum vero concinnitatem, iustitiam dumtaxat, fit concinnum instrumentum, & decorum, vt Dominus, incorruptibilitas ipsa deuicta morte, canore resurrectionem carni concinat, cum non deserat iterum illius hæreditatem a corruptione subripi. Et de his quoque hac dicta sunt. Nam antea petitis ex scriptura probationibus prudenter assertum est, primo creatum hominē merito in ipsum Christum posse referri, non vt figuram, & similitudinem solummodo, & imaginem filij vnigeniti, sed vt ipsum vnigenitum filium, & Verbum. Instar enim

aquæ homo immixtus sapientiæ & vitæ, id ipsum factus est, quod erat ipsum, quod in eum recubuit, purissimum lumen. Hinc Apostolus apposite, quæ prænarrata sunt de Adamo, in Christum eiaculauit. Sic enim prorsus ex ossibus illius & carne Ecclesiam enatam asseueraueris; cuius gratia deserens Patrem in cœlo Verbũ descendit, mulieri conglutinandum, & obdormiuit mentis commotionem in passione, sponte pro ea mortem obiens, vt ipse sibimetipsi constitueret Ecclesiam gloriosam & immaculatam & lauacro repurgatam, ad intellectuale beatumq; semen excipiendum, quod seminat ipse quidem, succinens, &

θρωπος συγκερασθεὶς τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ ζωῇ, τοῦτο γέγονεν ὅπερ ἦν αὐτό, τὸ εἰς αὐτὸν ἐγκατασκῆψαν ἄκρατον φῶς. ὅθεν ὁ Ἀπόστολος εὐθυβόλως εἰς Χριστὸν ἀνήνεγκε τὰ κατὰ τὸν Ἀδάμ. οὕτως γὰρ ἂν μάλιστα ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ, καὶ τῆς σαρκὸς τὴν Ἐκκλησίαν συμφωνήσει γεγονέναι· ἧς δὴ χάριν καταλείψας τὸν πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατῆλθεν ὁ Λόγος προσκολληθησόμενος τῇ γυναικί, καὶ ὕπνωσε τὴν ἔκστασιν τοῦ πάθους ἑκουσίως ὑπὲρ αὐτῆς ἀποθανών, ὅπως αὐτὸς ἑαυτῷ παραστήσηται τὴν Ἐκκλησίαν ἔνδοξον, καὶ ἄμωμον, καθαρίσας τῷ λουτρῷ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νοητοῦ καὶ μακαρίου σπέρματος. ὃ σπείρει μὲν αὐτὸς ὑπηχῶν, καὶ καταφυτεύων ἐν τῷ βάθει τοῦ νοός, ὑποδέχεται δὲ καὶ μορ-

plan-

φοῖ δίκην γυναικὸς ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸ γεννᾷν τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκτρέφειν. Ταύτῃ γὰρ τὸ, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, πληροῦται προσηκόντως εἰς μέγεθος, καὶ κάλλος, καὶ πλῆθος αὐξανομένης καθ' ἡμέραν αὐτῆς, διὰ τὴν σύνερξιν, καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Λόγου, συγκαταβαίνοντος ἡμῖν καὶ νῦν ἔτι, καὶ ἐξισταμένου κατὰ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πάθους. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἡ Ἐκκλησία συλλαβεῖν τοὺς πιστεύοντας, καὶ ἀναγεννῆσαι διὰ τοῦ λουτροῦ δύναιτο τῆς παλιγγενεσίας, ἐὰν μὴ καὶ δι' αὐτοὺς ὁ Χριστὸς κενώσας ἑαυτὸν ἵνα χωρηθῇ, κατὰ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν, ὡς ἔφην, τοῦ πάθους, πάλιν ἀποθάνῃ καταβὰς ἐξ οὐρανῶν, καὶ προσκολληθῇ ἑαυτοῦ τῇ γυναικὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ,

plantans in mentis profunditate: excipit autem & format mulieris in modum Ecclesia, ad generandam virtutem & nutriendam. Hoc plane modo conueniēter completur, crescite, & multiplicamini, *dum ea in dies singulos & magnitudine, & decore, & liberorum vberte copia, per coagmentationem & communionē Verbi, ad nos etiam hoc tempore descendentis, & extra sese rapti memoria passionis succrescit. Neque enim alio modo posset Ecclesia credentes concipere, & progenerare per lauacrum regenerationis, ni propter eos Christus, qui semetipsum exinaniuit, vt capi posset, in epilogo passionis; vt dixi, iterum moriatur, de cœlo descendens, &*

suæ vxori Ecclesiæ conglutinatus, patiatur ex costa suæ virtute aliquid imminui, vt omnes, qui in eo ædificati sunt & generati per lauacrum, accipientes ex ossibus & carne, hoc est ex sanctitate illius & gloria, crescant. Ossa siquidem & carnem sapientiæ qui asseruerit prudentiam esse atque virtutem, ne ille rectissime dixerit; costam vero spiritum veritatis Paracletum, ex quo qui acceperint, in incorruptionem regenerantur, vti addecet, prælustrati. Fieri autem nequit, vt quis spiritus sancti particeps fiat, & membrum Christi euadat, ni prius in ipsum descendens Verbum, extra se fiat obdormiscens, vt instaurationem, & renouationem simul resur-

παρέχοι τῆς πλευρᾶς ἀφαιρεῖσθαι τῆς ἑαυτοῦ δύναμίν τινα, ὅπως αὐξηθῶσιν οἱ οἰκοδομηθέντες ἐν αὐτῷ ἅπαντες οἱ γεγεννημένοι διὰ τοῦ λουτροῦ ἐκ τῶν ὀστῶν, καὶ ἐκ τῆς σαρκός, τουτέστιν ἐκ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς δόξης προσειληφότες. Ὀστᾶ γὰρ καὶ σάρκα σοφίας ὁ λέγων εἶναι σύνεσιν καὶ ἀρετήν, ὀρθότατα λέγει. πλευρὰν δὲ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τὸ παράκλητον, ἀφ' οὗ λαμβάνοντες εἰς ἀφθαρσίαν ἀναγεννῶνται προσηκόντως πεφωτισμένοι. Ἀδύνατον δὲ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου μεταχεῖν τινα, καὶ μέλος κληθῆναι Χριστοῦ, ἐὰν μὴ πρότερον καὶ ἐπὶ τούτου συγκατελθὼν ὁ Λόγος ἐκστῇ κοιμηθεὶς, ἵνα τὴν ἀνανέωσιν, καὶ τὸν ἀνακαινισμὸν συνεξαναστὰς

τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ κεκοιμημένου, καὶ αὐτὸς μεταλαβεῖν δυνηθῇ τῆς ἀναπλάσεως. τοῦτο γὰρ πάντως ἡ πλευρὰ λέγοιτο τοῦ Λόγου, καὶ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τὸ ἑπτάμορφον κατὰ τὸν Προφήτην. ἀφ' οὗ λαμβάνων ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἔκστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὃ δή ἐστι μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ τὸ πάθος, τὴν βοηθὸν αὐτοῦ κατασκευάζει. λέγω δὴ τὰς ἡρμοσμένας αὐτῷ, καὶ νενυμφευμένας ψυχάς. Ἔστι γὰρ ὅτε πολλαχῶς αὐτὸ τὸ ἄθροισμα, καὶ τὸ στῖφος ἀγεληδὸν τῶν πεπιστευκότων Ἐκκλησίαν ὀνομάζουσιν αἱ Γραφαί. τῶν τελειοτέρων κατὰ προκοπὴν εἰς ἓν πρόσωπον καὶ σῶμα τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγομένων, οἱ μὲν γὰρ κρείττονες, καὶ στερεώτεροι περιάψαντες ἤδη τὴν ἀλήθειαν, ἔτι εἴσω τὴν

resurgens cum eo, qui pro ipso obdormiuit, spiritum reformatus participet. Hoc siquidem prorsus diceretur costa Verbi, & spiritus veritatis septemformis præditus, vt Propheta ait, ex quo Deus accipiens post Christi ecstasim, post incarnationem dumtaxat & passionem [a] *adiutorium illi præparat, animas nempe ipsi copulatas, & desponsatas. Aliquando nanq; ipsa collectio, & agmen fidelium Ecclesia nuncupatur a Scripturis, in qua perfectiores secundum progressum in vnam faciem & in vnum corpus Ecclesiæ referuntur: meliores enim & solidiores attracta veritate, & propter perfectam purgatio-*

a Genes. 2. 18.

gationem & fidem carnis sterilitatem perpessi Ecclesiæ efficiuntur, & adiutores Christi, veluti virgines, & quemadmodum Apostoli verba sonant, ipsi adhærescentes, & desponsati, vt puro doctrinæ & fœcundo semine excepto, ad reliquorum salutem auxiliares veniant prædicationi: Qui vero adhuc imperfecti sunt, & in disciplinis tyrones ac rudes parturiuntur; & efformantur, tanquam a matribus a perfectioribus, donec concepti regenerentur, & in magnitudinem virtutis, & pulchritudinem excrescant. Et sic progressu in Ecclesia meliores effecti, in liberorum aliorum partum, & educationem opem ferant, & vuluæ instar

τελείαν κάθαρσιν, καὶ πίστιν ἀποστερηθέντες τῶν τῆς σαρκὸς ἀποπημάτων, Ἐκκλησίαι γίνονται, καὶ βοηθοὶ τοῦ Χριστοῦ, παρθένοι ὥσπερ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον αὐτῷ καθηρμοσμένοι τε, καὶ νενυμφευμένοι, ἵνα τὴν καθαρὰν τῆς διδασκαλίας ὑποδεξάμενοι καὶ γόνιμον σποράν, συνεργήσωσι βοηθοῦντες τῷ κηρύγματι πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν. οἱ δὲ ἀτελεῖς ἔτι, καὶ ἀπαρχόμενοι τῶν μαθημάτων ὠδίνονται καὶ μορφοῦνται ὥσπερ ὑπὸ μητράσι πρὸς τῶν τελειοτέρων, ἕως ἂν ἀποκυηθέντες ἀναγεννηθῶσιν εἰς μέγεθος, καὶ κάλλος ἀρετῆς. Καὶ πάλιν αὖ κατὰ προκοπὴν Ἐκκλησίαι καὶ οὗτοι γεγονότες, εἰς ἕτερον τόκον ὑπουργήσουσι τέκνων καὶ ἀναστροφήν, μήτρας δίκην ἐν τῷ

in

δοχείῳ τῆς ψυχῆς τὸ θέλημα τελεσφορήσαντες ἀλώβητον τοῦ Λόγου. Ἐπισκέψασθαι γὰρ χρὴ, καὶ τὰ περὶ τὸν ἀοίδιμον Παῦλον, ὅτι ὁπότε οὐδέπω τέλειος ἦν ἐν Χριστῷ, γεννᾶται πρότερον, καὶ γαλουχεῖται, εὐαγγελιζομένου τε, καὶ ἀνακαινίζοντος αὐτὸν Ἀνανίου τῷ βαπτίσματι, καθὼς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἡ ἱστορία περιέχει. ὅτε δὲ ἠνδρώθη, καὶ ᾠκοδομήθη, ἤδη εἰς τελειότητα πνευματικὴν ἀναπλασθεὶς, καὶ βοηθὸς ἀπειργάσθη. καὶ νύμφη τοῦ Λόγου, τὰ σπέρματα τῆς ζωῆς ὑποδεξάμενος, καὶ συλλαβὼν τὸ τηνικαῦτα ὁ πρότερον χρηματίσας παιδίον, Ἐκκλησία γίνεται, καὶ μήτηρ ὠδίνων, καὶ αὐτὸς πάλιν δι' αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ πεπιστευκότας, ἕως ἂν καὶ ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς μορφωθεὶς ἀπο-

in animi conceptaculo voluntatem Verbi illæsam procreent. Consideranda quoq; sunt, quæ de celebri Paulo narrantur, qui cum non dum esset perfectus in Christo, generatur prius, & lacte enutritur, Euangelium illi annunciante, eumque renouante Anania Baptismi lauacro, vt in [a] Actibus Historia tradit; Vir vero effectus extructusq; & ad perfectionem spiritualem reformatus, adiutor assumitur, vitaq; seminibus exceptis, tum temporis concipiens, qui antea erat infans, Ecclesia fit, & pariture mater. hinc ipse ad illos, qui per ipsum Domino crediderant, cum in illis Christus efformatus regeneraretur,

a Actor. 9. 13.

tur,[a] filioli mei, *scribit*, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, *Et iterum*.[b] Siquidem in Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. *Hoc itaque modo de Adamo & Eua speculationem in Ecclesiam & Christum referri confirmatur. Siquidem id magnum mysterium est vereque altissimum, quod ego ob imbecillitatem mentisq; aciem obtusiorem pro dignitate & magnitudine sua exponere nequeo. Conandum nihilominus est: nanq; reliquum est, vt quæ sequuntur vobis referã. Paulus enim ad sanctitatem & castimoniam omnes adhortans, hac ratione, quæ de primo creato homine & Eua dicta sunt, secundo dubitans*

τεχθῇ, Τεκνία μου γάρ φησιν, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἕως οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. καὶ πάλιν. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Οὐκοῦν ταύτῃ συνέστηκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀναφέρεσθαι, καὶ τὸν Χριστὸν, τὸ κατὰ τὴν Εὔαν θεώρημα καὶ τὸν Ἀδάμ. τοῦτο γὰρ τὸ μέγα μυστήριον ὡς ἀληθῶς, καὶ ὑπερκόσμιον, ὃ ἐγὼ δι' ἀσθένειαν, καὶ ἀμβλύτητα νοὸς, κατ' ἀξίαν τε, καὶ μέγεθος εἰπεῖν ἀδυνατῶ. ὅμως δ' οὖν ἐπιχειρητέον. λέγειν γὰρ ἑπόμενον ἂν εἴη λοιπὸν δὴ, καὶ τὰ καθεξῆς πρὸς ὑμᾶς. Ὁ γάρ τοι Παῦλος εἰς ἁγιασμὸν ἐγκαλούμενος πάντας, καὶ σωφροσύνην, ταύτῃ τὰ κατὰ τὸν Πρωτόπλαστον, καὶ τὴν Εὔαν

bitans

a Galat. 4. 19. b 1. Cor. 4. 15.

καὶ δι' ὑπεροχὴν ἐπαπόρησιν εἰς Χριστὸν ἀνηκόντισε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τὸ τοὺς ἀνεπιστήμονας κατασιωπᾶσθαι γυμνωμένους προφάσεων. ἀκολασταίνοντες γὰρ διὰ τὰς ὑπερβαλλούσας ῥύσεις ἐν αὐτοῖς τῶν ἡδυπαθημάτων, παρὰ τὸν ὀρθόδοξον βιάζεσθαι τολμῶσι λογισμὸν τὰς γραφάς, ὥσπερ ἔρυμα προανατείνοντες ἀκρασίας, ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε. καὶ τὸ ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα. οὐ δὲ αἰσχύνονται κατατρέχοντες τοῦ Πνεύματος. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τούτῳ γεγονότες, ἐντυφώμενον ἔτι καὶ ἐνδοπαίζοντα τὸν οἶστρον ἀναῤῥιπίζουσιν ἐξάπτοντες ἐρεθισμοῖς. Διὸ δὴ μάλα δριμέως τὰς ἐπικλόπους ταύτας

bitans, in Christum & Ecclesiam eiaculauit, vt rerum similium inexperti, destituti prætextibus, obmutescant. Nanque libidinose viuentes propter abundantes in illis mollitierum fluxiones, extra rectam sententiam scripturas etiam per vim adigere audent. vti propugnaculum incontinentiæ protendentes, tum quod dixerit Deus,[a] crescite & multiplicamini, *tum etiam*, Huius causa relinquet homo patrem & matrem, *neque verentur spiritum insectari, sed æque ac si ad hoc nati essent. succensum adhuc, & intus blandientem œstrum nouis irritationibus inflammantes excitant. Quapropter aspere admodum furtiuam*

a Genes. 2. 24.

uam hanc eorundem temeritatem, & insulse excogitatos prætextus eleuans, constituturus, quomodo homines sese gerere debeant cum vxoribus, cum decreuisset, non alia ratione, quam ea, qua se Christus cum Ecclesia gessit, qui semetipsum pro ea, tradiderat, vt ipsam sanctificaret, purgans aquæ lauacro in verbo, recurrit ad Genesim, in memoriam reuocans de primo creato homine dicta, explanatque in propositum sibi argumentum, ne ansam præbeat, qui illis abutentes, de generatione liberorum & carnis congressibus intelligũt. Enimuero considerate, o Virgines, cum caste viuere quantum in ipso erat, credentes percuperet, multis signis di-

αὐτῶν κακοφροσύνας τε, καὶ πεποιημένας προφάσεις ἐκκόπτων, ἐλθὼν εἰς τὸ διατάξασθαι, πῶς δέοι προσφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας ταῖς γυναιξὶ, καὶ ἀποφηνάμενος, ὅτι οὕτως ὥσπερ καὶ ὁ Χριστὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑαυτὸν παραδοὺς ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἀνέδραμεν εἰς τὴν Γένεσιν ἐπιμνησθεὶς τῶν περὶ τὸν Πρωτόπλαστον ῥητῶν, ἐξομαλίζων εἰς τὸν προκείμενον αὐτῷ καὶ αὐτὰ νοῦν τῆς ὑποθέσεως, ὅπως μὴ παρέχῃ λαβὴν τοῖς καταχρῆσθαι τούτοις προσβιάζουσι τὰς περὶ τεκνογονίας σωμάτων διατριβάς. Ἐπισκέψασθε γὰρ ὅτι σωφρονεῖν, ὦ Παρθένοι, καὶ κράτος θέλων τοὺς πεπιστευκότας διὰ πολλῶν αὐτοῖς τεκμηρίων ὑπεφήνατο ἱερῶς τὸ ἀξίωμα τῆς ἁγνείας, ὅτι

gnita-

μὲν, περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι λέγων, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, αὐτόθεν δείκνυσι περιφανῶς, τὸ μὴ προσάψασθαι γυναικὸς εἶναι καλόν. προστάξας αὐτὸ, καὶ προεκθέμενος ἀπολελυμένως. Εἶτα τὴν ἀσθένειαν αὖθις συνιδὼν καὶ τὴν ὑπέκκαυσιν τὴν ἀκρατεστέραν τὴν εἰς συνουσίαν, συνεχώρησε τοῖς μὴ δυναμένοις ἄρχειν σαρκὸς, χρῆσθαι ταῖς ἑαυτῶν ὁμεύνοις μᾶλλον, ἢ παραπίπτοντας ἀσχημόνως ἐκχεῖσθαι περὶ πορνείας. Ἀμέλει καὶ τὸ ἐπιτρέψαι ταῦτα παρήγγελεν εὐθέως. Τοῦτο δὲ ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν, ὅπερ ἐστὶν, εἰ δὲ μὴ δύνασθε, ὦ οὗτοι, σωφρονεῖν διὰ τὴν ἀκρασίαν, καὶ ὑγρότητα τῶν σωμάτων,

gnitatẽ castimoniæ demonstrare conatur, tum [a] de quibus autem scripsistis mihi, *dicens,* bonum est homini mulierem non attingere; *his aperte ostendit, non attingere mulierem, bonum esse, præponens illud & explicans absolute: tum deinceps imbecillitatem deprehendens, & minus continentium ad congressum incitamenta, permisit ijs, qui carnem reprimere non valerent, proprijs vxoribus vti, ne dilabentes indecore in adulteria effundantur, cum statim atque illa adhortatus est, subiunxerit.* [b] Hoc autem, ne tentet uos Satanas propter intemperantiam. *Quod prorsus est, si vos non potestis propter intemperantiam, &*

a 1. Corinth. 7. 1. b 1. Corinth. 7. 5.

& corporum mollitiem caste viuere, permitto potius, vt vna cum vxoribus consuescatis, & ne continentiam profitentes, sæpius tentemini ab improbo hoste in alienas inflammati. Age vero nunc ipsa verba proposita diligentius examinemus: Non absolute Apostolus similia insinuat, sed addita prius causa in hoc adactus est. Cum itaq; decreuisset, [a] bonum *esse* homini mulierem non attingere, *illico subnexuit,* [b] Propter vero fornicationem suam quisq; vxorem habeat: *hoc est, propter violentiam fornicationis, si non valetis voluptatem reprimere.* [c] Et suum quæq; mulier virum habeat. vxori vir debitum reddat: similiter autem

ἐπέξεια μᾶλλον, τὸ σφᾶν αὐτὸν κοινωνεῖν γαμεταῖς. καὶ ἵνα μὴ ἐγκράτειαν ἐπαγγέλλεσθαι νομιζόμενοι πειράζησθε συνεχῶς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, εἰς ἀλλοτρίας ἐκφλεγόμενοι. Φέρε γὰρ αὐτὰ τὰ κείμενα διαθρήσωμεν ἐπιμελέστερον, ὅτι μὴ ἀπολελυμένως ὁ Ἀπόστολος εἴρηκε ταῦτα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ προθεὶς τὴν αἰτίαν πρότερον, εἰς τοῦτο προηνέχθη. Ἀποφηνάμενος γοῦν καλὸν εἶναι, γυναικὸς ἀνθρώπῳ μὴ ἅπτεσθαι, εὐθέως παρήγαγε. διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. τουτέστι, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πορνείας, εἰ μὴ φέρετε κολάζειν τὴν ἡδονήν. καὶ ἑκάστη γυνὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ

tem

a 1. Corinth. 7. 1. b 1. Corin. 7. 2. c 1. Corin. 7. 2.

τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου, πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν. Τεθεωρημένως δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο. κατὰ συγγνώμην γὰρ ἐπισημῆναι τὸ συμβεβουλευκέναι νῦν, καὶ οὐ κατ' ἐπιταγήν. Ἐπειδὴ τὴν μὲν ἐπιταγὴν ἐπὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι παραλαμβάνει, τὴν δὲ συγγνώμην ἐπὶ τοῦ μὴ δυ-

tem & vxor viro. Vxor proprij corporis ius non habet: similiter & maritus proprij corporis ius non habet, sed mulier. Ne fraudetis vos inuicem, nisi siquid ex consensu pro tempore, vt vacetis precationi, & rursus in idem conueniatis, ne tentet vos Satanas propter intemperantiam. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum præceptum. *Considerate admodum & hoc: indulgens etenim nunc, vt dat intelligi, non vero præcipiens, consilium dat. Quandoquidem præceptum dat de castimonia, cum dicit*, mulierem non tangere, *indulgens vero permittit ijs, qui non possunt intemperantiam repri-*

 mere

mere, cum scribit, De viris itaque, qui vnicam tantum habent vxorem; & de mulieribus, quæ vnum virum, hæc & similia rursus decernit: De viris autem qui orbati sunt vxoribus, vel de mulieribus, quæ coniuges amiserunt; iterum ipsam accurate Apostoli vocem inuestiga, quid ille velati ex oraculo responderat. a Dico autem non coniugatis & viduis; bonum eis est, si manserint vt & ego. Quod si se non continent, contrahant matrimonium: nam satius est matrimonium contrahere quam vri. *Perstat hic quoque in eadem sententia; & continentiam præfert. Nam semetipsum in exemplum potissimum ad imitandum proponens, audito-*

ναμένων, ὡς ἔφην, κολάζειν τὴν ἐπιθυμίαν. Καὶ περὶ μὲν οὖν μονογάμων τε καὶ μονογαμιδῶν ἕως ἔτι, καὶ αὖθις ταῦτα νομοθετεῖ. περὶ δὲ τῶν ἀποβαλλομένων ἤδη γαμετὰς ἀνδρῶν, ἢ γυναικῶν τοὺς σύζυγας πάλιν αὐτὴν ἀκριβῶς ἐξιχνεύω τοῦ Ἀποστόλου τὴν φωνὴν ὅτι ποτε χρησμῳδεῖ. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ, εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γὰρ γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι. Ἐπέμεινε καὶ ἐνταῦθα προκρίνων τὴν ἐγκράτειαν. ἑαυτὸν γὰρ παράδειγμα μέγιστον λαβὼν εἰς τὸ ζηλῶσαι τοὺς ἀκροατὰς προεκαλέσατο. Ταύτην τ[illegible]

a 1. Corinth. 7. 8.

ἔνστασιν, κρεῖττον εἶναι διδάξας τὸν ἐπὶ μιᾷ γαμετῇ συνεζευγμένον ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν, ὥσπερ δὴ καὶ αὐτός. εἰ δ' αὖ τοῦτο διὰ τὴν ἐκπύρωσιν, καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος δυσκατόρθωτον εἴη τινὶ, εἰς δεύτερον καὶ συγγνώμην παρελθεῖν τὸν οὕτως ἔχοντα συγκατατίθεται. γάμον οὐκ αὐτὸ τοῦτο τὴν διγαμίαν ἀποφηνάμενος εἶναι καλόν· ἀλλ' ἀμείνονας κείνας τὰς ἐγκρατευσαμένας. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, καὶ τῆς νηστείας ἐπισφαλῶς νοσηλευομένῳ προσέφερε τροφὴν, καὶ ἐκέλευε διὰ τὴν ἀσθένειαν ἀπογεύσασθαι τῶν προσφερομένων [illegible], λέγων· ὡς ἄρα τὸ μὲν ἀληθῶς, ὦ οὗτος, καλὸν, ἐχρῆν ὥσπερ δὴ καὶ ὑμᾶς καὶ σὲ καρτερῶς διαμείναντα τῶν αὐτῶν μεταλα-

res adhortatur hac instantia, satius esse docens, vni mulieri coniunctum in seipso manere, quemadmodum & ipse manet: quod si propter inflammationem, & corporis vigorem id factu plane difficile fuerit, ad secundas transire nuptias, per indulgentiam tamen permittit illi, qui ita affectus est: non inde secundas nuptias bonum esse declarat, sed meliores illas vsti que iudicat. Quemadmodum enim si quis Paschatis aut ieiunij die periculose ægrotanti cibum propinaret, iuberetque propter infirmitatem degustare, dicens, vere bonum ò amice, poscebat, sicuti nos, ita & te fortiter perseuerantem, ab oblatis abstinere. Nanque hac die vel mo-

moria cibum recolere, prohibitum est: veruntamen, cum morbo praeoppressis membris, vigor non constet, & tolerare potis non sis, propterea indulgentia vigorem relaxantes, consultamus, cibum adhibere, ne prorsus ob morbum, cui carentia nutrimẽti resistere non vales, a vita desciscas. Non alio modo hic Apostolus, cum prius dixisset, velle se omnes castos perseuerare, ut & ipse manebat: postmodum perturbationum morbo grauatis, ne stupris, affectionibus, & membrorum irritamentis veluti oestro concitati, alienorum corporum immixtionibus commacularentur, secundas nuptias permisit, meliores eas esse ratus, quam uri,

βᾶν. ἀπηγόρευται γὰρ σήμερον τροφῆς ἐπιμνησθῆναι τὸ σύνολον. ἀλλ' ἐπειδὴ νόσῳ προκατασχεθεὶς ἐξησθένησας, καὶ οὐ δύνῃ φέρειν. Ταύτῃ δὴ συγγνώμην ἀπονέμοντες, συμβουλευόμεθα σιτίων ἐπορέξασθαί σε, ἵνα μὴ παντάπασιν διὰ τὴν νόσον, οὐ δυνηθεὶς ἀντισχεῖν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τροφῆς, διαφθαρῇς. Οὕτω καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐνθάδε πρότερον εἰπὼν, ὅτι βούλοιτο πάντας ὅπως διαμεῖναι σώφρονας, ὥσπερ δὴ καὶ αὐτὸς, τὸ μετὰ ταῦτα τοῖς βεβαρημένοις νόσῳ τῶν παθῶν, ἵνα μὴ πορνείαις μιανθῶσιν οἱ στηλατεύμενοι τοῖς πάθεσι, καὶ τῶν μελῶν τοῖς γαργαλισμοῖς, εἰς ἐπιμιξίας ὀθνείων σωμάτων, ἐπέτρεψε τὴν διγαμίαν μᾶλλον, κρεῖσσον αὐτὴν εἶναι κρίνας τοῦ πυροῦσθαι καὶ ἀσχημονεῖν. Καὶ

&

περὶ μὲν ἐγκρατείας, καὶ γάμων, καὶ σωφροσύνης, καὶ κοινωνίας, καὶ ἐν τίνι τούτων τὸ ὠφέλιμον ἐστὶν εἰς δικαιοσύνης κατασκευήν, σχεδὸν ἤδη μοι τέλος ἔχει. Περὶ δὲ παρθενίας εἰρῆσθαι λείπεται λοιπόν, εἴ τι καὶ περὶ ταύτης ἄρα διαθεσμοθετεῖται. οὐκοῦν καὶ τούτων πέρι διαληπτέον. ἔχει γὰρ ὧδε. Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ λάβῃς, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος

& indecora agere. Et de continentia, & nuptijs, & castimonia, & congressu hominum, & quodnam ex his ad iustitiam comparandā conferat, iam per me sermo ad exitum adductus est. Restat vt de Virginitate dicamus, si quid est, quod de ipsa quoque decernatur. Quare de ea etiam differendum est.. Verba autem ita se habent. De Virginibus autem præceptum Domini nō habeo: consilium tamen do tanquam misericordiam consecutus a Domino, vt sim fidelis. Arbitror igitur hoc bonum esse homini sic esse. Alligatus es vxori? ne quæras solutionem. Solutus es ab vxore? ne quæras vxorem. Quod etiam si duxeris, non peccasti. Et si nupserit Virgo non pec-

a 1. Corinth. 7. 25.

peccauit. Attamen afflictionem in carne habituri sunt huiusmodi. Ego vero vobis parco, *Circumspecte admodum de Virginitate sermone introducto, consilium daturus, Virginem suam elocare nuptum, cuicunque libuerit: ne quæ ad sanctitatem deferuntur vi ac necessitate, sed libero animi proposito videantur fieri: Hoc enim complacitum est Deo, non vult hæc à seipso ex auctoritate dici, elocari nempe Virginem, sed cum dixisset,* [a] Et si nupserit Virgo non peccauit, *rursum cautior factus assensum deturbauit, & indulgentia humana, non autem recta ea consultasse demonstrat. Statim ita-*

οὐχ ἥμαρτε. Θλίψιν δὲ ἕξουσι τῇ σαρκὶ οἱ τοιοῦτοι. Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. Λίαν εὐλαβῶς τὸν περὶ παρθενίας εἰσηγησάμενος λόγον, καὶ μέλλων συμβουλεύειν γαμίζειν τὴν παρθένον, ὅτῳ φίλον, τὴν ἑαυτοῦ, ὅπως δὴ μηδὲν τῶν εἰς ἁγιασμὸν ἀναφερομένων κατ᾽ ἀνάγκην γένοιτο καὶ βίαν, ἀλλὰ κατὰ πρόθεσιν αὐτεξούσιον ψυχῆς, τοῦτο γὰρ προσφορον Θεῷ, οὐ βούλεται ἐξ αὐθεντίας αὐτοῦ ταῦτα, καὶ γνώμης λέγεσθαι Κυρίου, τουτέστι τὸ, γαμίζεσθαι τὴν παρθένον, ἀμέλει φήσας, ἐὰν δὲ καὶ γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε, σχεδὸν πάλιν ὑπευλαβηθεὶς ἀνετάραξε τὴν συγκατάθεσιν, καὶ συγγνώμην ἀνθρωπίνην ὑπεμβαίνων ταῦτα συμβεβουλευκέναι, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ εὐθεῖαν. Εὐθέως

que

a .1.Cor.in.7.28.

σιω μετὰ τὸ εἰπεῖν, καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, ἐπήγαγε τὸ, θλίψιν δὲ ἕξουσι τῇ σαρκὶ οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ γὰρ ὑμῶν φείδομαι. ὃ δή ἐστιν· ἐγὼ δὲ φειδόμενος ὑμῶν, ὦ οὗτοι, ταῦτα συνεθέμην δήπου, ἐπειδήπερ οὕτως αὐτοὶ φρονεῖν εἵλεσθε. ὅπως δὲ μὴ δόξω μάχεσθαι, καὶ καταβιάζειν ὑμῶν εἰς τοῦτο, καὶ καταναγκάζειν τινάς. Ὅμως δὲ ἐπειδὴ ἐπὶ τὸ γαμεῖν μᾶλλον ῥέπετε, ἀποδυσπετήσαντας ὑμᾶς ὁρῶν, οὕτω λυσιτελεῖν ἡγοῦμαι κρατεῖν τῶν τῆς σαρκὸς ἐρεθισμάτων, ἵνα μὴ περιπέσωμεν εἰς ἐπιθυμίας κενάς, τοῖς ἑαυτῶν σκεύεσιν ἀρκούμενοι. καὶ πάλιν. Τοῦτο δὲ λέγω ἀδελφοί, ὁ καιρὸς λοιπὸν συνεσταλμένος ἐστὶν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς

que postquam dixit, [a] Et si nupserit Virgo non peccauit, *subnexuit*, Attamen afflictionem in carne habituri sunt huiusmodi. Ego vero vobis parco. *Quod est; Ego autem vobis parcens, o amici, hæc vtcunque assensus sum, quandoquidem vos eam sententiam amplexi estis. Ne vero viderer verbis cum vobis pugnare, & ex vobis nonnullos per vim in illud adigere; cum vos potius ad nubendum procliues, & ægrotis similes fastidientes aspiciam; conducere reor, carnis irritamenta dominatu pramere, ne in inania desideria decidamus, nostris vasculis contenti.* Et iterum. [b] Hoc vero dico fratres, tempus contractum

a 1. Corinth. 7. 29. b 1. Corinth. 7. 29.

est, vt qui habent vxores tanquam non habentes sint. *Tum rursus insistens, & similia adhortans & valide Virginitatis instantiam corroborans orationem expedijt. hæc itaq; verba quæ sequũtur ipsissima positis antea subiunxit.*[a] Volo autem vos absque solicitudine esse, qui celebs est curat ea quæ sunt Domini. quomodo placiturus sit Domino. At qui duxit vxorem solicitus est de ijs, quæ sunt mundi, quomodo placiturus sit vxori, & diuisa est & mulier & Virgo. Mulier celebs curat ea quæ sunt Domini, vt sit sancta cum corpore tum spiritu, quæ nupta est, curat ea, quæ sunt mundi, quomodo placitura sit viro. *Omnibus enim absq; dubio planum est,*

μὴ ἔχοντες ὦσιν. Εἶτα αὖθις ἐπιμένων, καὶ προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, ἐπεξειργάσατο τὸν λόγον ἰσχυρῶς κρατύνων τὴν ἔνστασιν τῆς παρθενίας. Ῥητῶς γοῦν τὰ ἑξῆς ἐπισυνάψας τοῖς προειρημένοις ἐπεφώνησε. θέλω δὲ ἀμερίμνους ὑμᾶς εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. καὶ μεμέρισται καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι, καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. Πᾶσι γὰρ ἀναμφισβήτως ἐστὶ καταφανὲς, ὡς ἄρα μεριμνᾷν τὰ τοῦ

ac-

b 1. Corin. 7. 32.

Κυρίῳ, καὶ ἀρέσκειν τῷ Κυρίῳ, πολλῷ ἄμεινον τοῦ μεριμνᾷν ἐπὶ τὰ τοῦ κόσμου, καὶ ἀρέσκειν τῇ γυναικί. Τίς γὰρ οὕτως ἠλίθιος, καὶ πηρὸς τὰς ὄψεις, ὃς οὐκ αὐτόθεν αἰσθάνεται τὴν παραίνεσιν Παύλου τὸ πλέον ῥέπουσαν εἰς ἁγνείαν. τοῦτο γάρ, φησι, πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν περιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον. Ἐπίστησον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὅπως καὶ θεοδώρητον τὸ τῆς παρθενίας ἐπιτήδευμα παρεγγυᾷ. ὅθεν τοὺς κατὰ πρόφασιν κενοδοξίας ἀκρατεστέρως εἰς τοῦτο παρεληλυθότας ἀποβάλλεται, συμβουλεύων γαμεῖν, ἵνα μὴ καιρῷ τῆς ἀκμῆς σφυγμούς, καὶ φλεγμονὰς παρεχούσης αὐτοῖς τῆς σαρ-

accurare quæ ſunt Domini, & placere Domino, multo præſtantius eſſe quam accurare, quæ ſunt mundi, & vxori placere. Quis adeo mente captus eſt, & lumine oculorum caſſus, qui non intelligat ex his ipſis verbis adhortationem Pauli magis ad caſtimoniam inclinare? [a] Hoc autem, *ait*, ad id quod vobis conducibile eſt, dico, non vti laqueum vobis inijciam, ſed ad id quod honeſtum eſt. *Præter ea, quæ dicta ſunt, attendito, qua ratione Virginitatis facinus, a Deo impertiri denũciet. Hinc intemperantiores, qui vanæ gloriæ nomine, illud aggrediuntur, reijcit conſultans, nubere, ne vigoris tempore motus illis inordinatos, & inflammatio-*

a 1. *Corin.* 7. 35.

tiones carne excitante, veluti œstro in animo conciti, indecore sese gerant. Quid porro tradat, examinandum. [a] Quod si quis indecorum Virgini suæ putat, si prætereat nubendi tempus, & sic oportet fieri, quod vult faciat, non peccat. iungantur matrimonio. *Apposite hic nuptias indecoræ actioni præponens, tractat de illis, qui virginitatem amplectuntur, sed postmodum ægre ferunt, & in labore exercentur, & sermone quidem, reueriti homines, profitentur, opere vero, longissime a castratione disiunguntur. Et plane sponte isti iudicantur, tum quod professi sunt non expleant, licet nulla necessitate, affectione dumtaxat, quæ con-*

κὸς, ἀσχημονῶσιν οἰστρηλατούμενοι τὴν ψυχήν. τί γὰρ παραδίδωσιν ἐπισκεπτέον. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, φησίν, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. Οἰκείως ἐνταῦθα προθεὶς τὸν γάμον τῆς ἀσχημοσύνης, ἐπὶ τῶν βουλομένων μὲν παρθενεύειν, δυσαναχετούντων δὲ τὸ μὴ ταῦτα, καὶ καμνόντων, καὶ λόγῳ μὲν δι' αἰδῶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους αὐχούντων, ἔργῳ δὲ οὐδὲ μακρόθεν ἐνδείξασθαι δυναμένων τὸν εὐνουχισμόν. Καὶ μὴν αὐθαιρέτως κρίνονται οἱ τοιοῦτοι παρὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτῶν, καὶ μὴ ἔχοντες ἀνάγκην, ὅπερ ἐστὶ πάθος ἐκκαλούμενον τῆς

cuct

[a] 1. Corinth. 7. 32.

ὀσφὺν εἰς συνουσίαν. ἔστι γὰρ δὴ καὶ διαφορὰς ὡς εἰκὸς σωμάτων, τούτῳ διαμιλλωμένῳ, καὶ διαθλοῦντι, καὶ σπουδαίως ἐπιμένοντι τῇ ἐπαγγελίᾳ, καὶ ταύτην ἄριστα διαπεραινομένῳ, παρακελεύεται μένειν, καὶ τηρεῖν, τῇ παρθενίᾳ τὰ πρωτεῖα νέμων. ὁ γὰρ δυνάμενος καὶ φιλοτιμούμενος, φησὶ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ σάρκα παρθένον, κρεῖττον ποιεῖ. ὁ δὲ μὴ δυνάμενος, γαμίζων δὲ νομίμως, καὶ μὴ λαθροφθορῶν, καλῶς. καὶ περὶ τούτων μὲν αὐτάρκως. Λαβέτω δὲ μετὰ χεῖρας ὁ βουλόμενος τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν, καὶ καθ' ἕκαστον ὁμιλήσας τοῖς ἐγγεγραμμένοις, τότε καὶ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα σκεψάσθω, ἀντιπαραβάλλων, εἰ μὴ συμφωνίας

citet, lumbos ad congressum, cogantur: par est enim esse quoque diuersitates corporum: certanti vero, laborantique, & studiose perseueranti in promissione, eamque quam optime persoluenti, primas partes tribuens virginitati, præcipit persistere, & eam seruare. Qui enim potest, obnixeq; contendit carnem suam conseruare virginem melius facit: qui vero non potest, nubens legitime, iura legitimi thori minime fallens, bene. Et de his satis abundeque est. Accipiat vero præ manibus quicunque vult ad Corinthios Epistolam, & singula, quæ in ea continentur, & a nobis iam discussa sunt, & accurata comparatione examinet, & consideret; an omnia concorditer

inter se congruant, & conformiter respondeant. Hæc tibi, vti potui, pro castimonia, o Virtus, & ipsa confero. EVBVL. *Nimium multis, o Gregorium, & pro re proposita, longius remensa sermonũ pelagus peruasit.* GRE. *Ita se habere videtur; sed age & reliqua seruato ordine, vt vt acciderunt, vestigiis perorantium insistentes percurramus, donec mihi auditio illa in auribus perstrepit, antequam fugiat auoletque. Facile siquidem nouarum auditionum memoriæ, si eæ apud senes repositæ sunt, obliuione delentur.* EVBVL. *Sed prosequere. Ad hos etenim sermones audiendos huc libenti animo processimus.* GREG. *Et vero, vt dixisti, postquam Thalia cursibus tran-*

ἁπάσης ἔχονται, καὶ ὁμοφροσύνης τῆς πρὸς αὐτά. Ταῦτά σοι κατὰ δύναμιν ὑπὲρ ἁγνείας, ὦ Ἀρετή, κἀγὼ συνεισφέρω. ΕΥΒΟΥΛ. Σφόδρα διὰ πολλῶν, ὦ Γρηγόριον, μόλις εἰς τὸ προκείμενον, μακρότερον ἀναμετρησαμένη καὶ περαιωθεῖσα πέλαγος λόγων. ΓΡΗΓΟΡ. Ἔοικεν οὕτως ἔχειν. Ἀλλ' ἴθι καὶ τὰ λοιπὰ ἐφεξῆς μνημονεύσαντες μιμητικώτατα διέλθωμεν, ὡς ἔτι ἔναυλον τὴν ἀκρόασιν ἔχειν μοι δοκῶ, πρὶν ἀποπτῆναι καὶ διαφυγεῖν. δ' ἐξαλείπονται γὰρ νέων ἀκουσμάτων μνῆμαι γερόντων. ΕΥΒΟΥΛ. Ἀλλὰ λέγε. Τούτων γὰρ καὶ ἐληλύθαμεν ἀσμένως ἀκουσόμενοι τῶν λόγων. ΓΡΗΓΟΡ. Καὶ μὴν δὴ καθάπερ εἶπας μετὰ τὸ καταχθῆναι τὴν Θάλειαν

δρόμοις ἀκυμάντοις εἰς τὴν γῆν, ἡ Θεοπάτρα ἐφεξῆς ὑπολαβοῦσα ἑαυτὴν, ἔφη, εἰπεῖν τάδε.

ΘΕΟΠΑΤΡΑ.

Εἰ μὲν ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ὦ Παρθένοι, διεξόδων ἡ σοφία τῆς λογικῆς ἵστατο τέχνης, καὶ τὴν αὐτὴν ἀεὶ διεπορεύετο τρίβον, οὐδεμία ἂν ὑπῆρχε μηχανὴ, μὴ οὐκ ἀποκναίειν ἐπιχειροῦσαν τοῖς ἤδη προηγωνισμένοις. εἰ δὲ μυρίαι συναναφαίνονται τρίβοι, καὶ διέξοδοι πολυμερῶς, καὶ πολυτρόπως ἐπιπνέοντος ἡμῖν τοῦ πνεύματος, τίς ἀποκλήρωσις ἐγκαλύπτεσθαι, καὶ δειλιᾶν; οὐκ ἂν ὑπ' ἀγνοίας ὀκνήσαιμεν τῆς χάριτος, καὶ τὰ καλὰ μὴ

tranquillis in terram aduecta est, Theopatram deinceps sese ipsam recolligentem dixisse similia, retulit.

THEOPATRA

SI in iisdem, o Virgines, semitis oratoriæ artis sapiẽtia consisteret, & eandem semper tereret viam, nulla suppeteret machinatio, quo minus non retrocederem, & e dicendo abstinerem, cum adeo multa iam dicta sint. Quod si innumeræ prope repræsententur semitæ, & transitus; varijs multisque modis afflante nos spiritu, quis erit electionis nostræ fructus, velari, & pauidam pertimescere? Nunquam id fiet, vt gratiæ ignoratione laborem subterfugiamus, & quæ pulchra sunt negligamus adornare,

&

& quæ mala, non disperdere. Et quanam ratione nos non audebimus donorum Christi lucidissimum & præciosissimum sydus castimoniam laudibus extollere? latissima enim & æque abundantissima Spiritus hæc via est. Unde vero initio sumpto rebus propositis conuenientia & consentanea dicere æstimabimur? considerandum. Ipsa siquidem accurate intelligere mihi videor, restitutionis in paradisum, & in incorruptionem mutationis, & cum Deo reconciliationis nullam aliam causam fuisse, & hominibus proficuum & salutare, quod nos duxerit in vitam, quam castimoniam. Conabor itaque, uti ratione animoque lustro, de his nunc demonstrationes affer-

κοσμῆσαι, καὶ τὰ φαῦλα μὴ διασκεδάσαι. Καὶ πῶς οὐκ ἐπαινέσαι τολμήσομεν τὴν χαρισμάτων τὸ καλλιφεγγὲς ἄστρον, καὶ τιμαλφέστατον τοῦ Χριστοῦ τὴν ἁγνείαν; εὐρυτάτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος αὕτη, καὶ ἄφθονος ὁδός. Πόθεν οὖν ἀπαρξάμενοι δὴ πρέποντα δεξόμεθα, καὶ εἰκότα λέγειν τοῖς προκειμένοις, ἐντεῦθεν ἐπισκεπτέον. Ἐγὼ γὰρ ἀκριβῶς αἰσθάνεσθαί μοι δοκῶ, ὅτι τῆς εἰς τὸν παράδεισον ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς εἰς τὴν ἀφθαρσίαν μεταβολῆς, καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καταλλαγῆς, οὐδὲν αἴτιον ὄντως ἄλλο γέγονε, καὶ σωτήριον ἀνθρώποις, τὸ στρατηγῆσαν ἡμᾶς εἰς ζωήν, ὡς ἁγνεία. πειράσομαι γὰρ, ᾗ διανοοῦμαι, περὶ τούτων ἐνδείξασθαι νῦν, ἵνα

ταξίως τὴν δύναμιν τοῦ προειρημένου χαρίσματος ἀκούσασι, πόσων ἡμῖν ἀγαθῶν παρεκτικὸν ἐγενήθη, γνῶτε. Τὸ γοῦν ἀρχαῖον μετὰ τὸ μετοικισθῆναι τὸν ἄνθρωπον ἐκβληθέντα διὰ τὴν παράβασιν, τὸ ῥεῦμα τῆς φθορᾶς ἐπὶ πολὺ περιεχύθη, καὶ φερόμενον σφοδρῶς ἐξαισίοις συρμοῖς, οὐ μόνον ἔξωθεν ἀτάκτως παρέφερε τὸ περιτυγχάνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπεισχεόμενον εἴσω κατέκλυζε τὰς ψυχάς· αἱ δὲ συνεχῶς τοῦτο πάσχουσαι, καὶ δυσμαθεῖς ἐφέροντο, κυβερνᾶν ἀπαλγήσασαι τὰ σφέτερα σκάφη, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐφάψασθαι βεβαίου τινός. Αἱ γὰρ αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, ὡς οἱ τούτων ἔφασαν ἐπιστήμονες, ἐπειδὰν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόν-

afferre, vt vim prælaudati muneris percipientes, plane quot nobis donorum causa fuerit cognoscatis. Antiquitus itaque ad alia loca habitanda ob transgressionem homine ablegatô, corruptionis fluxus late effusus, pererrans longe, & magno ac violento impetu, & tractibus furentibus vagatus, non tantum deforis inordinate, quidquid obuiam venisset rapide asportabat, sed etiam in interiora immersus, animos suffocabat, qui sæpius id perpessi surdi & rudes agebantur, proprias naues gubernare diffisi, quod non haberent solidum, in quo pedem figerent. Sensus etenim animi, vt de rebus hisce instructi, tradunt, cum ab externis affectionibus,

bus, quæ euenire solent, oppressi, locum dederint impressionibus interiora obruentis undæ stultitiæ, obtenebrati, statim diuini impetus quidquid tranquillum est, natura obsecundante, etiam si accesserit, conceptaculū occludunt. Hinc itaque Deus miseratione nostri commotus, cum ita affecti, neq; attolli, neq; a lapsu erigi poteramus, de cælo; optimum & gloriosum auxilium Virginitatem demisit; vt ea circumuectientes corpora nostra, ea instar nauium in portu considentium possideremus, sicque absque corruptione tranquillitate potiremur, quemadmodum Spiritus peropportune, & satis aperte in sexto & tricesimo super centesimum Psalmum cecinit, in quo, pro gratiarum actione hilariter ani-

τῶν παθῶν ἡττηθεῖσαι προσδέξονται τὰς ἐπιφορὰς τοῦ τῆς ἀνοίας ἐπικλύζοντος ἔσω κύματος; εὐθέως τῆς θείας ὁρμῆς ἐμποδίζουσι, σκοτωθεῖσαι τὸ πᾶν αὐτῆς εὔδιον προσελθὸν κατὰ φύσιν κύτος. Ὅθεν οὖν ὁ Θεὸς οἰκτειρήσας ἡμᾶς ἔχοντας οὕτως, καὶ οὔτε ἀνέχειν οὔτε ἀνασφῆλαι δυναμένους κατέπεμψεν ἐκ τῶν οὐρανῶν τὸ ἄριστον, καὶ εὐκλεέστατον βοήθημα τὴν Παρθενίαν, ὅπως ἐξ αὐτῆς ἀποδύσαντες ἡμῶν τὰ σώματα, πλοίων δίκην γαλήνην ἔχωμεν ὁρμισθέντων ἀδιαφθορᾶς, καθὼς καὶ τὸ Πνεῦμα καιρίως ἐφθέγξατο. τοῦτο γὰρ ἐν τῷ ἑκατοστῷ, καὶ τριακοστῷ ἕκτῳ δηλοῦται Ψαλμῷ, ἔνθα ὕμνον εὐχαριστήριον ἀναπέμπουσιν ἰ-

λαρῶς αἱ ψυχαὶ τῷ Θεῷ, ὁπόσαι δὴ παραληφθεῖσαι, καὶ κρατηθεῖσαι περιπολοῦσιν ἤδη μετὰ Χριστοῦ τὸν οὐρανὸν, ὅτι μὴ κατεσπάσθησαν ὑπὸ τῶν ὑλικῶν, καὶ σωματικῶν ῥευμάτων. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ τὸν Φαραὼ φασὶ τύπον ἀπενέγκασθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον τοῦ Διαβόλου. ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄρρενα ἀφειδῶς εἰς τὸν ποταμὸν ἐκέλευε ῥίπτεσθαι, τὰ δὲ θήλεα ζωογονεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ὁ διάβολος βασιλεύων ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ μέχρι Μωσέως τῆς μεγάλης Αἰγύπτου τοῦ κόσμου, τὰ μὲν ἄρρενα καὶ νοητὰ τῆς ψυχῆς ἔκγονα ὑπὸ τῶν ῥευστῶν παραφέρεσθαι καὶ ἀναιρεῖσθαι παθῶν σπουδὴν εἶχε, τὰ δὲ σαρκικὰ καὶ αἰσθητὰ αὐξάνεσθαί τε καὶ πληθύνεσθαι γλίχεται. Ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ πα-

animæ, quæ apprehensæ detentæque nunc cum Christo cœlum circumeunt, quod a materiatis & corporeis fluctibus abreptæ non sunt, laudem Deo transmittunt. Hinc & Pharaonem asserunt, figuram apud Aegyptum præsetulisse Diaboli, cum mascula crudeliter, & nulla ratione adhibita in flumen proÿci, fœminas uiuas conseruari enutririque præciperet. Nanque Diabolus ab Adami ætate ad Moysem ipsum magnæ Aegypti, mundi nempe, habenas pertractans, masculos & intellectuales animi fœtus a fluxis affectionibus distrahi, & interimi studiosius accurabat: carneos vero, & sensibiles adaugeri & multiplicari peroptabat. Sed ne extra propositum diuagemur, age iam

Pſalmum ipſum præ manibus acceptum interpretemur, quem puræ illæſaque animæ Deo concinunt, dicentes; Super flumina Babylonis ibi ſedimus, & fleuimus, cum recordaremur Sion. In ſalicibus in medio eius ibi ſuſpendimus organa noſtra. *Organa clare appellantes propria tentoria, quæ illæ ipſæ rudentibus caſtimoniæ ligno adnectentes ſuſpenderunt, ne raptæ iterum intemperantiæ fluctibus in transuerſum trahantur. Babylon ſiquidem turba & confuſio expoſita, vitam hanc aquis circumfluam denotet, cuius nos in medio aſſidentes, donec in mundo commoramur, fluminibus malitiæ continuo impeten-*

ρεκβαίνωμεν τὰ περικείμενα, φέρε δὴ τὸν Ψαλμὸν ἐξηγησώμεθα, ἐν χερσὶ λαβοῦσαι τοῦτον, ὃν αἱ καθαραὶ καὶ ἀλώβητοι ψυχαὶ προσᾴδουσι τῷ Θεῷ, Ἐπὶ τῶν ποταμῶν, λέγουσαι, Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν, ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκεῖ ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν· ὄργανα καλοῦσαι τὰ σκηνώματα σαφῶς ἑαυτῶν, ἃ ἀνεκρέμασαν ἀπὸ τῶν πεισμάτων τῆς ἁγνείας ἐξαψάμεναι τοῦ ξύλου, ἵνα μὴ δυνηθῶσιν ἐξαρπασθεῖσαι πάλιν παρασυρῆναι τῷ ῥεύματι τῆς ἀκρασίας. Βαβυλὼν γὰρ τάραχος, ἡ σύγχυσις ἑρμηνευομένη τὸν περίρρυτον βίον δείκνυσι τοῦτον, οὗ ἐν μέσῳ καθεσθέντες περικλυζόμεθα, καθ' ὃν

tibus

a Pſal. 136. 1

ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ χείρον, τῶν πειρασμῶν τῆς κακίας ἐφορμώντων ἀεί, διὸ καὶ περιδεεῖς ἐσμὲν, καὶ καταλοφυρόμεθα, καὶ βοῶμεν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς τὸν Θεόν. ἵνα μὴ καταλισθήσωσιν ἡμῶν ἀπορραγέντα τοῖς κύμασι τῆς ἡδονῆς ἀπὸ τοῦ φυτοῦ τῆς ἁγνείας τὰ σώματα. Τύπον δὲ τῆς παρθενίας τὴν ἰτέαν πανταχοῦ παραλαμβάνουσιν αἱ θεῖαι γραφαί, ἐπειδήπερ τὸ ἄνθος αὐτῆς εἰς ὕδωρ τριβὲν, ἐὰν ποθῇ, εἰς ἀποστείρωσιν παραλαμβάνεσθαι εἴωθεν. τὰς γὰρ ἐπαναστάσεις τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς ἐρεθισμοὺς καταβέννυσιν, ἔστ᾽ ἂν εἰς ἄρδην ἀποστειρώσῃ, καὶ ἄγονον ἀπεργάσηται πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῇ παιδοποιΐᾳ σποράν. ὥσπερ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐμήνυσε, διὰ τοῦτο καλέσας ὠλεσικάρπους τὰς ἰτέας.

tibus circumuoluimur. Propterea que & timore torpemus, & nostram sortem deploramus, & clamamus cum eiulatu ad Dominum; ne corpora nostra voluptatis fluctibus a castimoniæ ligno distracta lapsu corruant. Pro Virginitatis autem typo salicem locis in omnibus diuinæ Scripturæ assumunt, cum flos illius in aqua contusus potusque ad sterilitatem conciliandam accipi assolet: carnis enim insultus, atque incitamenta extinguit, quousque penitus sterile, & infœcundum semen ad generandum effecerit, quemadmodum [a] *Homerus indicauit, hanc ob causam salices vocans fructiperdas. & apud Isaiam, Iusti, quasi salices, dicuntur,* iux-

G 2

a Odyss. κ 510. b Isa. 44. 4.

iuxta præterfluentem aquam. *tum quippe Virginitatis stipes in altum sustollitur vehementer atq; accrescit, cũ opipere iustus, & qui eam aggressus est seruare & exercere, mitissimis Christi fluxibus irrigat, sapientia irrorans. Quemadmodum enim arbor similis elicere herbescentem viriditatem & fructus producere in aquis nata est, ita florescere continuo, & viribus vigere summum, & sermonibus crassescere Virginitas assolet; vt & organum in ea appendere quis suum possit. Nam si flumina Babylonis, vt sapientes tradunt, fluxus sunt voluptatis, confundentes & perturbantes animum, necesse est, salices esse castimoniam, in qua appen-*

καὶ ἐν Ἡσαΐᾳ δὲ οἱ δίκαιοι, ὡς ἰτέαι λέγονται φύειν ἐπὶ παραῤῥέον ὕδωρ. εἰς ὕψος τότε γὰρ τὸ τῆς παρθενίας ἔρνος μεγεθύνεται σφοδρῶς τε, καὶ λαμπρῶς, ὁπόταν ὁ δίκαιος καὶ ἐγχειρισμένος τηρεῖν αὐτὴν, καὶ ἐργάζεσθαι τοῖς ἠπιωτάτοις τοῦ Χριστοῦ νάμασιν ἀρδεύῃ, σοφίᾳ καταψεκάζων. Ὃν γὰρ τρόπον τὸ δένδρον τοῦτο χλοηφορεῖν πέφυκεν ὕδατι, καὶ βλαστάνειν, οὕτως ἐπανθεῖν ἀεὶ καὶ ἐπακμάζειν πιαινομένη λόγοις πέφυκε Παρθενία. Ἵνα δὴ καὶ ἀνακρεμάσαι τὸ ὄργανον ἐπ' αὐτῆς ἑαυτοῦ δυνηθῇ τις. Εἰ γὰρ οἱ ποταμοὶ τῆς Βαβυλῶνος, τὰ ῥεύματα τῆς ἡδυπαθείας εἰσὶν, ὡς οἱ σοφοί φασι, τὰ συγχέοντα, καὶ ταράσσοντα τὴν ψυχὴν, ἀνάγκη τὰς ἰτέας εἶναι τὴν σωφροσύνην, ἀφ' ἧς ἀνακρεμῶντες αὐ-

den.

ἑλκομένου τὰ ὄργανα τὰ παιδογόνα ταλαντεύμενα κάτω, καὶ βρίθοντα τὸν νοῦν, ἵνα μὴ κατενεχθέντα περὶ τοὺς ὀχετοὺς τῆς ἀκρασίας, σκωλήκων δίκην εἰς τοὺς ἰχῶρας ἐγχρίμπτωνται, καὶ τὰς σηπεδόνας. Χρησιμωτάτην γὰρ καὶ ἐπίκουρον εἰς ἀφθαρσίας κτῆσιν τὴν παρθενίαν ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο, σύμμαχον ἀποστείλας τοῖς ὀρεγνωμένοις, καὶ ποθοῦσι, καθὼς ὁ Ψαλμῳδὸς ὑφηγεῖται, τὴν Σιὼν, ὃ δή ἐστι τὴν ἔκλαμπρον ἀγάπην, καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἐντολήν. ἐπειδήπερ ἡ Σιὼν ἐντολὴ σκοπιᾶς ἑρμηνεύεται. ὧδε γὰρ ἀναλογισώμεθα πάλιν καὶ τὰ ἑξῆς. Τί δήποτε ἐπηρωτῆσθαι πρὸς τῶν αἰχμαλωτιστῶν ὁμολογοῦσιν αἱ ψυχαὶ τὴν ᾠδὴν ἐπὶ γῆς

dentes, supra attrahimus organa genitalia, quæ infra ponderantur, & mentem degrauant, ne delata in intemperantiæ canales vermium instar saniebus, & tabibus adhærescant, Hanc enim Virginitatem auxiliatricem, perquam proficuam ad comparandam incorruptibililatem Deus elargitus est, socialem mittens ijs, qui concupiscunt, & exoptant, vt Psalmodus exponit, Sion, *prælucidam nempe charitatem, & de ea præceptum. Quandoquidem Sion* præceptũ speculæ *significat. Sed quæ sequuntur rursus computemus: Qua de causa fatentur sese postulatas fuisse animæ ab ijs, qui captiuas eas*

duxerunt, Canticum in terra aliena cantare

a Psalm. 136. 2.

re Domino? *An quod Euangelium sacrum canticum esse dictis similibus edocent, quod peccatores & adulteri improbo hosti concinunt. Egrediuntur enim ex praeceptis Domini, voluntatem improbe malitiae perpetrantes; & proijciunt sancta canibus, & margaritas ante porcos, sicuti & illi, de quibus Propheta grauiter ferens, ait,*[a] & legerunt extra legem. *Non enim quod extra portas Ierusalem, aut domo exeuntes legem Iudaei legerant, propterea eos acriter incusat Propheta, & reos criminis factos fuisse, clamat; Sed quod praecepta praetergredientes, & impie se gerentes erga Deum, subdole legebant quidem vt pij*

ἀλλοτρίας ἅπτῃ τοῦ Κυρίου. ἢ πάντως ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἱερὰν ᾠδὴν εἶναι ὑπὸ τούτων διδάσκουσιν, ἣν οἱ ἁμαρτάνοντες καὶ μοιχώμενοι τῷ πονηρῷ προσᾴδουσιν. ἐξέρχονται γὰρ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τὸ θέλημα τῶν πνευμάτων κακῶς ἐπιτελοῦντες τῆς πονηρίας. καὶ ῥίπτουσι τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, καὶ τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. ὃν τρόπον κἀκεῖνοι, περὶ ὧν ὁ προφήτης δυσχεραίνων φησὶ. καὶ ἀνέγνωσαν ἔξω νόμον. οὐ γὰρ ὅτι τῶν πυλῶν ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἢ τῶν οἰκιῶν ἀνεγίνωσκον ἐξιόντες οἱ Ἰουδαῖοι τὸν νόμον, διὰ τοῦτο δὴ καὶ ὁ Προφήτης ἰσχυρῶς αὐτῶν κατηγορεῖ, καὶ ὑπευθύνους ἐγκλήματι βοᾷ γεγονέναι, ἀλλ' ὅτι παρερχόμενοι τὰς ἐντολὰς, καὶ ἀσεβοῦντες εἰς τὸν Θεὸν, ἐπιμεμορφα-

prae-

a *Amos 4.5.*

σωματικῶς μὲν ἀνεγίνωσκον δῆθεν ὡς εὐσεβεῖς τὰ προστάγματα, κατὰ ψυχὴν δὲ οὐκ ἐδέχοντο μετὰ πίστεως ἔχοντες, ἀλλ' ἀπέπτυον ἔργοις ἀρνούμενοι. Ἐντεῦθεν γὰρ τὴν ᾠδὴν ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας ᾄδουσι Κυρίου, ταπεινότερον περιέλκοντες καὶ ἐξηγούμενοι τὸν νόμον, βασιλείαν αἰσθητὴν προσδοκῶντες, καὶ ἐπὶ γῆς ταύτης τῆς ἀλλοτρίας, ἣν παρελεύσεσθαι λόγος, τιθέμενοι τὰς ἐλπίδας. ἔνθα οἱ αἰχμαλωτίζοντες δελεάζουσιν ἡδοναῖς λοχῶντες πρὸς ἀπάτην. Ἐοίκασι δὲ καὶ οἱ προσᾴδοντες τὸ Εὐαγγέλιον ἄφροσιν ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας μελῳδεῖν τὴν ᾠδὴν Κυρίου, ἧς μή ἐστιν ὁ Χριστὸς γεωργός, ἀλλ' ᾗ τὸ καθαρώτατον, καὶ φαιδρὸν, καὶ ἀμιγὲς, καὶ εὐπρεπὲς τῆς Παρθενίας ὑποδῦσαι, καὶ αἱ λάμψα-

præcepta, animo vero auersabantur, cum fide non retinentes, sed ea expuentes, operibus abnegabant. Hinc ad humiliora trahentes, & perperam legem interpretantes, canticum Domini concinunt in terra aliena, Regnum sensile expectantes, & in terram hanc alienã, quam præterituram confitemur, spes suas figentes, vbi qui captiuos abducunt voluptatum illecebris clam inescant & fraudulenter capiunt. Et qui concinunt Euangelium non dissimiles sunt stultis concinentes canticum Domini in terra aliena, cuius non est Christus agricola; veruntamen quæ purissima, splendida, & immixta venustate Virginitatis, ac pulchritudine circum-

amictæ sunt, eaque relucent, necnon steriles, & fluxarum, & tristiũ affectionum infœcundæ reperiuntur, in terra aliena canticum non canunt, quod illinc spes suas non collocant, neque mortalium corporum luxibus liquescunt, neq; deiecte præceptorũ mẽtem perscrutantur, sed probe & generose, & magnis cogitationibus promissiones sibi factas inuestigantes illisq; elatæ cœlestem & naturalem sibi locum anhelant, & sitiunt. Hinc earũ castimoniã admiratus etiam iureiurando solis eximios honores communicaturum se pollicetur, in principio lætitiæ, præponens & dicẽs, [a] Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lin-

σαι κάλλος. καὶ στεῖραι, καὶ ἄγονοι τῶν ῥευστῶν, καὶ ἀλγεινῶν εὑρεθεῖσαι παθῶν ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας οὐ μελῳδοῦσι τὴν ᾠδὴν, ὅτι μὴ φέρονται τὰς ἐλπίδας τῇδε, μηδὲ προσπεπήκασι θνητῶν σωμάτων τρυφαῖς, μηδὲ ταπεινῶς καταπεσκέπτονται τὸν νοῦν τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' εὖ, καὶ γενναίως μετὰ φρονήματος ὑψηλοῦ, τὰς ἐπαγγελίας, ἄνω περιοδεύουσι τὸν οὐράνιον διψῶσαι, καὶ σύμφυτον τόπον. Ὅθεν ἀγάμενος αὐτῶν τὴν σωφροσύνην μεθ' ὅρκου μόνας ἐξαιρέτους ἐπαγγέλλεται διδόναι τιμὰς, ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης προανατάσσων καὶ λέγων, Εἰ ἐπιλαθῶ σου Ἱερουσαλὴμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου, κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ

[a] Psalm. 136. 5.

λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ, ἐὰν μὴ προανατάξωμαι τὴν Ἱερουσαλὴμ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου. Ἱερουσαλὴμ τὰς ἀμιάντους, αὐτὰς δὴ ταύτας, ὡς ἔφην, καὶ ἀπήμονας ψυχὰς εἶναι λέγων, αἵτινες ἄζυγον τὸ τῆς παρθενίας αὐστηρῶς ἀμολύντοις χείλεσι σπασάμεναι πόμα, ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένῳ ἁγνῷ καθαρμόζονται παραστῆναι Χριστῷ κατ' οὐρανὸν, τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νικήσασαι. Ταύτῃ γὰρ καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης παρεγγυᾷ, φωτίζου, φωτίζου λέγων Ἱερουσαλήμ. ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκε. Ταῦτα δὲ τὰ ἐπαγγέλματα μετὰ τὴν ἐξανάστασιν τελεσιουργηθήσεσθαι δῆλον καὶ παντί. οὐ

lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non præposuero Hierusalem, vt in principio lætitiæ meæ. *Hierusalem has ipsas, vt dixi, immaculatas, & inoffensas animas nuncupat quæ sine fæce Virginitatis potum austere impollutis manibus sugentes, vni viro, virgini castæ præparantur assistere Christo in cælo, postquam incorruptorum præmiorum certamen deuicerint. Ideoque Isaias Propheta mandat,* [a] Illuminare, illuminare, *dicens*, Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. *Hæ autem promissiones post resurrectionem ad exitum esse perducendas, vnicuique manifestum est: non*

enim

a *Isai.* 60. 1.

enim de nominatissimo Iudææ oppidulo Spiritus sanctus vaticinatur, sed de ciuitate cœlesti illa verissime beata Hierusalem, quam tradunt esse animarum cœtum, quas præponere alijs in principio lætitiæ nouorum seculorũ certissime Deus promittit, intromittens in puram habitationem non occidentium luminum, candidissimo Virginitatis ornatu decoratas, quod non recordatæ sunt, ornamentum nuptiale induere, hoc est cogitationẽ imaginationibus absurdis emollire. Deniq;[a] non obliuisci sponsam ornamenti, neque Virginẽ fasciæ pectoralis suæ, *quod apud Ieremiam legitur, non cedere, & relaxare vinculum*

γὰρ περὶ τῆς πολυθρυλλήτου κατὰ Ἰουδαίαν πολίχνης τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον χρηματίζει, ἀλλὰ περὶ τῆς οὐρανοπόλεως ὡς ἀληθῶς ἐκείνης καὶ μακαρίας Ἱερουσαλήμ. ἣν δή φασιν αὐτὴν εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν ψυχῶν, αἷς προτάξασθαι προφέρτας ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης τῶν καινῶν αἰώνων ἀσφαλῶς ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται, εἰς καθαρὰν οἴκησιν ἀδύτων φώτων περὶ λευκοτάτῳ τῆς παρθενίας ἐστολισμένας κόσμῳ κατοικίζων. ὅτι μὴ ἐμνημόνευσαν τὸν κόσμον ἀποδύσασθαι τὸν νυμφικόν, τουτέστι χαυνῶσαι τὸν λογισμὸν φαντασίαις ἐκτόποις. ἀμέλει τὸ, μὴ ἐπιλαθέσθαι νύμφην τὸν κόσμον, μηδὲ παρθένον τὴν στηθοδεσμίδα αὐτῆς, λεγόμενον ἐν Ἱερεμίᾳ, τὸ μὴ ἐνδοῦναι, καὶ χαλάσαι τὴν

casti-

a Ierem. 2. 32.

δεσμὸν τῆς σωφροσύνης ἀπάταις δηλοῖ καὶ περισπασμοῖς. Στήθη γὰρ αἱ φρένες εἰκότι λόγῳ, καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν εἶναι νομίζεται, ἡ δὲ στηθοδεσμὶς αὐτῶν ζώνη, καὶ συσφίγγουσα τὴν πρόθεσιν τῆς ψυχῆς εἰς ἁγνείαν ἐστὶν, ἡ πρὸς Χριστὸν ἀγάπη, ἣν ἐμοί τε, καὶ ἡμῖν ὁ στρατηλατῶν, καὶ ποιμὴν Ἰησοῦς, καὶ ἄρχων, καὶ νυμφίος, ὦ καλλιπάρθενοι, ἄρρηκτόν τε, καὶ ἐσφραγισμένην μέχρι τέλους τηρῆσαι παράσχοι. τούτου γὰρ τοῦ κτήματος τοῖς ἀνθρώποις ἄμεινον βοήθημα οὐκ ἄν τις ῥαδίως ἕτερον λάβοι ἀρέσκον Θεῷ καὶ προσφιλές. Διὸ ἐγὼ χρῆναί φημι τὴν ἁγνείαν ἁπάντας τιμᾶν, καὶ διαφερόντως ἀσκεῖν τε, καὶ ἐγκωμιάζειν. Αὗται σοι καὶ παρ' ἡμῶν αἱ ἀπαρχαὶ τῶν λό-

castimoniæ fraudibus innuit & diuulsionibus. Pectora siquidem præcordia sunt non incongrue, & mens nostra esse existimatur, & fascia pectoralis, constringens animi propositum ad castimoniam amor erga Christum, quam mihi & vobis strategeta, & pastor, & princeps, & sponsus, o pulchræ Virgines, infragilem, & signatam ad finem vsq; conseruare concedat. Nanque hac possessione magis proficuum hominibus auxilium non facile aliud acceperit quispiam, quod Deo complacitum sit, & amicum. Quapropter ipsa dixerim, ab omnibus honorandam, & præ cæteris alijs exercendam, & laudandam esse castimoniam. Et hæc quidem a nobis ser-

monum

monum primitiæ tibi, cum eruditionis, tum exercitationis gratia depositæ sint, o Virtus. Sed accipio donum, dixit, respondisse Virtutem, iubeoque, vt post te Thallusa sermonem continuet. A singulis enim vobis Orationem accipere me, necessum est. Tum Thallusam, cum paulum se continuisset, & intra se nescio quid reuoluisset, ita Orationem exorsam, narrauit.

γων ἀνακείσθωσαν, ὦ Ἀρετή, τὰ μὲν παιδείας, τὰ δὲ καὶ σπουδῆς χάριν. Ἀλλὰ δέχομαι τὸ δῶρον, ἔφη, φάναι τὴν Ἀρετὴν, καὶ κελεύω μετὰ σὲ τὴν Θάλλουσαν λέγειν. δεῖ γάρ με παρὰ μιᾶς ἑκάστης ὑμῶν ἀποδέξασθαι τὸν λόγον. τὴν οὖν Θάλλουσαν βραχὺ ἐπισχοῦσαν, καὶ πρὸς ἑαυτὴν τι σκεψαμένην εἰπεῖν, ἔφη.

THALLVSA

SEd, ô Virtus, precor te, adiutrix in mentem veneris; vt & tui, & præsentium digna dicere videamur. Maximum enim atque excellentissimum votum & munus, cui equidem par aliud non potest. Deo genus huma-

ΘΑΛΛΟΥΣΑ.

Ἀλλ', ὦ Ἀρετή, συλλήπτειραν ἀξιῶ παραστῆναί σε τῷ νοῷ. ὅπως πρέποντα μέν σου, καὶ τῶν παρόντων δὲ φανῶμεν ἄξια λέγειν. Τὸ γὰρ μέγιστον, καὶ ἐπιφανέστατον ἀνάθημα, καὶ δῶρον, οὗ μηδὲν ἀντάξιον ἄλλο προσενέγκασθαι πα-

num

ρεστιν ἀνθρώποις Θεοῦ, τὸν ἆθλον τῆς παρθενίας εἶναι πέπεισμαι διαρκῶς ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἠθημένη γραμμάτων. Οὐ γὰρ ἂν πολλὰ πολλῶν κατ' εὐχὰς ἐν τῷ Νόμῳ καλὰ κατεργασαμένων, μόνοι μεγάλην εὐχὴν ἐλέγοντο πληροῦν, οἱ σφᾶς αὐτοὺς αὐθαιρέτῳ βουλῇ προσενέγκαντες Θεῷ. ἔχει γὰρ τὸ ῥητὸν οὕτως. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων. Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς. ἀνὴρ, ἢ γυνὴ, ὃς μεγάλως εὔξηται εὐχὴν ἀφαγνίσασθαι ἁγνείαν Κυρίῳ. Εὔχεται χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ εἰς τὸν νεὼν σκεύη προσκομίζας ἀναθεῖναί τις. ἕτερος ἀναθεῖναι τὴν δεκάτην τῶν καρπῶν, ἄλλος τῆς οὐσίας, ἕτερος τὰ κράτιστα τῶν ποιμνίων, ἄλλος τὴν ὕπαρξιν

num offerre, certamen virginitatis esse, diuinis literis edocta abunde persuadeor. Nam, licet pleraque plurimi inter orandum in lege perfecerint, soli magnas preces complere dicebantur, qui sponte sua sese Deo obtulerunt. & eloquium est. [a] Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens; Loquere filijs Israël, & dices eis. Vir, siue mulier, qui vehementer precabitur precationem, consecrare sanctimoniam Domino. *Precatur, qui aurea vel argentea vasa adducens in templum, Deo consecrat, alius fructuum decimas, alius opes, alius pecudum præcellentissimas, alius bona, quæ possidet: & tamen magnam precatio.*

a Num. 6. 1.

tionem precari non dicuntur Domino, sed ille tantum qui semetipsum omni ex parte Deo obtulit. Sed enim aggrediendum est, quæ propositi sententia sit apud Scripturam, sermone vero in medium proferre. Qui enim partim retinet se, & operatur attēte, partim distractus, flagitijs sese ingurgitat, is Deo non complacet: necesse enim est perfectum vitæ suæ vniuersæ cursum in omni ætate pro nutu Domini dirigere. Propterea que Abrahamo Deus suadet, [a] Sume mihi, *dicens*, iuuencam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. *Quod est optime dictum. Videtur enim hisce illud quoque*

καθιεροῖ. καὶ οὐδέπω μεγάλην εὐχὴν εὔξασθαι λέγεται τῷ Κυρίῳ, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ἑαυτὸν ἀναθεὶς ὁλοτελῶς. ἐπιχειρητέον γὰρ ἀληθεῖ λόγῳ πρὸς ὑμᾶς, ὦ Παρθένοι, τὴν κατὰ τὸ προκείμενον διάνοιαν δηλῶσαι τῆς Γραφῆς. Ὁ γὰρ κατά τι μόριον φυλασσόμενος, καὶ προσέχων, κατά τι δὲ περισπώμενος, καὶ πλημμελῶν, οὐκ εὐάρεστεῖ τῷ Θεῷ. χρῆναι γὰρ τὸ τέλειον πάντα ἐπὶ πάσης ἡλικίας τὸν βίον ἀπευθύνειν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ταύτῃ γὰρ δὴ καὶ τῷ Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς ὑφηγεῖται. Λάβε μοι, λέγων, δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, τρυγόνα, καὶ περιστεράν. ὅ ἐστιν εὐφήμως, ἐπίστησον γὰρ ὅτι περὶ τούτων κἀκεῖνος πα-

que

a *Genes.* 15. 9.

ρεῖ; νῦν προσενέγκαι μοι, καὶ φύλαξον ἄζυγα, καὶ ἀχάρακτόν σου τὴν ψυχὴν δαμάλεως δίκην, καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν λογισμόν, τὴν μὲν ὡς αἶγα, ἐπειδὴ τὰ μετέωρα, καὶ κρημνώδη περιπολεῖ, τὸν δὲ ὡς κριὸν, ἵνα μηδαμῶς ἀποσκιρτήσας ἐκπέσῃ, καὶ ἐξολισθήσῃ τῆς ἀληθείας. οὕτω γὰρ ἐντελὴς ἔσῃ, καὶ ἀνεπίληπτος, ὦ Ἀβραὰμ, ἀναθεὶς ἐμοὶ καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν αἴσθησιν, καὶ τὸν νοῦν, ἃ συμβολικῶς δάμαλιν ἔφη, καὶ αἶγα, καὶ κριὸν τριετίζοντα, οἱονεὶ τὴν γνῶσιν ἀπαγγέλλοντα τῆς Τριάδος ἐπανηρημένα. Τάχα δὲ καὶ τὴν πρώτην, καὶ τὴν μέσην, καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ βίου τῆς ἡλικίας ἡμῶν αἰνίττεται τρίβον. βουλόμενος, ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ τὸν τῶν [illegible]

que adhortari. Affer mihi, & conserua innuptam & illæsam animam tuam instar iuuencæ, & carnem, & mentem; carnem veluti capram, quæ excelsa atque dirupta circumit: mentem veluti arietem; ne aliquando subsiliens decidat, & a veritate dilabatur. Hac quippe ratione perfectus eris, & inculpatus, o Abraham, consecrans mihi, & animam, & sensum, & mentem, quæ symbolice iuuencã vocauit, & capram, & arietem triennem, tanquam quæ cognitionem Triadis rectam præseferant. Fortasse etiam primam, medi-am, & postremam vitæ nostræ semitas, & ætates innuit, volens, vt quantum possumus, & vires concedunt, &

spue-

puerorum, *& virorum*, *senum quoque tempus*, *caste vita traducta*, *ipsi offeramus*: *nec alia ratione Christus Dominus noster in Euangeliis præcepit*, *hunc in modum decernens*; [a] Lucernæ vestræ ne extinguantur, & lumbi vestri ne soluantur. Propterea & vos similes sitis hominibus, expectantibus Dominum suum, quando reuertetur a nuptijs, vt, cum venerit & pulsauerit, confestim illi aperiant. Beati eritis cum faciet discumbere vos, & transiens ministrabit. & si secunda & tertia, beati estis. *Attente considerate*. *Cum ille tres noctis custodias supposuerit*, *Vespertinam*, *Secundam*, *& Tertiam*, *& tres suos aduentus*, *o Virgines*, *tres ætatum immu-*

ἀνδρῶν, καὶ τὸν τῶν γηραιοτέρων χρόνον σωφρόνως βιώσαντας αὐτῷ προσενέγκασθαι, καθ' ὃν τρόπον, καὶ ὁ Κύριος ὑμῶν ἐν Εὐαγγελίοις παρακελεύεται Χριστὸς, ὧδε νομοθετῶν. Οἱ λύχνοι ὑμῶν μὴ σβεννύσθωσαν, καὶ αἱ ὀσφύες ὑμῶν μὴ λυέσθωσαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι γίνεσθε ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. ἵνα ἐλθόντι καὶ κρούσαντι αὐτῷ εὐθέως ἀνοίξωσι. Μακάριοι ἐστὲ, ὅτι ἀνακλινεῖ ὑμᾶς, καὶ παρελθὼν διακονήσει. καὶ τῇ δευτέρᾳ, καὶ τῇ τρίτῃ μακάριοι ἐστέ. Ἐπισκέψασθε γὰρ, ὅτι τρεῖς ὑποθέμενος φυλακὰς νυκτὸς, ἑσπερινὴν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην, καὶ τρεῖς ἑαυτοῦ πα-

[a] Luc. 12. 35.

ρουσίας, ὦ Παρθένοι, τὰς τρεῖς ἡμῶν τῆς ἡλικίας ἐνεδείξατο μεταβολὰς τὴν μειρακιώδη, καὶ τὴν πρόσηβον, καὶ τὴν πρεσβυτέραν. ἵνα κἂν τὴν πρώτην ἄγοντες ἡλικίαν, τουτέστι παῖδας ὄντας, ἐὰν ἔλθῃ παραληψόμενος τοῦ κόσμου, ἑτοίμους παραλάβῃ, καὶ καθαρούς, μηδὲν ἐπιτετηδευκότας σκαιόν, κἂν τὴν δευτέραν ὁμοίως, κἂν τὴν τρίτην. Ἑσπερινὴ γὰρ φυλακὴ ὁ καιρός ἐστι τῆς ἀκμῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ νεότης, καθ' ἣν ἄρχεται καταταράσσεσθαι τὸ ἡγεμονικόν, ἐπιθολούμενον ταῖς ἐξαλλαγαῖς τοῦ βίου, ἡβώσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς ἤδη καὶ ἐκτρεπομένης εἰς πάθη. Δευτέρα δὲ ὁπηνίκα λοιπὸν εἰς ἄνδρα τέλειον ἐλάσας, ἄρχεται στάσιν, καὶ βεβαιότητα τῶν θορύβων, καὶ τῆς οἰήσεως ὁ νοῦς προσλαμβάνειν.

immutationes, puerorum, pubescentium, & seniorum indicauit, vt, qui prima ætate homines gestiunt, pueri nempe, si ipse aduenerit mũdum suscepturus, eos paratos, & puros, nulloque commisso scelere impiatos inueniat. Similiter & secundam, & tertiam. Vespertina nanq; custodia tempus est vigoris humani, & iuuenta ipsa, in qua pars animæ potissima conturbari incipit, & vitæ mutationibus inquinari, dum caro pubescens, in affectiones declinat. Secunda, cum virum perfectum ætate progrediente induit homo, & statum, turbarumq; stabilitatem ac cogitationum mens refectis opinationibus possidet. Tertia cum ima-

ginationum pars potior, ac desideriorum, flaccescente iam carne, & in senectam progrediente contabescit. Quapropter addecebat inextinctam in corde fidei lucernam accendentes, & lumbos præcingentes castimoniæ, vigiles esse, expectareque indesinenter Dominum, vt si aliquos ex nobis accipere voluerit, siue prima ætate, siue secunda, siue tertia veniens, paratissimosque reperiens, &, quæ ipse præcepit, operantes, accumbere faciat in sinubus Abraami, Isaaci, & Iacobi. Et Ieremias, [a] Bonum est viro, ait, cum portauerit iugum graue in adolescentia sua; [b] Et a Domino non recesserit cor eius. *Bonum siquidem est eum, qui*

Τρίτη δὲ, ὅτε αἱ πλεῖσται φαντασίαι φθίνουσι τῶν ἐπιθυμιῶν, ἀπομαραινομένης ἤδη τῆς σαρκὸς, καὶ εἰς γῆρας προκοπτούσης. Διὸ προσῆκεν ἄσβεστον ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς πίστεως ἐξάψαντας τὸν λύχνον, καὶ τὴν ὀσφὺν ἀναζωσαμένους τῆς σωφροσύνης ἐγρηγορέναι, καὶ προσδοκᾶν ἀεὶ τὸν Κύριον. Ἵνα κἂν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ παραλαβεῖν ἡμῶν τινὰς βουληθῇ, κἂν ἐν τῇ δευτέρᾳ, κἂν ἐν τῇ τρίτῃ ἐλθὼν, καὶ εὑρὼν ἑτοιμοτάτους, καὶ ἃ προσέταξεν ἐργαζομένους ἀνακλινεῖ εἰς Ἀβραὰμ κόλπους, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ. Καὶ Ἱερεμίας δὲ, ἀγαθὸν, φησὶν, ἀνδρὶ ὅταν ἄρῃ ζυγὸν βαρὺ ἐν νεότητι αὐτοῦ, καὶ, ἀπὸ Κυρίου οὐ μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ

a Thern. 3. 27. b Ierem. 17. 5.

αὐτοῦ. Ἀγαθὸν γὰρ τὸν ἐκ παίδων ὡς ἀληθῶς ὑποθέντα τὸν αὐχένα τῇ θείᾳ παρεσταχῇ, μὴ ἀποσείσασθαι μέχρι γήρως τὸν ἐπιβάτην, καθαραῖς φρεσὶν ἐποχούμενον, ἀεὶ τὸν λογισμὸν εἰς τὰ χείρω καθέλκοντος τοῦ πονηροῦ. Τίς γὰρ οὐ τὰς δι' ὀμμάτων, οὐ τὰς δι' ὤτων, τίς δ' οὐ τὰς διὰ γεύσεως, ὀσφρήσεως τε καὶ ἁφῆς ἡδονὰς, καὶ τέρψεις ἀποδέχεται τὸν ἡνίοχον μὴ φέρον, σωφροσύνην εἴργουσαν, καὶ καθαιμάττουσαν τὸν ἵππον τῆς κακίας. Ἕτερος μὲν οὖν εἰς τοῦτο ἐπιβλέψας ἄλλα δικάζει. ἡμεῖς δὲ ἀναθεῖναι λέγομεν τελείως ἑαυτὸν Θεῷ, ὃς καὶ τὴν σάρκα ἄχραντον ἐκ παίδων φιλοτιμεῖται φυλάττειν, παρθενίαν ἀσκῶν. περισπουδάστους γὰρ καὶ μεγάλας

qui a puero vere suppoſuit ceruicem orationi diuinæ, non reÿcere donec ſenecta occupauerit, aſſeſſorem mentem puris cogitationibus inequitantem, licet ſemper ad peiora improbus eam Dæmon detrahat. Quis enim quæ per oculos, quæ per aures, quis, eas quæ per guſtum, odoratum, & tactum, irrepunt voluptates & delectationes non admittit, ſi aurigam caſtimoniam impedientem, & cruentantem malitiæ equum non geſtauerit. Alius itaq; mentis aciem ad hoc dirigens alia iudicauerit. nos perfecte Deo ſemetipſum ſacraſſe dicimus eum, qui a pueris carnem immaculatam, Virginitatem exercens, conſeruare incumbit, expetenda enim, & ingentia bonæ ſpei munera illis,

qui eam affectant, quam ocissime confert, cum noxias animæ affectiones, & suscitabula comprimat & extinguat. Sed iam exponendũ est, qua ratione Deo dicamur. [a] *Nũ* vehementer precari precationem, *quod in Numeris præcipitur, hoc asseuerat, quod ego fusius explicans, ostendam magnam precationem esse præ omnibus alijs precationibus castimoniam. Tum enim Deo tota aperte consecror, cum non tantum carnem congressus intactam, sed & ab alijs quoque criminibus immunem seruare contendo.* [b] Nam mulier celebs, *ait*. curat ea, quæ sunt Domini, quomodo placitura sit Domino. *Non solum, ne virtu-*

ἐλπίδων δωρεὰς τοῖς ἐφιεμένοις αὐτῆς ταχέως φέρει, τὰ λυμαντήρια τῆς ψυχῆς ἀπομαραίνουσα πάθη, καὶ ὑπεκκαύματα. Φέρε γὰρ εἰσηγητέον, πῶς ἀνακείμεθα τῷ Κυρίῳ. Τὸ γοῦν μεγάλως εὔξασθαι εὐχὴν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς νομοθετούμενον, τοῦτο παρίστησιν, ὅπερ ἐπὶ πλεῖον ἐγὼ διηγησαμένη, ἀποφανῶ μεγάλην εὐχὴν εἶναι παρὰ πάσας εὐχὰς ἀποδεικνύουσα τὴν ἁγνείαν. Τότε γὰρ ἀνάκειμαι περιφανῶς πάντα τῷ Κυρίῳ, ὁπότε μὴ μόνον τῆς σαρκὸς συνουσίας ἀνέπαφον, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν ἀπτημάτων ἄσπιλον τηρεῖν ἀγωνίζομαι. Ἡ γὰρ ἄγαμος, φησί, μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, οὐ μόνον ἵνα μὴ χωλὴν τῆς ἀρετῆς κατά τι μέρος

tis,

a Num. 6. 1. b 1. Corinth. 7. 34.

ἀπενέγκηται τὴν δόξαν, ἀλλ' ἄμφω κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ἐν τῷ πνεύματι, καὶ ἐν τῷ σώματι ἁγιάζηται, ἀναθεῖσα τὰ μέλη Κυρίῳ. Τί γάρ ἐστι τὸ ἀναθεῖναι τελείως ἑαυτὸν Κυρίῳ, λεκτέον. Ἐὰν ἐπὶ τῶνδε μὲν ἀνοίξω τὸ στόμα, ἐπὶ τῶν δὲ κατακλείσω. οἷον ἀνοίξω μὲν περὶ τὰς ἐξηγήσεις τῶν Γραφῶν, εἰς τὸ ὀρθοδόξως ὑμνῆσαι, μεγαλοπρεπῶς κατὰ δύναμιν τὸν Θεόν. κατακλείσω δὲ θύραν αὐτῷ θεμένη καὶ φυλακὴν, μάταια μὴ λαλεῖν, ἁγνεύει μου τὸ στόμα, καὶ ἀνάκειται τῷ Κυρίῳ. ἡ γλῶσσα μου κάλαμος γέγονεν ὄργανον σοφίας. γράφει γὰρ δι' αὐτῆς ἀειδήλοις γράμμασιν ἀπὸ τοῦ βάθους, καὶ τῆς δεινότητος τῶν γραφῶν, φωτίζων τὸν νόμον τοῦ Πνεύματος ὁ Λόγος,

tis gloriam aliqua ſui parte claudicantem referat; ſed in vtriſq; ſecundũ Apoſtolum cum ſpiritu tum corpore, *dicans membra Domino, ſanctificetur. Quid porro ſit ſemetipſum Deo perfecte dicare, dicendum. Si in quibuſdã aperiam os in alijs obſtruam. Aperiam in exponendis ſcripturis, ad recte & munifice pro viribus laudandum Deum: obſtruam vero portam illi, & cuſtodiam apponam, ne loquatur inania, caſtum eſt os meum, & Domino conſecratum,* [a] lingua mea calamus *factus eſt inſtrumentum ſapientiæ: ſcribit enim per ipſam clariſſimis literis, ex profunditate, & vi facultateque ſcripturarum;*

 Spiri-

a Pſal. 44. 2.

Spiritus legem illuminans Verbum, Dominus, scriba seculorum, velociter scribens, quod solus cito ac velociter consilium Patris exponit, & explet, [a] velociter spolia detrahe audiens, & cito prædare. *Huiusce scribæ, castimoniæ scilicet, lingua mea calamus est. Ipsi quoq; consecratur calamus pulcher pulchriora exarans, quam ea sunt, quæ de humanis decretis Poëtæ, atque Historici literis consignant. Si oculos assuefecero, corporum pulchritudinem non concupiscere, neque spectaculis indecoris delectari, sed quæ sursum sunt, circumspectare, seruant castimoniam oculi, & Deo dicati sunt. Si aures obturans, maledictis, atque murmurationibus, eas verbo* Dei

ὁ Κύριος, ὁ γραμματεὺς τῶν αἰώνων ὀξυγράφος, ὅτι ταχέως καὶ ὀξέως βουλὴν ἐξηγεῖται μόνος, καὶ πληροῖ τοῦ πατρός. ὀξέως σκύλευσον, ἀκούων, ταχέως προνόμευσον. Τούτου κάλαμός ἐστιν ἡ γλῶσσά μου τοῦ γραμματέως ἁγνείας. αὐτῷ δὴ καὶ ἀνάκειται κάλαμος ὡραῖος ὡραιότερα γράφων τῶν τὰ ἀνθρώπινα δόγματα χαραττόντων ποιητῶν, καὶ λογογράφων. Ἐὰν ἐθίσω καὶ τὰς ὄψεις μὴ ἐπιθυμεῖν ὥρας σωμάτων, μηδὲ τέρπεσθαι θέαις ἀσχήμοσιν. ἀλλὰ τὰ ἄνω περισκοπεῖν, ἁγνεύουσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἀνάκεινται τῷ Κυρίῳ. Ἐὰν τὰ ὦτα φράξασα ἀπὸ δυσφημίας, καὶ ψιθυρισμῶν, ἀνα-

a Isai. 8. 1.

πεπαίσω λόγῳ Θεοῦ, φοιτῶντα παρὰ σοφοῖς, ἀνατέθεικα, καὶ τὰς ἀκοὰς τοῦ Κυρίου. Ἐὰν ἀποστήσωμαι τὰς χεῖρας ἀπὸ καπηλείας, ἀπὸ μεταπράσεως, ἀπὸ φιλοχρηματοσύνης, ἀπὸ πληκτισμοῦ, ἁγνεύουσι καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ἀφέξω τὸ πορευτικὸν διεστραμμένας ὁδοὺς πορεύεσθαι, ἀνατέθεικα καὶ τοὺς πόδας, οὐκ εἰς δικαστήρια, καὶ θιάσοις περιερχομένη, ὅπου τ' ἄνδρες ἀλιτροδίκαι τελέθουσιν, ἀλλ' εἰς τὸ κατορθῶσαι πληροφοροῦσά τι τῶν ἐντολῶν. Τί μοι λοιπὸν ἐστὶ διαγνεύσω καὶ τὴν καρδίαν πάσας τὰς διανοήσεις αὐτῆς ἀναθεῖσα τοῦ Κυρίου. φλαῦρον οὐδὲν ἐνθυμοῦμαι, κοσμικὸν οὐδὲν διαλογίζομαι, τῦφος οὐκ ἐμπολιτεύεται, καὶ ὀργὴ παρ' ἐμοί, τὸν νόμον καὶ ἐν ἡμέρᾳ μελετῶ Κυρίου, καὶ ἐν νυκτί. καὶ τοῦτο ἐστὶν ἁγνεύειν ἀδ-

Dei explicuerim, apud viros doctos me conferens consecraui aures, Domino. Si manus abstinuero ab arte cauponaria, institoria, negotiatione, auaritia, & percussione, castæ sunt manus apud Deum. Si vim progressiuam cohibuero, ne distortas vias ingrediatur, pedes quoque meos dicaui, non ad tribunalia, & thiasos procedens, vbi homines scelerate iudicia exercent, sed vt aliquid præceptorum, complens recte perficiã, pedes quoq; meos dicaui. Quid porro mihi reliquum fuerit, si casta corde, omnes illius cogitationes in Deo repono. nihil improbum mente agito, nihil mundanum animo complector, superbiam & iracundiam a me longe [illegible] *llo,*

pello, [a] & legem Domini die ac nocte meditor. *Et hoc plane est caste pureue castimoniam seruando, vehementer precationem precari. Conabor enim, & quæ sequuntur, o Virgines, præceptiones exponere, cum ex vestris quoque facinoribus pendeant, tanquã quæ sunt de Virginitate præcepta, & oracula edocentia, a quibus abstinendum est, & virginitatem ipsam sui institutione ad superiora homines traducere: scriptum est enim hoc modo.* [b] Et locutus est Dominus ad Moysem dicens, loquere filijs Israël, & dices ad eos. Vir aut mulier, quicunque magne vouerit votum, purificandi sese Domino. A vino & sicera temperabit. Et acetum ex vino, & ex

νεῦσαι, μεγάλην εὐξάμενον εὐχήν. πειράσομαι γὰρ καὶ τὰ ἑξῆς ὑμῖν τούτων, ὦ Παρθένοι, φράσαι τὴν διατάξεων. ἐπειδήπερ τὴν σφετέραν ἐξήρτηνται καὶ αὐτὰ κατορθωμάτων, θεσμοὶ περὶ παρθενίας ὄντα, καὶ χρησμοὶ διδάσκοντες, ὧν ἀπέχεσθαι προσήκει. καὶ ἀναγωγὴν εἶναι τὴν παρθενίαν. γέγραπται γὰρ οὕτως. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ὃς ἂν μεγάλως εὔξηται εὐχὴν, ἀφαγνίσασθαι ἐν Κυρίῳ ἀπὸ οἴνου, καὶ σίκερα ἁγνισθήσεται, καὶ ὄξος ἐξ οἴνου, καὶ ὄξος ἐκ σίκερα, καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σταφυλῆς, οὐ πίεται. καὶ σταφυλὴν πρόσφατον, καὶ σίκερα οὐ φάγεται

a [illegible] b [illegible] 6.

πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ. Ὅπερ ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ φυτοῦ τῆς πονηρίας τῶν γινομένων ὁ καθιερώσας ἑαυτὸν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἀναθεὶς οὐ δρέψεται, διὰ τὸ παρεκτικὰ ἀεὶ μέθης αὐτὰ καὶ ἐκστάσεως πεφυκέναι. Δύο γὰρ ἀμπέλων διαφορὰς ἐκ τῶν γραφῶν ἠσθήμεθα, αἳ χωρὶς ἀλλήλων γεγονέτην, ἀνομοίως τε ἐχέτην. ἡ μὲν γὰρ ἀθανασίας τε καὶ δικαιοσύνης ἐστὶ παρεκτικὴ. ἡ δὲ μανίας αὖ, καὶ παραφροσύνης. ἄμπελος μὲν γὰρ νηφάλιος, καὶ εὐφραντικὴ κλημάτων δίκην ἐκ τῶν μαθημάτων τοὺς βότρυας ἱλαρῶς ἀπαιωροῦσα τῶν χαρισμάτων, καταστάζοντας ἀγάπην, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐστὶν Ἰησοῦς, ὁ λέγων διαῤῥήδην

ex ficera, & quæcunq; conficiuntur ex vino non bibet, & vuam recentem, & ficera non comedet omnibus diebus voti fui. *Ab improbitatis planta nascentibus, qui sese Domino tradidit, & dedicauit, non decerpet, quod semper ea ebrietatem & mentis commotionem ingenerent. Duas siquidem vitium differentias ex sacris literis deprehendimus, quæ separatim enascuntur, suntque rebus omnibus inter se disiunctissimæ; cum altera immortalitatem & iustitiam, altera furorem & dementiam subministret.* Nam *vitis sobria & exhilarans ex disciplinis amorem distillantes racemos munerum, palmitum instar, hilare germinans, Dominus noster Iesus est, qui affirmatis-*

matissime Apostolis dicit.[a] Ego sum vitis vera, vos palmites: Pater vero meus agricola est. *Syluestris et mortifera Diabolus est, rabiem, venenum, & furorem instillans: vti Moyses conuenienter de eo narrat; Nam* [b] Ex vite Sodomorum, *ait*, vitis eorum, & sarmentum eorum ex Gomorra, vua eorum vua fellis, racemus eorum amaritudinis, & furor draconum vinum eorum, & furor aspidum insanabilis. *Ex ea Sodomorum accolæ dum vindemiant, in infæcundum masculorum appetitum, veluti æstro conciti, insanierunt, & præter naturam euibrati sunt. Ea hausta, qui cum Noë erant, capitis grauedine*

τοῖς Ἀποστόλοις, ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή. ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ δὲ πατήρ μου ὁ γεωργός. ἀγρεία δὲ καὶ θανατηφόρος ὁ Διάβολος, λύσσαν καὶ ἰὸν καὶ ὀργὴν ἀποστάζων. ὥσπερ δὴ καὶ Μωϋσῆς ὑφηγεῖται, διαγράφων περὶ αὐτοῦ. Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σοδόμων, φησὶν, ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόῤῥας. ἡ σταφυλὴ αὐτῶν, σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτῶν, θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. Ἐκ ταύτης τρυγήσαντες οἱ Σοδόμων οἰκήτορες εἰς ἄκαρπον ἀῤῥένων ὄρεξιν οἰστρηλατήθησαν ἐξαπλῶσαι παρὰ φύσιν. Ἐντεῦθεν οἱ ἐπὶ Νῶε κραιπαλήσαντες εἰς ἀπιστίαν κατώλισθον, καὶ ὑ-

a *Ioann.* 15. 1. b *Deuter.* 32. 23

προβρύχια κατεποντώθησαν κατακλυσμῷ. Ἐντεῦθεν ἀφυσάμενος ὁ Κάϊν τὰς μισαδέλφους ἐφοίνιξε χεῖρας, καὶ ἔχρανε πρῶτος τὴν γῆν λύθρῳ συγγενικῷ. Ἐντεῦθεν μεθυσκόμενα τὰ ἔθνη θήγουσιν ἑαυτῶν εἰς ἀλληλοφόνους μάχας τοὺς θυμούς. οὕτως γὰρ ἐξίσταται ἄνθρωπος ἀπὸ οἴνου, καὶ παραπαίει, ὥσπερ ἀπὸ ζάλης, καὶ ὀργῆς. οὕτως μεθύσκεταί τις ἀπὸ οἴνου, καὶ παραπαίει ὡς ἀπὸ ἄσης, ὡς ἀπὸ ἔρωτος, ὡς ἀπὸ ἀκρασίας. Ἀπὸ ταύτης προστέτακται τῆς ἀμπέλου, μὴ γεύσασθαι τὴν παρθένον, ἵνα νηφάλιος ὑπάρχουσα, καὶ ἄϋπνος ἀπὸ μερίμνης βιωτικῆς, ἔκλαμπρον τὴν λαμπάδα τοῦ φωτὸς τῆς δικαιοσύνης ἐξάπτῃ τῷ Λόγῳ. Προσέχετε γάρ φησιν ὁ Κύριος, μὴ βαρυν-

dine obruti, in infidelitatem prolapsi, alluuione immersi, absorpti sunt. Ex ea Cainus bibens, fratris inimicas manus cruentauit, primusque terram cruore cognato contaminauit. Illius vino gentes obrutæ furorem suum in mutuas cædes exagitant. Aeque enim atq; a procella, & iracundia vino extra sese agitur homo, & pedibus titubat, & ita vino inebriatus vestigijs vacillat, vti a molestia, amore, & intemperantia stimulatur. Ex hac vite præcipitur, ne Virgo degustet, vt sobria, & mundanis solicitudinibus libera, prælucidam luminis iustitiæ lampadem Verbo accendat. [a] Attendite enim, *ait Dominus,*

a *Luc.* 21. 34.

nus, ne grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ, & ſuperueniat in vos dies illa tanquam laqueus. *Nec tantum illis, quæ ex vite illa conficiuntur, Virginem abſtinere præcipitur, ſed ijs etiam, quæ ad illius exemplar fiunt, illique non abſimilia ſunt. Sicera enim vinum factitium & ſpurium nuncupatur, ſiue ex palmulis, ſiue ex alijs arborum baccis præparetur. Quemadmodum enim ex vino propinationes, ita & hæc prænimis rationẽ opprimunt. Et vt veriuerbio apud vos vtar, quidquid ebrietatem, & motionem animi confert, poſt vinum quod ex vite eſt, ſapientes Sicera vocant. Ne igitur a delictis ſolum-*

θῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἡ ἡμέρα ἐκείνη ὡς παγίς. Οὐ μόνον δὲ τῶν ἐκ τῆς ἀμπέλου κατεργαζομένων ἐκείνης προστέτακται μηδαμῶς τὸ μηδένα τρόπον προσψαύειν τὴν παρθένον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιμίμων αὐτῆς, καὶ παραπλησίων. σίκερα γὰρ πᾶς ὁ σκευαστὸς οἶνος καλεῖται καὶ νόθος, εἴτε ἐκ τῶν φοινίκων, καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων σκευαζόμενος εἴη. ἐπιστομίζουσι γὰρ ὃν τρόπον αἱ ἐξ οἴνου προπόσεις καὶ ταῦτα σφοδρῶς τὸν λογισμόν, καὶ εἰ χρὴ φάναι λόγῳ πρὸς ὑμᾶς ἀληθεῖ, πᾶν τὸ μέθην φέρον, καὶ ἔκστασιν τῇ ψυχῇ μετὰ τὸ οἶνον τὸν ἐξ ἀμπέλου σίκερα κεκλήκασιν οἱ σοφοί. Ὅπως

σιῶν δὴ μὴ μόνον τῶν γενικῶν ἁμαρτημάτων φυλασσομένη τῆς πονηρίας, ὑπὸ τῶν ἀντιμίμων αὐτῆς χραίνηται, καὶ ἀντιρρόπων, ἑτέρων μὲν κρατοῦσα, ὑφ' ἑτέρων δὲ κρατουμένη, τουτέστιν ἱματίων διαφερόντων ὑφαῖς ἁβρυνομένη, ἢ καὶ λίθοις, καὶ χρυσῷ, καὶ πλεονεξίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ τὸ σῶμα καλλωπισμοῖς, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ μεθύσκει τὴν ψυχὴν, διὰ τοῦτο ταῦτα νομοθετεῖ. Ἵνα μὴ εἰς γυναικισμοὺς ἐκχέηται, καὶ γέλωτας, καὶ ἀπάτας αἰα-σοβουμένη, καὶ μωρολογίας ἃ περιδινοῦσι, καὶ κυκῶσι τὸν λογισμὸν, ὥσπερ καὶ ἐν ἑτέροις ἐμήνυσε, οὐ φάγεσθε τὴν ὕαιναν, εἰπὼν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ, καὶ τὴν γαλῆν, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Αὕτη γὰρ ὀρθὴ

lummodo improbitatis, quæ generatim atque vniuerse omnes inficiunt, præcauens, ab illorum assimilibus & æquilibribus anima maculetur, hæc quidem superans, ab aliis vero superata, vt si vestimentorum præcellentiũ texturis, & lapidibus, & auro, & magnificentiori sumptu, & reliquo alio circa corpus ornatu, cum & ipsa inebriant, insolescat. propterea similia præcipit, ne in muliebria effundatur ab usu, ac fraudibus, necnon stultiloquĕtiis dimota, quæ mentem circumagunt, & confundunt; vt in aliis quoque indicat; [a] Ne comedatis, *dicens*, & hyænam, & illi similia, & mustellam & illis, similia. *Hæc enim recta est ad cœlum*

a Leuit. 13.

lum atq; compendiosa via, non solum ab impedimentis expeditum esse, quæ hominem præcipitem agunt & ab ijs abstinere, quæ inquinant, sed a reliquis omnibus eorum similibus, quæ æque atq; illa commaculant. Nam incruentum altare Dei esse castorum cœtum, traditur. Adeo res magna & gloriosa Virginitas est; ideoque pura, & immaculata modis omnibus cōseruanda, nullarum corporis impuritatum particeps, sed intus ante faciem testimonij sapientiæ decore inaurata apud Sācta Sanctorum collocanda; vt inde bonum dilectionis odorem Domino suffiet. [a] Facies enim mihi, *ait, post altare ære circumuestitum, & ad quod holocausta*

πρὸς οὐρανὸν καὶ σύντομος ὁδοιπορία, οὐ δεῖ μόνον ἐμπόδιον ἐφέλκεσθαι τῶν ἐκτραχηλιζόντων τὸν ἄνθρωπον, οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν χραινόντων μόνον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιμίμων αὐτοῖς. Καὶ γὰρ θυσιαστήριον ἀναίμακτον εἶναι παραδέδοται Θεοῦ τὸ ἄθροισμα τῶν ἁγνῶν. Οὕτω μέγα τι χρῆμα, καὶ ἔνδοξον ἡ παρθενία φαίνεται. διὸ δὴ καὶ ἄχραντον αὐτήν, καὶ καθαρὰν πάντη φυλακτέον, μηδὲν κοινωνοῦσαν ταῖς σαρκὸς ἀκαθαρσίαις, ἀλλ᾽ ἔσω κατὰ πρόσωπον τοῦ μαρτυρίου σοφίᾳ κεχρυσωμένην εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἱδρῦσθαι, τὴν εὐωδίαν τῆς ἀγάπης ἀναθυμιῶσαν Κυρίῳ. Ποιήσεις γάρ μοι, φησί, μετὰ τὸ θυσιαστήριον τὸ περικεχαλκωμένον,

a Exod. 30. 1.

εἰς ὃ τὰ ὁλοκαυτώματα ἀνεκομίζοντο καὶ αἱ προσφοραί, ἄλλο θυσιαστήριον ἐξ ἀσήπτων ξύλων, καὶ καταχρυσώσεις αὐτὸ χρυσίῳ, καὶ θήσεις αὐτὸ ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τῶν μαρτυρίων κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μαρτυρίων, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ. καὶ θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ Ἀαρὼν θυμίαμα Κυρίῳ ἀρωμάτων ἐν πρωΐ, ὅτε ἀγαθύνῃ τοὺς λύχνους· θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ θυμίαμα διὰ παντὸς ἔναντι Κυρίου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. οὐκ ἀνοίσεται ἐπ' αὐτοῦ θυμίαμα ἀλλότριον, καὶ ὁλοκαύτωμα. θυσίαν, καὶ σπονδὴν οὐ σπείσεται ἐπ' αὐτοῦ. Εἰ ὁ νόμος ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον πνευματικός, τὰς εἰκόνας ἐμπεριέχων τῶν

causta & oblationes deferebantur, aliud altare de lignis non putrescentibus. vestiesq; illud auro, & dabis illud contra velum, quod ante arcam testimonij in faciem propitiatorij, quod est in testimonijs, in quibus cogoscar ibi tibi. Et adolebit super eo Aaron incensum Domino aromatum mane, quando studiose componet lucernas adolebit super eo incensum in perpetuum coram Domino in generatione vestra. Non offeret super eo thymiama exterum, & holocaustum. Sacrificium & libamen non libabit super eo. *Si lex est, decreto Apostoli, spiritualis futurorum bonorum imagines in se continens, age iam lite-*

literæ scisso superextenso velamine expendamus illius rationem, ac latens sub eo ipso diligenter mysterium enodatum explicemus. Præcipiebatur Hebræis vario ornamentorum genere tabernaculum, quæ erat Ecclesiæ imago, distinguere, illustrareque, vt per ea, quæ sensibus obijciuntur, rerum diuinarum species prænunciarent. Exemplum enim in monte obiectum, in quod respiciens Moyses, tabernaculum confecit, exquisita quædam erat cœlestis administrationis species, quam nos figuris quidē ac typis clarius, veritate vero ipsa obscurius in præsenti colimus. purū etenim ac sincerum, vt

μελλόντων ἀγαθῶν, φέρε δὴ ἀπαμφιάσασαι τὸ ἐπ' αὐτοῦ κάλυμμα τοῦ γράμματος ἐφηπλωμένον, ἐπισκεψώμεθα γυμνῶς τὴν ἀκρίβειαν. μίμημα τῆς Ἐκκλησίας ἐκελεύοντο δαιδάλλειν Ἑβραῖοι τὴν σκηνὴν, ἵν' ἔχοιεν διὰ τῶν αἰσθητῶν τὴν εἰκόνα τῶν θείων προκαταγγέλλειν πραγμάτων. τὸ γὰρ ἐν τῷ ὄρει παράδειγμα παρενεχθὲν, πρὸς ὃ βλέπων ἐτεκτήνατο τὴν σκηνὴν ὁ Μωϋσῆς, ἰδέα τις ἦν τῆς κατ' οὐρανὸν διοικήσεως ἀκριβὴς, ἣν ἡμεῖς σαφέστερον μὲν τῶν τύπων, ἀμαυρότερον δὲ τῆς ἀληθινῆς θεραπεύομεν νῦν. Ἦλθε γὰρ ἀκραιφνὲς εἰς ἀνθρώπους, ὥσπερ ἔοικεν οὔπω τὸ ἀληθὲς, οἱ μηδὲ βαστάζειν φέρομεν ἄ-

videtur, non dum peruenit ad homines, qui neq; ferre quidem possumus, neque conspicere

hic

κρατον ἐνταῦθα θεάσα-
σθαι τὴν ἀφθαρσίαν, ὁ-
πότε μηδὲ τὰς ἡλιακὰς
φέρομεν ἰδεῖν ἀκτῖνας.
Ἀλλ' Ἰουδαῖοι μὲν τὴν
σκιὰν ἀπὸ τῆς εἰκόνος
τρίτην ἀπὸ τῆς ἀληθεί-
ας κατηγγέλκασιν, ἡμεῖς
δὲ τὴν εἰκόνα τῆς κατ'
οὐρανὸν διοικήσεως ἐναρ-
γῶς ἐκθειάζομεν. τὸ γὰρ
ἀληθὲς ἀκριβῶς μετ'
ἀνάστασιν δηλωθήσεται, ὁ-
πότε πρόσωπον κατὰ πρό-
σωπον τὴν ἁγίαν σκηνὴν τὴν
πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἧς
τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ
Θεὸς, ἀλλ' οὐ δι' αἰνιγ-
μάτων, οὐδὲ ἐκ μέρους ἐπο-
πτεύσομεν. Ἰουδαῖοι μὲν
γὰρ τὰ ἡμέτερα προα-
νεφώνησαν, ἡμεῖς δὲ τὰ
οὐράνια προαγγέλλομεν.
ἐπειδήπερ ἡ μὲν σκηνὴ
σύμβολον ἦν τῆς Ἐκ-
κλησίας, ἡ δὲ Ἐκκλησία

hic puramputam immortalitatem; cum nec solares radios oculis intueri sustinemus. Sed Iudæi quidem vmbram ab imagine, a veritate nempe tertiam denunciarunt: nos vero cœlestis dispositionis imaginem palam admirantes, diuinis laudibus extollimus. Nam quod verum est exacte post resurectionem manifestabitur, cum [a] facie ad faciem *sanctum tabernaculum, ciuitatem dumtaxat cœlestem,* [b] cuius opifex, & conditor est Deus, non per speculum in ænigmate, neque ex parte, *aspectu ipso percipiemus. Iudæi nanque nostra prædixerunt; nos cœlestia prænunciamus: cum Tabernaculum typus esset Ecclesiæ, Ec-*

 clesia

a 1. Corin. 13.12. b Hebr. 11.10.

clesia vero cælorum. Quæ cum ita se habeant, & Tabernaculum in figuram Ecclesiæ assumatur, vt diximus, necesse est altaria quoque rerum, quæ in Ecclesia sunt, imagines esse ac typos: & altare ære circumuestitum seniorum senatui, & viduarum vallo assimilari: sunt quippe Dei ara animata, in qua afferentes vitulos ac decimas, & quæ vltro deferuntur, sacrificia Domino absoluimus. At altare vndique auro pellucidum inter sancta sanctorum collocatum ante arcam testimonij, in quo & sacrificia, & libamina afferri probibetur ijs, qui in virginitate ætatem agunt, comparari debet, incorrupto auro, non putrescentia concubitu corpora communitis. Duo ete-

τῶν οὐρανῶν. Διὸ τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ τῆς σκηνῆς ἐν τύπῳ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἔφην, λαμβανομένης, χρὴ καὶ τὰ θυσιαστήρια σύνθημά τι τῶν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν πραγμάτων φέρειν. καὶ τὸ μὲν περικεχαλκωμένον ἀπεικάζεσθαι τῇ γερουσίᾳ, καὶ τῷ περιβόλῳ τῶν χηρῶν, Θεοῦ γάρ εἰσιν ἔμψυχος βωμὸς, εἰς ὃν ἀνακομίζοντες τοὺς μόσχους καὶ τὰς δεκάτας, καὶ τὰ ἑκούσια θυσίας τελοῦμεν Κυρίῳ. τὸ δὲ περίχρυσον θυσιαστήριον ἔνδον ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἁγίων κείμενον κατὰ πρόσωπον τοῦ μαρτυρίου, εἰς ὃ ἀπείρηται θυσίαν, καὶ σπονδὴν ἀναφέρεσθαι, ταῖς ἐν παρθενίᾳ παραβλητέον τῷ ἀκηράτῳ χρυσῷ τὰ ἄσηπτα συνουσίας σώματα κατησφαλισμέναις. δύο

γὰρ τὰ εἰς ἔπαινον θρυλλοῦνται χρυσοῦ, ὅτι τε ἰὸν οὐ παραδέχεται, καὶ τὴν χροιὰν ταῖς ἡλίου μετρίως παραπλησιάζειν φαντάζεται βολαῖς. Σύμβολον δὲ εἰκότως ἄρα τοῦτο τῆς ἁγνείας τῆς μὴ προσιεμένης ἐπὶ κηλῖδα, καὶ σπῖλον, ἀλλὰ τῷ φωτὶ καταστραπτομένης ἀεὶ τοῦ Λόγου, διὸ καὶ ἔνδον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἕστηκε πλησιέστερον, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Πνεύματος ἀχράντοις χερσὶ θυμιαμάτων δίκην τὰς προσευχὰς ἀναπεμπάζουσα Κυρίῳ δεκτὰς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐμήνυσε τὰ θυμιάματα τὰ ἐν ταῖς φιάλαις τῶν εἰκοσιτεσσάρων πρεσβυτέρων, προσευχὰς Ἁγίων εἶναι φήσας. Ταῦτά σοι ὡς ἐκ τοῦ παραχρῆμα κἀγὼ κατὰ δύ-

etenim in laudem auri publice dicuntur, & quod ærugine non imbuatur, & quod colorem solaribus radijs nō absimilem moderate præseferat. Typus porro castimoniæ id erit, nec incongrue, quæ nullam in sese maculam, nec inquinamentum admittit; sed continuo Verbi lumine collustratur, proptereaque in parte interiore, sanctis sanctorum proximat, & ante spiritum immaculatis manibus instar suffimentorū preces Domino fundit acceptabiles in odorem suauitatis: sicuti etiam Ioannes suffimenta in phialis vigintiquatuor seniorum, preces esse Sanctorum significauit. Hæc tibi & ipsa de improuiso, vtut potui, de Castimonia, o Vir-

a Apoc. 5. 9.

tus, confero. Vbi dicendi finem fecit Tallusa, Theopatra subnexuit, sceptro Virtutem Agatham tetigisse, Illam statim atque persensit, assurrexisse, respondisseque.

ναμιν ὑπὲρ ἁγνείας, ὦ Ἀρετή, συμβάλλομαι. Εἰπούσης δὲ ταῦτα τῆς Θαλλούσης, ἡ Θεοπάτρα ἔφη τῷ σκήπτρῳ τὴν Ἀρετὴν ψαῦσαι τῆς Ἀγάθης. τὴν δὲ αἰσθομένην εὐθέως ἀναστῆναι, καὶ ἀποκρίνασθαι ἔτι, ὅτι.

AGATHA

Non absque multa confidentia, & persuasione, & boni rectique opinione, te comitante, ego quoque, vt vires concesserint, in propositum argumentum aliquid conferre conabor, ad mea animum adÿciens non ad ea, quæ dicta sunt. Neque enim adeo varie ac splendide ante me pertractatis, paria possem comminisci. Et notam stupiditatis subierim, si ÿs, qui

ΑΓΑΘΗ.

Μετὰ πολλῆς εὐτολμίας, καὶ πειθοῦς, καὶ τῆς τοῦ καλοῦ ὑπολήψεως, σοῦ παραμαρτυρούσης πειράσομαι δὴ κατὰ δύναμιν κἀγὼ εἰς τὸ προκείμενον εἰσενέγκασθαί τι, κατ' ἐμαυτὴν μέντοι, καὶ οὐ πρὸς τὰ εἰρημένα. οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐφάμιλλα τούτοις οὕτω ποικίλως, καὶ λαμπρῶς ἀπειργασμένοις φιλοσοφεῖν. δόξω γὰρ ἀποφέρεσθαι ψόγον ἀβελτηρίας, εἰ τοῖς κατὰ σοφίαν ἐξισάζεσθαι κρείττοσι προ-

sapien.

πηδῴην. Εἰ οὖν ἀνέξεσθε καὶ τῶν ὅπως ἂν τύχῃ ῥητορευόντων, ἐπιχειρῶ λέγειν, οὐδὲν προθυμίας καθυφειμένη. ἀρκτέον δ' ἐντεῦθεν. Ἀμήχανον, ὦ Παρθένοι, κάλλος, καὶ συγγενὲς τῇ σοφίᾳ, καὶ προσφορὸν ἅπαντες εἰς τὸν κόσμον κεκτημένοι τοῦτον ἀφικνούμεθα. Ἀπηκρίβωνται γὰρ αἱ ψυχαὶ τῷ γεννήσαντι τότε μάλιστα, καὶ πλασαμένῳ, ὁπότε τὴν καθ' ὁμοίωσιν ἰδέαν ἄχραντον ἐκλάμπουσαι, καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὄψεως ἐκείνης, πρὸς ἣν ἀφορῶν ὁ Θεὸς ἀθάνατον μορφὴν καὶ ἀνώλεθρον ἐχούσας αὐτὰς ἀπειργάζετο, τοιαῦται διαμένουσι. Τὸ γὰρ ἀγέννητον κάλλος, καὶ ἀσώματον, καὶ μή-

ſapientia præpollent, exæquari contenderem. Si autem æquo animo tuleritis eos, qui vtcunque, & vtvt occurrerit orationes, confuunt, ad dicendum, nihil de alacritate animi demittens, accingor. Hinc vero orationem exordiar. Inenarrabilem, o Virgines, pulchritudinem & ſapientiæ affinem, & admodum proficuam, cum in hunc mundum accedimus, poſſidemus. Nanque exacte effictæ ſunt animæ tum a genitore & creatore, cum ſpeciem, quæ ſecundũ ſimilitudinem eſt, intaminatam, & imaginis illius notas præſeferunt, quam reſpiciens Deus immortalem, nulleque fini obnoxiam formam creabat, & quam ipſe poſtmodum poſſidentes ita, vt tum fuerunt, perſeuerant. Pulchritudo ſiquidem ingenita, atq;

incorporea, & quæ neq; principium, neque casum nouit, sed perpetuo constans, & senij expers, & nullius indiga, ipsa in sese, & ipsum lumen inenarrabilibus, & inaccessis potestatibus requiescens, affluenter omnia continens, & creans, & in alias atque alias formas conuertens secundum imaginis suæ effigiem animam creauit. Quapropter rationis compos est & immortalis. Nam secundum Vnigeniti, vt dixi, effigiem facta pulchritudine plane immensa præcellit. ideoq; improbitatis spiritus eam depereunt, & insidias tendentes, illius diuinum splendorem, & peramabilem speciem fœdare nefaria rerum molitione conantur; quemadmodum & Ieremias Propheta exprimit, exprobrans Hierusalem.

τε ἀρχόμενον, μήτε φθίνον, ἀλλ' ἄτρεπτον, καὶ ἀγήρω, καὶ ἀπροσδεὴς, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, καὶ εἰς αὐτὸ φῶς, ἐν ἀφράστοις καὶ ἀπροσίτοις ἀναπαυόμενον, ἐξουσίας περιουσίᾳ πάντα περιέχων, καὶ κτίζων, καὶ μετασκευάζων ἐπεκτήνατο κατ' εἰκόνα τῆς εἰκόνος ἑαυτοῦ τὴν ψυχήν. Διὸ καὶ λογικὴ, καὶ ἀθάνατός ἐστι. κατ' εἰκόνα γὰρ δημιουργηθεῖσα τοῦ Μονογενοῦς, ὡς ἔφην, ἀφόρητον ἔχει τὸ κάλλος. Διὸ δὴ καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐρῶσιν αὐτῆς, καὶ ἐφεδρεύουσι χραίνειν βιαζόμενα τὴν θεοείκελον αὐτῆς αἴγλην καὶ ἐπέραστον ἰδέαν. ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Προφήτης Ἱερεμίας παρίστησιν, ὀνειδίζων τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας ἀπέναντι τῶν ἐραστῶν σου, τὴν παραχῶσαν ἑαυτὴν ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσιν εἰς βεβήλωσιν, λέγων. ἐρασταὶ γάρ εἰσιν ὁ Διάβολος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἄγγελοι, οἱ τὸ γνωστικὸν ὑμῶν καὶ διορατικὸν τῆς φρονήσεως κάλλος, μιαίνειν, καὶ μολύνειν τῇ ἑαυτῶν ἐπιμιξίᾳ τεχναζόμενοι, καὶ μοιχοὶ γενέσθαι πάσης τῆς τῷ Κυρίῳ νενυμφευμένης ἐπιθυμοῦντες ψυχῆς. Ἐὰν οὖν ἀμόλυντον τοῦτο τηρήσῃ τὶς τὸ κάλλος καὶ ἀπινὲς, καὶ τοιοῦτον ὁποῖον αὐτὸς ὁ συστησάμενος αὐτὸ, καὶ ζωγραφήσας ἀπετύπωσε, τὴν αἰώνιον ἀπομιμησάμενος φύσιν, καὶ νοητὴν, ἧς καὶ χαρακτήρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπεικόνισμα γεγονὼς,

salem; [a] Facies meretricis facta est tibi. ruborem eiecisti aduersus amatores tuos, *quæ semetipsam, innuens, aduersarijs potestatibus ad profanandum prostituit. Amatores siquidem sunt Diabolus, & illius satellites Angeli, qui rationis nostræ atque perspicacis cognitionis pulchritudinem, contaminare atq; inquinare suo commercio machinantur, adulteri fieri cuiuslibet animæ cupientes, quæ Deo desponsata fuerit. Quisquis itaque pulchritudinem hanc impollutam, atq; innocuam seruauerit, & qualem, qui eam primus efformauit atque effigiauit, sempiternam æmulatus, & intellectualem naturam, cuius homo character*

a Ierem. 3. 3.

eſt & ſimulacrum, veluti ſtatua quampulcherrima & ſacra, hinc ad Beatorum vrbem, cælum ſcilicet delatus, quemadmodum in templo, habitationis ſuæ ſedem collocabit. Nam forma noſtra immaculata optime ac tuto tunc conſeruatur, cum tecta Virginitatis ſcuto ab extraneo corruptionis calore non denigratur; ſed ipſa in ſeſe manens iuſtitia decoratur, filio Dei iuncta connubio, quemadmodum & ipſe inſtruit, adhortans, opus, eſſe veluti in lampadibus, carnibus nempe proprijs, lumen caſtitatis inextinctum incendi. quod decem Virginum numerus, Ieſu concreditarum animarum numerum explicat, I, litera ſolam in cœlos viam recte ducentem deſignans. Sed ha-

οἷον ἄγαλμά τι περικαλλέστατον, καὶ ἱερὸν. ἐντεῦθεν μετενεχθεὶς εἰς τὴν μακάριον πόλιν τῶν οὐρανῶν, ὥσπερ ἐν ναῷ καθιδρυθήσεται. Ἄχραντον γὰρ τὸ κάλλος ἡμῶν ἄριστα τηρεῖται τότε, καὶ ἀσφαλῶς, ὁπόταν δὴ παρθενίᾳ σκεπόμενον ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἔξωθεν μὴ μελαίνηται τῆς φθορᾶς, ἀλλ' αὐτὸ ἐφ' ἑαυτὸ μένον δικαιοσύνῃ κοσμῆται, νυμφαγωγούμενον τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, ὃν τρόπον δὴ καὶ αὐτὸς εἰσηγεῖται, χρῆναι παραινῶν, ὥσπερ ἐν λαμπάσι ταῖς σφετέραις σαρξὶ τὸ φῶς ἄσβεστον ἀνακαίεσθαι τῆς ἁγνείας. Ἐπειδήπερ ὁ τῶν δέκα Παρθένων ἀριθμὸς, τὰς εἰς τὸν Ἰησοῦν πεπιστευμένας ἀναμετρεῖσθαι βούλεται ψυχάς. τῷ ἰῶτα τὴν ἀπευθύνουσαν μό-

τὴν ὁδὸν εἰς τῶν οὐρανῶν ἀποτυπούμενος. Ἀλλ' αἱ μὲν πέντε ἔμφρονες ἐτύγχανον ἄρα, καὶ σοφαί, αἱ δὲ πέντε μωραί, καὶ ἄσοφοί τινες. οὐ γὰρ προεμηθεύσαντο ἐλαίου σφῶν τὰ ἀγγεῖα πλήρη κατασκευάσαι, δικαιοσύνης ἀπομείνασαι κεναί. Αἰνίσσεται γὰρ διὰ τούτων τὰς ἐπὶ πέρατα παρθενίας ἐπιπερχομένας ἐλθεῖν, καὶ πάντα εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὸν ἔρωτα τοῦτον κοσμίως δρώσας, καὶ σωφρόνως, καὶ τὰς ἐπαγγελλομένας μὲν καὶ σεμνυνομένας τοῦτο σκοπεῖν, ὀλιγωρούσας δὲ καὶ ἡττωμένας τοῦ κόσμου ταῖς ἐξαλλαγαῖς, καὶ ὥσπερ σκιαγραφούσας μᾶλλον εἴδωλον ἀρετῆς, ἢ αὐτὴν ἐργαζομένας ἔμπνουν τὴν ἀλήθειαν. Τὸ γὰρ λεγόμενον, ὁμοιοῦσθαι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν δέκα

harum quinque prudentes erant ac sapientes, quinque fatuæ atque insipientes; neque enim prospexerant vasa sua oleo implere, dum iustitia denudatæ vacuæ mansissent. His enim innuit eas, quæ ad terminos virginitatis peruenire contendunt, omniaque, vt desideriũ suum impleant, decore ac sobrie pertentant, & profitentur quidem, & iactanter gloriantur, id vnum incumbere, atque animo voluere, postmodum pigritia præuersæ, & mundanarum rerum vicibus superatæ, virtutis veluti simulacrum adumbrant, non ipsam animatam veritatem consectantur. Quod enim dicitur, [a] Simile esse regnum cœlorum decem

a Matth 25. 1.

cem Virginibus, quæ acceperunt lampades ſuas, & exierunt obuiam ſponſo, *indicat, appetiïſſe quidem vniuerſas eadem fortitudine circumuniri, ſed quinq; infractis ad conatus viribus torpuiſſe. Ornauerunt quippe ſemetipſas pari cultu, ïiſdem ſtudiïs addictæ, ideoque decem nuncupantur, quæ idem, vt dictum eſt, propoſitum amplexatæ ſunt; at non pari modo exierunt, obuiam ſponſo ituræ. Quædam enim affluens alimentum, & in tempus ſubſequens lampadibus, quæ oleo aluntur, ſuffecturum ſubminiſtrarunt, aliæ ſocordi natura, ac negligente laxatæ præſentis tantummodo curam habuere; ideoque æquo numero diſtinctæ quinq; ſunt & quinque. Quandoquidem quinq; ſenſus partim ipſa-*

παρθένοις, αἵτινες ἔλαβον τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, καὶ ἐξῆλθον ὑπαντήσουσαι τῷ νυμφίῳ, σημαίνει, βουληθῆναι τὴν αὐτὴν ἀνδρίαν ἐνδύσασθαι πάσας, μὴ μέντοιγε ἐξισχῦσαι τὰς πέντε. ἐστείλαντο μὲν γὰρ αἱ παραπλησίως ἑαυτὰς εἰς τοῦτο καθομολογήσασαι, καὶ ταύτῃ κικλήσκονται δέκα. ἐπειδὴ τὴν αὐτὴν, ὡς ἔφην, εἵλοντο πρόθεσιν. οὐκέτι δὲ ὁμοίως ἐξῆλθον ὑπαντήσουσαι τῷ νυμφίῳ. αἱ μὲν γὰρ τροφὴν ἄφθονον, καὶ εἰσαῦθις ἐπείσαντο ταῖς ἐλαιοθρέπτοις λαμπάσιν, αἱ δὲ κατερρᾳθύμησαν, τοῦ παρόντος μόνον ἐπιμεληθεῖσαι. Διὸ δὴ καὶ ἰσάριθμοι πρὸς πέντε διαιροῦνται. ἐπειδήπερ τὰς πέντε αἰσθήσεις, αἱ μὲν αὐτῶν ἐφυλά-

ξαντο καθαρὰς καὶ παρθένους ἁμαρτημάτων, ἃς οἱ πλεῖστοι σοφίας προσηγόρευσαν πύλας. αἱ δὲ τοὐναντίον πλήθεσιν ἀδικημάτων ἐλωβήσαντο, φύρασαι κακίας. ἐγκρατευσάμεναι γὰρ καὶ ἁγνευσάμεναι δικαιοσύνῃ, εὐφόρησαν μᾶλλον παραπτώμασιν, ὅθεν δὴ καὶ συνέβη τῶν θείων ἔξω περιβόλων ἀποκλεισθείσας ἀπαγορευθῆναι. Εἴτε γὰρ κατορθοῦμεν, εἴτε πλημμελοῦμεν, διὰ τούτων ἑκάτερα, καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα κρατύνεται, καὶ τὰ κακοπραγήματα. Καὶ ὥσπερ ἡ Θάλλουσα, καὶ ὀφθαλμῶν ἁγνείαν ἔφη καὶ ὤτων εἶναι, καὶ γλώσσης καὶ τῶν λοιπῶν καθεξῆς αἰσθητηρείων, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τὴν πίστιν ἄσυλον ἡ φυλαξαμένη τῶν

ipsarum puros & a peccatis virgines, quos plerique sapientiæ portas appellant, conseruarunt: partim contra improbitatibus commixtæ multitudine delictorum læserunt. Nanque cum temperantes castæque fuissent ab operibus iustitiæ lapsum copiosiore agmine fœcundiores redditæ sunt. Quare & contigit eas extra diuinos ambitus contrusas, repulsam passas fuisse: Siue enim bene rem gerimus, siue turpiter facimus, his & recte facta facinora, & improbe patrata scelera robur acquirunt: &, vt Thallusa & oculorum, & aurium, & linguæ, & reliquorum sensuum castimoniam esse, dixit, pari modo hic quoque, quæ fidem horum quinque virtutis adituum, visus, nempe

gustus, odoratus, tactus, necnon & auditus nullo subductam furto, conseruauit, quinq; Virgines nuncupatur, quod quinque sensus ab omni tetra imaginatione immunes, in singulis eorum, veluti lampade sanctimonia splendide micans, Christo reddidit. Nam lampas quinis luminibus decora, vere caro est, quam anima gestans, instar facis adstat sponso Christo, resurrectionis die per omnes sensus commostrans exilientem splendidam fidem: vt ipse instruebat dicens;[a] Ignem veni mittere in terram. & quid volo, nisi vt accendatur, *Terram nostras habitationes vocans, ignem vero & lumen sapientissimam & splendidam suae do-*

πέντε διόδων τῆς ἀρετῆς, ὁράσεως, γεύσεως ὀσφρήσεως, ἁφῆς τε, καὶ ἀκοῆς, πέντε προσαγορεύεται παρθένοι, διὰ τὸ τὰς πέντε τῆς αἰσθήσεως ἁγνὰς ἀποκαταστῆσαι τῷ Χριστῷ φαντασίας, ἀφ' ἑκάστης αὐτῶν, οἷα λαμπάδα τὴν ὁσιότητα λάμπουσα τρανῶς. Ἡ γὰρ πεντάφωτος ἡμῶν ἀληθῶς λαμπὰς ἡ σάρξ ἐστιν, ἣν ἡ ψυχὴ βαστάζουσα δαδὸς δίκην τῷ νυμφίῳ παρίσταται Χριστῷ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως παραφαίνουσα διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων διεκθρώσκουσαν λαμπρὰν τὴν πίστιν. καθὼς αὐτὸς ἐδίδασκεν εἰπὼν, Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί ἤθελον, εἰ ἤδη ἀνήφθη, γῆν ἡμῶν τὰ σκηνώματα φράζων, πῦρ δὲ καὶ φῶς, τὴν σοφωτάτην,

ctri

a Luc. 12. 49.

καὶ λαμπρὰν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ ἐξάπυρον πρᾶξιν. Τὸ γὰρ ἔλαιον τῇ σοφίᾳ, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ παραβλητέον. ἀνομβρούσης γὰρ ταῦτα τῆς ψυχῆς ἀφθόνως, καὶ ἐπιχεούσης τῷ σώματι εἰς ὕψος ἀναφλέγεται τῆς ἀρετῆς, ἄσβεστον τὸ φῶς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ἐκλάμπον, τὰς πράξεις τὰς καλὰς, ὥστε δοξασθῆναι τὸν πατέρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τοιοῦτον ἄρα προσέφερεν ἐν τῷ Λευιτικῷ ἄτρυγον ἔλαιον, καθαρὸν, κεκομμένον καῦσαι λύχνον ἔξω τοῦ καταπετάσματος ἔναντι Κυρίου. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν βραχύτατον φῶς προστέτακτο θεραπεύειν ἀφ' ἑσπέρας εἰς ἕω. ὁ γάρ τοι λύχνος αὐτῶν ἔοικεν εἰκάζεσθαι τῷ λόγῳ τῷ Προφητικῷ τὴν ἐπὶ σωφροσύνῃ φαίνοντι παῤῥησίαν, φερόμενος ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ

ctrinæ & exardeſcentem actionem. oleum enim ad ſapientiam & iuſtitiam comparandũ eſt. Eas nanque, dum veluti imbres munifice anima diffundit, & ijs corpus irrorat, altus Virtutis ignis inextinctus attollitur, ante homines lumen actionibus bonis proijciens, vt glorificetur Pater, qui in cœlis eſt. Nec aliud in Leuitico offerebatur [a] oleum ſine fæce, purum, abſſuſum ad accendendam lucernam extra velum coram Domino. *ſed illis quidem lumen breuiſſimum fouere præcipiebatur* à vefpere vſque ad mane. *Lucerna enim illorum videbatur aſſimilari ſermoni Prophetico confidentiam de caſtimonia*

mon-

a Leuit. 24. 2.

monstranti, quæ de actionibus, & fide populi alebatur; templum vero hæreditatis funiculo. Quandoquidem lucerna una tantum in domo valet illuminare. Necesse itaq; erat ante quam dies esset, lucernam hanc aduri. Accendant enim eam, dicit, vsq; ad mane. *vsque scilicet ad Christi aduentum, quod castimoniæ atque iustitiæ sole exorto, lucerna opus non est. Quo tempore itaq; populus ille, quæ alerent lucernam, veluti in thesaurum reponebat, oleum operando ministrans, lucerna illis continentiæ non extinguebatur: sed semper erat conspicua & splendens in hæreditatis funiculo. Cum vero oleum fidei defecit, ipsis in intemperiem prollapsis, Lucerna penitus ex-*

τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ ναὸς, τῷ σχοινίσματι τῆς κληρονομίας. Ἐπειδήπερ λύχνος περὶ οἶκον ἕνα μόνον δύναται φαίνειν. περὶ τῆς ἡμέρας οὖν ἐχρῆν τοῦτον καίεσθαι τὸν λύχνον. καύσουσι γάρ, φησιν, αὐτὸν ἕως πρωῒ, τουτέστιν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Ὅτι τοῦ ἡλίου τῆς ἁγνείας ἀνατείλαντος καὶ τῆς δικαιοσύνης οὐ χρεία λύχνου. Ὅσον μὲν οὖν ὁ λεὼς ἐκεῖνος χρόνον ἀπεθησαύριζε τὰ τρέφοντα τὸν λύχνον ἐπιχορηγῶν τὸ ἔλαιον διὰ τῶν ἔργων, ὁ λύχνος αὐτοῖς οὐκ ἐσβέστο τῆς σωφροσύνης. καὶ ἦν φαινόμενος ἀεὶ, καὶ λάμπων ἐν τῷ σχοινίσματι τῆς κληρονομίας. ὅτε δὲ ἀπέλιπε τὸ ἔλαιον ἀπὸ τῆς πίστεως, εἰς ἀκολασίαν αὐτῶν ἐκτρα-

παλιωθέντων, ὁ λύχνος
αὐτῶν ἀπεσβέσθη, ἵνα
δὴ πάλιν ἐξαστράψωσι
τὰς λαμπάδας ἐπαλλή-
λοις διδαχαῖς, ἄνωθεν
αἱ παρθένοι τοῦ κόσμου
πυρσεύουσαι τὴν ἀφθαρ-
σίαν. Χορηγητέον οὖν δὴ
τὸ ἄτρυγον ἔλαιον καὶ νῦν
τῶν καλῶν ἔργων ἀδεῶς,
καὶ τῆς συνέσεως, πάσης
κάτω βριθούσης ἀφυ-
λισμένον φθορᾶς. ἵνα
μὴ χρονίζοντος τοῦ νυμ-
φίου σβεσθῶσιν ὁμοίως,
καὶ ἡμῶν αἱ λαμπάδες.
Ὁ γάρ τοι χρονισμός ἐστι
τὸ περὶ τῆς παρουσίας δι-
άστημα τοῦ Χριστοῦ. ὁ δὲ
νυσταγμὸς, καὶ ἡ κίνησις τῶν
δέκα παρθένων ἡ ἔξοδος
ἀπὸ τοῦ βίου. τὸ δὲ μεσο-
νύκτιον ἡ βασιλεία τοῦ
Ἀντιχρίστου, καθ' ἣν ὁ
ὀλοθρευτὴς Ἄγγελος ἐ-
πιπορεύεται τὰς οἰκίας. ἡ
δὲ κραυγὴ ἡ γινομένη, καὶ

*extincta est; vt rur-
sus lampades mutuis
præceptionibus desuper
Virgines incendant, &
mundo accensis subla-
tisque facibus incorrup-
tibilitatem eiaculen-
tur. Suppeditandum
itaque est in præsentia
sine fæce oleum affluen-
ter bonarum operatio-
num, & prudentiæ,
ab omni corruptione,
quæ deorsum grauescit,
defæcatum, ne, si cun-
ctatus fuerit sponsus,
pariter nostræ quoque
lampades extinguãtur.
Nanque cunctatio ante
Christi aduentum spa-
tium est: dormitatio
motusque decem Vir-
ginum ab hac vita
exitus: nox media
regnum Antichristi,
qua calamitosus, &
perniciabilis Angelus
domos circumuersat:*

clamor autem exortus, atque intonans,

ª Ec-

[a] Ecce sponsus venit, exite obuiã ei, *vox est de cœlo, tubaq; cum corpora Sanctorum omnia resurgent, ipsique super nubes in occursum Domini rapti progredientur. Illud etenim animo attendendum est, post clamorem omnes Virgines, vt Verbum dixit, surrexisse, post nempe de cœlo deuectum clamorem, mortuos resurrecturos, vt quodam in loco Paulus denunciat;* [b] Quoniam ipse Dominus cum hortatu, in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui in Christo resurgent primum, *hoc est tabernacula. Nanque spoliata animis demortua iacent.* Deinde nos, qui viui-

λέγουσα, Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἡ φωνή ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἡ σάλπιγξ, ὁπότε πάντων ἐξαναστάντων αὐτοῖς οἱ Ἅγιοι τῶν σωμάτων ἐπὶ νεφελῶν οἰχήσονται, εἰς τὴν ἀπάντησιν ἁρπαθέντες τοῦ Κυρίου. Προσεκτέον γὰρ, ὅτι μετὰ τὴν κραυγὴν ἐγηγέρθαι πάσας τὰς παρθένους, ἔφη ὁ Λόγος. τουτέστι μετὰ τὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐνεχθεῖσαν βοὴν ἀναστήσεσθαι τοὺς νεκρούς. ὥς που καὶ Παῦλος παρεγγυᾷ, ὅτι, αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγων, ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ Ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, τουτέστι τὰ σκηνώματα. ἐνεκρώθησαν γὰρ ἀπαμφιασθέντα τῶν ψυχῶν. Ἔπει-

mus

a Matth. 25. 6. b 1. Thess. 4. 16.

τὰ ἡμᾶς οἱ ζῶντες ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα. τὰς ψυχὰς, λέγων. ἡμεῖς γὰρ κυρίως οἱ ζῶντες ἐσμὲν αἱ ψυχαὶ, αἵτινες μετὰ τῶν σωμάτων, ἀπειλήφθαι ταῦτα, ἐν νεφέλαις ὑπαντησόμεθα τὰς λαμπάδας φέρουσαι κεκοσμημένας οὐκ ἀλλοτρίῳ καὶ κοσμικῷ κόσμῳ τινὶ, ἀλλὰ τῷ φρονήσεως, καὶ σωφροσύνης, ἄστρων δίκην ἀποστιλβόντων σέλας αὐγῆς αἰθερίου πεπληρωμένον. Ταῦτα τῶν ἡμετέρων, ὦ καλλιπάρθενοι, τὰ ὄργια μυστηρίων. αὗται τῶν ἐν παρθενίᾳ μυσταγωγηθέντων αἱ τελεταί. ταῦτα τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀμιάντων ἄθλων τῆς σωφροσύνης. Νυμφεύομαι τῷ Λόγῳ, καὶ τὸν ἀΐδιον τῆς ἀφθαρσίας προῖκα λαμβάνω στέφανον, καὶ πλοῦτον παρὰ τοῦ πατρός. καὶ ἐν τοῖς αἰῶσι στεφανηφοροῦσα πομπεύω τὰ

mus simul cum illis rapimur, *animas innuens. Nos enim proprie, qui viuimus, animæ sumus, quæ cum corporibus, tum assumptis in nubibus obuiam ibimus, gestantes lampades non alieno mundanoq; ornatu, sed prudentia & castimonia quasi stellis, lumine splendoris ætherei pleno, emicantibus, decoras. Hæc, o pulchræ Virgines, nostrorum mysteriorum arcana. Hæc eorum, qui Virginitati sese deuouerunt sacra. Hæc immaculatorum castimoniæ certaminum præmia. Desponsor Verbo, & æternam incorruptibilitatis coronam nulla numerata mercede consequor, & a Patre diuitias, & in sempiternis seculorum æta-*

tibus capite coronato prælucentes, & incorruptos sapientiæ flores ostento. Cum simul distribuente Christo præmia, in cœlo circa Regem, qui & principio & fine caret, choreas duco. Luminum nunquam occidentium lampadem fero, & nouissimum cum cœtu Archangelorum, nouam Ecclesiæ hilaritatem denuncians hymnum decanto. Vna etenim simul Virginum multitudo Dominum sequitur, & vbivbi ille est, ibi & easdem thiasos inducere, fama est. Et hoc Ioannes innuit, cum[a] centum quadraginta quatuor chiliadum *mentionem inducit. Ite igitur, o nouorum seculorum Virginum cœtus. Ite, vestra vasa iustitiæ implete. Tempus enim est iam sur-*

λαμπρά, καὶ ἀμάραντα τῆς σοφίας ἄνθη. Συγχορεύω βραβεύοντι τοῦ Χριστοῦ κατ' οὐρανὸν ἀμφὶ τὸν ἄναρχον καὶ ἀνώλεθρον βασιλέα. ἀδύτων γέγονα λαμπαδηφόρος φώτων. καὶ ἐφυμνῶ τὸ καινότατον μετὰ τῆς ὁμηγύρεως ἆσμα τῶν Ἀρχαγγέλων τὴν καινὴν χαρὰν ἐξαγγέλλουσα τῆς Ἐκκλησίας. Ξυνέπεσθαι γὰρ ἀεὶ τὸν ὅμιλον τῶν παρθένων τοῦ Κυρίῳ, καὶ συνθιασεύειν ἔνθα ἂν εἴη λόγος ἔχει. καὶ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ἐν τῇ τῶν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων καὶ τεσσάρων αἰνίσσεται μνήμῃ. Ἴτε οὖν ὦ νεολαία τῶν καινῶν αἰώνων. ἴτε, τὰ ἀγγεῖα πληρώσατε σφῶν δικαιοσύνης. ὥρα γὰρ λοιπὸν ἐξεγείρεσθαι, καὶ ὑ-

a *Apoc.* 7. 4.

παντιάζειν τῷ νυμφίῳ. Ἴτε τὰς ἴυγγας καὶ τὰ θέλγητρα κούφως παραμείψασαι τοῦ βίου τὰ περιδινοῦντα, καὶ γοητεύοντα τὴν ψυχήν, τεύξεσθε γὰρ τῶν ἐπαγγελμάτων. Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρας ζωᾶς δείξαντα κέλευθον. Σοὶ τόνδε πλεκτὸν στέφανον ἐκ τῶν Προφητικῶν λειμώνων, ὦ Ἀρετή, κἀγὼ κομίσασα προσφέρω. Διαπεραναμένης οὖν ἄριστα καὶ Ἀγάθης, ἔφη, τὸν λόγον, καὶ εὐδοκιμησάσης ἐφ' οἷς ἰσηγόρησε, πάλιν ἡ Ἀρετὴ τὴν Πρόκιλλαν ἐκέλευσε λέγειν. ἡ δὲ ἀναστᾶσα, καὶ ἔμπροσθεν παρελθοῦσα τῆς κλισιάδος ἔλεξε τοιάδε.

surgere, & sponso obuiam ire. Ite, postquã illecebras ac lenocinia huiusce vitæ, quæ contorquent, & quasi maleficijs animos contaminant, facile posthabuistis: consequimini siquidem promissiones. Ita erit, testemque adduco, qui nostræ vitæ viam ostendit. Hanc ex Propheticis pratis textam coronam ipsa quoque tibi offero, Virtus. Cum itaque & Agatha quam pulcherrime finem imposuisset sermoni, & pro ijs, quæ ex æquo cum alijs locuta est, laudem esset assecuta, iterum Virtus Procillæ dicendi munus imposuit, quæ assurgens, & in medium tentorij procedens, hæc effata est.

ΠΡΟΚΙΛΛΑ.

Ἀπορραθυμεῖν, καὶ μὴ τοσούτοις, οὐ θέ-

PROCILLA.

POst tot tantosq; sermones animum de-

 spon-

ſpondere, fas mihi non eſt, o Virtus, quæ abſque vlla hæſitatione multiplicis variæque Dei ſapientiæ affluenter, & multis modis ſua, cuicunque illi libuerit, exibenti fidem adhibeo. Nam qui in alto nauigant, tradunt, eodem vento nauigantibus aſpirante, nautas, alio atque alio modo vento excepto nauigationem curſumque per fluctus dirigentes, non in eadem loca ex alto inuehi conari. Alijs enim fauẽs recta ratem impellit, alios inflexo impetu agit, & nihilominus vtriſq; nauigatio & facillima, & quam ſuauiſſima ſuccedit. Sic & ſapientiæ ſpiritus intellectualis, & ſanctus, & vnigenitus ex paternis theſauris deſuper placide perflatus, qui nobis omnibus ſuauem cognitionis auram inſpirat, vires quo-

μις μοι λόγοις, ὦ Ἀρετή, ἀναφισβητήτως πεπίστευκα τῇ ποικίλῳ τοῦ Θεοῦ σοφίᾳ, πλουσίως ἐχούσῃ διδόναι, καὶ διαφόρως, ὅτῳ βούλεται. Καὶ γὰρ πελάγιοι πλωτῆρες, φασί, φέρεσθαι μὲν τοῖς ναυτιλλομένοις τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἄλλους δὲ τὰ περὶ τὸν πλοῦν ἀλλοίως αὐτῶν μεταχειριζομένους, οὐκ εἰς τὸν αὐτὸν εἰσορμίσασθαι σπεύδειν. οἷς μὲν γὰρ τὸ πνεῦμα κατὰ πρύμναν οὔριον ἵσταται, τοῖς δὲ καὶ ἐξ ἐγκαρσίων φέρεται, καὶ ὅμως ἑκατέροις ὁ πλοῦς ἀνύεται ῥᾷστα. Ἀτὰρ δὴ καὶ τὸ τῆς σοφίας νοερὸν Πνεῦμα, καὶ ἅγιον, καὶ μονογενὲς ἀπὸ τῶν πατρῴων ἄνωθεν πρᾴως καταπνεόμενον θησαυρῶν, πάσαις ἡμῖν λιγυρὸν οὔριον πνεῦμα γνώσεως ἐπαρκέσῃ, τὸν δρό-

μον ἀλύπως ἀποδοθῆναι τῶν λόγων. ἐμοὶ γὰρ καιρὸς ἤδη λέγειν. Εἷς τρόπος ἀληθὴς ἐπαίνων ἐστὶν, ὦ Παρθένοι, καὶ σεμνὸς, ὁπόταν ὁ ἐπαινῶν τοῦ ἐπαινουμένου τῶν ἐπαίνων κρείττονα παρέχῃ μάρτυρα. πάρεστι γὰρ ἐντεῦθεν μαθεῖν ἀκριβῶς, ὅτι μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ ἐξ ἀνάγκης, μηδὲ κατὰ δόξαν ἡ εὐφημία γίνεται τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν, καὶ ἀθώπευτον κρίσιν. Καὶ γὰρ οἱ πληρέστερον ἀσηγησάμενοι περὶ τοῦ πρὸ αἰώνων υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Προφῆται, καὶ Ἀπόστολοι, καὶ μᾶλλον αὐτὸν τῶν ἄλλων θεολογήσαντες ἀνθρώπων, οὐκ εἰς ἀγγελικὴν ἀνήγαγον αὐτοῦ ῥῆσιν τοὺς ἐπαίνους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν ἀνημμένον πάντων τὸ κῦρος, καὶ τὸ

quoq; cursum orationis peragendi suppeditabit. Sed iam tempus est, vt orationis initium faciam. Modus vnus laudationis, verus est, o Virgines, & grauis, cum qui laudat, illius qui laudatur, laudibus præstantioris testimonio vtitur. Hinc enim addiscimus plane, non in gratiam, neq; ex necessitate, aut etiam secundum opinationes inanes, sed veritate, & adulari nescio iudicio laudationem institui. Nam qui copiosius de filio Dei, qui ante secula est, sermonem fecerunt, Prophetæ, & Apostoli, & ij, qui illi diuinitate asserta reliquis alijs hominibus multo supra esse tradiderunt, illius laudes non ad Angelica dicta retulerunt, sed ad illum ipsum, qui omnium in sese autoritatem,

 &

& potestatem continet. Addecebat siquidē reliquis omnibus præstantiorem maioremque post Patrem, solum sui maiorem in testimonium adducere. Sic & ipsa castimoniæ laudes non ad humanas opinationes referam: sed in eum, cui curæ nos sumus, & qui vniuersa ad se trahit, quem ipsum illius agricolam, & pulchritudinis amatorem, & testem fide dignum ostendam. Et hoc in Canticis Canticorū, si tamen libuerit, conspicere palam quisq; poterit, modo quas Dominus in virginitate solide constabilitas laudans; inquit, accurate examinarit.[a] Sicuti lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, lilio comparat ob puritatem, iucundum odorem, & amœnitatem

κράτος. Ἦν γὰρ ἐμπρεπὲς τὸν ἁπάντων μείζονα τῶν ἄλλων μετὰ τὸν πατέρα, μόνῳ τῷ ἑαυτοῦ μείζονι χρήσασθαι μάρτυρι. Καὶ δὴ καὶ τῆς ἁγνείας οὐκ εἰς ἀνθρωπίνην αἰνήσω κἀγὼ δόξαν τοὺς ἐπαίνους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν, ᾧ μελλόμεθα, καὶ ὃς τὸ πᾶν αἴρεται, γεωργὸν αὐτῆς ἀποδεικνύουσα τοῦτον, καὶ ἐραστὴν τῆς ὥρας ὄντα, καὶ ἀξιόχρεων μάρτυρα. Καὶ τοῦτο καὶ ἐν τῷ τῶν Ἀσμάτων Ἄσματι πάρεστι διαθρῆσαι τῷ βουλομένῳ φανερῶς, ἔνθα καὶ αὐτὸς τὰς ἐπαγγελίας ὁ Κύριος τὰς ἐν παρθενίᾳ παγίως καταγεγενημένας ἐγκωμιάζων φησίν. Ὡς κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν, οὕτως ἡ πλησίον μου ἐν μέσῳ τῶν θυγατέρων, κρίνῳ παρεικάζων διὰ τὸ καθαρὸν, καὶ εὔπνουν, καὶ ἡδὺ, καὶ ἱλα-

a Cantic. 2. 2.

bila·

ἐὸν, τὸ χάρισμα τῆς ἁγνείας, καὶ ἐπανθοῦν ἁβρῶς, ἀεὶ λευκοῖς τοῖς κάλυξι τὴν ἀφθαρσίαν. Ὅθεν δὴ καὶ ἠρᾶσθαι τοῦ κάλλους τῆς ἀκμῆς αὐτῆς ὁμολογεῖν οὐκ ἐπαισχύνεται, Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἐν τοῖς ἑξῆς, ἀδελφή μου νύμφη, λέγων. Ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, ἐν μιᾷ ἐνθέματι τραχήλου σου. ὅτι ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀπὸ οἴνου. καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Κηρίον ἀποστάζουσι χείλη σου νύμφη. μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου. καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὡς ὀσμὴ Λιβάνου. Κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφή μου, νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη.

hilarem, castimoniæ donum. Verna enim res est castitas, & germinans delicate perpetuoque candidis incorruptibilitatem caliculis. Propterea que vigorem illius ac pulchritudinem deperire se fateri non erubescit; Vulnerasti nos, *in ijs quæ post sequuntur,* soror mea sponsa, vulnerasti nos vno ex oculis tuis, & in vna colli tui insitione; quam pulchræ factæ sunt mammæ tuæ a vino, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Fauum distillans labia tua, sponsa. mel & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sunt odor Libani. Hortus conclusus, soror mea sponsa. Hortus conclusus. Fons signa-

a Cant. 4. 9.

tus. *Has Christus illis, quæ ad fines Virginitatis peruenere, laudes concinit, vnius sponsæ nomine omnibus circumscriptis. Quandoquidem sponsam adaptatam esse oportet, & ab eo, qui ipsam desponsauit, nomen accipere, necnon veluti signatam, immaculatum & immixtum hortum, in quo omnia cœli aromata suaüeolentia germinant, vt ea seminibus incorporeis fruticentia solus Christus aduenieus carpat. Verbum etenim nihil ex ijs, quæ carnis sunt, in delicijs habet, quod non illius conditionis est, vt ex corruptibilibus aliquid, veluti manus, faciem, siue pedes, suspiciat; sed in ipsam immateriatam & spiritualem pulchritudinem oculos figens, gaudet, & in hilaritatem sese* con-

Ταῦτα Χριστὸς ταῖς ἐπὶ πέρατα παρθενίας ἐλθούσαις τὰ ἐγκώμια ψάλλει, πάσας ἐνὶ περιγράψας τῷ τῆς νύμφης ὀνόματι. Ἐπειδὴ τὴν νύμφην ἡρμόσθαι μὲν δὴ, καὶ κατονομάζεσθαι τοῦ μνηστευσαμένου, ἄχραντον δὲ εἶναι, καὶ ἀμιγῆ τυγχάνειν παράδεισον ὥσπερ ἐσφραγισμένην, ἐν ᾧ πάντα τῆς εὐωδίας τῶν οὐρανῶν φύσει τὰ ἀρώματα, ἵνα μόνος ἐλθὼν αὐτὰ δρέψηται Χριστὸς, ἀσωμάτοις βλαστήσαντα σποραῖς. Ἐρᾷ γὰρ ὁ Λόγος οὐδενὸς τῶν σαρκὸς, ὅτι μὴ πέφυκεν ἀποδέχεσθαί τι τῶν φθειρομένων, οἷον χεῖρας, ἢ πρόσωπον, ἢ πόδας, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ ἄϋλον, καὶ πνευματικὸν βλέπων εὐφραίνεται κάλλος, μὴ ἁπτόμενος τοῦ σώ-

μάτος τῆς ὥρας. Ἐπισκέψασθε γὰρ, ὅτι τὸ, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ὦ Παρθένοι, τῇ νύμφῃ πρὸς αὐτοῦ λεγόμενον, ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, τὸν διορατικὸν τῆς φρονήσεως ὀφθαλμὸν δείκνυσιν. ὁπότε δὴ τοῦτον ὁ ἔσω σμήξας ἄνθρωπος καθαρῶς τρανότερον τὴν ἀλήθειαν ἐποπτεύει. Διττὴν γὰρ ὄψεως δύναμιν εἶναι παντί που καταφανές, μίαν μὲν ψυχῆς, θατέραν δὲ σώματος, καὶ οὐχὶ τῆς τοῦ σώματος ὁ Λόγος ἐρᾷν ὁμολογεῖ, ἀλλὰ τῆς κατὰ διάνοιαν μόνης, ἐν ἑνὶ, φάσκων, ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, καὶ ἐν μιᾷ ἐνθέματι τραχήλου σου. ὅπερ ἐστὶν, ὦ αὕτη, τῷ ἱμερτῷ σου βλέμματι τῆς συνέσεως ἀνεπτέρωσας ἡμῶν τὴν καρδίαν εἰς πόθον, ἔσωθεν τὸν ἀεὶ δῆλον κόσμον ἐξαστράπτουσα τῆς σω-

conuertens, *a corporea pulchritudine abstinet*. *Considerate vero*, Vulnerasti nos, *o Virgines*, *ab eodem sponsæ dictum*, vno oculorum tuorum, *prudentiæ oculum perspicacem innuit*, *cum eum homo interior abstergens*, *pure*, *& perspicacius veritatem intuetur*. *Duplicem enim visus facultatem esse nemo ambigit*, *alteram animæ*, *alteram corporis*: *& Verbum non corpoream amare fatetur*; *sed eam quæ in mente est*, in vno, *inquiens*, oculorum tuorum vulnerasti nos, & in vna insitione colli tui. *quod non aliud fuerit*, *quam perquam amabili tuæ prudentiæ visione*, *cor nostrum in amorem excitasti*, *interiori paten-*

tiq; castimoniæ ornatu prælucida. colli enim insitiones nuncupantur ex varijs pretiosisque lapidibus monilia. sed corpus accurantes animæ, sensibus hunc ornatum obnoxium, circa exterius carnis collum ad spectatores decipiendos circumponunt: caste vero vitam agentes viceuersa interiorẽ ornatum, qui ex vere pretiosis & varijs lapidibus libertatis, magnanimitatis, sapientiæ, prudentiæ componitur, sibi applicant, parum curantes de picturatis hisce ornamentis, quæ inter sese mutuo fumi instar fatiscunt, & corporis immutationibus desiccantur. Duplex etenim circa hominem ornatus conspicitur, quorum interiorem Dominus amplectitur incorruptum,

φροσύνης. ἐνθέματα γὰρ τραχήλων καλοῦνται τὰ περιδέραια, τὰ ἐκ τιμίων, καὶ ποικίλων συντεθειμένα λίθων. Ἀλλ' αἱ μὲν σωμασκοῦσαι ψυχαὶ τὸν αἰσθητὸν τουτονὶ κόσμον ἀμφὶ τὸν τράχηλον τὸν ἔξω τῆς σαρκὸς περιτιθέασι πρὸς ἀπάτην τῶν θεωμένων, αἱ δὲ ἀγνεύουσαι ἔνδοθεν ἔμπαλιν τὸν κόσμον ἐξάπτονται τὸν ἀπὸ τῶν τιμίων ὡς ἀληθῶς, καὶ ποικίλων συγκείμενον λίθων τῆς ἐλευθερίας, τῆς μεγαλοφροσύνης, τῆς σοφίας, τῆς σωφροσύνης, ὀλίγα φροντίζουσαι τῶν τῇδε ποικιλμάτων, ἃ δι' ἀλλήλων δίκην καπνοῦ μαραίνονται, καὶ ἐπαφαυαίνονται τοῦ σώματος ταῖς τροπαῖς. Διπλοῦς γὰρ ὁ περὶ τὸν ἄνθρωπον φαίνεται κόσμος, ὧν τὸν ἔνδον ὁ Κύριος

ἀποδέχεται, τὸν ἀκήρατον, ἐν μιᾷ, λέγων, τραχήλων ἐνθέματι τῆς νύμφης κεκαρδιῶσθαι, οἱονεὶ τὸ τοῦ ἔσωθεν ἀνθρώπου τῆς καταστολῆς ἁπλῆν ἀποστίλβοντος ὀρέγεσθαι σημαίνων. ὥς που καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς μαρτυρεῖ, Πᾶσα, λέγων, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. Μὴ ὑπολαμβανέτω δέ τις ἀποκρίνεσθαι τὸν ἕτερον ὅμιλον τῶν πεπιστευκότων, δόξας ἡμᾶς τὰς παρθένους μόνας εἰσηγεῖσθαι, τευξομένας, οὐ συννοήσας, ὅτι καὶ φυλαὶ, καὶ πατριαὶ, καὶ τάγματα κατ' ἀναλογίαν ἑκάστων ἔσονται τῆς πίστεως. καὶ τοῦτο καὶ Παῦλος διαγράφει, Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων, λέγων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει

in vna, *dicens*, colli insitione *sponsæ sese esse vulneratum; interioris nempe hominis præmodum elucẽtis habitum appetijsse, significans, quemadmodum & Psalmodus testimonio suo comprobat*, [a] omnis, *dicens*, gloria filiæ Regis ab intus. *Nemo vero in suspitionem veniat, reliquum fidelium cœtum expungi, opinatus, nos solas Virgines introducere, promissionum futuras participes; non intelligens, & tribus & gentes & cohortes, secundũ fidei proportionem singulas præmia recepturas; quod & Paulus describit*, [b] Alia gloria solis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stellarum: stella siquidem a stella differt in gloria, sic & resurrectio

a *Psal*. 45. 14. b 1. *Corin*. 15. 41.

mortuorum. *Et Dominus non omnibus eadem præmia se præbiturum fatetur: sed alios in regno cælorum collocat: alijs terræ hæreditatem spondet: alijs Patris aspectum pollicetur. Quare & hic primum agmen & sanctum Virginum chorum vti in nuptiarum Thalamum, nouorum scilicet seculorum requietem, comitantem insimul ingressurum vaticinatur. Martyrium siquidem subierunt, quæ non ad breue temporis momentum sustinentes corporum grauamina, sed totius vitæ decursu in cruciatus dedita, olympiacum castitatis certamen inire non refugerunt. Tormentis enim voluptatum immanibus, & pauoribus, &*

ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Καὶ ὁ Κύριος δὲ οὐ πᾶσι τὰς αὐτὰς ὁμολογεῖ διδόναι τιμάς, ἀλλ' ἑτέροις μὲν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καταριθμεῖται τῶν οὐρανῶν, ἄλλοις κληρονομίαν ἐπαγγέλλεται γῆς. ἑτέροις ὄψεσθαι τὸν πατέρα. καὶ δὴ καὶ ἐνταῦθα πρῶτον τὸ τάγμα, καὶ τὸν χορὸν τὸν ἅγιον αὐτοῦ τῶν παρθένων ὥσπερ εἰς νυμφῶνα τὴν ἀνάπαυσιν τῶν καινῶν αἰώνων ἐφομαρτοῦντα συνεισελεύσεσθαι χρησμῳδεῖ. Ἐμαρτύρησαν γὰρ οὐ κατά τι μόριον χρόνων ἐν βραχεῖ καρτερήσασαι σωμάτων ἀλγηδόνας, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἔτλησαν τοῦ βίου, μὴ ἀποδειλιάσασαι τὸν ὀλυμπιακὸν ἀληθῶς διαθλῆσαι τῆς ἁγνείας. βασάνοις τε γὰρ ἀγρίαις ἡδονῶν, καὶ φόβοις, καὶ λύπαις ἀντισχοῦσαι, καὶ ἄλλοις τῆς

tristi-

πονηρίας τῶν ἀνθρώπων κακοῖς, ἀποφέρονται τὰ γέρα πρῶται τῶν ἄλλων εἰς τὸν ἀμείνω τῆς ἐπαγγελίας ἐκτασσόμεναι χῶρον. ἀμέλει ταύτας μόνας ἐκλεκτὴν νύμφην τὰς ψυχὰς, καὶ γνησίαν ὁ Λόγος ἑαυτοῦ καλεῖ, τὰς δὲ λοιπὰς παλλακὰς, καὶ νεάνιδας, καὶ θυγατέρας, λέγων ὧδε. Ἑξήκοντα εἰσὶ βασίλισσαι, καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ, καὶ νεάνιδες, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Μία ἐστὶν ἡ περιστερά μου, τελεία μου, μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλελεγμένη τῇ γειναμένῃ αὐτήν. Εἶδον αὐτὴν αἱ θυγατέρες, καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν. βασίλισσαι, καίγε παλλακαὶ αἰνοῦσιν αὐτήν. Πολλῶν γὰρ οὐσῶν δηλονότι τῆς Ἐκκλησίας τῶν θυγατέρων

tristitijs, & alijs improborum hominum vexationibus resistentes, primæ ante alios munera, in melioribus promissionis locis collocatæ, reportant. Quandoquidem has solas animas electam sibi sponsam atque germanam Verbum nuncupat, reliquas autem concubinas, & adolescentulas, & filias, hunc in modum edisserens; [a] Sexaginta sunt Reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentulæ, quarum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatam prædicabunt eam, Reginæ & concubinæ laudant eam. *Nanque cum multæ sint Ecclesiæ filiæ,*

vna

a Cant. 6. 7.

una est sola electa, & pretiosissima in oculis illius ante omnes, Virginum agmen. Quod si cui de hisce dubitatio remanet, & quasi haec capita non sint abunde satisq; pertractata, concupiscit secundum spiritualem anagogem plenius informari, quaenam sint hae Reginae, & concubinae, & adolescentulae, dicemus, haec potuisse enunciari de ijs, qui ab initio secundum temporum progressus iustitia perillustres fuere, nempe de ijs, qui ante diluuium & qui post diluuium, & qui Christum ipsum seruato ordine exceperunt. Sponsam quippe esse Ecclesiam, Reginas regias illas ante diluuium animas, Deo acceptas, eos nempe qui cum Abelo, Sethbo, & Enocho

μία ἐστὶ μόνη ἐκλεκτὴ, καὶ τιμιωτάτη ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς ὑπὲρ πάσας, τὸ τάγμα τῶν παρθένων. Ἐὰν δέ τῳ περὶ τούτων ἀμφισβήτησις, ἢ ὡς οὐδέπω τῶν κεφαλαίων ἱκανῶς ἐπεξειργασμένων, καὶ ἔτι βούλοιτο κατὰ ἀναγωγὴν πνευματικὴν διερμηνευθῆναι πληρέστερον, τίνες εἰσὶν αἱ βασίλισσαι, καὶ αἱ παλλακαὶ, καὶ αἱ νεάνιδες, λέξομεν, δύνασθαι ταῦτα λελαλῆσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς κατὰ πρόβασιν χρόνων ἐν δικαιοσύνῃ διαπρεψάντων, οἷον τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ καθεξῆς. Εἶναι γὰρ νύμφην μὲν τὴν Ἐκκλησίαν, βασιλίσσας δὲ τὰς βασιλικὰς ἐκείνας τὰς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ψυχὰς, εὐαρέστους τῷ Θεῷ γεγενημένας. τουτέστι τὰς ἀμφὶ τὸν Ἄβελ, καὶ

post

τὸν Σὴθ, καὶ τὸν Ἐνώχ, παλλακὰς δὲ τὰς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν Προφητῶν, οὓς πρὸ τοῦ τὴν Ἐκκλησίαν ἁρμοσθῆναι τῷ Κυρίῳ, παλλακίδων δίκην συγγινόμενος, ἀληθεῖς ὑπέσπειρε λόγους ἐν ἀφθόρῳ καὶ καθαρᾷ φιλοσοφίᾳ, ἵνα γονῶσιν αὐτῷ, συλλαβοῦσαι πίστιν, πνεῦμα σωτηρίας. Τοιαῦτα γὰρ ἀποβλαστήματα φύουσιν αἱ ψυχαὶ ἀείμνηστον φέροντα κάλλος, ὁπόσαις ἂν ὁ Χριστὸς συνανακραθῇ. Εἰ γὰρ βούλεσθε εἰς Μωσέως ἀποβλέψαι τὰς βίβλους, ἢ Δαυὶδ, ἢ Σολομῶντος, ἢ Ἠσαΐου, ἢ τῶν καθεξῆς Προφητῶν, ὦ Παρθένοι, εἴσεσθε οἷα καταλελοίπασιν αὐτῶν ἔκγονα, τῷ βίῳ σωτήρια, διὰ τὴν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ κοινωνίαν. Ὅθεν

fuere. Concubinas, quæ post diluuium, Prophetarum, quibus cum, antequam efformaretur Ecclesia, Dominus æque atque cum concubinis congressus, veros seminauit sermones in incorrupta ac pura philosophia, vt sibi concipientes fidem, spiritum salutis progenerarent. similia nanque virgulta perpetuo celebrandam pulchritudinẽ præseferentia procreant animæ, quibus cũ Christus congreditur. Nam si in Moysis, aut Dauidis, aut Salomonis aut Esaiæ, aut aliorum subsequentium Prophetarum libros animum aduertere volueritis, o Virgines, percipietis, quæ ipsi germina vitæ salutaria ob comunicationem cum Dei filio reliquerint. Hinc circumspecte, ac considerate

rate Prophetarum animas concubinas Verbũ appellauit, quod non palam eas ipse, quemadmodum Ecclesiam, vitulo saginato illius causa sacrificato, sibi conciliauit. Præ iam dictis dubitandum est, ne quid ex necessarijs nos effugiat, quamobrem Reginas sexaginta dicit esse, concubinas octoginta, adolescentulas, quarum ne numerus quidem propter multitudinem putetur, sponsam autem vnam? Et primum quidem de sexaginta edisserendum est. Sexaginta reginas hinc, vt opinor, eos qui a primo condito homine ad Noë successiue Deo complacuerunt, nuncupauit. Quod hi aliarũ adhortationum, & legum, vt saluari poßent non indigebant, cum

τεθεωρημένας παλλακὰς προσηγόρευσε τὰς ψυχὰς τὰς Προφητικὰς ὁ Λόγος, ὅτι μὴ φανερῶς αὐτὰς ἔσχεν, ὥσπερ δὴ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν προσηγάγετο, θύσας δι' αὐτὴν τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ἐπαπορητέον δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τούτοις, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς τῶν ἀναγκαίων διαδρᾶναι δυνηθῇ. Τί δήποτε τὰς μὲν βασιλίσσας ἑξήκοντα εἶναι λέγει, τὰς δὲ παλλακὰς ὀγδοήκοντα, τὰς δὲ νεάνιδας τοσαύτας, ὅσας μηδὲ ἀριθμεῖσθαι διὰ τὸ πλῆθος. τὴν δὲ νύμφην μίαν. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἑξήκοντα λεκτέον. Ἑξήκοντα βασιλίσσας ἐντεῦθεν ὡς οἶμαι δὴ τοὺς ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου μέχρι Νῶε κατὰ διαδοχὴν εὐαρεστήσαντας ἐκάλεσε τῷ Θεῷ. ἐπειδήπερ ἑτέρων ἔτι παραγγελμάτων, καὶ θεσμῶν

esset

εἰς τὸ σωθῆναι χρείαν
οὐκ ἐσχήκασιν, ἔτι προσ-
φάτου τῆς κατὰ τὴν ἑξαή-
μερον οὔσης αὐτοῖς τοῦ κό-
σμου συστάσεως. ἐμέμνην-
το γὰρ, ὅπως ἐν ἓξ ἡμέ-
ραις ὁ Θεὸς ἐτεκτήνατο
τὴν κτίσιν, τά τε ἐν τῷ
παραδείσῳ γεγονότα, καὶ
πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐντο-
λὴν ἔχων, μὴ ἅψασθαι τοῦ
φυτοῦ, τῆς φρονήσεως ἐξώ-
κειλεν, ἀποβουκολήσαντος
αὐτὸν τῆς κακίας τοῦ σο-
φιστοῦ. Ἐντεῦθεν οὖν δὴ
τὰς ἀπὸ τῆς συστάσεως
εὐθέως τοῦ κόσμου κατὰ
διαδοχὴν τὸν Θεὸν πο-
θεῖν ἐληλυθυίας ψυχὰς, καὶ
σχεδὸν, εἰ χρὴ φάναι, τοῦ
πρώτου αἰῶνος οὔσας
ἔκγονα, καὶ γείτονας τῆς
μεγάλης ἑξαημέρου, ἑξή-
κοντα βασιλίσσας εἶπε
συμβολικῶς, διὰ τὸ μετὰ
τὴν ἑξαήμερον εὐθέως,
ὡς ἔφην, γεγονέναι. με-
γάλην γὰρ ἐσχήκασιν οὗτοι
τιμὴν, Ἀγγέλοις ὁμιλή-

*esset adhuc recens, quę
sex diebus mundi con-
stitutio peracta est.
Nanque recordaban-
tur, quomodo Deus sex
diebus creaturam omnē
fabrefecerat, & quæ
in Paradiso patrata
fuerant, & quanam
ratione, cum homini
mandatum esset, ne
tangeret plantam, extra
mentem ille delapsus,
a Sophista improbitatis
seductus est. Hinc igi-
tur, quæ statim a mun-
di constitutione succes-
siue Deum concupiuere,
animas, & fere, si ita
plane loquendum est,
primi seculi fœtus; &
magnæ axabemeri pro-
ximas, sexaginta Re-
ginas figurate vocauit,
quod post sex illos dies
statim, vt dictum est,
procreatæ magno honore
ditatæ sunt, tanquam
quæ cum Angelis con-*

 sue-

sueuere , & Deum vigilantes , non somniantes sæpenumero conspexere . Agitate porro animis , quantam confidentiam cum Deo loquendi Sethus habuit , quantam Abelus , quantam Enochus , quantã Mathusala , quantam Noë , primi iustitiæ amatores , & primogenitorum filiorum descriptorum in regno cælorum , qui veluti primitiæ eorum , qui plantantur in salutem , præcox Deo fructus pullularunt . Et de his satis . Sed de concubinis rursus sermo inferendus est . Ab ijs , qui post diluuium vitã traducebant , de Deo cognitio longius aberat , & cum iam Idolorum cultus irrepere inciperet , doctrina alia indigebant , quæ illis auxilio rursus esset , & mala auerteret . Deus itaque

ζαντες, καὶ τὸν Θεὸν ὕπαρ οὐκ ὄναρ πολλάκις θεασάμενοι. Ἐπισκέψασθε γάρ, ὅσην εἶχε παῤῥησίαν ὁ Σὴθ πρὸς τὸν Θεόν, ὅσην Ἄβελ, ὅσην ὁ Ἐνὼχ, ὅσην ὁ Μαθουσάλα, ὅσην ὁ Νῶε, πρῶτοι δικαιοσύνης γεγονότες ἐρασταί, καὶ πρῶτοι τῶν πρωτοτόκων τέκνων τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, τῆς βασιλείας ὥσπερ ἀπαρχή τις τῶν φυτευομένων εἰς σωτηρίαν, πρώϊμος τῷ Θεῷ βλαστήσαντες καρπός. Καὶ περὶ μὲν τούτων αὐτάρκως. Περὶ δὲ τῶν παλλακῶν πάλιν λεκτέον. Τοῖς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπωτέρω λοιπὸν ἡ γνῶσις ἦν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχρῃζον ἑτέρας διδαχῆς, ἑρπούσης ἤδη τῆς εἰδωλολατρείας, ἥτις αὐτοῖς αὖθις ἀλεξίκακος ἔσοιτο καὶ βοηθός. Ὁ οὖν Θεὸς

ἵνα μὴ πάντη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀϊστωθῇ λήθῃ τῶν καλῶν, τὸν ἴδιον παῖδα τοῖς Προφήταις ἐκέλευσεν ἀπηχῆσαι, τὴν ἐσομένην ἑαυτοῦ παρουσίαν διὰ σαρκὸς εἰς τὸν βίον, δι᾽ οὗ τῆς ἀληθείας ἡ γνῶσις κηρυχθήσεται, ἀφέσεως ἁμαρτημάτων οὖσα, καὶ ἀναστάσεως παρεκτική. περιτμηθήσεσθαι γὰρ δι᾽ αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων τὰ πάθη, καὶ τὴν φθορὰν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν κατάλογον τὸν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ Προφητῶν διὰ τὴν τῆς περιτομῆς πρεσβείαν τὸν ὀκτὼ περιεχούσης ἀριθμὸν, ἧς ἐξήρτηται καὶ ὁ νόμος, ὀγδοήκοντα παλλακὰς ἐκάλεσεν. ὅτι πρῶτοι πρὶν τὴν νύμφην τὴν Ἐκκλησίαν κατεγγυηθῆναι τῷ Λόγῳ, τὰ θεῖα συλλαβόντες σπέρματα, τῆς νοητῆς προεξήγγειλαν ὀγδοάδος

que, ne genus humanum obliuione bonorum prorsus euerteretur, mandauit proprio filio, vt Prophetis intonaret futurum sui ipsius per carnem in mundum aduentum. per quem veritatis cognitio prædicaretur, quæ esset peccatorum remissio, & resurrectionem elargiretur: per illam enim humanæ affectiones, & corruptio circũcidendæ erant. Propterea que ab Abraam Prophetarum catalogũ, propter circumcisionis dignitatem octonarium numerum continentem, a quo lex pendet, octoginta concubinas appellauit: quod primi antequam sponsa Ecclesia Verbo desponsaretur, diuinis conceptis seminibus circumcisionem intel-

intellectualis Ogdoadis prænunciarunt. Adolescentulas rursum, numero non comprehẽsas, multitudinem, quæ sub Iudicibus iustitiam consectata, iuuenum more ac generose aduersus peccatum decertauerat, nominauit. Verum horum omnium neque Reginæ, neque concubinæ, neque adolescentulæ ad Ecclesiã comparantur. Perfecta etenim atque electa inter omnes alias reputatur, quæ ex omnibus constituta, & Apostolis conglutinata, sponsa, pulchritudine vigoris, & Virginitatis reliquas superauit: ideoq; ante alias prædicatur, & laudatur, quod viderit, & audiuerit affluenter, quæ illæ concupiuere vel breuissimo tempore conspicere, & non viderunt,

τῶ περιζωμένω. Νεάνιδας δὲ πάλιν εἰς ἀρίθμητον συμπληρούσας ὅμιλον, τὰ ὑπὸ τοῖς Κριταῖς δικαιοπραγήσαντα πλήθη, καὶ νεανικῶς, καὶ γενναίως διαθλήσαντα πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καλεῖ. Ἀλλὰ τούτων οὔθ' αἱ βασίλισσαι, οὔθ' αἱ παλλακαὶ, οὔθ' αἱ νεάνιδες συγκρίνονται τῇ Ἐκκλησίᾳ. ἡ γὰρ τελεία καὶ ἐκλεκτὴ παρὰ πάσας νομιζομένη αὐτὰς, ἡ ἐκ πάντων συνεστῶσά τε, καὶ συνημμένη τῶν Ἀποστόλων ἐστὶν, ἡ ὑπερβάλλουσα νύμφη τῷ κάλλει τῆς ἀκμῆς, καὶ τῆς παρθενίας πάσας· διὸ καὶ μακαρίζεται, καὶ αἰνεῖται τῶν ἄλλων. ὅτι καὶ αὕτη, καὶ εἶδε καὶ ἤκουσεν ἀφθόνως, ἃ ἐκεῖναι ἰδεῖν ἐπεπόθησαν, κἂν ἐκ βραχέως θεάσασθαι, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι καὶ οὐκ

runt,

ἤκουσαν, Μακάριοι γάρ, φησιν, οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν, ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ Προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Οὐκοῦν διὰ ταῦτα μακαρίζουσι ταύτην οἱ Προφῆται, καὶ θαυμάζουσιν, ὅτι ὧν αὐτοὶ μὴ ἐπέτυχον ἀκροαταὶ γενέσθαι καὶ θεάμονες, ἡ Ἐκκλησία κατηξιώθη, καὶ μετείληφεν: Ἑξήκοντα γάρ εἰσι βασίλισσαι, καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ, καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς; μία ἐστὶν ἡ περιστερά μου, τελεία μου. Δυνήσεται δέ τις καὶ ἑτέρως τὴν νύμφην φάναι τὴν σάρκα τὴν ἀμόλυντον τοῦ Κυ-

runt, & audire, & non audiuerunt. [a] Beati enim sunt, *ait Dominus Discipulis*, qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi Prophetæ optauerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt. *Propter hæc igitur beatam dicunt illam Prophetæ, & admiratione prosequuntur quod quorum ipsi auditores esse & spectatores non potuere, eorum Ecclesia dignata, particeps effecta est.* Sexaginta *enim* sunt Reginæ, & octoginta concubinæ & adolescentulæ quarum numerus non est, vna est columba mea, perfecta mea. *Poterit item aliter quispiam sponsam carnem Christi impollutam in-*

a Luc. 10. 24.

telligere, cuius gratia relicto Patre huc processit, & conglutinatus est, & in ea homine assumpto inhabitauit. Ideoque eam figurate columbam appellauit. Quandoquidem mansuetum animal, & hominibus contubernale, hominum familiaritati sese applicat, & necessitudinem non refugit: sola enim, vt verbo expediam, immaculata, atque impolluta inuenta est, & iustitia ornatu ac decore palmam ante alios referens: adeo vt nemo eorum, etiam qui quã maxime atque absolutissime Deo complacuere, prope illam, si virtutis comparatio fiat, pedem sistere potuerit: propterea que digna reputata principatus Vnigeniti, ipsi adaptata, atque coniuncta, fieri particeps. Et quadragesi-

εἶναι, ἧς χάριν καταλείψας τὸν πατέρα κατῆλθεν ἐνταῦθα, καὶ προσεκολλήθη, καὶ ἐγκατεσκήνωσεν ἐνανθρωπήσας εἰς αὐτήν. Διὸ δὴ καὶ περιστερὰν αὐτὴν ἐκάλεσε τροπικῶς, ἐπειδὴ τιθασσὸν τὸ ζῷον, καὶ ὑπώροφιον, καὶ διαίτῃ τῇ μετ' ἀνθρώπων ἐνασμενίζον. Μόνη γὰρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἄσπιλος, καὶ ἀμώλυντος εὑρέθη, καὶ πάντας ὑπερέχουσα τῷ τῆς δικαιοσύνης κόσμῳ καὶ κάλλει. ὥστε μηδένα καὶ τῶν εἰς ἄκρον εὐαρεστησάντων τῷ Θεῷ ταύτης δύνασθαι πέλας ὡς πρὸς σύγκρισιν ἀρετῆς στῆναι. καὶ διὰ τοῦτο κατηξιώθη κοινωνὸν αὐτὴν γενέσθαι τῆς βασιλείας τοῦ μονογενοῦς, αὐτῷ καθηρμοσμένην τε, καὶ ἑνωθεῖσαν. Καὶ ἐν τῷ

τεσσαρακοστῷ δὲ καὶ τετάρτῳ ψαλμῷ, ἡ ἐκ τῶν πλειόνων, καὶ δεξιῶν παρισταμένη βασίλισσα τοῦ Θεοῦ μερῶν, ἡ τῷ διαχρύσῳ τῆς ἀρετῆς κόσμῳ κατεστολισμένη, ἧς ἐπεθύμησε τοῦ κάλλους ὁ Βασιλεύς, ἡ σάρξ ἐστιν, ὡς ἔφην, ἡ ἄχραντος ἐκείνη καὶ μακαρία, ἣν αὐτὸς ἀνακομίσας ὁ Λόγος εἰς οὐρανοὺς ἐκ δεξιῶν παρέστησε τοῦ πατρὸς ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ κεκοσμημένην. ὃ δή ἐστι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῆς ἀφθαρσίας, ἃ συμβολικῶς ἔφησε χρυσᾶ κροσσωτά. ἐπειδήπερ ἐκ ποικίλων ποικίλλεται τοῦτο, καὶ συγκαθυφαίνεται κατορθωμάτων, τὸ ἔνδυμα, οἷον ἁγνείας, φρονήσεως, πίστεως, ἀγάπης, ὑπομονῆς, καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν. ἃ δὴ κατακαλύπτοντα τὴν ἀσχημοσύνην τῆς σαρκὸς κοσμοῦσι τὸν ἄνθρωπον

gesimo quarto Psalmo, Regina inter plurimas alias dextris Dei partibus astantes deaurato virtutis vestitu exornata, cuius pulchritudinem Rex concupiuit, caro illa est, vt iam significaui, immaculata, atq; beata, quam verbum in cœlum reportans a dextris Patris collocauit, vestitu deaurato decoram; hoc est incorruptibilitatis facinoribus figurate vocatis aureis fimbrijs. Quoniam ex diuersis variatur, & contexitur hic vestitus probis actionibus castimoniæ scilicet, prudentiæ, fidei, dilectionis, tolerantiæ & aliorum bonorum, quæ deformitatem, ac prauitatem carnis tegentia, ornatu aureo hominem exornant. Quod porro pro-

pterea Psalmi verbis subsequentibus, postquã homo à Verbo assumptus, in dextris omnipotentis collocatus est, spiritus tradit, nunc considerandum est. [a] Adducentur, inquit, Regi Virgines post eam. Virgines illius afferentur tibi. afferentur in lætitia, & exultatione: adducentur in templum Regis. Hic plane quã apertissime spiritus videtur post sponsam castimoniam laudibus, vt exposuimus, extollere, cum Dominus secundas Virginibus partes apud omnipotentem in lætitia, & exultatione tribuat, quæ ab Angelis auxiliarijs comitantibus constipatæ deducuntur. Tantundem desiderabilis accedit, &

κόσμῳ χρυσῷ. Ἔπειτα τί δὴ πάλιν καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦ Ψαλμοῦ μετὰ τὸ, τὸν ἄνθρωπον ἐκ δεξιῶν ἐνθρονισθῆναι τοῦ παντοκράτορος, ὃν ἀνείληφεν ὁ Λόγος, τὸ πνεῦμα παραδίδωσι, νῦν σκεπτέον. Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι, φησὶν, ὀπίσω αὐτῆς. αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀπενεχθήσονταί σοι. ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ ἀγαλλιάσει. ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. Πάνυ περιφανῶς ἐνθάδε λοιπὸν ἔοικεν ἐγκωμιάζειν τὸ Πνεῦμα τὴν ἁγνείαν μετὰ τὴν νύμφην, ὡς ἀποδεδώκαμεν. Τοῦ Κυρίου δευτέρας προσνέμοντος τῷ παντοκράτορι, ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ εὐφροσύνῃ τὰς παρθένους ἐπαγαλλομένας, ὑπ' Ἀγγέλων δορυφορουμένας τε, καὶ παραπεμπομένας. Τοσοῦτον ἱμέρασίν τι τὸ τῆς

opta-

a Psal. 44. 15.

παρθενίας ἐστὶν, καὶ ἐπιπόθητον κλέος. ὥστε ὀπίσω τῆς βασιλίσσης, ἣν ἀνήγαγεν ὁ Κύριος ἀναμάρτητον ἀποτορνεύσας τῷ πνεύματι, τὸν χορὸν τῶν παρθένων, καὶ τὸ τάγμα προσκομίζεσθαι, τὰ δευτερεῖα τῆς νύμφης κεκληρωμένην. Ταῦτά σοι καὶ παρ' ἡμῶν, ὦ Ἀρετὴ, τὰ γυμνάσματα τῶν λόγων ὑπὲρ ἁγνείας ἐστηλιτεύσθω. Εἰπούσης δὲ ταῦτα τῆς Προκίλλης, ἐμὸς ὁ κλῆρος, ἡ Θέκλα ἔφη, μετὰ ταύτην ἐφεξῆς ἀγωνίζεσθαι. καὶ χαίρω ξυνέμπορον ἔχουσα κἀγὼ τὴν σοφίαν τῶν λόγων, αἰσθανομένη κιθάρας δίκην ἔσωθεν ἁρμοζομένην με, καὶ παρασκευάζουσαν εἰς τὸ, μεμελετημένως εἰπεῖν, καὶ εὐσχημόνως. ΑΡΕΤΗ. Ἥκεισα, ὦ Θέκλα, τὴν

optatissima est Virginitatis gloria, vt post Reginam, quam Dominus adduxit, ab omni peccato immunem spiritu conseruatam, & expolitam, cœtus virginum & cohors, vna excepta sponsa, secundas partes adipiscatur. Hæc tibi, o Virtus, a nobis etiam sermonum exercitamenta pro Castimonia veluti in columna sculpta sint. Cum tacuisset Procilla, Meæ sunt partes, Thecla subnexuit, post hanc, ne ordo interturbetur, certamen dicendi subire. Et gaudeo, cum vna mecum comitem habeam sermonum sapientiam, & iam eam persentiscam in præcordijs citharæ instar me accommodantem, vt meditate, &, vti par est, sermonem instituam. VIRTVS. Accessit mihi, o Thecla,

cla, gratissimum studium tuum, atque alacritas, & quam firmissime teneo, te verba propositam materiam exæquantia, pro facultate, qua prædita es, facturam. Nam & doctrinarum omnium humaniorũ disciplina, & eruditione nemini cedis. De Euangelica vero, ac diuina, cum a Paulo fueris instructa, non habeo equidem quod dicam.

προθυμίαν εἰσεδεξάμην, καὶ πιστεύω εἰς δύναμιν πρέποντας ἀποδοῦναι σέ μοι τοὺς λόγους. φιλοσοφίας τε γὰρ τῆς ἐγκυκλίου, καὶ παιδείας οὐδενὸς ὑστερήσεις. τῆς Εὐαγγελικῆς τε αὖ, καὶ θείας, τί χρὴ καὶ λέγειν, παρὰ Παύλῳ σεσοφισμένην;

THECLA.

Exordiamur igitur sermonem, ab ipsa compellatione sumentes initium: Quã ob causam excelsissimũ hoc ac beatissimum facinus sibi Virginitatis nomen vendicet, & quale sit, & qua facultate polleat, & quos tandem fructus producat. Nanque viden-

ΘΕΚΛΑ.

Οὐκοῦν λέγωμεν δή, πρῶτον αὐτόθεν ἀπ' ἀρχῆς ἀπαρξάμεναι, τῆς ἐπωνυμίας, δι' ἣν αἰτίαν ἐκλήθη παρθενία, τοῦτο τὸ κορυφαιότατον, καὶ μακάριον ἐπιτήδευμα, οἷόντε ὂν τυγχάνει, καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, καὶ εἰς ὕστερον ὁποίους καρποὺς ἀποτελεῖ. κινδυνεύουσι γὰρ ὀλίγου ξύμπαντες αὐτὴν ἠγνοη-

tur

κέναι, καὶ μυρίων διαφέρουσαν τῶν ἄλλων τῆς Ἀρετῆς πλεονεκτημάτων, ὁπόσα εἰς κάθαρσιν, καὶ κόσμον διαπονούμεθα ψυχῆς. Παρθεία γὰρ ἡ παρθενία κατὰ μίαν ὑπαλλαγὴν καλεῖται στοιχείου, ὡς δὴ μόνη τὸν ἔχοντα, καὶ τετελεσμένον αὐτῆς τὰς ἀφθόρους τελετὰς Θεῷ παρεικάζουσα, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν ἀδύνατον εὑρεῖν, ἡδονῆς καὶ λύπης ἀπῳκισμένον, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς καταρρδόμενον ἀληθῶς, αὔξεταί τε καὶ κουφίζεται πτέρωμα τῶν αἰθεροπόνων ἐξίπτασθαι καθ' ἡμέραν ἐθιζόμενον σπουδασμάτων. Ἐπειδὴ γὰρ πανήγυριν τὸν βίον ἡμῶν εἶναι σοφῶν παῖδες εἰρήκασιν, ἡμᾶς δὲ τὸ δρᾶμα τῆς ἀληθείας τὴν δικαιοσύνην ἥκειν ὡς εἰς

tur hac fere ab omnibus ignorari. Est siquidem innumeris alijs, quæ ex virtute sunt, recte ad expurgationem & cultum animæ a nobis excogitatis multo superius. παρθεία Dei vicinitas, *vel* Dei proximitas *una elementi eiectione* παρθενία Virginitas *nominatur, tanquam quæ sola, sui possessorem, & incorruptis sui sacris initiatum Deo assimilet, quo præstantius bonum inuenire non poteris, a lætitia & mœrore longe dissitum, & quo alæ animæ irroratæ accrescunt, & singulis diebus assuescentes subleuantur, & ab humanis studijs sese eximentes altius euolant. Cum vero publicam celebritatem esse vitam nostram sapientia onusta pectora tradiderint: & nos veritatis actionem, iusti-*

iustitiam nempe veluti in Theatro ostentare procedamus, dum in arte æmuli sese opponunt, nobiscum concertantes Diabolus ac Dæmones, opus est, supra erectis oculis & volatu celeri in sublimia ferri, necnon suauis eorum vocis illicessonos, figurasq; parte sui extima castimoniæ imagine venenatas effugere, potius quam Sirenas Homericas. Multi quippe ex ijs, qui in hanc vitam veniunt, erroris voluptatibus deliniti, alas amittunt, debilitatis laxatisq; viribus, quibus castitatis alarum natura confirmatur sustollens quæ infra circa corporum repunt corruptionem. Hinc, o Virtus, ἀρετὴ, *siue quod te ipsam, siue quod animas subleues,*

θέατρον ἐπιδειξομένους, ἀντιτεχνούντων ἡμῖν, καὶ ἀνταγωνιζομένων τοῦ Διαβόλου, καὶ τῶν Δαιμόνων, ἀνανεύοντας ἄνω δεῖ, καὶ ἀναπταμένους, μετεωρίζεσθαι, καὶ φεύγειν τὰ θέλγητρα τῆς καλλιφωνίας αὐτῶν, καὶ τὰ σχήματα ἔξωθεν, φαντασίᾳ σωφροσύνης ἐπικεχρωσμένα, ἢ τὰς Σειρῆνας μᾶλλον τὰς Ὁμηρικάς. κηλούμενοι γὰρ ταῖς ἡδοναῖς τῆς πλάνης, πτερορρυοῦσι, καὶ βαρύνονται πολλοὶ τῶν εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἥκοντες βίον, χαυνωθέντων αὐτοῖς, καὶ χαλασθέντων τῶν τόνων, καθ' οὓς ἡ τῶν πτερῶν τῆς σωφροσύνης συγκρατεῖται φύσις, κουφίζουσα τὰ κάτω νεύοντα περὶ τὴν φθορὰν τῶν σωμάτων. Ὅθεν, ὦ Ἀρετὴ, εἴτε δι' ἑαυτὴν, εἴτε διὰ τὸ αἴρειν, καὶ μετεωρίζειν πρὸς οὐρανὸν τὰς ψυχὰς, ταύτην ἔσχηκας τὴν ἐπωνυμίαν; ἐπεὶ λελέκτα-

τῶν ἀεὶ βαίνουσα φρενῶν, ἴθι μοι συναντιληψομένη τοῦ λόγου, ὃν αὐτὴ προσέταξας εἰπεῖν. Οἱ γὰρ πτερορρυήσαντες καὶ πεσόντες εἰς τὰς ἡδονὰς, οὐ πρότερον λήγουσι λύπης καὶ πόνων, ἕως ἂν τῇ τοῦ πάθους ἐπιθυμίᾳ τὴν ἀνάγκην ἐκπληρῶντες τῆς ἀκρασίας, ἀμύητοι, καὶ ἀτελεῖς τοῦ τῆς ἀληθείας ὑπομένωσι δράματος, ἀντὶ τῆς μετ' αἰδοῦς, καὶ σωφροσύνης παιδοποιήσεως, ἀγρίαις ἐρώτων λυσσήσαντες ἡδοναῖς. αἱ δὲ εὔπτεροι καὶ κοῦφαι εἰς τὸν ὑπερκόσμιον τόπον ὑπερκύψασαι τοῦ βίου, καὶ ἰδοῦσαι μακρόθεν, ἃ μὴ ἕτερος ἀνθρώπων ἐθεάσατο, ἄντικρυς λειμῶνας αὐτοὺς τῆς ἀφθαρσίας ἀμήχανα κάλλη, καὶ ἄνθη φέροντας, καὶ πεπλη-

atque extollas ad cœlũ nomen consecuta, & super candidissimis mentibus continuo gradiens, age sis adiutrix nostri sermonis, quem habere tu præcipis. Qui enim alis deperditis in voluptates concidunt, non prius mœrori ac laboribus finem imponunt, quam turbationis impulsu intemperantiæ vim explentes, neque initiati, neque perfecti in veritatis repræsentatione, constiterunt, pro liberorum cum verecundia & castimonia procreatione, efferatis amorum voluptatibus furiati. Quæ vero alis bene valent, leues in supramundana vitæ loca emergentes, & a nemine alio vnquam conspecta aspicientes, prata ipsa incorruptibilitatis, decora prorsus inæstimabilia, & flores, quibus continuo one-

onerantur, fundentia, semper in ijs sunt, spectacula illa mente recolentes, propterea que in ea, quæ hic bona reputantur, diuitias, gloriam & nuptias, non declinantes, nihil eorū alicuius esse momenti existimant, Quinimo, si quis bestijs, vel igni corpora tradere proposuerit, & tormentis vexare, promtæ sint, propter dictorum desiderium & eorumdem admirationem pœnas negligere, vt videantur etiam cum in mundo sunt in mundo non esse, sed mente, & desiderij inflammatione, inter cœtum cœlestium ciuium, subsistere. Neque enim possunt Virginitatis alæ, si earum natura spectetur, in terram degrauari,

ἐφωμιλήκεις ἀεὶ πρὸς αὐτοῖς εἰσὶν αἱ ἀπολοῦσαι τὰ ἐκεῖ θεάματα, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ῥέπουσαι πρὸς τὰ ἐνταῦθα νομιζόμενα καλὰ, πλοῦτον, καὶ δόξαν, καὶ γάμους, οὐδέν τι ἐκείνων περὶ πλείονος ποιοῦνται. ὥστε εἴ τις αὐ τοῖς θηρίοις, ἢ πυρὶ τὰ σώματα βούλοιτο παραδιδόναι, καὶ τιμωρεῖσθαι, ἑτοίμως ἔχουσι τῶν ἀλγηδόνων ἀφροντιστεῖν, διὰ τὸν ἐκείνων πόθον, καὶ τὴν ἐκείνων ἔκπληξιν. ὥστε δοκεῖν αὐτὰς, καὶ ἐν κόσμῳ οὔσας, μὴ εἶναι ἐν κόσμῳ, ἀλλὰ τῷ φρονήματι καὶ τῇ ὁρμῇ τῆς ἐπιθυμίας, εἰς τὴν ἄγυριν ἤδη τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τυγχάνειν. οὐ γὰρ θέμις ἐπὶ γῆς βρίθειν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τοῦ τῆς παρθενίας πτερά, ἀλλ᾽ ἄνω φέρειν εἰς καθαρὸν αἰθέρα, καὶ τὸν τῶν

cum semper sursum in purum aërem, & Angelis

Α'γγέλων γείτνια βίον. Ο'θεν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων μετὰ τὴν ἀνάκλησιν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν αἱ ὀρθῶς, καὶ πιστῶς παρθενεύουσαι τῷ Χριστῷ τὰ νικητήρια φέρονται τῶν ἄθλων, τοῖς τῆς ἀφθαρσίας ἄνθεσι στεφθεῖσαι παρ' ἑαυτοῦ. ἅμα γὰρ τῷ καταλεῖψαι τὸν κόσμον τὰς ψυχὰς, λόγος ταῖς παρθένοις ὑπαντῶντας Α'γγέλους μετὰ πολλῆς εὐφημίας εἰς τοὺς προειρημένους παραπέμπειν λειμῶνας αὐτὰς, εἰς οὓς καὶ πρόσθεν ἐλθεῖν ἐπόθουν μακρόθεν αὐτοὺς φαντασιωθεῖσαι τότε, ὁπότε ἔτι ἐπεδήμουν τοῖς σώμασιν, ἰνδαλλόντα τὰ θεῖα. Ε'νταῦθα οὖν δὴ ἐλθούσας, θεάσασθαι θαυμαστά τινα, καὶ ἐκλάμποντα, καὶ μακάρια κάλλη, καὶ ὁποῖα ἐξειπεῖν εἰς ἀνθρώπους δυσχερές. εἶναι γὰρ αὐτὴν δικαιοσύ-

gelis vitam vicinam agantur. Hinc & ante alias post vocationem, & ex hac vita exitum, fideles Christo Virginitatis conseruatrices, ab eodem incorruptibilitatis floribus redimitæ victoriæ præmia referunt: simul enim atque mundum animæ deseruerint, dicitur, Virginibus Angelos obuiam factos non sine laudum ingenti præconio in prædicta prata deducere, in quæ antea peruenire appetebant, procul illa imaginatione complexa, tum cum adhuc in corporibus degentes, res diuinas sibi repræsentabant. Eo itaque vbi peruenerint, admirabilia quædam & splendida, & beata decora, & quæ hominibus verbo exprimere per quam difficile est, intueri. Esse enim

enim ibidem loci ipsam iustitiam, & ipsam prudentiam, & ipsam dilectionem, & veritatem, & castitatem, & reliqua omnia similiter, præclarissimos sapientiæ flores, & plãtas, quorum nos hic umbras tantum modo imaginatione confictas somniantes, ex humanis actionibus consistere opinamur, quod nullũ sit eorum hic simulacrum clarum, sed figuræ solum obscuræ & species, quas etiam sæpius subobscure nos effingentes intelligimus. Nemo enim unquam aut iustitiæ, aut prudentiæ, aut pacis, magnitudinem aut figurã, aut pulchitudinem oculis usurpauit. ibi autẽ in ipsa veritate, utut sunt, integra conspiciuntur, & aperta. Nanque est arbor quædam ipsius castimoniæ, est

νην, καὶ αὐτὴν σωφροσύνην, ἀγάπην αὐτὴν ἐκεῖ, καὶ ἀλήθειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως ἐπιφανῆ τῆς σοφίας ἄνθη, καὶ φυτὰ, ὧν ἡμεῖς ἐνθάδε σκιὰς μόνας φαντασματώδεις ὀνειρώσσοντες, ἀπὸ τῶν πράξεων ἡγούμεθα τῶν ἀνθρωπίνων συνίστασθαι, ὅτι μὴ ἔστιν αὐτῶν δεῦρο μηδὲν εἴδωλον καταφανὲς, ἀλλ' ἀπεικονίσματα μόνον ἀειδῆ, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ σκοτεινῶς πολλάκις ἀπεικάζοντες αἰσθανόμεθα. Οὐ γὰρ ἄν πώποτε δικαιοσύνης αὐτῆς, ἢ συνέσεως, ἢ εἰρήνης ὀφθαλμοῖς ἐθεάσατό τις, ἢ σχῆμα, ἢ κάλλος. ἐκεῖ δὲ ἐν τῷ ὄντι ὡς εἰσὶν ὁλοτελῆ βλέποντες, καὶ σαφῆ. ἔστι γὰρ δένδρον τι, σωφροσύνης αὐτῆς, ἔστι ἀγάπης, ἔστι

dile-

ἀληθείας, ἔστι δικαιοσύνης ὥσπερ καὶ τὴν ἐνθάδε τὰ φυτὰ καρπῶν, οἷον σαφυλῆς, ἢ ῥόας, ἢ μήλων. οὕτω δὴ κἀκείνων βλέπεσθαι μὲν, καὶ ἐσθίεσθαι τοὺς καρποὺς, οὐ μὴν ἀπόλλυσθαι, καὶ φθίνειν, ἀλλ' εἰς ἀθανασίαν αὔξειν, καὶ θειότητα, καὶ τοὺς δρεπομένους καθὼς κἀκεῖνος, ἐξ οὗ πάντες ἐσμὲν, περὶ τοῦ παραπεσεῖν καὶ πηρωθῆναι τὰς ὄψεις, ἐν τῷ παραδείσῳ τυγχάνων ἀπεκαρποῦτο, τοῦ Θεοῦ θεμιστεύοντος, τὸν ἄνθρωπον τὸν τῆς σοφίας ἐργάτην τεθῆναι καὶ φύλακα φυτῶν. τοιούτους γὰρ ἦν καρποὺς πεπιστευμένος γεωργεῖν καὶ ὁ πρῶτος Ἀδάμ. Καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲ ταῦτα τυγχάνειν ἰδικῶς ἔν τινι τόπῳ, καὶ ἀφεστῶτι μεγάλην ἀπόστασιν τῆς

dilectionis, est veritatis, est iustitiæ, & quẽadmodum hic plantæ & fructus enascuntur, veluti vuæ, granati, malorum, pari modo & illarum conspiciuntur quidem, atque eduntur fructus, sed non intermorientes, neque contabescentes, sed in immortalitatem, & diuinitatem augescentes, qui tamen decerpantur. quemadmodum & ille, ex quo omnes originem ducimus, antequam delapsus, oculis læderetur, in Paradiso immorans colligebat, Deo legem ferente, hominem sapientiæ operatorem, & plantarum custodem constitui. Similium enim fructuum cultus primo Adamo concreditus fuerat. Hæc enimvero & Ieremias quodam in loco, & quamlongissime ab hoc nostro terrarum

orbe dissito proprie existere nouit, vbi, qui a sempiternis bonis deciderunt commiserans, effatur; [a] Discite vbi sit prudentia; ubi sit robur, vbi sit intellectus, vt sciatis simul, vbi sit longiturnitas vitæ, & victus, vbi sit lumen oculorum, & pax. Quis inuenit locum eius? & quis intrauit in Thesauros eius? *In harum itaq; Thesauros introgressæ Virgines, virtutes demetere dicuntur compositis luminibus, ijsq; multis irroratæ quæ illis fontis instar Deus eructat, & seculum illud inextinctis luminibus collustrat. ipsæ vero concinne Deum venerantes, choreas ducunt. Nanque circa eas aër purissimus, & non in sole obequitans*

καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης οἶδεν, ἔνθα τοὺς ἐξολισθήσαντας τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κατοικτίζων λέγει· Μάθετε, ποῦ ἐστι φρόνησις, ποῦ ἐστιν ἰσχὺς, ἡ σύνεσις, τοῦ γνῶναι ἅμα· ποῦ ἐστὶ μακροβίωσις, καὶ ζωή· ποῦ ἐστὶ φῶς ὀφθαλμῶν, καὶ εἰρήνη. τίς εὗρε τὸν τόπον αὐτῆς; καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς; Τούτων οὖν διελθούσας εἰς τοὺς θησαυροὺς ἀποκαρποῦσθαι λόγος τὸ τῶν ἀρετῶν τὰς παρθένους εὐτάκτοις φωσὶ, καὶ πολλοῖς καταρδομένας, ἃ δίκην πηγῆς αὐταῖς ὁ Θεὸς ἀνερεύγεται, καταλάμπων ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα φωσὶν ἀδύτοις. αἱ δὲ χορεύουσιν ἐμμελῶς γεραίρουσαι τὸν Θεόν. περιέχεται γὰρ αὐταῖς ἀὴρ καθαρὸς, καὶ μὴ καθαπτομένο-

a Baruch 3. 4.

μέγεθος ἡλίῳ. Νῦν οὖν, ὦ Παρθένοι, σωφροσύνης ἀχραντοι θυγατέρες ὑπὲρ ζωῆς ἡμῖν ἀφθόνου, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἡ σπουδή. εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν τῆς ἁγνείας καὶ ὑμεῖς προθύμως τῶν πρὸ ὑμῶν συμφρονήσαντες, ὀλίγα φροντίσασθαι τοῦ βίου. οὐ γὰρ μικρὸν εἰς ῥαστώνην ἀφθαρσία, καὶ ἁγνεία, ἄνω φέρουσα, καὶ πρὸς ὕψος αἴρουσα, καὶ τὸ κάθυγρον ἀναξηραίνουσα, καὶ πηλῶδες βάρος, ὁλκῇ μείζονι· μηδὲ βριθέτω τῆς ἀκοῆς ὁ ῥύπος ῥέπων εἰς τὴν γῆν. μὴ δὲ μαρανοσμείτω λύπη τὴν χαρὰν, ἐκτήκουσα τὰς ἐπὶ τοῖς κρείττοσιν ἐλπίδας. ἀλλὰ ἀψύχως ἀποσείεσθε τὰς ἐπισυμβαινούσας ὑμῖν συμφορὰς, μὴ θολοῦσαι γόοις

tans diffunditur. Nunc ergo, o Virgines, castimoniæ immaculatæ filiæ, cum vobis pro vita larga atque opipara & cœlorum regno studium & contentio est, in eandem castitatis gloriam vos quoque contendentes peruenire cum ijs, quæ ante vos hoc idem agitarunt concorditer, vitam hance parum accurate. Neque enim ad statum rebus secundis florentẽ consequendum incorruptibilitas & castitas, sursum carnem extollens, & humiditatem ipsius exiccans, & grauitatem luteam tractu maiori moderans, parum conducit. Ne sordes aurium in terram nutantes depriment: neque lætitiam mœror, conatus in meliora tendentes tabescere faciens inuertat: verum fortiter incidentes vobis calamitates, eiulatibus

mentem haud turbantes excutite. Fides nanque locis in omnibus proculdubio præponderet, lumenque illius, quæ ad partus improbi hostis spectra immeant, disijciat. Sicuti enim, cum luna suo lumine clara cælum splendore repleuerit, serenusque vniuersus aër ariserit, repente nubes ex occasus plaga aliqua irrumpentes nigræ, parum ad tempus lumen illius obtenebrant, non tamen prorsus adimunt, ab impetu ventorum illico disiectæ; pari modo & vos in mundo, castitate prælucidæ Virgines vexationibus ac laboribus diuexatæ, ne animum despondeatis, neque spem abijciatis. Flatu siquidem nebulæ aduersarij dissoluuntur, si vti mater vestra, quæ generat masculum *vir-*

τὸν λογισμόν. Νικᾷ γὰρ ἡ πίστις πάντη, καὶ ἀπωθείσθω φῶς τὸ αὐτῆς, τὰ φαινόμενα τοῦ πονηροῦ περὶ τὴν καρδίαν φάσματα. Ὥσπερ γὰρ ὁπόταν ἡ σελήνη τὸν οὐρανὸν αἴγλης ἐκλάμψασα πληρώσῃ, καὶ πᾶς ὁ ἀὴρ αἴθριος γένηται, ἄφνω δὲ νεφέλαι ποθὲν ἐκ δυσμῶν ὑποδραμοῦσαι βάσκανοι πρὸς ὀλίγον τὸ φῶς αὐτῆς ἐπισκιάζουσιν, οὐ μὴν ἀφαιροῦνται, ἅτε εὐθέως τῇ ῥύμῃ τοῦ πνεύματος ἐξωθούμεναι. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμπουσαι τὴν ἁγνείαν ὑπὸ θλίψεων ὀχληθεῖσαι, καὶ πόνων, ὦ Παρθένοι, μὴ ὀκλάσατε πρὸς τὰς ἐλπίδας. ἐξωθοῦνται γὰρ τῷ πνεύματι τὰ ἐκ τοῦ πονηροῦ νέφη. ἐὰν ὥσπερ ἡ μήτηρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς ἡ γεννῶ-

σα τὴν ἄρσενα παρθένον ἐν τῷ οὐρανῷ, μὴ δειλιάσητε λοχῶντα, καὶ ἐφεδρεύοντα τὸν ὄφιν, περὶ ἧς ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς ἀμηγέπη διεξελεύσομαι διηλοῦσα· καιρὸς γὰρ τὰ νῦν. Καὶ ὤφθη μέγα σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Ἰωάννης ἐξηγούμενος λέγει, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον. καὶ ἡ σελήνη ὑπὸ κάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δεκαδύο. καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα, καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων πυῤῥὸς, μέγας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ

virginem in cælo, vos quoque serpentem insidijs locatum, & in vestram calamitatem oculatum atque solicitum non timueritis. De quo nunc ego, vtcunque sermonem habens, edisseram. Nanque id iam tempus exposcit. [a] Et apparuit signum magnum in cœlo, *Ioannes reuelationem suam enarrans dicit*, Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius. & in capite eius corona stellarum duodecim. & in vtero habens, clamat parturiens, & cruciabatur, vt pareret. Et visum est aliud signum in cœlo, & ecce Draco magnus, rufus, habens capita septem & cornua decem, & in capitibus eius diademata

 sep-

a *Apoc.* 12. 1.

ſeptem; & cauda eius trahit tertiam partem ſtellarum; & miſit eas in terram. Et Draco ſtabat ante mulierem quæ erat paritura, vt, cum peperiſſet, filium eius deuoraret. Et peperit filium maſculum, qui recturus eſt omnes gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius ad Deum, & ad thronũ eius. Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habet locum paratum a Deo, vt ibi paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. *Et quæ de muliere, & Dracone commemorantur, compendio expoſita finem habent. De eorum vero reſolutione aliquid inuenire, & alijs tradere, hoc vero vires noſtras exuperat. Audendum nihilominus eſt mihi, fidem adhibenti*

τρίτον τῶν ἀστέρων, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. Καὶ τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς γυναικὸς ἱστορούμενα, καὶ τοῦ δράκοντος ὡς ἐν ἐπιτομῇ τέλος ἔχει. περὶ δὲ τοῦ τὴν ἐπίλυσιν αὐτῶν αἱρεῖσθαι, καὶ εἰπεῖν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. ὅμως τολμητέον, πιστεύσαντας τῷ κελεύ-

illi

ζαὐτὶ, τὰς γραφὰς ἐρευ-
νᾷν. Εἰ οὖν καὶ σφῶιν τὰ
λεγόμενα συνδοκεῖ, χα-
λεπὸν οὐδὲν ἤδη στέλλεσθαι.
πάντως γὰρ καὶ συγγνώσε-
σθε πρὸς τὴν ἀκρίβειαν
τῆς γραφῆς, ἐὰν μὴ δυ-
νηθῶ διαρκέσαι. Ἡ ὀφ-
θεῖσα περιβεβλημένη τὸν
ἥλιον ἐν τῷ οὐρανῷ γυνὴ,
καὶ στέφανον ἐξ ἀστέρων
περικειμένη δώδεκα, ἧς
τὴν ἕδραν εἶχεν ἡ σελήνη
πρὸς τοῖς ποσὶν, καὶ ὠδί-
νουσα, καὶ βασανιζομένη
τεκεῖν, αὕτη ἐστὶ κατὰ τὸν
ἀκριβῆ λόγον ἡ μήτηρ
ἡμῶν, ὦ Παρθένοι, δύ-
ναμίς τις οὖσα καθ᾽ ἑ-
αυτὴν ἑτέρα τῶν τέκνων.
ἣν ὅτε μὲν Ἱερουσαλὴμ
οἱ Προφῆται κατὰ σύνοψιν
τῶν ἐπιφερομένων, ὅτε δὲ
νύμφην, ὅτε δὲ Σιὼν ὄρος,
ὅτε δὲ ναὸν καὶ σκηνὴν τοῦ
Θεοῦ κεκλήκασιν. ἡ γὰρ

illi, qui imperauit, [a] scripturas scrutari. *Itaque si vos etiam dicta approbatis, haud perdifficile fuerit rem aggredi. Dabitis enim prorsus veniam, si non exquisitam scripturæ intelligentiam pertigero. Quæ visa est sole amicta in cælo mulier, & corona stellarum duodecim redimita, cuius ad pedes luna sibi sedem locauerat, & parturiens, & cruciians sese, vt pareret, est, si exquisita rei ratio attendenda est, nostra mater, o Virgines, per se ipsam facultas quædam a liberis diuersa: & quam nunc quidem Ierusalem Prophetæ, vt ex ijs, quæ adueniunt, coniectant, nunc sponsam, nunc montem Sion, quandoque etiam templum, & tabernaculum Dei nuncuparunt. Facultas*

a Ioann. 5. 39.

cultas enim ad illuminationem gestiens apud Prophetam, [a] Illuminare, illuminare, *clamante ad ipsam Spiritu*, Ierusalem. Venit enim lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Ecce tenebræ operient terrã, & caligo populos: super te autem apparebit Dominus, & gloria Domini super te videbitur: & ambulabunt Reges in lumine tuo, & gentes in splendore tuo. Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos. Venerunt omnes filij tui de longe & filiæ tuæ super humeros sustollentur, *Ecclesia est, cuius filij una omnes simul post resurrectionem undequaque ad ipsam accurrent, & qua excipiens lumen occa-*

περγεμωμένη φωτίζεσθαι δύναμις ἐν τῷ Προφήτῃ, Φωτίζου, φωτίζου, κεκραγότος αὐτῇ τοῦ πνεύματος Ἱερουσαλήμ. ἥκει γάρ σου τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν. ἰδοὺ καλύψει σκότος καὶ γνόφος γῆν, καλύψει ἐπὶ ἔθνη. ἐπὶ δέ σε φανήσεται Κύριος, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ὀφθήσεται, καὶ πορεύσονται βασιλεῖς ἐν τῷ φωτί σου, καὶ ἔθνη ἐν τῇ λαμπρότητί σου. Ἀνάβλεψον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου. ἥκασι πάντες οἱ υἱοί σου μακρόθεν, καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐπ᾽ ὤμων ἀρθήσονται. ἔστιν ἡ Ἐκκλησία, ἧς τὰ τέκνα πασσυδὶ ἥξει ἐν τῷ βαπτίσματι μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πάντοθεν πρὸς αὐτὴν καταθέοντα, δεχομέ-

a Esaie 60. 1.

ἡ τε τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον τὴν λαμπρότητα στολῆς σχήματι περιβεβλημένη τοῦ Λόγου, ἥδεται. Ποίῳ γὰρ ἄλλῳ τιμαλφεστέρῳ κόσμῳ τὴν βασίλισσαν ἔπρεπε κοσμηθῆναι, νυμφαγωγηθῆναι τῷ Κυρίῳ, φῶς ὡς ἱμάτιον λαβοῦσαν; διὸ αὐτὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνακληθῆναι. Ἴτε γὰρ ἀναβᾶσαι τῷ λόγῳ, θεάσασθε ὥσπερ τὰς πρὸς γάμον παρθένους, γυναῖκα μεγάλην, καθαρὸν καὶ ἄχραντον ὅλον, καὶ νόμιμον κάλλος, καὶ οὐδὲν ἐλαττούμενον τῆς λαμπρότητος τῶν φώτων, ἀποστίλβουσαν. καὶ αὐτὴν μὲν στολῆς αὐτὸ τὸ φῶς ἠμφιεσμένην, αὐτὴν δὲ τιμίων λίθων ἄστρασι φαιδροῖς τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένην. ὃ γὰρ ἡμῖν ἐσθὴς, τοῦτο ἐκείνῃ φῶς. ὃ δὲ ἡμῖν χρυσὸς, ἢ διαφανεῖς λίθοι, τοῦτο ἐκείνῃ τὰ

occasus nescium splendore, amictus forma, Verbi circumdata lætatur. Quo enim alio pretiosiori cultu Regina adornata, quam lumine veluti vestimento suscepto, Domino desponsanda erat? ideoque etiam a Patre accersita. Eia agite ratione ascendentes, conspicite veluti Virgines nubiles mulierem ingentem, pura atque immaculata, & legitima pulchritudine, quæ luminarium splendore inferior non est, prælucentem, & lumine ipso perinde atque veste amictam, stellis lucentibus quasi, gemmis & lapidibus pretiosis, capite redimitam. Quod enim nobis vestis, hoc illi lumen est, quod nobis aurum, & prælucidi lapides, hoc

hoc illi stellæ. Stellæ non quales in cœlestibus voluntantur, sed multo præstantiores & dilucidiores; vt hæ earum imagines esse & simulacra existimentur. Et super lunam gradientem. Lunam, vt opinor, figurate fidem eorum, qui lauacro corruptionem expurgant, innuens; quod illius lumen aquæ tepidæ similius sit, & omnis humida natura ex ea dependeat. Stat itaque supra fidem nostram, & anteceptã animo informationem secundum lunæ conspectum Ecclesia, donec aduenerit complementum gentium, parturiens, & animales in spirituales regenerans, ea ratione, qua & mater est. Quemadmodum enim mulier semen viri informe

ἄστρα. Ἄστρα δὲ οὐχ ὁποῖα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ κείμενα τόπῳ, ἀλλά τινα κρείττω, καὶ διαφεγγέστερα· ὥστε εἰκόνας ἐκείνων μᾶλλον νομίζεσθαι ταῦτα, καὶ ἀπεικονίσματα: βεβηκέναι τε ἐπὶ τῆς σελήνης. Σελήνην ὡς ἡγοῦμαι τροπικῶς τὴν πίστιν τῶν ἀποκαθαιρομένων τὴν φθορὰν τῷ λουτρῷ, λέγων, διὰ τὸ προσεοικέναι τὸ φῶς αὐτῆς μᾶλλον ὕδατι χλιαρῷ, καὶ πᾶσαν ἐξ αὐτῆς ἠρτῆσθαι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν. Ἐφέστηκεν οὖν ἐπὶ τῆς πίστεως, καὶ προσλήψεως ἡμῶν, ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν τῆς σελήνης σύνοψιν, μέχριπερ ἂν εἰσέλθῃ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν, ὠδίνουσα, καὶ ἀναγεννῶσα τοὺς ψυχικοὺς εἰς πνευματικούς· καθ' ὃν λόγον, καὶ μήτηρ ἐστίν. Ὥσπερ γὰρ σπορὰν ἀνδρὸς ἀμόρφωτον ὑποδεξαμένη γυνὴ προϊό-

δοις χρόνων ἄνθρωπον ὁλόκληρον ἀποκύει, Ταύτῃ δὴ καὶ τοὺς προσφεύγοντας τῷ λόγῳ, φήσειεν ἄν τις, συλλαβοῦσαν ἀεὶ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν καθ' ὁμοίωσιν ἰδέαν αὐτῆς, καὶ μόρφωσιν μορφοῦσαν τοῦ Χριστοῦ, περιόδοις χρόνων πολίτας τῶν μακαρίων ἐκείνων ἐργάζεσθαι. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ἐφεστάναι δεῖ τῷ λουτρῷ τοὺς λουομένους γεννῶσαν, Ταύτῃ καὶ σελήνη κέκληται τῷ τρόπῳ ἡ περὶ τὸ λουτρὸν αὐτῆς ἐνέργεια, ἐπειδὴ νέον σέλας ἀνανεαθέντες οἱ ἀναγεννώμενοι λάμπουσιν, ὅ ἐστι νέον φῶς, ὅθεν καὶ νεοφώτιστοι καλοῦνται παραφεραστικῶς τὸ πνευματικὴν αὐτοῖς πανσέληνον κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πάθους, καὶ τὴν ἀνάμνησιν νέαν ἀεὶ παραφαινούσης

excipiens, temporum circuitibus hominem suis partibus integrum generat, ita & confugientes ad Verbum, diceret quispiam, concipientem Ecclesiam, & quæ secundum similitudinem est, Christi, specie & forma effingentem, post varia annorum tempora ciues beatis illis seculis dare. Hinc necessario adstat lauacro, eos, qui lauantur, generans, & hac, ratione lunæ sibi nomen facultas illius circa lauacrum attribuit. Cum nouo lumine iuuenescentes qui regenerantur, splendent, ideoque νεοφώτιστοι, noue illuminati *nuncupantur, mutato verbo, cum illa spirituale ipsis plenilunium secundum passionis circuitum & recordationem nouum semper exhibeat, vsque*

dum splendor, & lumen diei illius magnæ perfectum exoriatur. Quod si quis, neque enim arduum fuerit palam effari, ægre ferens dictis obÿciat. Et quanam ratione hæc expositio a vobis, o Virgines, quasi ad mentem scripturæ facta esset, comprobatur, cum Apocalypsis masculum parere Ecclesiam decernat: vos autem ex ÿs, qui lauantur, dolores illius partus qui ad maturitatem deducuntur, cum lauantur, perfici intelligitis? Respondebimus. O tu, qui similia in contentionem reuocas. Nec tibi plane suppetit Christum esse eum, qui gignitur, ostendere; Multo enim antequam Apocalypsis conscriberetur, arcanum Verbi incarnationis completum fuerat; & Ioannes de præsentibus

ἕως ἂν ἡ αὐγὴ, καὶ τὸ φῶς, τὸ τέλειον ἀνατείλῃ τῆς μεγάλης ἡμέρας. Ἐὰν δέ τις, οὐδὲν γὰρ χαλεπὸν ἔτι διαῤῥήδην εἰπεῖν, ἀγανακτήσας φράσῃ πρὸς τὰ εἰρημένα. καὶ πῶς ὑμῖν ἡ ἐξήγησις, ὦ Παρθένοι, γίνεται κατὰ νοῦν τῆς γραφῆς. ὁπότε ἡ μὲν Ἀποκάλυψις ἄρρενα τὴν Ἐκκλησίαν διορίζεται γεννᾶν. ὑμεῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἀπολουομένων παρειλήφατε τὰς τελεσφορουμένας ὠδῖνας αὐτῆς πληροῦσθαι λουομένας; λέξωμεν. Ἀλλ', ὦ φιλαίτιε, ἀλλ' οὐδέν σοι πάρεστιν ἀποδεῖξαι τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι τὸν γεννώμενον. πάλαι γὰρ πρὸ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπεπλήρωτο τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. ὁ δὲ Ἰωάννης περὶ παρόντων, καὶ

μελλόντων θεσμῳδεῖ. ὁ δὲ Χριστὸς πάλαι κυηθεὶς οὐχ ἡρπάσθη, ὁπότε ἐτέχθη πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, φόβῳ τοῦ μὴ λυμήνασθαι αὐτὸν τὸν ὄφιν. ἀλλὰ τοῦτο ἐγεννήθη, καὶ κατῆλθεν αὐτὸς ἀπὸ τῶν θρόνων τοῦ πατρὸς, ἵνα τὸν δράκοντα χερσώσῃ, μείνας προστρέχοντα τῇ σαρκί. ὥστε ἀνάγκη ὁμολογεῖν δεῖ καὶ σὲ, τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι τὴν ὠδίνουσαν, καὶ γεννῶσαν τοὺς ἀπολυτρουμένους. ὥσπερ καὶ ἐν Ἡσαΐᾳ τὸ Πνεῦμα φησί. Πρὶν τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὸν πόνον τῶν ὠδίνων, ἐξέφυγε, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. Τίς ἤκουσε τοιοῦτον; καὶ τίς ἑώρακεν οὕτως, εἰ ὤδινεν ἡ γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. εἰ δὲ καὶ τέκοι ἔθνος εἰσάπαξ. ὅτι ὠ-

tibus atque futuris fundit oracula. & Christus, multo antea partu datus non est raptus, timore ne læderetur a serpente in ipso sui ortu ad Dei Thronum: sed propterea & genitus est, & a Throno paterno descendit, vt draconem carnem ad orientem aebellaret. Hinc necesse est, vt tu quoque fatearis, Ecclesiam esse, quæ parturit procreatque eos, qui liberantur, vt apud Isaiam Spiritus dicit,[a] Antequam paturiret, peperit, & antequam venirent partus dolores, aufugit, & peperit masculum. Quis audiuit tale? & quis vidit simile? Nunquid parturijt terra in vno die? aut parturiet gentem semel? Quia parturijt Sion,

&

a Isai. 66.7.

& peperit filios ſuos. *Quemnam effugit, niſi prorſus ipſum draconem, vt parturiret populum intellectualis Sion maſculum, qui ex affectionibus muliebribus, & diſſolutione ad vnitatem Domini peruenit, & ſtudio atque ſedulitate maſculus effectus eſt. Dicimus itaque rurſus initium ſumentes, donec ad finem ſeruata rerũ ſerie perueniamus, exponentes quæ dicta ſunt. Conſidera ergo, ſi tibi etiam videbitur, an recte probeque oratio terminetur. Ego enim* maſculum eam generare *de Eccleſia dictũ eſſe autumo: cum & notas, & typos, ipſam etiam virilitatem Ieſu perſecte conſequantur, qui illuminãtur, forma, quæ ſecundum Verbi ſi-*

δίνησε Σιών, καὶ ἔτεκε τὰ τέκνα αὐτῆς. τίνα ἐξέφυγεν, ἢ πάντως τὸν δράκοντα, ἵνα γεννήσῃ τὸν λαὸν ἡ νοητὴ Σιὼν τὸν ἄρσενα, τὸν τῶν γυναικείων παθῶν, καὶ τῆς ἐκλύσεως εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ Κυρίου καταντήσαντα, καὶ ἀπαρσενωθέντα τῇ σπουδῇ. Λέγωμεν οὖν πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπαναποδίσασαι, μέχριπερ ἂν καθεξῆς πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν ἐξηγούμεναι τὰ εἰρημένα. Σκόπει οὖν ἑαυτοῖς καὶ σοὶ δοκῇ πρὸς δεξιὰν ὁ λόγος πληρῶσθαι. ἐγὼ γὰρ τὸν ἄρσενα ταύτην γεννᾶν, εἰρῆσθαι νομίζω τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπειδὴ τοὺς χαρακτῆρας, καὶ τὴν ἐκτύπωσιν, καὶ τῆς ἀρρενωπίας εἰλικρινῶς τοῦ Ἰησοῦ προσλαμβάνουσιν οἱ φωτιζόμενοι, τῆς καθ' ὁμοίωσιν μορφῆς ἐν αὐτοῖς ἐκτυπουμένης τοῦ Λόγου, καὶ

mili-

ἐν αὐτοῖς γενομένης κατὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν, καὶ πίστιν, ὥστε ἐν ἑκάστῳ γεννᾶσθαι τὸν Χριστὸν νοητῶς. καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία σπαργᾷ καὶ ὠδίνει, μέχριπερ ἂν ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν μορφωθῇ γεννηθείς. ὅπως ἕκαστος τῶν Ἁγίων τῷ μετέχειν Χριστοῦ, Χριστὸς γεννηθῇ. καθ' ὃν λόγον καὶ ἔν τινι γραφῇ φέρεται, Μὴ ἅψησθε τῶν Χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς Προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. οἱονεὶ Χριστῶν γεγονότων κατὰ μετουσίαν τοῦ Πνεύματος εἰς Χριστὸν βεβαπτισμένων, συμβαλλούσης ἐνταῦθα τὴν ἐν τῷ Λόγῳ τράνωσιν αὐτῶν, καὶ μεταμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαιοῖ δὲ τοῦτο καὶ Παῦλος φανερῶς διδάσκων,

militudinem est in ijs impressa. & in ijsdem secundum exquisitam cognitionem, & fidem generata; ita vt in vnoquoque Christus intellectualiter generetur. propterea que Ecclesia feruet, turgetque, & parturit, quousque Christus in nobis generatus efformetur; & Sanctus quilibet, dum Christum participat, Christus generetur. quod in scriptura quoque denotatur, [a] Nolite tentare Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. *Quasi diceret, Christos factos esse, qui secundum communionem Spiritus in Christum baptizati sunt, cum in eorum perfectione atque transmutatione opem Ecclesia tulerit. Confirmat id quoque Paulus palam edocens, cum* ait

a Psalm. 105. 15.

εἰςῶς ἀπεφήνατο ἄτε ἀχρόνως συνόντα αὐτῷ ἔφη, καὶ οὐ γέγονας, ἐμφαίνων μήτε πρόσφατον αὐτὸν τετυχηκέναι τῆς υἱοθεσίας, μήτε αὖ προϋπάρξαντα, μετὰ ταῦτα τέλος ἐσχηκέναι. ἀλλὰ προγεννηθέντα καὶ ἔσεσθαι καὶ εἶναι τὸν αὐτόν. τὸ δὲ, Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ὅτι προόντα ἤδη πρὸ τῶν αἰώνων ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐβουλήθην, καὶ τῷ κόσμῳ γεννῆσαι, ὃ δή ἐστι, πρόσθεν ἀγνοούμενον γνωρίσαι. ἀμέλει τοῖς μηδέπω τῶν ἀνθρώπων συνῃσθημένοις τὴν πολυποίκιλον σοφίαν τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστὸς οὐδέπω γεγέννηται, ὅπερ ἐστὶν, οὐδέπω ἐγνώσθη, οὐδέπω πεφανέρωται, οὐδέπω ἐφάνη. Εἰ δὲ καὶ ἀθροίσαιτο καὶ ἤτοι τῆς χάριτος τὸ μυστή-

dum manifeſtatus eſt, Quodſi gratiæ arcanum

porro eſt, ſui filium eſſe indefinite declarauiſſe, tanquam qui expers temporis, vna cum eo eſt: & non factum eſſe, indicans, neque nunc recens eum in adoptionem filij veniſſe, neq; rurſus antea extitiſſe, poſtmodum finem habuiſſe, ſed antea genitum, & immutabilem eſſe: illud vero; Ego hodie genui te. *Cum antea ante ſecula eſſes in cœlis, volui mundo quoque te generare. quod eſt, qui eras ante incognitus, in cognitionem aliorum venire. Quandoquidem hominibus variam ac multiplicem Dei ſapientiam non agnoſcentibus, Chriſtus non dum genitus eſt, non dum nempe cognitus eſt, non non dum apparuit. conceperint, tum vero*

& ipsis conuersis, & credentibus, secundum cognitionem & prudentiam generatur. Quapropter non incongrue hinc Ecclesia masculũ verbum in ijs, qui expiantur, continuo efformare, & generare dicitur. Et hæc quidem de doloribus, & partu illius pro viribus nostris dicta sunto. De Dracone vero & alijs referenda sunt. Quare iterum conemur, o Virgines, magnitudine ænigmatũ scripturæ haud perterritæ, alio quoque modo exponere. Quod si quid inter exponendum difficile occurrerit, ego vos quasi per flumen traijciam. Draco ingens, rufus, multimodus, multifidus, septem capitibus eminens, cornigerus, trahens tertiam partem

ειον, τότε δὴ καὶ αὐτοῖς ὁπότε ἐπέστρεψαν, καὶ ἐπίστευσαν, κατὰ τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν σύνεσιν γεννᾶται. Διὸ καὶ προσηκόντως ἐντεῦθεν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἄρσενα λόγον ἐν τοῖς ἁγνιζομένοις ἀεὶ μορφοῦν λέγεται, καὶ γεννᾶν. Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν ὠδίνων αὐτῆς, εἰς δύναμιν εἴρηται, τὰ δὲ περὶ τοῦ δράκοντος, καὶ τῶν ἄλλων τῇδε μεταβλητέον. οὐκοῦν πειρώμεθα πάλιν ἄλλως γέ πως δηλοῦν, ὦ Παρθένοι, μηδὲν ἀποδειλιῶσαι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν αἰνιγμάτων τῆς γραφῆς. ἐὰν δέ τι δύσκολον ἐμπίπτῃ τοῖς λόγοις, ἐγὼ πάλιν ὑμᾶς ὥσπερ ποταμὸν διαβιβάσω. Ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ πυῤῥὸς, ὁ πολυσχιδὴς, ὁ ἑπτακέφαλος, ὁ κερασφόρος, ὁ σύρων τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ὃς ἕστηκεν ἐφεδρεύων, ἵνα τὸ τέκνον τῆς ὠδι-

stel·

κυούσης γυναικὸς καταφάγῃ ὁ Διάβολος οὗτός ἐστιν, ὁ ἐνεδρεύων, ὁ λοχῶν λυμήνασθαι τῶν φωτισθέντων τὸν χριστόληπτον νοῦν, καὶ τὴν ἐκτύπωσιν, καὶ τὴν γεράνωσιν τὴν ἐν αὐτοῖς ἀποτεχθεῖσαν τοῦ Λόγου, ἀλλ' ἀστοχεῖ, καὶ σφάλλεται τῆς ἄγρας, ἄνω πρὸς ὕψος ἁρπαζομένων τῶν ἀναγεννωμένων πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. ὃ δή ἐστιν ἄνω περὶ τὴν θείαν ἕδραν, καὶ τὴν ἀσκανδάλιστον ὑπόβασιν τῆς ἀληθείας αἴρεται τὸ φρόνημα τῶν ἀνακαινισθέντων, τὰ ἐκεῖ βλέπειν, καὶ τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι παιδαγωγούμενον, ἵνα μὴ ἀπατηθῇ πρὸς τοῦ δράκοντος βρίθοντος κάτω. οὐ γὰρ αὐτῷ θέμις τοὺς ἄνω νεύοντας, καὶ τοὺς ἄνω βλέποντας ἀφανίσαι. Οἱ δὲ ἀστέρες εἰσὶν, οὓς τῇ τῆς οὐ-

ſtellarum, inſidia, parans mulieri, vt fœtum parturientis deuoret, Diabolus eſt, qui in inſidijs locatus, mentem a Chriſto correptā illuminatorum, & impreſſionem, & imaginem Verbi in ijs ingenitam lædere ac deturpare contendit: ſed aberrat & venatione fruſtratur; cum regenerati ad ſublimia, & thronum Dei rapiantur: ſurſum nempe circa diuinam ſedem & abſq; offenſione veritatis baſim renouatorum mens erigatur, quæ ibi ſunt, & videre, & animo atque imaginatione conuoluere inſtructa, ne a dracone deorſum tendente decipiatur. Neq; enim facultas illi eſt, ſurſum ſuſpicientes, & intuentes perdere. Stellæ porro, quas ille caudæ

extremitate in vertice tactas in terram deturbat, Hæreseon sunt contorsiones. Stellæ nanque subobscuræ, & circa humilia sese volutantes Heterodoxorũ conciliabula nuncupanda sunt: Cum rerum cœlestium ipsi quoque periti esse, & in Christum credere, & sedem animæ in cœlis habere, & veluti lucis filij stellis prope accedere contendunt; verum draconis implicationibus dimoti conuelluntur, quod intra pietatis formas triangulas non constiterunt, dum de orthodoxa religione decessere. Hinc & tertia pars stellarum appellati sunt, veluti circa vnum Triadis numerum deerrantes: quandoque Patris, vt Sabellius, qui ipsum omnipotentem passionem

οὐρᾶς ἄκρῳ τῆς κορυφῆς ἐφαπτόμενος εἰς τὴν γῆν κατασπᾷ, τῶν αἱρέσεων αἱ συστροφαί. Ἀστέρας γὰρ ἀμυδροὺς, καὶ ταπεινοστρεφεῖς, τὰς ἐπισυνόδους εἶναι τῶν ἑτεροδόξων φραστέον. Ἐπειδὴ τῶν οὐρανίων ἐπιστήμονες εἶναι δὴ βούλονται καὶ αὐτοὶ, καὶ εἰς Χριστὸν πεπιστευκέναι, καὶ τὴν ἕδραν ἔχειν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ πλησιάζειν τοῖς ἄστροις ὡς φωτὸς τέκνα. ἀλλὰ κατασύρονται τοῦ δράκοντος ἐκσφαλθέντες ταῖς πλοκαῖς, ὅτι μὴ τῶν τριγώνων εἴσω τῆς εὐσεβείας ἔστησαν σχημάτων πταίσαντες αὐτῆς περὶ τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν. ὅθεν καὶ τρίτον τῶν ἀστέρων ἐκλήθησαν μέρος, οἷον περὶ ἕνα τὸν ἀριθμὸν τῆς Τριάδος διεσφαλμένοι. ὁ τὸ μὲν τὸ τοῦ πατρὸς ὡς Σαβέλλιος, αὐτὸν τὸν παν-

sub-

τὸ κρατοῦν λέξας πεποιῆσθαι. ὁτὲ δὲ τὸν τοῦ υἱοῦ ὡς Ἀρτεμᾶς, καὶ οἱ δοκήσει αὐτὸν ἀποφηνάμενοι πεφυκέναι. ὁτὲ δὲ περὶ τοῦ Πνεύματος ὡς Ἐβιωναῖοι, ἐξ ἰδίας κινήσεως τοὺς Προφήτας φιλονεικοῦντες λελαληκέναι. Μαρκίωνος γὰρ, καὶ Οὐαλεντίνου καὶ τὸν περὶ Ἐλκεσαῖον, καὶ τοὺς ἄλλους καλὸν μηδὲ μνημονεῦσαι. Ἡ δὲ γεννήσασα καὶ γεννῶσα τὸν ἀρρενωπὸν ἐν ταῖς καρδίαις τὸν τῶν πιστευσάντων λόγον, καὶ ἄχραντος, καὶ ἀβλαβὴς ὑπὸ θηρὸς τῆς ὀργῆς εἰς τὴν ἔρημον παραγενομένη, ἡ μήτηρ ἡμῶν ἐστιν, ὡς ὑποδεδώκαμεν, ἡ Ἐκκλησία. Ἡ δὲ ἔρημος εἰς ἣν ἐλθὼν ἐπέφερε τὰς χιλίας καὶ διακοσίας ἡμέρας καὶ ἑξήκοντα, ἡ κακῶν πλήρης ἀληθῶς, καὶ

subijsse pronunciauit: quandoque Filij, vti Artemas, & quicunq; alij, qui imaginatione eum tantummodo carnem assumpsisse asseuerarunt: quandoque Spiritus, vt Ebionæi, qui proprio instinctu Prophetas verba fecisse contendunt. Marcionis enim, & Valentini & Elcessæi comitum, aliorumque optimum fuerit nec memoriam quidem refricare. Quæ vero progenerauit atque progenerat masculum in cordibus ac fidele Verbum, & pura, & a belluæ furore immunis in deserta loca secedens, mater nostra est, vt interpretatæ sumus, Ecclesia. Solitudo autem, in quam sese contulit, per sexaginta & ducentos & millenos dies alta, malorum omnium vere plena,

infœcunda, sterilis, aditu difficilis atq; imperuia plerisq; est: sed Sanctis fructifera, prædiues pabulis, herbescente viriditate amœna, facile penetrabilis, sapientiæ affluens, & vitæ germinans. Hic ipse est virtutis pulcherrimus, pulchris arboribus constipatus, & suauis auræ aspiratione deliciosus ager, [a] vbi surrexit Auster, & perflauit Aquilo, & fluunt aromata, & omnia nectaris ambrosiæque roribus cumulatissime redundant, immortalis vitæ germinibus non senescentibus redimita. In quo nos immoramur nunc flores legentes, ac digitis illibatis nectentes Reginæ purpuream, & splendidissimam virginitatis coronam: Virtutis etenim fructibus sponsa Verbi adornatur. Mille

ἄγονος, καὶ στεῤῥὰ φθορεῦσι, καὶ δυσπρόσιτος, καὶ δύσβατος τοῖς πολλοῖς, εὔκαρπος δὲ, καὶ εὔβοτος, καὶ εὐθαλὴς, καὶ εὐεπίβατος Ἁγίοις, καὶ πληθύουσα σοφίας, καὶ βλαστάνουσα ζωὴν, τοῦτο ἐστι δὴ τῆς Ἀρετῆς τὸ κάλλιστον, καὶ καλλίδενδρον, καὶ καλλίπνουν χωρίον. Ἔνθα ἐξηγέρθη ὁ νότος, καὶ διέπνευσεν ὁ βοῤῥᾶς, καὶ ῥέουσι τὰ ἀρώματα, καὶ πάντα τῶν ἀμβροσίων πεπλήρωνται δρόσων, ἀθανάτου ζωῆς βλαστοῖς ἀμαράντοις κατεστεμμένα. εἰς ὃ ἐσμὲν ἡμεῖς ἀνθολογοῦσαι νῦν, καὶ πλέκουσαι τῇ βασιλίσσῃ τὸν ἁλουργῆ στέφανον, καὶ ἐκλαμπρον τῆς παρθενίας ἀθίκτοις δακτύλοις. Ἀρετῆς γὰρ κοσμεῖται καρποῖς ἡ νύμφη τοῦ Λόγου.

a Cantic. 4. 16.

au-

αἱ δὲ χίλιαι καὶ διακόσιαι ἡμέραι καὶ ἑξήκοντα, ἃς ἐνθάδε ἐσμὲν εἰς ἐπιδημίαν, ἡ περὶ τοῦ πατρός ἐστιν, ὦ Παρθένοι, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ πνεύματος κατ᾽ εὐθεῖαν ἀκριβὴς καὶ ἀρίστη σύνεσις, ᾗ γέγηθεν ἡ μήτηρ ἡμῶν αὐξανομένη, καὶ ἀγάλλεται τοῦτον τὸν χρόνον, μέχριπερ ἂν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν καινῶν αἰώνων εἰς τὴν ἄγυριν ἐλθοῦσα εἰς οὐρανοὺς, μηκέτι δι᾽ ἐπιστήμης κατασκέψηται τὸ ὄν, ἀλλὰ σαφῶς ἐποπτεύσῃ Χριστῷ συνεισβᾶσα. τὰ γὰρ χίλια ἐν ἑκατοντάσι δεκαπλασιασθέντα τέλειον ἀριθμὸν, καὶ πλήρη περιέχει. ὃ δὴ ἐστι σύμβολον αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δημιουργήσαντος καὶ ἐν ἑαυτῷ συγκρατοῦντος τὸ πᾶν. Τὰ δὲ διακόσια τῶν ἐκ δύο τελείων

autem & ducenti & ſexaginta dies, quibus in hoc mundo peregrinamur, de Patre eſt, o Virgines, & Filio, & Spiritu recta, exquiſita, atque optima intelligentia, qua mater noſtra accreſcēs gaudet, & hoc eodem tempore lætatur, quouſque ad nouorum ſeculorū conſtitutionem, vna cum reliqua cohorte in cœlum perueniens, non amplius id quod eſt, per ſcientiam meditabitur, ſed ſimul cum Chriſto ingreſſa palam aperteq; intuebitur. Mille ſiquidem decies centies multiplicatum, perfectum plenumque numerum continens, Patris ipſius ſymbolum eſt, qui ex ſe ipſo creauit, & in ſe ipſo vniuerſum comprehendit. Ducenta, quæ ex duobus perfectis

numeris connectuntur, Spiritus sancti symbolum sunt, quod ille Patris & Filij cognitionẽ alijs cõmunicat. Sexaginta decies sex cõplectentia Christi symbolũ, quod senarius numerus a monade progrediens ex proprijs membris componitur ita, vt in ipso neq; desit aliquid neque redundet. In propria siquidem membra resolutus completur, in sex nempe, & in æquales partes ex æqualibus membris diuisis, necessario eadem ex diuisis particulis iterum quantitate perficitur. Primum enim medio sui diuisus, ter facit: tum in tria, duo: demum in sex partitus, vnum constituit, & in semetipsum rursum completus refertur. Nam in bis tria, &

ἀριθμῶν συνεζευγμένον, ὃ δή ἐστι σύμβολον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὸ τῆς γνώσεώς ἐστι τοῦτο τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πατρὸς παρεκτικόν. Τὰ δὲ ἑξήκοντα τὸν ἓξ ἀριθμὸν ἐν δεκάπην ἓξ ἔχει, ὃ δὴ σύμβολόν ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδήπερ ὁ τῶν ἓξ ἀπὸ μονάδος προϊὼν ἀριθμὸς ἐπὶ τῶν ἰδίων συντίθεται μερῶν, ὥστε μήτε λείπειν ἐν αὐτῷ τι, μήτε πλεονάζειν. εἰς τὰ ἑαυτοῦ μέρη γὰρ ἀναλυόμενος συμπληροῦται, οἷον τὸν ἕξ, καὶ εἰς ἴσα μέρη ἐξ ἴσων τεμνομένων μερῶν, ἀνάγκη τὴν αὐτὴν ἐκ τῶν διαμερισθέντων τμημάτων πάλιν ποσότητα πληροῦται. Πρῶτον γὰρ μέρος κατὰ μέσον διαιρούμενος ποιεῖ τὸν τρία, εἶτα εἰς τρία διαιρούμενος μέρη ποιεῖ τὰ δύο, εἶτα εἰς ἓξ μερισθεὶς ποιεῖ τὸν ἕνα, καὶ συμπληροῦται πάλιν εἰς ἑ-

ter

αὐτόν. εἰς γὰρ δὶς τρία, καὶ τρεῖς δύο, καὶ ἑξάκις ἓν διαιρούμενος, συντεθειμένων τῶν δύο, καὶ τριῶν καὶ τοῦ ἑνὸς πάλιν ἀναπληροῖ τὸν ἕξ. τέλειον δὲ πᾶν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τὸ μήτε προσδεόμενον εἰς συμπλήρωσιν ἑτέρου, μήτε πλεονάζον ἑαυτοῦ πώποτε. τῶν δὲ ἄλλων ἀριθμῶν οἱ μὲν ὑπερτέλειοι εἰσὶν, ὡς ὁ δώδεκα, τὸ γὰρ ἴσον αὐτοῦ μέρος τὰ ἕξ, καὶ τὸ τρίτον τὰ τέσσαρα, καὶ τὸ τέταρτον τὰ τρία, καὶ τὸ ἕκτον τὰ δύο, καὶ τὸ δωδέκατον τὸ ἕν, εἰς ἃ δύναται μερίζεσθαι, συμπληρωθέντα, ὑπερβάλλουσι τὸν δώδεκα, οὐ τηρήσαντος ἑαυτὸν ἴσον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ὡς ὁ ἕξ. οἱ δὲ ὑποτέλειοι ὡς ὁ ὀκτὼ τὸ γὰρ ἥμισυ αὐτοῦ τὰ τέσσαρα, καὶ τὸ τέταρτον τὰ δύο, καὶ τὸ ὄγδοον τὸ ἓν εἰς ἃ τέμνεται μέρη συντεθέντα

ter duo, & sex vnum diuisus, in vnum coactis duobus, tribus, & vno iterum senarium explet. Perfectum autem esse necesse est, quidquid ad sui complementum, neque externo indiget, neque in suis superabundat. Aliorum autem numerorum quidam sunt ampliores, vt duodecim, cuius æqua pars, sex nempe, & tertia, quatuor & quarta, tria, & sexta duo, & duodecim vnum, in quæ subdiuidi potest, in vnum aggregata duodenarium superant, cum ille semetipsum suis partibus æquum non seruet, quemadmodum senarius: quidam angustiores, vt octo: nam ipsius dimidia pars, quatuor, & quarta, duo, & octaua, vnum, in quas diuiditur,

ditur, simul posita septenarium procreant, & monade illi opus est, vt sui complementum consequatur: non vti senarius, qui sibi per omnia concorditer congruit. Quapropter ad filium Dei refertur, qui a complemento Deitatis in mundum processit. [a] Exinanitus *enim* formam serui accipiens, *in propria rursus perfectione, & dignitate perfecte constitit. Ipse siquidem in seipso imminutus, & in proprijs partibus resolutus, ex sua paruitate & suis partibus in complementum rursus suum, & magnitudinem peruenit, & nunquam hac sua extenuatione aliquid de perfectione amisit: sed & vniuersi creatio ex hoc numero atque concentu vide-*

ποιεῖ τὸν ἑπτὰ, καὶ προσδεῖται μονάδος εἰς τὴν ἑαυτοῦ συμπλήρωσιν, οὐχ ὡς ὁ ἓξ παντοίως ἑαυτῷ σύμφωνος ὤν, διὸ καὶ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν υἱὸν αὐτὸ εἴληφε τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ πληρώματος τῆς θεότητος εἰς τὸν βίον ἐληλυθότος. κενωθεὶς γὰρ, καὶ τὴν μορφὴν τοῦ δούλου προσλαβὼν, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τελειότητα πάλιν ἀνεπληρώθη καὶ τὴν ἀξίαν. Αὐτὸς γὰρ ἐν αὐτῷ σμικρυνθεὶς, καὶ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσιν ἀναλυθεὶς, ἐκ τῆς ἑαυτοῦ σμικρότητος, καὶ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν εἰς τὴν συμπλήρωσιν πάλιν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος κατέστη, οὐδέποτε τοῦ τέλους ἐκμειωθείς. ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ κόσμου κτίσις ἐκ τούτου φαίνεται πᾶσα συνεστηκυί-

a Philip. 2. 7.

γαι τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας ἐν ἓξ ἡμέραις ποιήσαντος τοῦ Θεοῦ τόν τε οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς. τῆς ποιητικῆς δυνάμεως τοῦ Λόγου τὸν ἓξ ἐμπεριέχοντος ἀριθμὸν, καθ᾽ ὃν ἡ τριὰς σωμάτων ἐστὶ ποιητικὴ, μῆκος γὰρ, καὶ πλάτος, καὶ βάθος σῶμα ἐργάζεται. ὁ δὲ ἓξ ἐκ τῶν τριγώνων ἐστὶ συγκείμενος. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔστι καιρὸς πρέπων ἐν τῷ παρόντι δι᾽ ἀκριβείας διεξελθεῖν, ἵνα μὴ τὸ προκείμενον ἐάσαντες τὸ πάρεργον σκοπῶμεν. Οὐκοῦν δεῦρο εἰς τὴν ἔρημον ἐλθοῦσα ταύτην, καὶ ἄγονον κακῶν, καθὼς πρόσθεν εἰρήκαμεν, ἡ Ἐκκλησία τρέφεται, πτερουμένη τοῖς οὐρανοπόροις τῆς παρθενίας πτεροῖς. ἃς ἀετοῦ μεγάλου πτέρυγας ὁ Λόγος ἔφη νικήσας τὸν ὄφιν, καὶ τῆς πανσελήνου

detur compacta; cum Deus sex diebus & cœlum, & terram, & quæ in eis sunt, produxerit, cum effectrix Verbi facultas senarium in se contineat numerū, per quem ternarius corpora producit: longitudo enim & latitudo necnon altitudo corpus efficiūt. Sex porro ex triangulis componitur. Et de his quidem opportunum in præsentia exactius disserendi tempus non est; ne re proposita neglecta, quod extra materiam est, consideremus. Itaq; in hanc solitudinem malorum infœcundam, vt antea dictum est, Ecclesia progressa alitur, in cœlo gradientibus alis virginitatis volucris facta, quas ingentis aquilæ alas Verbum vocauit, cum debellasset serpentem, & lunæ

lunæ plenæ nebulas sæuas ac tēpestuosas disiecisset. Horum quippe gratia quidquid interea oratione nostra disseruimus dictum est, vt instruamini, o pulchræ Virgines, pro viribus matrem æmulari, & molestijs, & mutationibus, atque huiusce vitæ afflictionibus non interturbari: sic enim simul cum ea exultantes, & lampades attollentes, in thalamum sponsi ingrediemini. Ne itaque ad assultus & calumnias belluæ animum despondeatis, sed viriliter salutari galea, & thorace, & ocreis armata ad pugnam accingamini. Immensum enim illi stuporem, acri præsentique & forti animo occursantes, ingenerabitis. Neq; sustinebit prorsus videns aduersa-

τῆς ἑαυτῆς τὰς νεφέλας τὰς δυσχειμέρους ἀπωσαμένη. Τούτων γὰρ χάριν οἱ μεταξὺ πάντες οὗτοι παρενηνέχθησαν λόγοι, διδάσκοντες ὑμᾶς, ὦ καλλιπάρθενοι, κατὰ κράτος μιμεῖσθαι τὴν μητέρα, μὴ ἐπιθολοῦσθαι δὲ ταῖς ἀχθηδόσι, καὶ τροπαῖς, καὶ θλίψεσι τοῦ βίου. ἵνα συνεισέλθητε γαῦροι μετ' αὐτῆς εἰς τὸν νυμφῶνα, περιφαίνουσαι τὰς λαμπάδας. Μὴ οὖν ἀποδειλιάσητε πρὸς τὰς μεθοδείας, καὶ διαβολὰς τοῦ θηρὸς, ἀλλὰ καρτερῶς ἐνσκευάσασθε πρὸς τὴν μάχην, τὴν κόρυν τῆς σωτηρίας καὶ τὸν θώρακα, καὶ τὰς κνημῖδας ἐξωπλισμέναι. μυρίαν γὰρ κατάπληξιν αὐτῷ παρέξετε μετὰ πολλοῦ λήμματος καὶ εὐψυχίας προσβάλλουσαι. οὐδὲ στήσεται πάν-

τοὺς ἐκ τοῦ κρείττονος ὁρῶν τοὺς ἀντιπάλους παρατεταγμένας, ἀλλ' αὐτόθεν ἄρασθαι τῶν ἑπτὰ παλαισμάτων ὑμᾶς συγχωρήσει τὰ ἀριστεῖα ὁ πολυκέφαλος, καὶ πολυπρόσωπος θὴρ, Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο. Καὶ τὴν μὲν κατέπεφνε πρὶν ὁ Περσεὺς, τὴν δὲ Χριστὸς ἄναξ, Πολλοὺς δὲ ἀπώλεσεν, οὐδέ τις ἔτλη, Λοίγιον ἐκ γενύων ἀφρὸν ἐρευγόμενον, εἰ μὴ πρότερον ἐκλύσας αὐτὴν κατειργάσατο, καὶ ἀσθενῆ καὶ εὐκαταφρόνητον ἡμῖν παντελῶς ἐποίησε Χριστός. Διὸ θυμὸν ἄρσενα λαβοῦσαι καὶ νῆφον τὰ ἐναντία θέσθε τοῦ θηρὸς σφριγῶντι τὰ ὅπλα. Μὴ ὑ-

uersarius melioribus armis instructos & firmatiori in acie collocatos: sed confestim septem luctarum vobis præmia concedet bellua hæc, multis capitibus, & multis faciebus perhorrida; [a] Ora Leonis erant, venter Capra, cauda Draconis, Terribiles vapido spirabat pectore flammas. *Et illam quidem antea Perseus interfecit; hanc vero Christus Rex.* Plerosque vero illa perdidit, nemoque sustinuit Noxiam quam ex genis spumam eructabat, *ni prius eam dissoluens, imbecillam & despiciendam nobis prorsus Christus reddidisset. Propterea virili animo & sobrio assumpto tumenti belluæ arma opponite. Ne pedem retro referatis, quibus*

illa

a Hom. Z. 181.

illa immodice ferocit, absterritæ. Gloriam quippe quam maximam consequemini, si victrices septem illius coronas auferatis, ob quas certamen nobis propositum est & lucta, vt magister noster Paulus ait. Quæ nanque prius septem Diaboli capita expugnauerit, & mortificauerit, illa septem maximis castimoniæ certaminibus absolutis, septem virtutis coronas consequitur. Caput enim Draconis est intemperantia & luxus, qui illud fregerit, castitatis corona redimitur. Caput enim est timor & mollities, qui illud conculcauerit martyrij coronam adipiscitur. Caput item est infidelitas, & stultitia, & reliqua pari modo improbitatis facinora, qui ea confecerit,

παραχωρήσητε τὸ σκῦλον, ἐφ' οἷς θρασύνεται ταραχθεῖσαι. μυρίον γὰρ ἕξετε κλέος ἐὰν ἀφέλησθε νικήσασαι τοὺς ἐπ' αὐτοῦ στεφάνους ἑπτὰ, δι' οὓς ὁ ἀγὼν ἡμῖν πρόκειται, καὶ ἡ πάλη κατὰ τὸν διδάσκαλον Παῦλον. ἡ γὰρ καταγωνισαμένη τοῦ Διαβόλου πρότερον, καὶ νεκρώσασα τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, τῶν ἑπτὰ στεφάνων τῆς ἀρετῆς ἐγκρατὴς γίνεται, τοὺς ἑπτὰ μεγίστους ἀγῶνας διαθλήσασα τῆς ἁγνείας. Κεφαλὴ γὰρ τοῦ δράκοντός ἐστιν ἡ ἀκρασία καὶ ἡ τρυφὴ, ὁ ταύτην θλάσας ἀναδεῖται τὸν στέφανον τῆς σωφροσύνης. Κεφαλή ἐστι καὶ ἡ δειλία, καὶ ἡ θρύψις, ὁ ταύτην πατήσας τὸν στέφανον αἴρεται τοῦ μαρτυρίου. Κεφαλή ἐστιν ἡ ἀπιστία, καὶ ἡ ἄνοια, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως τῆς πονηρίας πλεο-

&

ὑποκτήματα, ὁ ταῦτα κατεργασάμενος, καὶ αἰελῶν τὰς ἐπ᾽ αὐτοῖς τιμὰς ἀποφέρεται, πολυτρόπως ἐκκεραϊζομένης τοῦ δράκοντος τῆς ἰσχύος. Καὶ γὰρ καὶ τὰ δέκα κέρατα, καὶ κέντρα, ἅπερ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἐλέχθη φέρειν, αἱ δέκα ἀντιθέσεις εἰσὶν, ὦ καλλιπάρθενοι, τοῦ Δεκαλόγου, αἷς ἀνακερατίζειν εἴωθε, καὶ βάλλειν τὰς τῶν πλείστων ψυχάς. τῇ, Ἀγαπήσεις ἐντολῇ Κύριον τὸν Θεόν σου τὰ ἐναντία φρονῶν, καὶ τεκταινόμενος, καὶ τοῖς ἑξῆς νομοθετήμασιν. Ἴδε κέρας αὐτοῦ διάπυρον, καὶ πικρὸν τὴν πονηρίαν, ᾧ τοὺς ἀκράτορας βάλλει. Ἴδε τὴν μοιχείαν, ἴδε τὸ ψεῦδος, ἴδε τὴν φιλαργυρίαν, ἴδε τὴν κλοπὴν, καὶ τὰ ἄλλα τούτων ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ, ὁπόσα περιεκχύουσιν ἀμ-

& perdiderit, multifariam draconis potentia deuastata honores de his reportat. Insuper & decem cornua, & decem aculei, quæ, dictum est, eum in capitibus perferre, decem Decalogi sunt oppugnationes, o pulchræ Virgines, quibus arietare, rictuq; plurimorum animos ad casum dare assueuit, cum mandato, [a] Diliges Dominum Deum tuum, *& præceptis. quæ subsequuntur, disiuncta maxime & contraria propinat & suggerit. Vide cornu ipsius ignitū atq; amarulētum malitiam, quo intemperantes diuerberat: vide adulterium, vide mendacium, vide auaritiam, vide furtū, & alia hisce consentanea & affinia, quæ cir-*

a *Deuter. 6. 5.*

circa illius capita paricidiosa adnata præpotẽti imperio præualẽt. Illis vos, auxilia Christo ferente, summotis sublatisq; e medio, capita vestra diuina coronis contra draconem aquisitis & exornabitis, & prægrauabitis. Nostrũ siquidẽ est meliora præferre, & terrenis hisce præponere, cum sui arbitrij dominam ac liberam mentem, & omni necessitate superiorem nanciscamur, vt non coacte, sed sponte & ad arbitrium nostrum, quidquid lubet, eligamus, non fato inseruientes, non sortibus; adeo vt sui ipsius dominus haud sit, nec probus, nisi qui humano Christi exemplo vtens, & ad illum sese effingens, & illum imitans vitam traducit. Omnium enim malorum perniciosissimum id fuerit,

φὶ ταῖς κεφαλαῖς αὐτοῦ τῆς αὐθεντοκτόνοις πεφυκότα, ἃς ἡμεῖς συμμαχίᾳ Χριστοῦ ἐκκεκραϊσασαι λήψεσθε, τοῖς κατὰ τοῦ δράκοντος καταυθημῶσαι στεφανώμασιν ὑμῶν τὰς θείας κεφαλάς. ἡμέτερον γὰρ προκρίνειν τὰ κρείττω, καὶ προτάσσειν περὶ τῶν γηΐνων αὐτοκράτορα, καὶ αὐτεξούσιον τὸν λογισμὸν εἰληφότας, καὶ πάσης ἀνάγκης ἐκτὸς, εἰς τὸ αὐτοδεσπότως αἱρεῖσθαι τὰ ἀρέσκοντα, οὐ δουλεύοντας εἱμαρμένῃ καὶ τύχαις. ὡς οὐκ ἄνθρωπος αὐτοῦ κύριος ἔσται τὸ, καὶ ἀγαθὸς, εἰ μὴ τῷ ἀνθρωπίνῳ παραδείγματι χρώμενος τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἑαυτὸν ζωγραφῶν, κἀκεῖνον μιμούμενος, βιώσει. Πάντων γὰρ κακῶν μέγιστον

rit,

ἔμφυτον τοῖς πολλοῖς, τὸ τὰς αἰτίας τῶν ἁμαρτημάτων, εἰς τὰς τῶν ἀστέρων κινήσεις ἀναφέρειν, καὶ τὸν βίον ἡμῶν οἰακίζεσθαι τῇ εἱμαρμένης ταῖς ἀνάγκαις λέγειν. καθάπερ οἱ μετὰ ἀλαζονείας πολλῆς ἀστεροσκοπήσαντες. ὑπονοίᾳ γὰρ μᾶλλον, ἢ τῷ φρονεῖν πεπιστευκότες, ὃ μεταξὺ τῆς ἀληθείας ἐστὶ καὶ τοῦ ψεύδους, πολὺ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας ἐξηπατήθησαν. Ὅθεν εἰ παρέης, ὦ Ἀρετή, πληρωθέντος ἤδη μοι τοῦ λόγου, ὃν αὐτὴ προσέταξας Δέσποινα ῥηθῆναι, πειράσομαι δὴ συναγωνιζομένης σου, καὶ συμπνεούσης, πρὸς τοὺς χαλεπαίνοντας, καὶ ἀμφισβητοῦντας, ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν, αὐτεξούσιον εἶναι φά-

erit, quod pleriq; innatum ac fixum menti tenent, delictorum causas stellarũ motibus esse referendas, & vitam nostram Fati necessitatibus dirigi, & gubernari, quemadmodum blaterant qui multa cum iactantia stellas obseruarunt. Nam opinioni potius quam prudentiæ, quod inter veritatem atque mendacium est, confisi, multum a vera rerum cognitione aberrarunt. Hinc si permiseris, o Virtus, postquam iam Orationi finem feci, quam tu Domina, vt haberem, imposuisti, conabor, te in hoc quoque auxilia præstante, afflanteque, aduersus eos qui ægre ferunt, atq; addubitantes contendunt, nos vera minime enunciare, cum sui arbitrij modique esse hominem asseueramus, discutere, & exacte

 exa-

examinando confirmare, [a] suis ipsorum flagitijs cumvtilia suauibus posthabeāt homines, ingentes angores sustinere. VIRT. *Sed adsum, & vna tecum in certamen descendo. Sic enim Oratio similium adiectione absolute suum ornatum consequetur.* THECL. *Rursus igitur de his quoque primum pro viribus edisseramus, eorundem præstigijs ac ludificationibus denudatis, quibus audaciores efficiuntur, ac si ipsi soli tantummodo deprehendant, quibus cœlum exornatur figuris secundum Aegyptiorum & Chaldæorum principia & hypotheses. Tradunt siquidem sphæræ tornatæ flexibus mundi circumferentiam assimilari, terram centri, & puncti locum occupare, nanq; cum sit circumuctio circularis, ne-*

σκέψαι τὸν αἰθέριον, διακελεύσασθαι, ὅτι, Σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν, αἱρούμενοι τὰ ἡδέα περὶ τῶν συμφερόντων. ΑΡΕ. Ἀλλὰ πάρειμι καὶ συναγωνίζομαι. τελέως γὰρ ὁ λόγος κεκοσμήσεται καὶ τούτων προσαφθέντων. ΘΕΚΛ. Πάλιν οὖν πρῶτον περὶ τῶν τοιούτων εἰς δύναμιν εἴπωμεν, τὴν γοητείαν αὐτῶν, ἐφ' ᾗ θρασύνονται, γυμνώσαντες, ὡς μόνον ὑπειληφότων, ἐξ οἵων ὁ οὐρανὸς κεκόσμηται σχημάτων κατὰ τὰς Αἰγυπτίων, καὶ Χαλδαίων ὑποθέσεις. Φάσκουσι γὰρ ὥσπερ σφαίρας ἐντόρνου στροφὰς ἀπεικάζεσθαι τὴν περιφέρειαν τοῦ κόσμου, τῆς γῆς κέντρου, καὶ σημείου τόπον ἐχούσης. περιφορᾶς

[a] Hom. Odyss. α. 7.

cesse

γὰρ οὔσης σφαιρικῆς, ἀνάγκη, φασὶ, κατὰ τὰς ὁμοίας διαστάσεις τῶν αὐτῶν ὄντων διαστημάτων, μέσην τοῦ παντὸς τὴν γῆν τυγχάνειν, περὶ ἣν ὁ οὐρανὸς περιδινεῖται, πρεσβυτέραν οὖσαν. εἰ γὰρ ἐκ σημείου, καὶ κέντρου περιφέρεια συνέστηκε, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν χάος, καὶ βάθος. εἰς χάος γὰρ, καὶ βάθος ὄντως κατωλίσθησαν οἱ σχέτλιοι πλάνης. οἱ γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν, ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. καὶ ταῦτα καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρηκότων σοφῶν, ὡς οὐδὲν ὀλυμπίων ἐντιμότερον γηγενοῦς, καὶ πρεσβύτερον. ὅθεν οὐκ ἀεὶ παῖδες ὄντως

cesse est, inquiunt, secundum similes distantias paria interualla interijci, mediam in vniuerso terram collocari, quam circum tanquam antiquiorem cœlum voluitur. Nam si ex centro & puncto circumferentia constitit, & chaos vtique in ea, & profunditas eiusmodi erunt: in chaos quippe & profunditatem erroris plane infelices considerunt; [a] qui cum agnouissent Deum, non sicut Deum glorificauerũt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obtenebratum est insipiens cor eorum. *Idque potissimum, cum, qui apud ipsos reputati sunt sapientes, affirmauerint, nihil rerum cœlestium terrenis esse pretiosius aut antiquius. Hinc*

[a] Roman. 1. 21.

Hinc qui vere Christum cognouerunt non semper pueri sunt vti sunt Græci, qui fabulis potius & figmentis aut dicendi artificio veritatem obstruentes, & cœlestibus humanas calamitates adaptantes, non suffunduntur rubore, dum terræ habitatæ circumuectionẽ geometricis speculationibus, & figuris circumscribunt, cœlumq; volatilium, & natatilium, necnon & terrestrium simulacris ornatum, & siderum qualitates ex infortunijs antiquorum hominum inditas esse existimant; ita vt Planetarum motus ex ijs corporibus pendeant. Nam dicunt stellas cycli Zodiaci latione volutatas circum duodecim signorum naturam conuolui sic, vt earum commixtione, *muta-*

οἱ Χριστὸν ἐγνωκότες καθάπερ Ἕλληνες, οἱ μύθοις μᾶλλον, καὶ πλάσμασιν, ἢ τέχνῃ τῶν λόγων τὴν ἀλήθειαν χώσαντες, καὶ τοῖς οὐρανίοις τὰς τῶν ἀνθρώπων προσαρμόσαντες συμφορὰς, οὐδὲν αἰσχύνονται καταγράφοντες τὴν τῆς οἰκουμένης περιφορὰν, γεωμετρικοῖς θεωρήμασι, καὶ σχήμασι τὸν οὐρανὸν εἰδώλοις πτηνῶν, καὶ νηκτῶν, καὶ χερσαίων εἰσηγούμενοι κεκοσμῆσθαι, καὶ τὰς ποιότητας τῶν ἀστέρων ἐκ τῶν περὶ τοὺς ἀρχαίους ἀνθρώπους συμφορῶν κατεσκευάσθαι. ὥστε τὰς τῶν πλανητῶν αὐτοῖς κινήσεις ἐκ τῶν τοιούτων ἠρτῆσθαι σωμάτων. Εἱλίσσεσθαι γὰρ περὶ τὴν τῶν δώδεκα Ζωδίων φύσιν φασὶ τοὺς ἀστέρας, ἑλκομένους τῇ τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου τῇ φορᾷ. ὡς καὶ διὰ τῆς συγκράσε-

ὡς αὐτῶν ὁρᾶσθαι τὰ ἀποβαίνοντα πολλοῖς κατὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν συναφείας τε, καὶ ἀποῤῥοίας, ἀνατολάς τε αὖ καὶ δύσεις. σφαιροειδὴς γὰρ ὑπάρχων πᾶς ὁ οὐρανὸς, καὶ κέντρῳ καὶ σημείῳ κατ' αὐτοὺς τῇ γῇ χρώμενος, διὰ τὸ πάσας τὰς περιφορὰς τὰς προσπιπτούσας εὐθείας ἐπὶ τὴν γῆν ἴσας ἀλλήλαις εἶναι, ὑπὸ τῶν περιεχόντων αὐτὸν διακρατεῖ κύκλων. ὧν μείζων μὲν ὁ μεσημβρινὸς δοκεῖ, καὶ δεύτερος ὁ εἰς ἴσα τέμνων μέρη, καλούμενος Ὁρίζων. τρίτος δὲ ὁ τοῦτον ἐπιδιαιρῶν Ἰσημερινός. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου Τροπικοὶ δύο Ὁ θερινὸς, καὶ χειμερινὸς. καὶ ὁ μὲν πρὸς τοῖς ἀρκτίοις, ὁ δὲ πρὸς τοῖς νοτίοις μέρεσι τούτων. ὁ χειμερινὸς ἄξων περὶ ὃν αἵ τε Ἄρκτοι, ὅτι ἀρκτικὸς ἔμπροσθεν ἔχων τῆς τροπ-

mutatis coniunctionibus, & influxibus, item ortu atque occasu proueniant, quæ plerisque accidunt. Nam cum cœlum in sphæræ modum sit conglobatum, & centro punctoque terra vtatur, quod omnes circumactiones recta in terra decidentes, æquales inter se sint, ab iis, qui ipsum ambiunt, orbibus dominatur; quorum maior meridianus esse videtur, secundus qui in æquas partes diuidit, & Horizo, seu finiens nominatur, tertius, qui eum subdiuidit, & vocatur æquinoctialis; ad huius latera duo Tropici æstiuus, & hyemalis, & hic quidem prope vrsas, alter est ad partes australes. hyemalis axis circa quem & vr-

se, & arcticus, Tropicum respicit, & ursæ quidem circum ipsum latæ, & axem polarem amplexæ, universi mundi motum conficiunt, ad ilia mutuo capita reclinantes, & in nostro Horizonte nunquam non consistentes. Zodiacus obliquo motu circumactus cyclos alios omnes attingit, numeranturque in ipso signa duodecim quorum unumquodq; partem illius duodecimam occupat, ab Ariete initiũ sumunt, finiuntq; in Piscibus, quæ inter stellas fabellis cõmenticijs collocarunt, Arietẽ esse, qui Hellem Athamantis filiam, & Phryxum in Scythas asportauit: caput bubulũ in honorem Iouis, qui sub Tauri forma Europam in Cretam tra-

κόν. καὶ αἱ μὲν Ἄρκτοι περὶ αὐτὸν στρεφόμεναι μέσον ἔχουσι τὸν διὰ τῶν πόλων Ἄξονα, τὴν τοῦ παντὸς ἀπεργάζονται κίνησιν κόσμου, κατὰ τὰς ἀλλήλων ἰξύας ἔχουσαι τὰς κεφαλάς, καὶ ἄχραντοι τοῦ καθ' ἡμᾶς ὁρίζοντος οὖσαι, τῷ τὸν Ζωδιακὸν κύκλον πάντων ἐφάπτεσθαι τῶν κύκλων, λοξὴν ποιούμενον τὴν κίνησιν, εἰσί τε ἐν αὐτῷ Ζωδίων ἀριθμόν, ἃ καλεῖται Δωδεκατημόρια δώδεκα, ἀπὸ Κριοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα μέχρι τῶν Ἰχθύων, ἃ κατηστερίσθαι παριστῶσιν ἐμμύθοις αἰτίαις, Τὸν μὲν Κριὸν φάσκοντες τὸν τὴν Ἕλλην τὴν Ἀθάμαντος διακομίσαντα, καὶ Φρύξον εἰς Σκύθας: τὸ δὲ Βούκρανον, εἰς τιμὴν Διὸς τοῦ τὴν Εὐρώπην Ταύρου διαπεραιώσαντος εἰς τὴν Κρήτην. καὶ τὸν καλούμενον

iecit:

Γαλαξίαν κύκλον, ὃς τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἰχθύων ἐπὶ τὸν Κριὸν ποιεῖ. ἐκ τῶν τῆς Ἥρας μαζῶν Ἡρακλεῖ προσχυθῆναι λόγῳ Διὸς ταγαῖς. ὥστε κατ' αὐτοὺς πρὸ τῆς Εὐρώπης, καὶ Φρύξου, καὶ τοῖν Διοσκούροιν, καὶ τῶν ἄλλων Ζωδίων τῶν ἐξ ἀνθρώπων καὶ θηρίων καταστερισάντων, οὔπω γενέσεως οὔσης, ἀλλὰ χωρὶς γενέσεως ἐβίωσαν ἡμῶν οἱ παλαιότεροι. Ἐπιχειρητέον γὰρ μήπως τὸ ψεῦδος ἰσχύσωμεν, ὥσπερ ἰατροὶ φαρμάκοις τῶν λόγων ἀμβλύνοντες ἰατικοῖς, σβέσαι τῇδε σκοτοποιούντων τὴν ἀλήθειαν. Εἰ κρεῖσσον ἦν τὸ ὑπὸ τὴν γένεσιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους, ὦ σχέτλιοι, τοῦ μὴ εἶναι, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ αὐτόθεν, ἀφ' οὗπερ ἔφυ τὸ γένος τῶν.

iecit: & quem vocant Galaxiam, a nexu Piscium in Arietem effusum, ex Iunonis mammis Iouis iussu in gratiam Herculis promanasse. Ergo ante Europam & Phryxum, & Dioscoros, & alia signa, ex hominibus, ac belluis in astra relata, si fides ipsis habenda est, Genesis nulla aut sidus natalitium: sed absq; Genesi antiquiores illi vitam egere. Argumentis enim vtendum est, ne mendacium robur accipiat, & a nobis medicorum in modum sermonum remediijs salubribus eorum conatus, qui veritatem obscurare moliuntur, infringendi. Si melius erat homines Genesi subijci, quam non subijci, o miseri, quam ob causam statim atque humanum

genus procreatum est, Genesis non fuit. Et si necessaria sunt, quæ nunc recens inter astra relata sunt, Leo, Cancer, Gemini, Virgo, Taurus, Libra, Scorpius, Aries, Sagittarius, Pisces, Capricornus, Aquarius, Perseus, Cassiopeia, Cepheus, Pegasus, Hydra, Coruus, Crater, Lyra, Draco, & alia, quibus exornatos polos hanc mathematicam doctrinam, imo potius detestandam prænotionem habuisse opinamini, aut etiam in his, qui ante dicta signa vita fruebantur, Genesis erat, & inepta est hæc opinio, aut non erat, & in meliorem statum ac firmitatem Deus vitam hanc commutauit, quando antiqui illi cûm peiore vitæ ratione collactabantur; at meliores nunc

ἀνθρώπων, γένεσις ἦν. Εἰ δὲ ἦν τις χρεία τῶν ὑπόγυιον καταστερισθέντων. Λέοντος, Καρκίνου, Διδύμων, Παρθένου, Ταύρου, Ζυγοῦ, Σκορπίου, Κριοῦ, Τοξότου, Ἰχθύων, Αἰγοκέρωτος, Ὑδροχόου, Περσέως, Κασσιεπείας, Κηφέως, Πηγάσου, Ὕδρας, Κόρακος, Κρατῆρος, Λύρας, Δράκοντος, καὶ τῶν ἄλλων, ἐξ ὧν ἡγεῖσθε κατακοσμηθέντας τοὺς πόλους κατειληφέναι τὴν μαθηματικὴν ταύτην, μᾶλλον ἢ καταθεματικὴν πρόγνωσιν. Ἤτοι οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν γένεσις ἦν, καὶ μάταιος ἡ τοιαύτη δόξα, ἢ οὐκ ἦν, καὶ εἰς τὴν κρείσσονα κατάστασιν, καὶ διαμονὴν ὁ Θεὸς τὸν βίον μετέστησε, τῶν ἔμπροσθεν χείρονα βιωσάντων χρόνον. Ἀλλὰ κρείττους οἱ-

παλαιότεροι τῶν νῦν. ὅθεν καὶ χρυσοῦ ἐκλήθησαν γένος. οὐκ ἄρα γένεσις. Εἰ ὁ ἥλιος καθιππεύων τοὺς κύκλους, καὶ ἐπιπορευόμενος ἐτησίοις τὰ ζώδια περιόδοις μεταβολὰς ἀποτελεῖ, καὶ τὰς τροπὰς τῶν καιρῶν, οἱ πρὸ τοῦ καταστερισθῆναι τὰ ζώδια γεγονότες, καὶ κοσμηθῆναι τούτοις τὸν οὐρανὸν, πῶς διήρκεσαν, μηδέπω θέρους, μετοπώρου, χειμῶνος, ἔαρος διακεκριμένων, δι' ὧν ἡ τοῦ σώματος αὔξεται, καὶ συγκρατεῖται φύσις. Ἀλλ' ἐξήρκεσαν, καὶ πολυχρονιώτεροι γεγόνασι, καὶ ῥωμαλεώτεροι παρὰ τοὺς νῦν, ὁμοίως καὶ τότε διευθύνοντος τοὺς καιροὺς τοῦ Θεοῦ. οὐκ ἄρα ἐκ τούτων ὁ οὐρανὸς πεποίκιλται σχημάτων. Εἰ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ

nunc viuentibus illi fuere, vnde etiam & generis aurei nomen consecuti sunt. Non erat igitur Genesis. Si Sol circulis obequitans, & per signa annuis circuitibus gradiens immutationes, & temporum conuersiones absoluit, qui antequam signa in cœlo, quibus illud adornatur, collocarentur, nati sunt, quomodo sustentari potuerunt, cum æstas, autumnus, hyems, & ver non discernerentur, quibus corporis accrescit, & confirmatur conditio? At sustinuerunt, & pari modo tum quoque Deo tempora disponente, multo validiores, & ætate etiam diuturniore vitam produxere, quam qui nunc sunt. Non igitur his cœlum figuris interstinctum est. Si sol, & luna,

&

& reliqua sidera ad discernendum, & tempus naturale numerandum, necnon ad cœli ornatum, & temporum conuersiones facta, diuinioris sunt naturæ & humana hac præstãtiora; necesse est eadem, & vitam excellentiorem, & beatam atque tranquillam, & multo a vita nostra & iustitia & virtute differentem, motu ordinato, & felici sese mouentia agere: quod si hominum calamitates atque improbitates efficiunt, & operantur, intemperiebus, & mutationibus, & vitæ conuersionibus incumbentia, multo igitur sunt hominibus infeliciora, cum in terram, & fragiles atque nefarias actiones intueantur, & eadem atq; homines ratione regantur. Quodsi ex earum de-

τὰ ἄλλα ἄστρα τὰ εἰς διορισμὸν, καὶ φυσικὸν ἀριθμὸν χρόνου γεγονότα, καὶ κόσμον οὐρανοῦ, καὶ τροπὰς καιρῶν, θεῖα ἐστὶ, καὶ κρείττω τῶν ἀν-θρώπων ἀνάγκη, καὶ κρείττονα βίον, καὶ μακάριον αὐτὰ, καὶ εἰρηνικὸν, καὶ πολλῷ τοῦ ἡμετέρου βίου διαλλάσσοντα δικαιοσύνῃ καὶ ἀρετῇ διάγειν, κινούμενα κίνησιν εὔτακτον, καὶ εὐδαίμονα. Εἰ δὲ τὰς τῶν θνητῶν συμφορὰς, καὶ κακοφροσύνας αὐτὰ τεκταίνεται, καὶ ἐνεργεῖ περὶ τὰς ἀσελγείας ἀσχολούμενα, καὶ τὰς μεταβολὰς, καὶ τὰς ἀρεπὰς τοῦ βίου. ἄρα ἀθλιώτερα τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν, εἰς τὴν γῆν βλέποντα, καὶ τὰς ἐπικήρους, καὶ ἀθέσμους πράξεις, καὶ μηδὲν κρεῖττον τῶν ἀνθρώπων διάγοντα. Εἴγε τῆς ἐκείνων

de-

ἀποῤῥοίας, καὶ κινήσεως ὁ ἡμέτερος ἤρτηται βίος. εἰ πᾶσα πρᾶξις χωρὶς ἐπιθυμίας οὐ γίνεται, οὐδὲ μὴν ἐπιθυμία χωρὶς ἐνδείας, ἀνενδεὲς δὲ τὸ Θεῖον, ἀνεννόητον ἄρα πονηρίας. καὶ εἰ ἡ τῶν ἄστρων φύσις ἐγγυτέρω τέτακται τοῦ Θεοῦ, κρείσσων οὖσα τῆς τῶν κρειττόνων ἀνθρώπων ἀρετῆς ἀνεννόητον κακίας, εἰ δὲ ἀνενδεῆ τὰ ἄστρα καὶ ἄλλος πᾶς ἡμῖν ὁμολογήσει τῶν πρεσβευόντων τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας εἶναι θεῖα, καὶ μακρὰν ἀπῳκίσθαι κακίας, καὶ τῶν γηγενῶν πράξεων. ἀνεπίδεκτα πάθους, ἡδονῆς ὄντα καὶ λύπης. οὐ γὰρ προσεῖναι τοῖς οὐρανοῖς τοιαύτας ὀρέξεις βδελυκτάς. εἰ δὲ τούτων ἐκτὸς ᾗ ἀνενδεῆ πεφύκασι, πῶς τοῖς αἰ-

defluxu, motuq; nostra vita pendet; si quacunq; actio absq; desiderio non fit, neq; desiderium absque indigentia. Numen vero nullius indigum improbitatem non comminiscitur: & si stellarum natura Deo quam proxima, ideo præstantissimorum hominum virtute multo præstantior; non recipit malitiam. Et citra indigentiam esse stellas, confitebuntur equidem quicunque & solem & lunam, & stellas diuina esse asseuerant, & longe a malitia, & actionibus humanis abesse, cum in sese neq; affectionem, neque lætitiam, neque mœrorem admittant: neq; enim cœlestibus similia execranda desideria adnascuntur: Quodsi extra similia sunt, nulliusque indigent, quanam ratione

tione

tione hominibus, quæ ipsæ nolunt, & a quibus longe absunt, insinuabunt? Qui porro decernunt, hominem sui arbitrij non esse, sed necessitatibus ineuitabilibus Fati, & non scriptis imperijs dirigi & cogi, in ipsum Deum iniurij sunt, cum eum humanorum malorum fontem & auctorem faciant. Nam si ille vniuersum stellarum motum orbicularem sapientia inenarrabili, quam nec mens ipsa consequitur, clauum orbis dirigens concinne admodum gubernat: stellæ vero qualitates malitiæ & virtutis in vita operantur, necessitatis vinculis homines in ea compellentes, causam malorum Deũ decernunt, datoremq; Sed nullius noxa Deus causa est. Frustra igitur

ἀνθρώποις, ἃ μὴ αὐτοὶ βούλονται, καὶ ὧν ἐκτός εἰσι, πικταίνονται. Οἱ δὲ ὁριζόμενοι μὴ εἶναι τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον, ἀλλὰ ἀνάγκαις ἀφύκτοις Εἱμαρμένης λέγοντες οἰακίζεσθαι, καὶ ἀγράφοις προστάγμασιν, εἰς αὐτὸν ἀσεβοῦσι τὸν Θεὸν, παρεκτικὸν τῶν ἀνθρωπίνων αὐτὸν κακῶν καὶ ποιητὴν εἰσηγούμενοι. Εἰ γὰρ τὴν τῶν ἀστέρων ἅπασαν κυκλικὴν κίνησιν, ἐμμελῶς αὐτὸς ἀφράστῳ σοφίᾳ, καὶ ἀνεννοήτῳ διέπει, κατευθύνων τὸν οἴακα τῆς οἰκουμένης, οἱ δὲ ἀστέρες τὰς ποιότητας τῆς κακίας, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐκτελοῦσι τῷ βίῳ, ἀνάγκης δεσμοῖς τοὺς ἀνθρώπους ἕλκοντες εἰς ταῦτα, αἴτιον τῶν κακῶν τὸν Θεὸν ἀποφαίνονται, καὶ δότην, ἀλλ' ἀναίτιος πάσης βλάβης

Gene-

ὁ Θεὸς. οὐκ ἄρα γενέσεως. Πᾶς ὅστις, κἂν βραχὺ συνετὸς, ὁμολογήσει τὸ Θεῖον δίκαιον, ἀγαθὸν, σοφὸν, ἀληθὲς, ὠφέλιμον, ἀναίτιον κακῶν, ἀσύμπλοκον πάθους, καὶ πᾶν ἔτι τοιοῦτον. καὶ εἰ οἱ δίκαιοι κρείσσους εἰσὶ τῶν ἀδίκων, καὶ ἐστὶν αὐτοῖς ἡ ἀδικία βδελυκτὴ, χαίρει δὲ ὁ Θεὸς τῇ δικαιοσύνῃ, δίκαιος ὢν, στυγητὴ αὐτοῦ ἡ ἀδικία ἐναντίον οὖσα, καὶ ἐχθρὸν τῇ δικαιοσύνῃ. οὐκ ἄρα ἀδικίας αἴτιος ὁ Θεός. Εἰ τὸ ὠφελοῦν ὄντως, καὶ ἀγαθὸν. ὠφέλιμον δὲ σωφροσύνη καὶ οἴκῳ, καὶ βίῳ, καὶ φιλίᾳ. ἀγαθὸν ἄρα ἡ σωφροσύνη ἐστί. καὶ εἰ ἡ σωφροσύνη φύσει ἀγαθὸν, ἀκολασία δὲ ἐναντίον σωφροσύνῃ, τὸ δὲ ἐναντίον τοῦ ἀγαθοῦ κακὸν. κακὸν ἄρα ἡ ἀκο-

Genesis asseritur. Quicunque vel minimum pectore sapit fatebitur, Numen iustum, bonum, sapiens, verum, proficuum, nullius mali originem, imperturbatum, & si quid simile est. Et si iusti iniustis præstantiores sunt, & iniustitiam abominantur, Deo vero, qui iustus est, & iustitia delectatur, iniustitia plane, quod oppositum est, & iustitiæ aduersatur, abominabilis fuerit: Non erit itaque iniustitiæ Deus auctor. Si quod vere vsui est, & prodest, bonum quoque est, temperantia vero & domui, & vitæ, & amicitiæ vtilis est, bonum vtique erit temperantia: Et si temperantia natura sua bonum; intemperantia autem temperantiæ opponitur; quod autem bono opponitur malum est.

ma-

malum igitur intemperantia est: Et si intemperantia natura sua malum est, & propter intemperantiam adulteria, & furta, & iræ, & cædes fiunt. Ergo vitæ ratio intemperans malum est. Numen autem cum malis nullam init societatem. Si temperãtes intemperantibus meliores sunt, & intemperantiam execrantur: nam Deus temperantia gaudet, cum nec affectiones plane concipiat. execranda igitur est Deo incontinentia. Actionem vero, quæ ex temperantia nascitur, cum virtus sit, potiorem esse ipsa intemperantia, quod vitium est, addiscere possumus a Regibus, principibus, ducibus, mulieribus, filijs, ciuibus, Dominis, seruis, pædagogis, ac denique magistris: horum siquidem sin-

λασία. καὶ εἰ ἡ ἀκολασία φύσει κακὸν, καὶ ἀκολασίαν δὲ μοιχεῖαι γίνονται, καὶ κλοπαὶ, καὶ ὀργαὶ, καὶ φόνοι. ἄρα κακόν ἐστιν ὁ ἀκόλαστος βίος. τὸ δὲ Θεῖον κακῶν ἀσύμπλοκον πέφυκεν. Εἰ οἱ σώφρονες βελτίους εἰσὶ τῶν ἀκολάστων, καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἡ ἀκρασία βδελυκτὴ. χαίρει γὰρ ὁ Θεὸς τῇ σωφροσύνῃ, παθῶν ἀνεννόητος ὢν, στυγητὴ ἄρα καὶ τῷ Θεῷ ἡ ἀκρασία. ὅτι δὲ ἡ κατὰ σωφροσύνην πρᾶξις ἀρετὴ οὖσα κρείττων ἐστὶ τῆς καὶ ἀκρασίαν, κακίας οὔσης, μαθεῖν ἐστιν ἀπὸ βασιλέων, ἀπὸ ἀρχόντων, ἀπὸ στρατηγῶν, ἀπὸ γυναικῶν, ἀπὸ τέκνων, ἀπὸ πολιτῶν, ἀπὸ δεσποτῶν, ἀπὸ οἰκετῶν, ἀπὸ παιδαγωγῶν, ἀπὸ διδασκάλων. ἕκαστος γὰρ τούτων, καὶ

ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς κοινοῖς ὠφέλιμοι γίνονται, σωφρονῶν. ἀκολασταινόντων δὲ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς κοινοῖς βλαβερὸς. Καὶ εἰ ἔστι διαφορά τις κιναίδων, καὶ ἀνδρείων, καὶ ἀκολάστων, καὶ σωφρόνων, καὶ ἔστι κρείσσων ἡ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων, χείρων δὲ ἡ τῶν ἐναντίων. οἱ δὲ τῆς κρείσσονος ἐγγὺς εἰσι, καὶ φίλοι Θεοῦ, οἱ δὲ τῆς χείρονος μακρὰν, καὶ ἐχθροὶ, οἱ λέγοντες γένεσιν, τὸ αὐτὸ τὴν ἀδικίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην εἶναι δοξάζονται, κιναιδίαν καὶ ἀνδρείαν, ἀκρασίαν καὶ σωφροσύνην, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ γὰρ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον, τὸ δὲ ἄδικον κακὸν, τούτῳ δὲ ἐναντίον τὸ δίκαιον. τὸ δὲ δίκαιον ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐχθρὸν τοῦ κα-

singuli, si continentiæ operam dant, & sibimetipsis, & reipublicæ emolumento sunt: si vero intemperanter rebus suis vtuntur, & sibimetipsis, & publico damno sunt. Et si est differentia aliqua inter cinædos, & viros fortes, temperantes atq; intemperantes, & est multo præstantior conditio fortium & temperantium, deterior contrariorum: & qui præstantioris sunt proxime ad Deum accedunt, & Deo amici, qui deterioris longe distant, & inimici, qui Genesim astruunt, idem esse iustitiam & iniustitiam, cinædicam impudicitiam & fortitudinem, intemperantiam atque temperantiam decernunt; quod plane fieri nequit. Etenim si malo bonum opponitur, & iniustum malum est, iniusto vero contrarium iustum: iustũ

ve-

vero bonum, & bonum malo inimicum, & malum bono assimile non est. aliud igitur est iustum, aliud iniustum. Non est ergo malorum auctor Deus, neque malis delectatur, nec ipsos ratio commendat quæ bona est. Quod si improbi nonnulli sunt; defectu mentis, & non Genesi, [a] suis ipsorum flagitijs ingentes angores sustinent. *Si contrucidare aliquem, & cædibus manus contaminare Genesis efficit: hoc autem facinorosis pœnas præscribens, & minis etiam statuta Genesis, iniustitiam scilicet, adulterium, veneficium, furtum, coërcens lex probibet. Lex ergo Genesi aduersatur. Quæcumque enim Genesis statuit, lex probibet. Nam si qua lex vetat, ad ea Genesis* etiam

κοῦ. ἀνόμοιον δὲ τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. ἕτερον ἄρα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου. οὐκ ἄρα αἴτιος κακῶν ὁ Θεὸς, οὐ δὲ χαίρει τοῖς κακοῖς. οὐ συνίστησιν αὐτοὺς ὁ λόγος ἀγαθὸς ὤν. Εἰ εἰσὶ δὲ πονηροί τινες, κατὰ ἔνδειαν φρενῶν εἰσὶν οὗτοι πονηροὶ, καὶ οὐ κατὰ γένεσιν, Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε᾽ ἔχοντες. Εἰ τὸ ἀνελεῖν τινὰ καὶ φόνῳ τὰς χεῖρας αἱμάξαι, γένεσις ἐργάζεται, τοῦτο δὲ νόμος κωλύει κολάζων τοὺς ἀλάστορας, καὶ δι᾽ ἀπειλῆς ἀπείργων τὰ τῆς γενέσεως δόγματα, οἷον τὸ ἀδικῆσαι, μοιχεύσασθαι, κλέψαι, φαρμακεῦσαι. ἐναντίον ἄρα νόμος γενέσει. ὅσα μὲν γὰρ γένεσις ὥρισε, ταῦτα νόμος κωλύει. Εἰ γὰρ ὅσα νόμος κωλύει, ταῦτα γέ-

a Homer. α. 7.

ἑτέρως ποιεῖν βιάζεται. ἄρα τῆς γενέσεως πολέμιον ὁ νόμος. εἰ δὲ πολέμιον, οὐκ ἄρα κατὰ γένεσιν γεγόνασιν οἱ νόμοι. καὶ γὰρ ἐναντία δογματίζοντες γενέσει γένεσιν λύουσιν. Εἶποι οὖν γένεσις· ἔστι, καὶ οὐκ ἐχρῆν εἶναι νόμους, ἢ εἰσὶ νόμοι, καὶ οὐκ εἰσὶ κατὰ γένεσιν. ἀλλὰ ἀμήχανον χωρὶς γενέσεως εἶναι τινά, καὶ διαπράξασθαί τι. οὐδὲ γὰρ τὸν δάκτυλον ἐξεῖναι, φασί, χωρὶς Εἱμαρμένης κινῆσαι τινί. κατὰ γένεσιν ἄρα, καὶ Μίνως, καὶ Δράκων, καὶ Λυκοῦργος, καὶ Σόλων, καὶ Ζάλευκος νομοθέται φαῦτες διετάξαντο τοὺς νόμους, ἀπαγορεύοντες μοιχείας, φόνους, βίας, ἁρπαγάς, κλοπάς, ὡς οὐκ ὄντων τούτων, καὶ γινομένων κατὰ γένεσιν. εἰ δὲ κατὰ γένεσιν καὶ ταῦτα, οὐ

etiam inuitos compellit. Genesim itaque lex oppugnat. Et si oppugnat, non ergo Genesis vi lata sunt leges, cum opposita præcipiunt, & Genesim Genesi destruunt. aut ergo Genesis est, & non erat opus, vt leges essent: aut sunt leges, & Genesim au-ctricem non agnoscunt. Fieri nequit, vt absque Genesi progeneretur quis, aut aliquid absoluat: neque enim digitum, inquiunt, quispiam modo suo mouebit, si Fatum non præmouerit. Genesi itaq; compellente & Minos, & Draco, & Lycurgus, & Solo, & Zaleucus legumlatores leges ipsas præscripserunt, prohibentes adulteria, cædes, iniurias, rapinas, latrocinia, quasi ista neque ex Genesi sint, neq; ex Genesi producantur.

Nanque ſi hæc Geneſim agnoſcunt, leges non erunt ex Geneſi: ſic enim Geneſis ab ſe ſola, ipſa ſemetipſam irritans, & ſibimetipſi aduerſans deſtruetur. & nunc quidem leges fert, adulteria & cædes vetantes, & caſtigantes, & ſupplicio improbos conſtringẽtes: nunc vero cædes & adulteria efficit. Hoc autem fieri nequit. Nihil enim eſt a ſe ipſo diuerſum, & ſui ipſius aduerſum, & ſe ipſum deſtruens, & a ſe ipſo diſcordans. Nulla igitur Geneſis eſt. Si geneſis vi efficitur quidquid eſt, & abſque geneſi nil eſt, neceſſe eſt & legem geneſi latam fuiſſe. At lex geneſim deſtruit, doceri poſſe virtutem dictitans, & ſtudio atque diligentia comparari, fugiendum vero vitium, quod ex in-

κατὰ γένεσιν οἱ νόμοι. οὐ γὰρ ἂν αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἀνῃρεῖτο γένεσις, αὐτὴ ἑαυτὴν ἀκυροῦσα, καὶ αὐτὴ ἑαυτῇ μαχομένη, καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀπαγορευτικοὺς μοιχείας, καὶ φόνων νόμους τιθεμένη, καὶ τιμωρουμένη τοὺς κακοὺς, ἐνταῦθα δὲ φόνους, καὶ μοιχείας ἐργαζομένη. ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον. οὐδὲν γὰρ ἀλλόκοτον αὐτὸ ἑαυτοῦ, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἀπεχθανόμενον, καὶ αὐτὸ ἑαυτὸ καταλύον, καὶ ἀσύμφωνον αὐτὸ ἑαυτῷ. οὐκ ἄρα γένεσις. Εἰ κατὰ γένεσιν πᾶν ὁποιοῦν γίνεται, καὶ ἐπὶ δίχα γενέσεως οὐδὲν, ἀνάγκη καὶ τὸν νόμον γενέσει γεγονέναι. ἀλλὰ νόμος γένεσιν ἀναιρεῖ, διδακτὴν διδάσκων τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐξ ἐπιμελείας περιγινομένην, φευκτὴν δὲ τὴν κακίαν, καὶ

ἐξ ἀπαιδευσίας φυομένην. οὐκ ἄρα γένεσις. Εἰ τὸ ἀλλήλοις ἀδικεῖν, καὶ τὸ ὑπ' ἀλλήλων ἀδικεῖσθαι γένεσις ποιεῖ, τίς χρεία νόμων; εἰ δὲ ἵνα τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀμύνωνται, φροντίζοντος Θεοῦ τῶν ἀδικουμένων, ἄμεινον ἦν τὸ κακὸν μὴ ποιῆσαι, καθ' εἱμαρμένην, ἢ μετὰ τὸ ποιῆσαι νόμον ἐπιτεθεῖναι. ἀλλ' ἀγαθὸς ὁ Θεὸς, καὶ σοφὸς, καὶ τὰ κρείσσω ποιῶν, οὐκ ἄρα γένεσις. Ἤτοι ἀναστροφαὶ, καὶ τὰ ἔθη τῶν ἁμαρτημάτων εἰσὶν αἴτια, ἢ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ αἱ διὰ σώματος ἐπιθυμίαι. ὁπότερον δ' αὖ τούτων ᾖ τὸ αἴτιον, Θεὸς ἀναίτιος. Εἰ κρεῖσσόν ἐστι τὸ δίκαιον εἶναι τοῦ ἀδίκου, διὰ τί τοιοῦτος αὐτόθεν ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γενέσεως οὐ γίνεται, εἰδ'

inscitia nascitur. Genesis igitur non est. Si, vt alter alteri iniuriam inferat, & alter ab altero iniuriam sustineat, Genesis facit; quæ fuerit legum necessitas? Quod si vt in delinquentes supplicio animaduertatur, curam Deo gerente eorum, qui iniuria afficiuntur, satius erat vi Fati malum non fieri, quã post factum legem imponi. Sed bonus Deus est, & sapiens, & meliora operans. Frustra ergo Genesis asseritur. Porro siue educationes, & consuetudines delictorum causa sint, siue perturbationes animi, & quæ corporis causa ingenerantur cupiditates; quidquid ex his causa fuerit, certe Deus causa non est. Si præstantius est iustum iniusto, quam ob causam talis homo ab ipsa Genesi non

procreatur? Sed postmodum, vt melior fiat, disciplinis & legibus commonetur. veluti ergo sui arbitrij vir commonetur, & non quasi ex natura esset malus. Si mali mali sunt, ita procurante Genesi, neque criminationi obnoxij erunt, neque digni punitione, quam leges constituunt, cum vitam ex instituto suæ naturæ traducunt, quandoquidem non valuerunt immutari. Alio quoque modo. Si boni propriæ naturæ conditione vitam agentes, laudabiles non sunt, cum Genesis causa sit, vt boni boni sint. Neque igitur improbi, vt vt propria natura compellit, viuentes, apud rectum iudicem accusandi sunt. Et vt palam aperteq; enunciem, qui secundum innatam naturam viuendi sibi modum insti-

ὕστερον, ὅπως ἀμείνων γενηθῇ, σωφρονίζεται μαθήμασι, καὶ νόμοις. ὡς αὐτεξούσιος ἄρα σωφρονίζεται. καὶ οὐχ ὡς ἐκ φύσεως ὢν κακός. Εἰ οἱ πονηροὶ κατὰ γένεσιν, πονηρίας ταύτης οὐκ εἰσὶ μεμπτοὶ καὶ ἄξιοι τιμωρίας τῆς ἐκ τῶν νόμων, ζῶντες κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἐπεὶ μὴ δεδύνηνται μεταβληθῆναι. καὶ ἄλλως. Εἰ οἱ ἀγαθοὶ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ζῶντες εἰσὶν ἐπαινετοί, τῆς γενέσεως οὔσης αἰτίας τοῦ εἶναι τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθούς. οὐδὲ οἱ πονηροὶ ἄρα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ζῶντες αἰτιατέοι παρὰ δικαίῳ κριτῇ. Καὶ εἰ χρὴ διαῤῥήδην εἰπεῖν, ὁ κατὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ φύσιν ζῶν, οὐδὲν ἁμαρτάνει. οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἐποίησε τοιοῦ-

τόν, ἀλλ' ἡ Εἱμαρμένη, καὶ ζῇ κατὰ τὴν ταύτης κίνησιν ἀγόμενος ἀφύκτοις ἀνάγκαις. οὐδεὶς οὖν κακός. ἀλλ' εἰσὶ κακοί. καὶ ἡ μὲν κακία ἐχθρά, καὶ ψεκτὴ τῷ Θεῷ, ὡς συνέστηκεν ὁ λόγος. ἡ δὲ ἀρετὴ προσφιλής, καὶ ἐπαινετή, Θεοῦ διατάξαντος νόμον τιμωρητικὸν τῶν κακῶν. οὐκ ἄρα Εἱμαρμένη. Καὶ τί τοσοῦτον ἐπιδιατρίβουσα τοῖς ἐλέγχοις εἰς μῆκος ἐξάγω τὸν λόγον, τὰ ἀναγκαιότατα, καὶ χρήσιμα πρὸς πειθώ, καὶ συγκατάβασιν τοῦ συμφέροντος ἐκθεμένη, πρόδηλον πᾶσι δι' ὀλίγων τὴν διαφωνίαν τοῦ τεχνάσματος αὐτῶν ἐξειργασαμένη, ὥστε διορᾶν ἐξεῖναι καὶ θεᾶσθαι τὴν πλάνην ἤδη, καὶ παιδίῳ,

instituit, non delinquit: Non enim ipse semetipsum talem facit, sed Fatum, & ad motum illius necessitatibus ineuitabilibus coactus vitam traducit. Nemo igitur malus est: Sed sunt porro mali. Et vitium quidem Deo est exosum & vituperabile, vt oratio comprobauit; virtus vero amica & laudabilis, cum Deus legem illis, quæ malos puniret, constituerit. Fatum ergo nullum est. Sed quid diutius tempus in refellenda Genesi contero; & multa atque immoderata oratione, maxime necessaria, atque ad persuadendum & præstandum assensum accomoda expono, cum iam paucis artificij eorum dissensionem expedierim, vt fas sit vel puero conspicere, intuerique errorem, nostra esse in potestate

& manu, & non vero in stellis & bonum & malum operari? Duo siquidem motus nobis adnati carnis & animi inter sese differunt, hinc & duo sibi nomina sumpsere, & hac quidem Virtus, illud Vitium dicitur. Attamen pulcherrimo aureoque Virtutis ductui obediendum est, malaque melioribus postbabenda: Sed de his satis abundeque est: & iam orationem reprimam. Rubore etenim suffundor, & velor, qui sublimia venantur, vel potius inania contemplantur, hominum opiniones coacta in medium afferre, qui vita sua tempus non sine iactantiæ fastu absumunt, fabulosis tantummodo intentissimi. Et hæc tibi a nobis, o

ὡς ἐφ' ἡμῖν ἐστι τὸ διαπράξασθαι τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἄστροις; Δύο γὰρ κινήσεις ἐν ἡμῖν ἐστὸν ἐπισυμμιᾷ πεφυκότες σαρκὸς, καὶ ψυχῆς, διαφέρετον ἀλλήλοις. ὅθεν καὶ δύο λαβέτην ὀνόματα, ἡ μὲν γὰρ ἀρετῆς, ἡ δὲ κακίας. Δεῖν δὲ τῇ καλλίστῃ καὶ χρυσῇ πείθεσθαι τῆς ἀρετῆς ἀγωγῇ, τὰ βελτίω περὶ τῶν φαύλων αἱρουμένους. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἅλις ἤδη καὶ ἐφέξω τὸν λόγον. αἰδοῦμαι γὰρ μετὰ τοὺς ἀγνείας λόγους, καὶ ἐγκαλύπτομαι, τὰς τῶν μεταιωρολόγων, ἢ ματαιοσκόπων ἀνθρώπων ἀναγκαζομένη δόξας εἰσηγεῖσθαι, οἳ τὸν τῆς ζωῆς μετ' οἰήσεως καταναλίσκουσι χρόνον, οὐδὲν ἢ μυθικοῖς ἐνδιατρίβοντες πλάσμασιν. Ταῦτά σοι καὶ τὰ παρ' ἡμῶν, ὦ δέσποινα Ἀρετή, ἀπὸ

domi-

διαῤῥήτων συνυφασμένα λόγων προσκομίζεται τὰ δῶρα. ΕΥΒ. Ὡς λίαν ἀγωνιστικῶς ἡ Θέκλα καὶ ἐνδόξως, Γρηγόριον. ΓΡΗΓ. Τί οὖν εἰ αὐτῆς ἐκείνης ἠκηκόεις ῥύδην, καὶ εὐτρόχῳ τῇ γλώττῃ μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ ἡδονῆς διαλεγομένης. ὥστε ἀγασθῆναί τινα προσέχοντα, καὶ τῆς μορφῆς ἐπανθούσης τοῖς λόγοις· ὡς ἐνδιαθέτως, καὶ τῷ ὄντι φανταζομένα περὶ ὧν ἀφηγεῖτο διετέλει· ὑπερυθραινομένης αὐτῇ τῆς ὄψεως αἰδοῖ. Ὅλη γὰρ ἐστὶ πέφυκε λευκὴ καὶ σῶμα, καὶ ψυχήν. ΕΥΒΟΥ. Ὀρθῶς ὦ Γρηγόριον ταῦτα φῄς, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ ψεῦδος. ἔγνων γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνδραγαθημάτων μῆτιν αὐτῆς. λέ--

domina Virtus, ex diuinis eloquijs contexta munera afferuntur. EVBVL. *Plane contentiose & præmodum honorifice Thecla! Gregorium.* GREG. *Quid si illam ipsam copiosa atq; versatili eloquentia cum summa gratia & voluptate coniuncta edisserentem audijsses? Non nemo etiam animum aduertens formã illius inter orandum efflorescentem admiratus est: ita ex animi sententia & veris imaginibus, de quibus narrationem instituerat, sermonem exequebatur: cum interim quoque illius facies ob verecundiam rubore suffunderetur: nanque tota & animo & corpore candida est.* EVB. *Recte hæc effaris, Gregorium, neque hic mendacij prehendi poteris. Ab alijs enim illius facinoribus,*

ribus,

ribus, quæ ipsa amore ingēti percita pro Christo patrauit, satis mihi prudentia illius comperta est. Virgo clarissima illuxit & magnis primisq; certaminibus solicite occurrēs, Martyrū studia promptitudine & corporis robur vigore consiliorū exæquauit. GREG. *Tu quoque verissima narras. Sed ne moras nectamus. De his quippe rursus sæpenumero sermo incidet. Nunc vero & subsequentium virginum sermones, vti proposui, enunciandi sunt, sed præcipue Tusianæ & Domninæ. Hæ nanq; solæ reliquæ sunt. Vbi igitur finem dicēdi fecit Thecla, quieuitq; dixit præcepisse virtutem Theopatra Tusianæ, vt & ipsa sermonem conferret. Eamque subridentem in-*

γῶν ὅσα, καὶ οἷα κατώρθωσεν ὑπερβαλλούσης ἀγάπης, ἐπίδειξιν ποιουμένης Χριστῷ. καὶ ὡς διαπρεπὴς παρθένος ἐφάνη ἐν μεγάλοις, καὶ πρώτοις ἄθλοις ὑπαντῶσα, τὴν Μαρτύρων, ἴσην τῇ προθυμίᾳ τὴν σπουδὴν ποιουμένη, καὶ τῇ ἀκμῇ τῶν βουλευμάτων τὴν ῥώμην τοῦ σώματος. ΓΡΗ. Ἀληθέστατα καὶ σὺ φῄς, ἀλλὰ μὴ διατρίβωμεν. τούτων γὰρ πέρι καὶ αὖθις ἔσται πολλάκις ἡμῖν διαλέξασθαι. Νῦν δὲ πρότερον καὶ τὰς ἑξῆς παρθένων ἐξαγγεῖλαι με δεῖ σοι τοὺς λόγους, καθὼς ὑπεθέμην. μᾶλλον δὲ Τυσιανῆς, καὶ Δομνίνας. αὗται γὰρ ἔτι περιλείπονται. Ὡς οὖν ἀπεπαύσατο καὶ ἡ Θέκλα ταῦτα εἰποῦσα, ἔφη, προστάξαι τὴν Ἀρετὴν ἡ Θεοπάτρα, τῇ

me-

Τυσιανῇ λέγειν. τὴν δὲ μειδιάσασαν ἔμπροσθεν αὐτῆς παρελθεῖν, καὶ φάναι.

ΤΥΣΙΑΝΗ.

Ὦ Ἀρετὴ, παρθενίας ἐραστῶν ἐπέραστον καύχημα, κἀγὼ συναντιληψομένην μοι παραστῆναί σε παρακαλῶ, μήπως ἀπορήσω λόγων, ἅτε πολλῶν ἤδη, καὶ παντοδαπῶν εἰρημένων. Διὸ καὶ παραιτοῦμαι τὰ προοιμιώδη ταῦτα, καὶ προκατασκευαστικὰ τῶν λόγων, ἵνα δὴ μὴ χρονίζουσα προσήκοντα τούτοις ἐφαρμόττειν, αὐτῶν ἐκπέσω τῶν προκειμένων, οὕτως ἔνδοξόν ἐστιν ἡ παρθενία, καὶ τίμιον καὶ μεγαλοπρεπές. ὁ Θεὸς τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας διδάσκων τῆς ἀληθινῆς τοὺς ἀληθινοὺς

medium progressam, ita orationem prosecutam.

TVSIANA.

O Virtus, virginitatis amatoribus perquam optabilis gloriatio, ego quoque te exoro, mihi adstare subsidio futuram, ne dicendo destituar, cum iam multa, & non vnius generis recensita sint. Quapropter quæ in concinnandis proœmijs alij aggerant, & ad habendum sermonem præparant, missa sint, ne tempus conterendo in congruentibus exordio adaptãdis, e rebus propropositis decidam. Admodum gloriosa res est Virginitas & pretiosa, & munifica; idq; Deus diem festum verorum tabernaculorum veros Israelitas edocens, vt

ea

ρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. Ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἑορτάσατε αὐτήν. ἐν σκηναῖς κατοικήσετε ἑπτὰ ἡμέρας, πᾶς αὐτόχθων ἐν Ἰερουσαλὴμ κατοικήσουσιν ἐν σκηναῖς, ὅπως ἴδωσιν αἱ γενεαὶ ὑμῶν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατῴκισα τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. Πάντες ὑπολήψονται οἱ Ἰουδαῖοι ψιλῷ τῆς γραφῆς τῷ γράμματι περιπεττόμενοι, ὥσπερ καὶ τὰ καλούμενα ψυχία τῶν λαχάνων τοῖς φύλλοις, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἄνθεσι, καὶ καρποῖς ὡς ἡ μέλισσα, τούτους τοὺς λόγους, καὶ τὰς νομοθεσίας περὶ σκηνῆς τοιαύτης, οἵας αὐτοὶ τεκταίνονται λελέχθαι, ὡς τοῦ Θεοῦ χαίροντος ταῖς ἐξιτήλοις κατασκευαζομένοις, αἷς αὐτοὶ κατασκευ-

anni lex ſempiterna in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo ipſam celebrabitis, & habitabitis in tabernaculis ſeptem diebus. omnis indigena in Ieruſalem habitabunt in tabernaculis; vt diſcant generationes veſtræ, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Iſraël, cum educerem vos de terra Aegypti ego Dominus Deus veſter. *Iudæi hic omnes ſuſpicabuntur, nudæ ſcripturæ literæ circũuoluti non aliter ac olerum folijs, quæ pſychia nuncupamus, & non floribus & fructibus vt apis, ſermones hos, ac præcepta de eo tentorio, quale ipſi conſtruunt, enunciari; quaſi vero Deus cultibus haud ſinceris delectetur,*

πέπαυται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε, καὶ εὐλόγησε τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. ἐντεῦθεν συμβολικῶς τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, ὁπόταν ἤδη συντελεσθῶσιν οἱ καρποὶ τῆς γῆς, ἑορτάζειν προστασσόμεθα τῷ Κυρίῳ, ὃ δή ἐστιν, ὁπόταν ὁ κόσμος οὗτος συντελεσθῇ τῇ ἑβδόμῃ χιλιονταετηρίδι, ὅτε ὡς ἀληθῶς ὁ Θεὸς συντελέσας τὴν οἰκουμένην ἐφ' ἡμῖν εὐφρανθήσεται. Νῦν γὰρ ἀκμὴν ἔτι πάντα δημιουργεῖται τῇ διαρκεῖ βουλήσει αὐτοῦ, καὶ ἀκατανοήτῳ δυνάμει, ἀναδιδούσης ἔτι τῆς γῆς τοὺς καρπούς, καὶ τῶν ὑδάτων συναγομένων εἰς τὰς συναγωγάς, καὶ τοῦ φωτὸς ἔτι διαχωριζομένου, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἔτι δημιουργουμένου, καὶ τοῦ ἡλίου εἰς ἀρχὰς ἀνατέλλοντος τῆς ἡμέρας,

& quieuerit die septimo ab operibus, quæ ipse fecerat, & diei septimo benedixerit, & eum sanctificauerit, hinc figurate mēse septimo cum terræ fructus absoluti sunt, diem festū agere Domino præcipimur, hoc est, cum mundus hic ad exitum peruenerit septimo millenario, quando Deus orbe absoluto, quam verissime de nobis exultabit. Nunc enim adhuc omnia, nutu illius præpotente, & potestate, quam mens non consequitur, elaborantur, dum terra vsque adhuc fructus producit, aquæ in suas congregationes congrediuntur, lumen diuiditur, numerus hominum procreatur, sol in principium diei, luna in principium noctis exoritur,

&

& quadrupedes, & bellua, & repentia reliqua e terra, ex substantia humida volatilia, & natatilia exiliunt. Tum vero cum finem habuerint tempora, & Deus operari creaturam cessauerit, septimo mense, magno resurrectionis die, a nobis dies Scenopegiæ festus Domino celebrabitur, cuius sunt in Leuitico dictæ figuræ & typi, quæ sedulo studioseque inuestigantes, nudam ipsam veritatem expiscemur. Hæc enim audiens, vt ille ait, [a] sapiens sapientior erit, & intelliget parabolam, & obscurum sermonem, & dicta sapientum, & ænigmata. *Hinc rubore suffundantur Iudæi, scripturarum profunda non capientes, existimanteśque de*

καὶ τῆς σελήνης εἰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν τετραπόδων, καὶ θηρίων, καὶ ἑρπετῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, καὶ πτηνῶν, καὶ νηκτῶν, ἐκ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας. Τότε δὲ ὁπόταν συντελεσθῶσιν οἱ καιροὶ, καὶ παύσηται ὁ Θεὸς ἐργαζόμενος ταύτην τὴν κτίσιν, τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ τῇ μεγάλῃ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρᾳ ἑορτὴ συγκροτεῖται τῷ Κυρίῳ τῆς Σκηνοπηγίας ἡμῶν, ἧς εἰσιν ἐν τῷ Λευιτικῷ τὰ λεγόμενα σύμβολα, καὶ τύποι, ἃ ἐξιχνεύοντας χρὴ νοεῖν τὴν ἀλήθειαν γυμνήν. τῶνδε γὰρ ἀκούσας, φησὶ, σοφώτερος ἔσται, νοήσει τε παραβολὴν, καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν, καὶ αἰνίγματα. Ὅθεν αἰσχυνέσθωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τὰ βάθη τῶν γραφῶν μὴ συν-

a Prouer. 1. 5.

ἠθηκευμένοι, καὶ πάντα σωματικὰ τὸν νόμον ἡγούμενοι, καὶ τοὺς Προφήτας εἰρηκέναι, ἅτε τῶν κοσμικῶν ἐφιέμενοι, καὶ τὸν ἔξωθεν πλοῦτον τοῦ περὶ ψυχὴν προκρίνοντες. Διαιρουμένων γὰρ τῶν γραφῶν εἰς τὸν περὶ τῶν παρῳχηκότων, καὶ μελλόντων τύπον, ἀποπηδήσαντες οἱ σχέτλιοι, τῶν μελλόντων ὡς παρῳχηκότων ἤδη τελοῦσι τοὺς τύπους, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ προβάτου σφαγῆς ἀνάμνησιν τῆς κατ' Αἴγυπτον τῶν πατέρων αὐτῶν γεγενημένης σωτηρίας ἡγούμενοι, μόνην εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ προβάτου, ὁπότε παταξομένων τῶν πρωτοτόκων τῆς Αἰγύπτου, αὐτοὶ διεσώθησαν τὰς φλιὰς τῶν σφετέρων οἴκων φοινίξαντες τῷ αἵματι. Οὐκέτι δὲ καὶ τῆς σφαγῆς τύπον ἡγήσαντο τοῦτον προδηλωτικὸν γεγονέναι

de rebus corporis legem & Prophetas sermonem habuisse, tanquam qui rebus terrenis addicti, exteriores has diuitias interioribus animi præponant. Nanque cum scripturæ in rerum præteritarum, ac futurarum typum diuidantur, hi infelices inconsiderate subsultantes, futurorum, ac si præteriissent, typos consectantur, quemadmodum ouinam cædem Patrum suorum apud Aegyptios salutis memoriam tantummodo esse opinantes, in ouis mactatæ mysterio, cum primogenitis Aegypti percussis, ipsi salui, soleis domuum sanguine infectis remanserunt, Christi necem prænunciatam fuisse haud

a Exod. 12. 23.

haud existimant, cuius sanguine communitæ, signatæque animæ, cum terrarum orbis incendio inflammabitur, & primogeniti filij Satanæ perdentur, ab iracundia saluæ euadent, dum vltores Angeli sanguine in illis impressum reuerebuntur. Et hæc quidē veluti in exemplum allata sint, quibus ostenditur, cum præsentia rerum iam consumptarum typos esse Iudæi reputant, a spe futurorum bonorum resilijsse, cum noluerint neque typos imaginum, neque imagines veritatis esse praenuncias. Nam lex imaginis figura est, & vmbra, Euangelij scilicet: imago nempe Euangelium, ipsius veritatis. Antiquiores siquidem & lex vaticinantes nobis

Χριστοῦ, οὗ αἱ κατησφαλισμέναι τῷ αἵματι, καὶ σφραγισθεῖσαι ψυχαὶ τῆς εἰκου γῆς ἐκπυρουμένης, καὶ τῶν πρωτοτόκων ὀλοθρευομένων τέκνων τοῦ Σατανᾶ, περισωθήσονται τῆς ὀργῆς, τῶν τιμωρητῶν Ἀγγέλων ἐνζαπτησομένων τὴν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπ' αὐτοῖς ἐντετυπωμένην σφραγῖδα. Καὶ ταῦτα μὲν οὖν, ὡς ἐπὶ παραδείγματος εἰρήσθω, δεικνυούσης ὅτι τὰ παρόντα τύπους ἡγούμενοι τῶν ἤδη γεγονότων οἱ Ἰουδαῖοι, τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων ἐξώκειλαν ἀγαθῶν, μηδὲ τοὺς τύπους τῶν εἰκόνων βουληθέντες εἶναι προκαταγγελτικούς, μηδὲ τὰς εἰκόνας τῆς ἀληθείας. Ὁ μὲν γὰρ νόμος τῆς εἰκόνος ἐστὶ τύπος, καὶ σκιὰ τυτίσι τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ δὲ εἰκὼν τὸ Εὐαγγέλιον αὐτῆς τῆς ἀληθείας. εἰ γὰρ παλαιότεροι ὅ τε νόμος καὶ

Ec-

τῆς Ἐκκλησίας προεξήγγελλαν ἡμῖν προφητεύοντες χαρακτῆρας, ἡ δὲ Ἐκκλησία τῶν καινῶν αἰώνων. ὅθεν ἡμεῖς οἱ τὸν εἰπόντα Χριστόν, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, δεξάμενοι, τὰς μὲν σκιὰς, καὶ τοὺς τύπους ἴσμεν πεπαυμένους, ἐπὶ δὲ τὴν ἀλήθειαν σπεύδομεν, τὰς ἐναργεῖς αὐτῆς εἰκόνας προκαταγγέλλοντες. ἐκ μέρους γὰρ ἔτι, καὶ ὡς δι' ἐσόπτρου γινώσκομεν, ἐπεὶ μηδέπω τὸ τέλειον ἧκεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ ἡ ἀνάστασις εἰς ἡμᾶς, ὅτε καταργηθήσεται τὸ ἐκ μέρους. Τότε γὰρ αἱ σκηναὶ πήγνυνται πάντων ἡμῶν, ὁπότε τῶν ὀστῶν συγκολλωμένων, καὶ συμπηγνυμένων ταῖς σαρξὶν ἀνίσταται σῶμα. τότε τὴν ἡμέραν τῆς χαρᾶς ἑορτάζομεν Κυρίῳ εἰλικρινῶς, ὁπότε τὰς σκηνὰς αἰω-

Ecclesiæ notas prænunciarunt; Ecclesia vero nouorum seculorum. Hinc nos, qui Christum dicentem, [a] Ego sum veritas, *exosculamur, vmbras quidem ac figuras scimus cessasse, & clarissimas veritatis imagines prænunciantes ad illam festinamus.* [b] Ex parte enim adhuc, & veluti per speculum cognoscimus, *cum nondum perfectum ad nos peruenerit regnum cœlorum & resurrectio,* [c] cum quod ex parte est abolebitur. *Dum enim nostrum omnium tabernaculorum compages arctabuntur, cum conglutinatis ossibus, & carnibus compactis corpus assurgit; tũ lætitia diem Domino sincere celebramus, cum taber-*

a Ioan. 14. 6. b 1. Corin. 13. 12. c 1. Corin. 13. 10.

naculis sempiternis potiti fuerimus, nunquam in posterum interituris, aut in terram ac puluerem dissoluendis. Erat quippe nostrum tabernaculum & antea casus ignarum, sed præuaricatione concussum reclinatum est, Deo morte peccatum dissoluente, ne immortalis peccator homo existens, viuente in ipso peccato, sempiterne condemnatus vitam ageret: proptereaq; & mortem obijt, non mortalis aut corruptibilis effectus: & separata est anima a carne, vt per mortem lapsus morti traderetur, cùm non posset amplius in demortuo viuere. Hinc lapsu morti tradito & corruptioni, rursus ego immortalis assurgo, & Deum collaudo, qui per mortem filios ex morte

νὰς ἀποληψώμεθα, οὐκέτι θνηξομένας, ἢ λυθησομένας εἰς γῆν χώματος. Ἦν γὰρ ἡ μὲν ἐκ προτέρου ἄπτωτος ἡ σκηνὴ, ἀλλὰ διὰ τὴν παράβασιν ἐσαλεύθη, καὶ ἐκλίθη, τοῦ Θεοῦ τὸ ἁμάρτημα λύσαντος θανάτῳ, ἵνα μὴ ἀθανάτως ἁμαρτωλὸς ὁ ἄνθρωπος ὢν, ζώσης ἐν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας αἰωνίως κατάκριτος γενηθῇ. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τέθνηκεν, οὐ γενόμενος θνητὸς, ἢ φθαρτὸς. καὶ διεκρίθη τῆς σαρκὸς ἡ ψυχὴ ἵνα νεκρωθῇ διὰ τοῦ θανάτου τὸ παράπτωμα, μηκέτι δυνάμενον ζῆν ἐν τῷ τεθνηκότι. ὅθεν ἀποθανόντος τοῦ παραπτώματος καὶ διεφθαρμένου, πάλιν ἀθάνατος ἀνίσταμαι, καὶ ὑμνῶ τὸν Θεὸν τὸν διὰ θανάτου τὰ τέκνα ἐκ θανάτου

sal-

σώζοντα, καὶ ἑορτάζω νομίμως αὐτῷ, κοσμήσασα τὴν σκηνήν μου τὴν σάρκα τοῖς ἔργοις τοῖς καλοῖς, ὥσπερ κἀκεῖ ταῖς πενταφώτοις αἱ παρθένοι λαμπάσιν, ἐξεταζομένη τῇ πρώτῃ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρᾳ, εἰσφέρω τὰ προστεταγμένα, εἰ κεκόσμημαι τοῖς τῆς ἀρετῆς καρποῖς, εἰ τοῖς κλάδοις τῆς ἁγνείας κατασκιάζομαι. Νόει γάρ μοι τὴν ἀνάστασιν εἶναι τὴν σκηνοπηγίαν, νόει μοι καὶ τὰ ἐς τὴν σύνθεσιν παραλαμβανόμενα τῆς σκηνῆς τὰς πράξεις εἶναι τῆς δικαιοσύνης. Λαμβάνω οὖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ τὰ ὑποτεταγμένα, οἱονεὶ τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ κρίνομαι, εἰ τὴν σκηνὴν ἐκοσμησάμην τοῖς προστεταγμένοις, εἰ εὑρίσκονται ταῦτα ἐν αὐτῇ, ἅπερ ἐνταῦθα μὲν ἐν τῷ κόσμῳ κτήσασθαι προστασσόμεθα, ἐκεῖ δὲ

saluat, & legitime solemnitatem illi ago, tabernaculo meo, carne scilicet bonis operibus adornata, quemadmodum & ibi Virgines quinque lampadibus accensis. [a] *Primo resurrectionis die in examen adducta, quæ præcepta sunt, infero: si virtutis fructibus decorata sum; si castimoniæ ramis opacor. Nam puta Scenopegiã resurrectionem, puta & ea, quæ ad tabernaculi compactionem assumuntur iustitiæ opera esse. Accipio igitur primo die, quæ subduntur, nempe die, quo in iudicio sistor: si præceptis, Tabernaculum decoraui, si ea in ipso reperiuntur, quæ hic*

a Matth. 25. 7.

in mundo conquirere iubemur, ibi vero Deo offerre. Agite vero & ea quæ sequuntur in examen reducamus. [a] Et assumetis, *inquit,* die primo fructum ligni pulchrum, & ramos ligni densos, & agni ramos de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro. *Fructum pulcherrimũ ligni Iudæi, qui corde incircumcisi sunt ob sui magnitudinem citrum esse opinãtur: neq; verentur citro Deum honorari asserere, cui vniuersæ terræ quadrupedes ad holocaustum, & thus ad cremationem non sufficiunt. Et tandem si citrus, o dura ac ferrea pectora, pulcher est, quare non potius vua pulchra? quare non & granatum? quare non & malum, & cate-*

προσφέρειν τῷ Θεῷ. Ἴτε γὰρ καὶ τὰ ἑξῆς ἐπισκεψώμεθα. καὶ λήψεσθε ἑαυτοῖς τῇ πρώτῃ, φησὶν, ἡμέρᾳ καρπὸν ξύλου ὡραῖον, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς, καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάρρου, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καρπὸν ὡραιότατον ξύλου, οἱ τὴν καρδίαν ἀπερίτμητοι Ἰουδαῖοι διὰ τὸ μέγεθος τὸ κίτρειον ἡγοῦνται τυγχάνειν, οὐδὲ ἐγκαλύπτονται κιτρίῳ τὸν Θεὸν λέγοντες τιμᾶσθαι, ᾧ τὰ τετράποδα πάντα τῆς γῆς, οὐκ εἰσὶν εἰς ὁλοκαύτωσιν ἱκανά; καὶ ὁ λίβανος εἰς καῦσιν. Καὶ ὅλως εἰ τὸ κίτρειον, ὦ ἀτεράμονες, ὡραῖον, διατί μὴ καὶ ἡ σταφυλὴ μᾶλλον ὡραία; διατί μὴ καὶ ἡ ῥοιά; διατί μὴ καὶ τὸ μῆλον; καὶ

[a] Levit. 23. 40.

τὰ ἄλλα ἀκρόδρυα, τὰ μᾶλλον διαφέροντα τοῦ κιτρίου, ἀμελήσ(ας) ἐν τῷ Ἄσματι τῶν ᾀσμάτων πάντων ὁ Σολομὼν τούτων ὡραίων μνημονεύσας, τὸ κίτριον ἀπεσιώπησε μόνον. ἀλλὰ τούτων ἀπεβουκολήθησαν οἱ ἄφρονες, μὴ νοήσαντες τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ὃ πρόσθεν μὲν ὁ Παράδεισος ἔφερε, νῦν δὲ πᾶσιν ἀνεβλάστησεν ἡ Ἐκκλησία, τὸν ὡραῖον καὶ εὐπρεπῆ τῆς πίστεως ποιοῦσα καρπὸν, τοιοῦτον ἐληλυθότας καρπὸν τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ εἰς τὸ δικαστήριον ἡμᾶς κομίζειν δεῖ Χριστοῦ. Ἐὰν μὴ τοιοῦτον χωρῶμεν ἡμεῖς καρπὸν, οὐ δυνησόμεθα συνεορτάσαι τῷ Θεῷ, οὐ τευξόμεθα κατὰ τὸν Ἰωάννην τῆς πρώτης ἀναστάσεως. τὸ γὰρ ξύλον ἐστὶν ἡ πρωτότοκος πάντων σοφία. ξύλον ζωῆς ἐστὶν τοῖς αἱ-

cæteri arborum fructus multo citro præstantiores? Profecto in Canticis canticorum Salomon pulchrorum horũ omnium mentione facta, tantummodo citrium immemoratum reliquit. Sed in his quidem decepti sunt insipientes, non intelligentes lignum vitæ, quod antea Paradisus producebat, nunc omnibus Ecclesiã, pulchro ac decoro fructu fidei edito germinasse. Similẽ primo diei festi die in iudicium Christi progressi debemus adducere. Quod si eo caruerimus, nõ plane poterimus simul cum Deo celebrare. non consequemur, ut Ioannes dicit, primam resurrectionem. Lignum siquidem est, primogenita omnium sapientia. [a] Lignum vi-

a Prov. 3. 18.

vitæ est illis, qui apprehendent eam, *Propheta ait*, & qui accumbent super eam velúti ad Dominum secura.[a] Lignũ quod plantatum est secus decursus aquarum; quod fructum suum dabit in tempore suo, *doctrina, & charitas & prudentia est, tempore opportuno illis dispertita, qui ad aquas redemptionis accedunt. Qui non credidit in Christo, neque à principio eum esse lignum vitæ persensit, cum non habeat speciosis fructibus speciosiori suum tabernaculum adornatũ Deo ostendere, quomodo diem festum celebrauerit? quomodo diem hilarem duxerit? Vis pulchrum ligni fructum agnoscere, meditare sermones Domini nostri Iesu*

περιεχομένοις αὐτῆς, φησὶν ὁ Προφήτης, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ᾽ αὐτὴν, ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλής: ξύλον παρὰ τὰς διεξόδους πεφυτευμένον τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, διδασκαλία καὶ ἀγάπη, καὶ σύνεσίς ἐστιν ἐν καιρῷ προσήκοντι τοῖς τῷ ἐπὶ τὰ ὕδατα ἀπολυτρώσεως ἀφικνουμένοις διδομένη. ὁ μὴ πιστεύσας Χριστῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτὸν εἶναι τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἠσθημένος, οὐκ ἔχων δεῖξαι τῷ Θεῷ τῷ ὡραιοτέρῳ τῶν ὡραίων καρπῶν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ κεκοσμημένην πῶς ἑορτάσει; πῶς εὐφρανθήσεται; Θέλεις γνῶναι τὸν ὡραῖον καρπὸν τοῦ ξύλου, ἐπίσκεψαι τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πῶς εἰσὶν

[a] Psalm. 1. 3.

ὡραῖοι κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ὡραῖος καρπὸς ἐβλάστησε διὰ Μωσέως ὁ νόμος, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἦν ὡραῖος ὡς τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τύπος τις ἦν, καὶ σκιὰ τῶν μελλόντων πραγμάτων, τοῦτο δ' ἀλήθεια, καὶ ζωῆς χάρις. Ὡραῖος ἦν τῶν Προφητῶν ὁ καρπὸς, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡραῖος, ὡς ὁ ἐξ αὐτοῦ γεωργούμενος τῆς ἀφθαρσίας. Καὶ λήψεσθε ἑαυτοῖς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, καρπὸν ξύλου ὡραῖον, καὶ κάλλυθρα φοινίκων λέγων τὴν ἄσκησιν τῶν θείων μαθημάτων. οἷς ἐκκαθαίρεται καὶ κοσμεῖται ψυχὴ νικῶσα τὰ πάθη, ἀποσαρκουμένων ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐκβαλλομένων τῶν ἁμαρτημάτων. Δεῖ γὰρ καθαροὺς, καὶ κεκοσμημένους ἥκειν εἰς τὴν ἑορτὴν, ὥσπερ

a Psalm. 94. 2.

Iesu Christi, ut sunt [a] speciosi forma præ filijs hominum. *Pulcher fructûs per Moysem lex germinauit: sed non ita ut Euangelium pulcher. Ille quidem figura erat, & rerum futurarũ umbra; hoc vero veritas, & vita gratia. Pulcher erat Prophetarum fructus: at non ita pulcher, ut est, qui ex eo colitur, immortalitatis.* [b] Et sumeris vobismetipsis primo die fructum ligni pulchri, & scopas palmarum; *Diuinarum disciplinarum exercitium, dixit, quibus animus perturbationes debellans, a suis carnibus diuulsis eiectisque peccatis expurgatur & decoratur. Nanque puros, ornatosque exercitationibus*

b Leuit. 23. 40.

ac virtutis meditationibus veluti compsere enixe summaq; cura comptos ad solemnitatem procedere addecet. Nam meditationibus molestis ac exercitationibus & ab ijs, quæ eam obtenebrant externis cogitationibus mens purgata, perspicacior veritatem intuetur, & vti vidua quadrantem[a] in Euangelijs reperit; postquam domum scopis mundasset, & recrementa, obnubentes & obscurantes animũ affectiones, per mollitiem & negligẽtiam in nobis accrescentes eiecisset. Qui itaq; ad diem tabernaculorum illorũ solemnem peruenire contendit, & vna simul cum alijs Sanctis locum

κοσμήσας ταῖς ἀσκήσεσι καὶ μελέταις τῆς ἀρετῆς πεφιλοπονημένους. ὅτι μελέταις ἐπιπόνοις, καὶ ἀσκήσεσι καθαιρόμενος ὁ νοῦς τῶν ἐπικαλυπτόντων αὐτὸ ἀλλοίων διανοημάτων ὀξυδερκεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καθάπερ καὶ ἡ χήρα τὸν κοδράντην ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀνεύρατο, μετὰ τὸ σαρῶσαι τὸν οἶκον, καὶ ῥίψαι τὰ κόπρεια τὰ ἐπισκοτοῦντα, καὶ καλύπτοντα πάθη τὴν ψυχὴν, τὰ ἀπὸ τῆς θρύψεως ἡμῶν, καὶ τῆς ἀμελείας πληθύνοντα. Καὶ τοίνυν ὁ σπουδάζων εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν σκηνῶν ἐκείνων φθάσαι, καὶ τοῖς Ἁγίοις συγκαταλεχθῆναι, πρῶτον τὸν ὡραῖον τὴν πίστιν κτησάσθω καρπὸν, εἶτα τὰ κάλλυνθρα, τὴν

habere, ante omnia pulcbrum fructum fidem possideat: tum scopas exercitationem ac meditatio-

tatio.

a Marc. 12, 42.

ἄσκησιν, καὶ μελέτην τῶν
Γραφῶν· εἶτα μετὰ ἐρι-
θηλέας ἐφεξῆς κλάδους
τῆς ἀγάπης, καὶ δασεῖς,
εἰς μετὰ τὰ κάλλυνθρα πα-
ρεγγυᾷ λαμβάνεσθαι, κλά-
δους δασεῖς εὐθυβόλω-
τατα, τὴν ἀγάπην φρά-
ζας. Τὸ γὰρ δασὺ κατά-
καρπον ὅλον ἐστὶ, καὶ πυ-
κνὸν, μηδὲν ψιλὸν, ἢ διά-
κενον ἔχον, ἀλλὰ πάντα
πεπληρωμένον, καὶ μετὰ
ὅρπηκας, καὶ τὰ στελέχη.
Τοιοῦτον γάρ ἐστιν ἡ ἀγά-
πη μηδαμόθεν ὑπόκε-
νος, ἢ ἄκαρπος οὖσα.
Ἠν γὰρ ἐὰν πωλήσω τὰ ὑ-
πάρχοντά μου, καὶ δώσω
πτωχοῖς, καὶ ἐὰν τὸ σῶ-
μα μου πυρὶ παραδώ-
σω, καὶ ἐὰν τοσαύτην πί-
στιν, ὥστε ὄρη μεθιστᾶν,
κτήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ
ἔχω, οὐδέν εἰμι. Ἡ ἀγά-
πη ἄρα τὸ κατάκαρπόν

tationem Scripturarũ: deinceps, qui consequuntur, lectiones latius frondentes, densosque ramos post scopas, ramos densos quam appositissime charitatem, innuens, sumendos esse praecipit. Densum enim omni ex parte frugiferum est, & spissum, nihil nudum, siue vacuum admittens, sed plena omnia praeferens & ramos, & truncos. Talis enim est charitas, nulla sui parte vacua, nulla sui parte infructuosa. [a] Nam si vendidero omnes facultates meas & dedero pauperibus: etsi corpus meum igni tradidero: etsi habuero tantam fidem, vt montes loco suo dimoueam, charitatem autem non habuero, nihil sum. *Charitas igitur*

est

a 1. Corinth. 13. 2.

est fructibus affluens & densissimis frondibus velatum lignum, quæ omnibus muneribus copiose repleta est. Tum deinceps & aliud iubet assumi, ramos saligneos, iustitiam ramos saligneos appellans, quorum gratia [a] Iusti, *vt Propheta ait,* veluti inter aquas herba germinant, & quasi salix iuxta præterfluentem aquam, *sermone florẽtes. Et præ aliis omnibus ramos agninos ad tabernaculum condecorandum iubet adferri, quod arbor hæc ἁγνείας* castimoniæ *nomen sibi vendicat, qua iam dicta exornantur. Abeant nunc, qui intemperanti libidine fædant corpora, & propter suas mollities ac luxus castimoniam depellunt. Qua enim ratione cum Chri-*

ἐστι, καὶ δασύτατον ξύλον πάντων, ἡ γέμουσα καὶ πεπληρωμένη τῶν χαρισμάτων. Εἶτα τὶ παραλαμβάνεσθαι βούλεται καὶ ἕτερον. Κλάδους ἰτεΐνους φησὶ, τὴν δικαιοσύνην ἰτεΐνους κεκλήσκων κλάδους, ἀνθ' ὧν οἱ δίκαιοι κατὰ τὸν Προφήτην, ὡς ἀναμέσον ὕδατος ἀνατέλλουσι χόρτος, καὶ ὡς ἰτέα ἐπὶ παραῤῥέον ὕδωρ θάλλοντες τῷ λόγῳ, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοὺς ἀγνίνους ἐπικοσμοῦντας τὴν σκηνὴν παρακελεύεται προσφέρεσθαι κλάδους, διὰ τὸ φερώνυμον εἶναι τὸ δένδρον τῆς ἁγνείας, ᾧ κατακοσμεῖται τὰ προειρημένα. Ἐῤῥέτωσαν οἱ ἀκολασταίνοντες νῦν, καὶ διὰ τὰς ἑαυτῶν ἡδυπαθείας ἁγνείαν ἀποδιωθούμενοι. Πῶς γὰρ εἰς τὴν

a *Isaia* 44. 4.

ἑορτὴν συνεισελεύσονται Χριστῷ, μὴ κοσμήσαντες ἑαυτῶν τὴν σκηνὴν κλάδοις ἁγνείας, τοῖς θεοποιοῖς καὶ μακαρίοις φυτοῖς, ᾧ δεῖ τοὺς εἰς τὴν ἄγυριν σπεύδοντας ἐκείνην, καὶ τὸν γάμον, ἀσπάζεσθαι δεῖ, καὶ κατασκιάζεσθαι τὰς ὀσφύας. Ἴτε γὰρ, ὦ καλλιπάρθενοι, τὴν γραφὴν αὐτὴν ἐπισκέψασθε, καὶ τὰς ἐντολάς· πῶς ὡς ἐπὶ συμπλήρωμα τῶν προειρημένων κατορθωμάτων παρέλαβεν ὁ Λόγος τὴν ἁγνείαν, διδάσκων ὅσον διαπρεπὴς, καὶ ζηλωτὸς ἔσται τῇ ἀναστάσει. καὶ ὅτι χωρὶς αὐτῆς οὐδεὶς τεύξεται τῶν ἐπαγγελμάτων, ἣν ἐξαιρέτως γνωρίζομεν ἡμεῖς αἱ παρθενεύουσαι, καὶ προσφέρομεν Κυρίῳ. Χρῶνται δὲ καὶ οἱ περὶ τὰς ἑαυτῶν ἀγαπῶντες γαμε-

Christo simul ingredientur, cum suum tabernaculum non decorauerint castitatis ramis, deifica illa ac beata planta; qua in cohortem illam contendentibus & nuptias, amplectenda est, eaq; lumbi contegendi. Agite enim, o pulcherrimæ Virgines, scripturam ipsam, & præcepta considerate, qua ratione ad dictorum facinorum complementum castitatem Verbum assumpsit, edocens, quam illa præcelebris, & quam desiderabilis tempore resurrectionis existet, & absque illa neminem futurum, qui promissionum illarum compos euadet, quam nos præ alijs, quæ virginitatem amplexatæ sumus, colimus & Deo offerimus. Vsurpant quoque, qui cum proprijs

vxori-

uxoribus castitatem seruant, & veluti circa truncum illius surculos enatos ferunt producentes castitatem, cum nequeant, quemadmodum nos excelsiores atque ingentes illius ramos pertingere. Nihilominus licet paruos, proferunt tamen & ipsi surculos castitatis. Qui vero æstro aguntur, etsi nō meretricantur, sed cum sola legitima vxore absque vlla intermissione commisceri continuo delectantur, quomodo diem festum agant? quomodo lætabuntur, cum tabernaculum suum carnem agni ramis non adornauerint? neq; dicto obediuerint, [a] vt qui habent vxores, sint tanquam non habentes. *Proptereaque ante alia omnia, qui certaminibus inhiant, & magnis cogitationibus*

τὰς, καὶ ὥσπερ ἀμφὶ τὸ στέλεχος κλῶνας αὐτῆς φέρουσι βλαστήσαντας σωφροσύνην, τῆς ἄνω μὴ ἐξικνούμενοι, καὶ μεγάλων αὐτῆς ἐπιψαῦσαι κλάδων καθάπερ ἡμεῖς. Ὅμως εἰ καὶ μικροὺς οὐδὲν ἧσσον προσφέρουσι δὴ καὶ αὐτοὶ κλῶνας ἁγνείας. Οἱ δὲ οἰστρηλατούμενοι, κἂν μὴ πορνεύσωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς μόνην τὴν ἔννομον ἀδιαστόλως ἐπιμίγνυσθαι θέλγωνται γαμετήν, πῶς ἑορτάζουσιν; πῶς εὐφρανθήσονται, μὴ κοσμήσαντες τὴν σκηνὴν ἑαυτῶν, τὴν σάρκα τοῖς κλάδοις τοῦ ἀμνοῦ, μηδὲ εἰσακούσαντες τοῦ εἰρημένου, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς οἱ μὴ ἔχοντες ὦσι; Διὰ τοῦτο πάντων μάλιστα τοὺς τῶν ἀγώνων ἐφιεμένους, καὶ μεγάλῃ φρονήσει χρωμέ-

a 1. Corinth. 7, 29.

νες τὴν ἁγνείαν ἀμελλητὶ φημὶ δεῖ καὶ τιμᾶν ὡς ὠφελιμωτάτην καὶ ἐπίδοξον. Ἐν γὰρ τῇ καινῇ καὶ ἀλύπῳ κτίσει, ὃς ἂν ἁγνείας μὴ εὑρεθῇ κλάδοις κεκοσμημένος, οὐ τεύξεται τῆς ἀναπαύσεως, μὴ πληρώσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν νόμον, οὐδὲ εἰς τὴν γῆν ἐπιδημήσει τῆς ἐπαγγελίας, μὴ ἑορτάσας πρῶτον τὰς σκηνάς. οἱ γὰρ ἑορτάσαντες μόνοι τὴν Σκηνοπηγίαν εἰς τὴν ἁγίαν καταίρουσι γῆν, ἀπάραντες ἀπὸ τῶν καλουμένων σκηνῶν. ἕως ἂν εἰς τὸν νεὼν φθάσωσιν ἐλθεῖν, καὶ τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μείζονα καὶ ἐνδοξοτέραν προκόψαντες χαράν, καθὼς καὶ οἱ τύποι συνιστῶσιν οἱ γεγονότες ἐπὶ Ἰουδαίων. Ὥσπερ γὰρ οἱ ἐξελ-

bus præcellunt, castimoniam absque cunctatione, uti quammaxime frugiferam, & gloriosam obseruare ac colere debent. Nam in noua, & mœroris nescia creatione, quicunque castimoniæ ramis ornatus non fuerit, requietem non possidebit, cum præceptum Dei lege latum non adimpleuerit: neque in terram promissionis ingredietur, cum antea tabernaculorum solemnitatem non celebrauerit. Nam soli illi, qui celebrauerint scenopegia, in sanctam terram a tabernaculis sic dictis soluentes appellunt, donec ad templum, & ciuitatem Dei peruenerint, in maius & gloriosius gaudium progressi, vt figuræ quoq; ipsæ confirmant, quæ Iudæorum illo æuo successere. Quemadmodum

dum enim e finibus illi Aegyptijs exeuntes, iter primum ingrediuntur, & sic ad tabernacula accedunt, inde postea soluentes, in terram promissionis deuenerũt, ita & nos. Etenim hinc ego iter arripiens, & ex Aegypto vita huius egrediens, primum in resurrectionem, veram scenopegiam conferor; ibiq; meum tabernaculum virtutis fructibus cõdecoratum configens, & primo solemnis resurrectionis die, iudicio adstans, simul cum Christo solemnitatẽ, quietis millenarium, septem vocatos dies, vera & germana sabbata perage: tum postmodum Iesum, qui cœlos prætergressus est, sequens, iterum, quemadmodum & illi post quietem in tabernaculis

θόντες τὴν ὅρον ἐκείνων τῆς Αἰγύπτου, ὥδευσαν πρῶτον, καὶ ἦλθον εἰς τὰς σκηνάς, κἀκεῖθεν ἀπάραντες πάλιν ἦλθον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς. ὁδεύσασα γὰρ ἐντεῦθεν, καὶ ἐξελθοῦσα κἀγὼ τῆς Αἰγύπτου τούτου τοῦ βίου ἔρχομαι πρῶτον εἰς τὴν ἀνάστασιν τὴν ἀληθινὴν σκηνοπηγίαν, κἀκεῖ τοῖς καρποῖς τῆς ἀρετῆς πήξασα τὴν σκηνὴν μου κεκοσμημένην, τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἀναστάσεως ἡμέρᾳ τῇ κρίσει συνεορτάζω τῷ Χριστῷ τὴν χιλιονταετηρίδα τῆς ἀναπαύσεως, τὰς ἑπτὰ καλουμένας ἡμέρας, τὰ σάββατα τὰ ἀληθινά. εἶτα αὖθις ἑπόμενη τῷ διεληλυθότι τοὺς οὐρανοὺς Ἰησοῦ, ἔρχομαι πάλιν καθάπερ κἀκεῖνοι μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς σκηνοπηγίας εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τοὺς οὐρανούς,

ἐν σκηναῖς μὴ ἀπομεί-
νασα, τουτέστι τοῦ σκηνώ-
ματός μου μὴ ἀπομείναν-
τός μου τοιούτου, ἀλλὰ με-
τὰ τὴν χιλιονταετηρίδα με-
ταβληθέντος ἀπὸ τοῦ σχή-
ματος τοῦ ἀνθρωπίνου,
καὶ τῆς φθορᾶς εἰς ἀγγε-
λικὸν μέγεθος, καὶ κάλ-
λος, ἔνθα λοιπὸν ἀπὸ τοῦ
θαυμαστοῦ τῆς σκηνῆς αἱ
παρθένοι τόπου, μετὰ τὸ
συμπερανθῆναι τὴν ἑορ-
τὴν τῆς ἀναστάσεως εἰς τὰ
μείζω, καὶ κρείττω διερ-
χόμεθα, εἰς τὸν οἶκον αὐ-
τὸν ἀναβαίνουσαι τὸν ὑπερ-
άνω τῶν οὐρανοὺς τοῦ Θεοῦ ἐν
φωνῇ ἀγαλλιάσεως, καὶ
ἐξομολογήσεως ἤχους ἑ-
ορτάζοντος, καθὼς φη-
σὶν ὁ Ψαλμῳδός. Τοῦτον
κἀγὼ, ὦ Ἀρετὴ κατὰ τὴν
ἐμαυτῆς διαπονοῦσα δυνά-
μιν δωροῦμαί σε τῷ πέ-
πλῳ. ΕΥΒΟΥΛ. Λίαν

naculis in terram promissionis, ad cælos gradum facio, non remanens in tabernaculis, cum meum tabernaculum, non vtat erat prius, permaneat, sed post millenarium ab habitu humano, & corruptione, in Angelicam magnitudinem, & pulchritudinem immutetur: vbi tandem Virgines ab admirabili tabernaculi loco, die festo resurrectionis terminato, ad maiora & præstantiora recipimur, in ædem ipsam Dei super cælos ascendentes [a] in voce exultationis & confessionis sonos celebrantes, *vt ait Psalmodus. Hoc ipsa quoq; o Domina Virtus, peplum tibi pro viribus contextum defero.*

EVBVL. *Dici non potest, quam anxia hæ-* ... *ream,*

a Psal. 42. 5.

ream, intra memetipsam cõsiderans, o Gregorium, quibus animi turbamentis agitaretur Domnina, in præcordijs fluctuans, addubitansq; ne verbis ac sententijs deficientibus, virginibus alijs ieiunius esset dictura, cum iam tot ac varia in præposita materia congesta fuissent, Quare si interturbari visa est, age hoc quoq; explana. Subit siquidem admiratio, si postrema illa ad dicendum vocata, habebat quod diceret. GREGOR. *Turbatam eam & maxime, o Eubulion, apertis verbis Theopatra significauit, non vero verbis destitutam fuisse. Vbi finem dicendi fecerat Tusiana, Virtus in eam oculos coniiciens, Age tu quoque filia, dixit, orationem confer, vt perfectum absolutumque re-*

ἀγωνιῶ, ὦ Γρηγόριον, καθ' ἐμαυτὴν ἐννοουμένη ἐν ὁποίῳ θορύβῳ νῦν ἄρα ἡ Δομνῖνα ἦν, ταραττομένης αὐτῆς τῆς καρδίας, καὶ φοβουμένης μὴ ἀπορήσῃ λόγων, καὶ ἐνδεέστερόν τι τῶν ἄλλων παρθένων ἀποφθέγξηται, τοσούτων ἤδη ῥηθέντων εἰς τὸ προκείμενον, καὶ ποικίλων, εἰ οὖν εὔδηλος ἐγένετο κεκινημένη, φέρε καὶ τοῦτο περαίωσαι. θαυμάζω γὰρ εἴ τι ἔχεν εἰπεῖν τελευταία κεκλημένη. ΓΡΗΓΟΡ. Τεταράχθαι μὲν αὐτὴν, ὦ Εὐβούλιον, καὶ σφόδρα, ἔφη μοι ἡ Θεοπάτρα, οὐ μὴν ἠπορηκέναι λόγων. μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν Τυσιανὴν, ἡ Ἀρετὴ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς αὐτὴν ἐπιβαλοῦσα, δεῦρο δὴ καὶ σὺ θύγατερ, ἔφη, τὸν λόγον ἀπόδος, ἵνα

πληρώσωμεν ἐντελῆ τὴν εὐωχίαν. Τὴν οὖν Δομνῖναν ἐρυθριάσασαν, ἐπὶ πολὺ μόλις ἀνανεῦσαι, καὶ εἰς ἄχλυν ἐξαναστᾶσαν ἐξαπλῶσαι, καὶ καλεῖν τὴν σοφίαν παραστῆναι οἱ βοηθόν. Εὐξαμένῃ δὲ αὐτῇ θάρσος, φησὶν, ἀθρόως ἐγένετο, καί τις αὐτὴν θεία ἀνακωχὴ κατέλαβε, καὶ ἔφη.

bus omnibus conuiuium expediamus. Quare Domninam, rubore genas suffusam, & multum ad tempus oculis sursum sublatis, & tãdem erectam, sese ad preces conuertisse, & sapientiam accersisse, vt sibi ferret suppetias. Cum orasset, statim illi animos additos retulit, & diuino numine correptam hunc in modum sermonem edidisse.

ΔΟΜΝΙΝΑ.

Ὦ Ἀρετὴ, κἀγὼ παραλείψασα τὰς μακρολογίας τῶν προεξηγημάτων, εἰς αὐτὰ τὰ προκείμενα κατὰ δύναμιν εἰπεῖν πειράσομαι, ἵνα δὴ μὴ τῷ μηκύνειν τὰ πάρεργα, πλείονα χρόνον, ὧν ἕνεκα λέγονται, παρέχω. Ἡγοῦμαι γὰρ μέγιστον μέρος φρονήσεως εἶναι τὸ μὴ μακροὺς ἐκ πο-

DOMNINA.

O Virtus, ego quoque, qui præmitti solent longos verborum ambitus deserens, de re proposita, vt vires concedent, conabor disserere, ne, quæ extra materiã sunt, prolixiore sermone prosequens, longiora tempora, causam ob quam ea dicantur, exponendo insu-

insumam. Nam maximam prudentiæ partem esse reor, prolixos verborum circuitus de ijs, quæ in quæstione sunt, demulcentes aures non interponere; sed statim a re ipsa, de qua quæstio est, sermonem exordiri. Quæ propter inde quoque & ipsa sumam initium: tempus enim me vocat. Nil est, quod ad bonum cōparandum tam apte conducere poterit homini, o pulcherrimæ Virgines, quam castimonia. Nam vt pulcherrime, & optime anima gubernetur, & a maculis, & labibus immunis a mundo dissoluatur, sola castimonia facit, & operatur. Ex quo enim Christus illius pulchritudinem insuperabilem denuncians, eam exercere per eos edocuit, hostis improbi regnum debellatum est, qui antea continuo vniuersos & capti-

εἰσόδων περὶ τῶν ἐπιζητηθέντων ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, κηλοῦντας τὰ ὦτα, ἀλλ' αὐτόθεν εὐθέως περὶ ὅτου τὸ ἐπιζήτημα ἐστὶν ἄρχεσθαι. διὸ ἐντεῦθεν δὴ κἀγὼ κατάρξομαι. καιρὸς γάρ. Οὐδὲν οὕτως ὀνῆσαι δύναται πρὸς τὸ καλὸν τὸν ἄνθρωπον, ὦ καλλιπάρθενοι, ὡς ἁγνεία. τὸ γὰρ κάλλιστα, καὶ ἄριστα διακυβερνηθῆναι τὴν ψυχὴν, καὶ κηλίδων, καὶ μιασμάτων καθαρὰν ἀπολυθῆναι τοῦ κόσμου, μόνη ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἐργάζεται ἁγνεία. Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐδίδασκεν αὐτὴν ἀσκεῖν ἡμᾶς, καὶ ἐμήνυσεν ἡμῖν τὸ ἀνυπέρβλητον κάλλος αὐτῆς, ἡ βασιλεία τοῦ πονηροῦ καθῃρέθη, πρότερον ἀεὶ πάντας αἰχμα-

λωτίζοντος, καὶ δουλουμένου, ὡς μὴ τῶν παλαιοτέρων εὐάρεστον γεγονέναι Κυρίῳ τινὰ, ἀλλὰ πάντας ὑποκεκρατῆσθαι πταίσμασιν, οὐ σφόδρα τοῦ νόμου τῆς φθορᾶς ἀρκέσαντος ἐλευθερῶσαι τὴν ἀνθρωπότητα, μέχρις ἡ παρθενία διαδεξαμένη τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐβασίλευσεν. οὐ γὰρ ἂν οὕτως οἱ πρόσθεν εἰς μάχας, καὶ φόνους, καὶ ἔρωτας, καὶ εἰδωλολατρείας συνηλαύνοντο πολλάκις, εἰ ἦν αὐτοῖς ἡ ἐκ τῶν νόμων αὐτάρκης πρὸς σωτηρίαν δικαιοσύνη. Νῦν δὲ τότε μὲν μεγάλαις, καὶ πολλάκις ἐνεφύροντο συμφοραῖς, ἀφ' οὗ δὲ Χριστὸς ἐνηνθρώπησε, καὶ παρθενίᾳ τὴν σάρκα κοσμήσας ὥπλισεν, ὁ ὠμοτύραννος ἄρχων τῆς ἀκρα-

captiuabat, & seruituti mancipabat, adeo vt ex antiquioribus nemo Domino complacuerit, sed omnes erroribus ac lapsibus corriperentur; cum non ita commode lex a corruptione genus humanum liberare protis esset, quousque Virginitas legem excipiens, Christi mandatis hominum imperium tenuit. Neque enim qui antea fuere, in bella, cædes, libidines, & idolorum cultus sæpenumero ita concitati fuissent, si iustitia, quā leges suppeditant, ad salutem satis fuisset. Quare tum magnis multisque ac frequentibus calamitatibus sæpissime affligebantur: ex quo vero Christus assumpto homine, virginitate carnem adornans, armis instruxit, crudelis Tyrannus, intemperantiæ

princeps depulsus ac dissipatus est, & pax & fides triumphat, cum nō ultra homines, uti antiquitus, in Idolorum cultum declinent. Sed ne videar nonnullis Sophistarū more argumentum hoc pertractare, & ex probabilibus hæc coniectari, & nugatorie loqui, ex veteri vobis, o Virgines, ego ipsa uti & aliæ, Testamento traditum scripto vaticinium proferam, quo me vera dicere, cuique patebit, Iudices scilicet, vbi aperte castimoniæ regnū prænunciatur. Sic enim legitur. [a] Euntia iuerunt ligna, vt vngerent super se regem: dixeruntque oliuæ: Impera super nos. Et respondit ipsis oliua; Deserens pinguedinem meam, quam glorificauit Deus & homines,

σίας ᾑρέθη, καὶ εἰρήνη, καὶ πίστις κρατεῖ, οὐκέτι τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως ἐκτρεπομένων εἰς εἰδωλολατρείαν, ὥσπερ καὶ πάλαι. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξω τισὶ σοφίζεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν εἰκότων τεκμαίρεσθαι ταῦτα, καὶ φλυαρεῖν, ἐκ τῆς παλαιᾶς ὑμῖν, ὦ παρθένοι, κἀγὼ παρέξομαι διαθήκης ἔγγραφον προφητείαν, ὡς ἀληθῆ λέγω, τῶν κριτῶν ἔνθα φανερῶς ἡ βασιλεία τῆς ἁγνείας ἤδη προκατηγγέλλετο. φησὶ γὰρ, Πορευόμενα ἐπορεύθησαν τὰ ξύλα, τοῦ χρῖσαι ἐφ' ἑαυτὰ βασιλέα, καὶ εἶπον τῇ ἐλαίᾳ, βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία, ἀφεῖσα τὴν πιότητά μου, ἣν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς, καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύ-

a Iud. 9, 8.

λων; Καὶ εἶπον τὰ ξύλα πάντα τῇ συκῇ, δεῦρο βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκῆ, ἀφεῖσα τὴν γλυκύτητά μου, καὶ τὸ γέννημά μου τὸ ἀγαθὸν, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; καὶ εἶπον τὰ ξύλα τῇ ἀμπέλῳ, βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμπελος, ἀφεῖσα τὸν οἶνόν μου τὴν εὐφροσύνην τῶν ἀνθρώπων, πορευθῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; καὶ εἶπον τὰ ξύλα πρὸς τὴν ῥάμνον δεῦρο βασίλευσον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος πρὸς τὰ ξύλα. εἰ ἐν ἀληθείᾳ χρίετέ με ὑμεῖς εἰς βασιλέα ἐφ' ὑμᾶς, δεῦτε πεπείθατε ἐν τῇ σκέπῃ μου, εἰ μὴ ἐξέλθῃ πῦρ ἐκ τοῦ ῥάμνου, καὶ καταφάγῃ τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Ταῦτα δὲ ὅτι μὴ περὶ ξύλων τῶν ἐκ γῆς φυομένων ἐ-

nes, ambulabo, vt lignis imperem? Et dixerunt ligna vniuerſa ad ficum. Veni & ſuper nos regnum accipe. Et reſpondit eis ficus. Deſerens dulcedinem meam, fœtumque meum bonũ, ambulabo vt lignis imperem? Et dixerunt ligna viti. Impera ſuper nos, & dixit illis vitis, Deſerens vinum meum, lætitiam hominum ambulabo, vt imperem lignis? Et dixerunt ligna ad rhamnum. Veni, impera ſuper nos. Et dixit rhamnus ad ligna. Si vere me vngitis vos in regem ſuper vos, venite & confidite in vmbra mea. Sin minus, egredietur ignis de rhamno, & deuorabit cedros Libani.

Hæc de lignis, quæ e terra naſcuntur, dicta non

esse manifestum est. Neque enim arbores inanimatæ ad promouendum supra se regem, cum ipse in terra radicibus hæreant, conuenissent; sed prorsus de animabus enunciantur, quæ ante Christi incarnationem, cum rabide delictis ac lapsibus inexplebili cupiditate materiam appetiuerunt; accedunt, efflagitantes Deum, vt illarum misereatur, & misericordia, & æquanimitas imperium accipiat; quas sub oliuæ figura Scriptura expressit; quod oleum corporibus auxilietur, labores ac molestias dissoluat, & lumem exhibeat. Lumem siquidem lucernæ oleo irroratum accrescit: & Numinis item misericordiæ penitus mortem ac delicta dissoluunt; & generi humano epitulantur;

λέχθη σαφές. Οὐ γὰρ αὐ- ἑαυτοῖς τὰ δένδρα τὰ ἄψυχα χειροτονήσοντα βασιλέα συνήρχοντο, ταῖς ῥίζαις εἰς τὴν γῆν κατεστηριγμένα, ἀλλὰ πάντως περὶ ψυχῶν ἱστορεῖται ταῦτα, αἳ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ καθυλομανήσασαι τοῖς παραπτώμασι, προσιᾶσιν οἶκτον αὐτῶν ἀξιοῦσαι λαβεῖν τὸν Θεὸν, καὶ βασιλεῦσαι τὸν ἔλεον, καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν, ἣν ἐλαίας τύπῳ παρέλαβεν ἡ Γραφὴ, διὰ τὸ ἀρωγὸν τὸ ἔλαιον σωμάτων εἶναι, καὶ λυτήριον καμάτων, καὶ πόνων, φωτός τε παρεκτικόν: ἐλαίῳ γὰρ καταρδόμενον πᾶν τὸ λυχνιαῖον αὔξεται σέλας: λυτήριοι δὲ καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ πάντως οἰκτιρμοὶ, θανάτου, καὶ ἀρωγοὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τοῦ τῆς καρ-

&

δίκες φωτὸς θρεπτικοί. καὶ ἐπισκέψασθε, μήποτε τὰς ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου μέχρι τοῦ Χριστοῦ καθεξῆς ἡ Γραφὴ νομοθεσίας δηλοῖ, ὧν ὁ Διάβολος ἀντιμίμοις ἐξήπατε πλάσμασι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, τὴν μὲν συκῆν ἀπεικάζουσα τῇ κατὰ τὸν Παράδεισον δοθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐντολῇ, ἐπειδὴ τὴν γύμνωσιν ἀπατηθεὶς οὗτος, τοῖς πετάλοις ἐπεκάλυψε συκῆς· τὴν δὲ ἄμπελον τῇ ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Νῶε διὰ τὸ κοιμηθέντα χλευασθῆναι, τὴν δὲ ἐλαίαν τῇ κατὰ τὴν ἔρημον τοῦ Μωσέως, ἐπειδὴ τὸ χάρισμα τὸ προφητικόν, τὸ ἔλαιον τὸ ἅγιον, ἀνομησάντων αὐτῶν ἐκλελοίπει τῆς κληρονομίας. τὴν δὲ ῥάμνον τῇ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου τοῖς Ἀποστόλοις, ἐπειδὴ

& cordis lumen lautè enutriunt. Et attentis animis cõsiderate, num a primum condito homine ad ipsum Christum leges successu temporum latas Scriptura intelligat, quas æmulatus Diabolus fictionibus non absimilibus genus humanum exercuit, ficum, quod in Paradiso homini indictum fuerat, præcepto comparans, cum ille delusus nuditatem folijs ficus contexit: Vitem, quod in communi omnium alluuie ætate Noë, cũ hic somno sopitus, ludibrio excipitur: oliuam, quod in solitudine Moysi, cum donum Propheticum, oleũ sanctum hæreditatis, illis ad malas adductis partes defecit: Rhamnum, quod in salute mundi Apostolis, cum per ipsos castimoniam didicerimus,

mus, cuius solius simulacrum minime potuit fallax Dæmon cōstruere. Propterea & quatuor Euangelia tradita sunt, cum quater Deus suam humanationem pronunciauerit, instruxeritque quatuor legibus, quarum tempora ex fructuum discrimine dignoscuntur. Nam ficus sua dulcedine, & elegantia delitias ante præuaricationem hominis in Paradiso indicat. Aliquando imo etiam sæpissime, ficus fructum Spiritus sanctus de meliori accipit, vt infra ostendemus. Vitis hilaritatem vini, & eorum gaudium qui ab ira & alluuie salui remanserant; timoris atque anxietatis in lætitiam commutationem notat.

γὰρ δι᾽ αὐτῶν ἐδιδάχθημεν ἀγνείαν, ἧς ἀπατηλὸν μόνης εἴδωλον οὐκ ἴσχυσεν ὁ Διάβολος σκευάσαι. Διὰ τοῦτο καὶ Εὐαγγέλια τέσσαρα παραδίδοται τετράκις Εὐαγγελισαμένου τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ παιδαγωγήσαντος τέσσαρσι νόμοις, ὧν οἱ καιροὶ σαφῶς ἀπὸ τῆς διαφορότητος δηλοῦνται διὰ τῶν καρπῶν. ἡ μὲν γὰρ συκῆ διὰ τὴν γλυκασίαν, καὶ τὸν ὡραϊσμὸν τὴν τρυφὴν τὴν πρὸ τῆς παραβάσεως ἐν παραδείσῳ τοῦ ἀνθρώπου παρίστησι γεγενημένην. Ἔστι γὰρ ὅτε δὴ καὶ σφόδρα πολλαχῶς τῆς συκῆς τὸν καρπὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τοῦ κρείττονος λαμβάνει, καθὼς ἀποδείξομεν ὕστερον. ἡ δὲ ἄμπελος διὰ τὴν ἱλαρότητα τοῦ οἴνου, καὶ τὴν εὐφροσύνην τῶν περισωθέντων τῆς ὀργῆς, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, τὴν ἀπὸ τοῦ φόβου, καὶ τῆς

φροντίδος τὴν εἰς τὴν χαρὰν αὐτῶν μεταβολὴν αἰνίσσεται. ἡ δὲ ἐλαία διὰ τὸν καρπὸν τοῦ ἐλαίου τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ μηνύει, πάλιν ἀνεξικακήσαντος μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν ἀνθρώπων ἐκτραπέντων εἰς ἀθεότητα δοῦναι νόμον, καὶ ἐμφανισθῆναί τισιν, καὶ ὥσπερ ἀποσβεννυμένην ἤδη τὴν αὐγὴν τῆς ἀρετῆς ἐλαίῳ λιπᾶναι. ἡ δὲ ῥάμνος τὴν ἁγνείαν συνίστησι. τὸ γὰρ αὐτὸ δένδρον ῥάμνος, καὶ ἄγνος ἐστὶν, ὑφ᾽ ὧν μὲν ῥάμνος καλούμενον, ὑφ᾽ ὧν δὲ ἄγνος. καὶ τάχα διὰ τὸ συγγενὲς φυτὸν τοῦτο τῇ παρθενίᾳ πεφυκέναι, ταύτῃ ῥάμνος, καὶ ἄγνος προσηγορεύθη, ῥάμνος μὲν διὰ τὸ στερέμνιον, καὶ καρτερεῖν πρὸς τὰς ἡδονὰς, ἄγνος δὲ διὰ τὸ διὰ παντὸς ἁγνεύειν. ὅθεν καὶ τὸν Ἠλί-

notat. Oliua olei fructu Dei aequanimitatem significat, qui post alluuiem, hominibus in impietatem prolapsis, complacitus est, rursus & legem tradere, & aliquibus sese manifestare, & tantum non extinctum virtutis splendorem superinfuso oleo laetificare. Rhamnus castimoniam confirmat. Eadem enim arbor & rhamnus & agnus est, ab his rhamnus, ab aliis agnus vocata. Forte etiam, quod planta haec Virginitati affinis est, rhamnus, & agnus nuncupatur, rhamnus propter soliditatem, & aduersus voluptates firmitudinem, agnus, quod omni ex parte pura est. [a] *Hinc Eliam a furia mulieris Iezabelis fugientem, sermo est, primum*

a 3. Reg. 19. 4.

mum sub rhamno accubuisse, & exauditum robur sumpsisse, indeque alimento sese subleuasse. Etenim qui œstrũ & mulierem fugit voluptatem nã illum, & hospitium & tectum castimoniæ lignũ, quod ab aduentu Virginum principis Christi hominum imperium tenuit germinauit. Nam cum primæ leges sub Adamo, Noë, & Moyse latæ hominem seruare nequissent, sola lex in Euangelio rogata vniuersos seruauit. Nam ficus ideo dicitur non regnasse, cum ligna homines esse intelligãtur, ficus vero præceptum, quod homo postquam ceciderat, rursus a virtute regi, nec ab incorruptione Paradisi deliciarum eyci, summis votis optabat, sed præ-

ᾶν ἐκ προσώπου τῆς Ἰεζάβελ γυναικὸς φεύγοντα, λόγος, ὑπὸ ῥάμνον ἐλθεῖν πρῶτον, καὶ εἰσακουσθέντα ἐνισχῦσαι, καὶ λαβεῖν τροφήν, ὅτι τὸν φεύγοντα οἶστρον, καὶ τὴν γυναῖκα τὴν ἡδονήν, τὸ καταγώγιον καὶ ἡ σκέπη τὸ τῆς ἁγνείας ἐβλάστησε ξύλον, ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ ἀρχιπαρθένου Χριστοῦ βασιλεῦσαν τῶν ἀνθρώπων. τῶν γὰρ προτέρων ἀδυνατησάντων σῶσαι νομοθετημάτων τὸν ἄνθρωπον, τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, καὶ τοῦ Νῶε, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Μωσέως, ἡ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἔσωσε μόνη νομοθεσία πάντας. Ἡ γὰρ συκῆ, ταύτῃ λέγεται μὴ βασιλεῦσαι, τῶν ξύλων τῶν ἀνθρώπων νοουμένων, συκῆς δὲ τῆς ἐντολῆς, αὐθ' ὧν ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ πεσεῖν ἤθελε πάλιν ὑπὸ τῆς ἀρετῆς βασιλεύεσθαι, καὶ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ Πα-

uari-

ἐμβατεύσῃ τῆς τρυφῆς μὴ ἀποβληθῆναι. ἀλλ' ἀπεκηρύχθη παραβὰς, καὶ ἀπεβλήθη μακρὰν, ὡς μὴ δυνάμενος ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας ἔτι μηδὲ χρόνων βασιλεύεσθαι. καὶ πρῶτον αὐτοῖς τὸ κήρυγμα μετὰ τὴν παράβασιν πέμπεται τὸ διὰ Νῶε, ἵν' εἰ προσέχῃ κἂν τούτῳ σωθῆναι τῆς ἁμαρτίας ἰσχύσῃ, ἀνάπαυσιν ἐπαγγελλόμενον τὴν ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ εὐφροσύνην, εἰ ἀσκήσαιεν αὐτὸ κατὰ κράτος. ὥσπερ καὶ τὸν οἶνον ἡ ἄμπελος ἐπαγγέλλεται γεννᾶν τοῖς ἀσκοῦσιν αὐτὴν, καὶ ἐργαζομένοις. ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἐβασίλευσε τὸ νομοθέτημα τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι μὴ ἐπείσθησαν αὐτῷ κηρυσσομένῳ σπουδαίως πρὸς τοῦ Νῶε. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ συνέχεσθαι ἤδη, καὶ πνίγεσθαι τοῖς ὕδασιν, ἤρξαντο μετανοεῖν, καὶ ἐπαγγέλλεσθαι πα-

uaricans reiectus est, longeq; exterminatus, quod non posset, nec capax esset, in posterum ab incorruptibilitate gubernari. Primoque ipsi post prauaricationem edictum datur per Noë, & si attendisset, saltem per illud immunis à peccato seruari potuisset: cum cessationē malorum promitteret & lætitiam, si pro viribus obseruatum fuisset. Quemadmodum & vitis vinum exercentibus se & colentibus procreare promittit. Sed neque hæc lex humani generis imperiū tenuit, quod illi non obediuerit, licet solicite studioseque à Noë prædicaretur. Sed enim etiā cum aquis oppressi suffocarentur, pœnitentia ducti, sese promptos esse atque paratos à obedien-

obediendum præceptis, nec sine sponsione profitebantur. Hinc & superbientes imperium supra se poscunt, ab edicto nempe præcepti auxilia sibi subministrari. Cum illis respondens spiritus, improperaretq; quæ hominibus seruanda Deus præceperat neglexisse, o duri atque agrestes, vobisne ferre opem & salutem, & lætitiam vti Noë & illis, qui cum Noë erant, prudentiæ fructibus nudatis, & lignis aridis non absimilibus, mihiq; præsentiū malorum fugam prædicenti fidem non adhibētibus afferens succurram? Sic & hisce a diuina cura reiectis, cum rursus humanum genus in errores immergeretur, iterum Deus, quæ regeret, & de iustitia commoneret, tempore

ἔρχεν ἑαυτοὺς πειθησομένους ταῖς ἐντολαῖς. ὅθεν καὶ ὑπερηφανοῦνται βασιλεύεσθαι, τουτέστιν ὑπὸ τοῦ κηρύγματος ὑπερηφανοῦνται βοηθεῖσθαι τῆς ἐντολῆς, αἰτ᾽ ἀποκρινομένου τοῦ Πνεύματος αὐτοῖς, καὶ ὀνειδίζοντος, ὥσπερ κατέλειψαν οἷς ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς ἀνθρώποις, ὦ ἀπειράμονες, βοηθεῖν μὲν, καὶ σώζειν τούτοις, καὶ εὐφραίνειν, οἷον τὸν Νῶε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἔλθω βοηθῆσαι τῆς φρονήσεως ἡμῖν ἀκάρποις, καὶ ξύλων ξηρῶν οὐδὲν ἀπεικόσι, πρότερον μὴ πιστεύσασί μοι κηρύσσοντι φύξιν τῶν παρόντων. Καὶ δὴ καὶ τούτων οὕτως ἀπαξιωθέντων τῆς θείας κηδεμονίας, καὶ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς πλάνην κεχυμένης, αὖθις ὁ Θεὸς ἀπέστειλε βασιλεύοντα νόμον, καὶ ὑπομνήσοντα δικαιοσύνην ἐπὶ Μωσέως. οἱ δὲ μα-

κρὰν καὶ τούτῳ χαίρειν φράσαντες εἰς εἰδωλολατρείαν μετέπεσαν. ὅθεν ὁ Θεὸς εἰς ἀλληλοφονίας, καὶ δρασμοὺς, καὶ αἰχμαλωσίας παρέδωκε καὶ τούτους, ἀποδοξήσαντος αὐτοὺς σώζειν τοῦ νόμου, οἳ μετὰ τὸ συνελαθῆναι τοῖς κακοῖς, ποτνιώμενοι πάλιν ἐπηγγέλλοντο πειθαρχεῖν ταῖς ἐντολαῖς, μέχρις ὁ Θεὸς τέταρτον κατελεήσας τὸν ἄνθρωπον τὴν ἁγνείαν ἀπέστειλεν, ἣν ῥάμνον ἀκολούθως ἐκάλεσεν ἡ γραφὴ, ἥ τις καταναλώσασα τὰς ἡδονὰς, καὶ ἀπειλήσασα λοιπὸν, εἰ μὴ αὐτῇ πείθοιντο πάντες ἀνενδοιάστως, καὶ ἐν ἀληθείᾳ προσέχοιντο, πυρὶ καταδαπανῆσαι πάντας. οὐκέτι γὰρ μετὰ ταύτην ἕπεσθαι νόμον, ἢ διδασκαλίαν ἑτέραν ἀλλὰ κρίσιν, καὶ πῦρ, καὶ τὰ

Moyses legem promulgat. Verum hi eadem quoque neglecta, despectaque, Idolorum cultibus adhæsere. Hinc Deus cædes mutuas, fugas, & captiuitates inter eos coniecit, cum eos seruare lex recusaret, & nihilominus postquam in noxas immersi sunt, iterum cum gemitu obtestantes præcepta seruare promittebant; donec Deus quarto hominis misericordia motus castitatem legauit, vt imperaret, rhamnū consentanee a scriptura nuncupatam, quæ voluptatibus accisis, comminata est in posterum, ab se igne, nisi ipsam indubitāter audiuerint, & ad ipsam in veritate accesserint, omnes absumendos fore. Neque enim post eam alia sequetur lex, aut doctrina alia, sed iudicium

&

& ignis. Hinc homo iustitiæ se dedere cœpit, & firmiter Deo credere, & a Diabolo disiungi. Sic quammaxime proficua & adiutrix castitas hominibus delegata est: huic enim contra aliud simile non potuit Diabolus ad illudendum hominibus efficere; vt in alijs legibus conatus perpetrauerat. Cum enim ficus, vt dictum est, ob fructuum dulcedinem & venustatem, in figura, quæ in Paradiso erant, deliciarum desumatur, rebus illi æmulis hominem deceptum Diabolus cepit, dum nuditatem corporis ficus foliis contegere persuasit, ob pruriginem nempe, luxu maxime voluptario. Eos rursus qui ex alluuie euaserãt incolumes,

τοῦτο λοιπὸν ἀπεντεῦθεν δικαιοπραγεῖν ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο, καὶ πιστεύειν βεβαίως τῷ Θεῷ, καὶ ἀποσχίζεσθαι τοῦ Διαβόλου. οὕτως ὠφελιμωτάτην, καὶ ἀρωγὸν κατεπέμφθη τοῖς ἀνθρώποις ἁγνεία. μόνης γὰρ αὐτῆς ἀντίμιμον οὐκ ἴσχυσεν ἐργάσασθαι πρὸς ἀπάτην ὁ Διάβολος, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων νομοθετημάτων. τῆς γὰρ συκῆς, ὡς εἴρηται, διὰ τὴν γλυκασίαν τοῦ καρποῦ καὶ τὸν ὡραϊσμὸν, ἐν τύπῳ τῆς ἐν τῷ Παραδείσῳ τρυφῆς παραληφθείσης τοῖς ἀντιμίμοις αὐτῆς ἀποβουκολήσας τὸν ἄνθρωπον ὁ Διάβολος ἤρεσε, τὴν γύμνωσιν καλύψαι πείσας τοῦ σώματος πετάλοις συκῆς, ὅ ἐστι διὰ τὸ κνησμῶδες τρυφῇ φιληδόνῳ. Τοὺς δὲ περισωθέντας αὖθις ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ

prop-

2 *Genes.* 3.7.

διὰ τὴν τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης ἄμπελον αὐτομίμῳ πόματι μεθύσας, κατεχλεύασε πάλιν ἀπογυμνώσας τὸν ἄνθρωπον ἀρετῆς. Ἔσται δὲ σαφέστερον μᾶλλον ἐντεῦθεν ὃ λέγω. Ἡ ἀντικειμένη δύναμις ἀεὶ μιμεῖται τὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ δικαιοσύνης τὰ σχήματα, οὐ πρὸς ἄσκησιν κατ᾽ ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς ἀπάτην, καὶ ὑπόκρισιν. ἵνα γὰρ δελεάσῃ πρὸς θάνατον, τοὺς φεύγοντας τὸν θάνατον ἀθανασίας ἔξωθεν καλλωπίζεται σχηματισμοῖς, καὶ ταύτῃ συκῆ βούλεται νομίζεσθαι, καὶ ἄμπελος. καὶ γλυκύτητα, καὶ εὐφροσύνην γεωργεῖν, εἰς Ἄγγελον μετασχηματιζομένην φωτός, καὶ προσχήματι θεοσεβείας δελεάζουσαν πολλούς. Δύο γὰρ εἶναι διαφορὰς συκῶν, καὶ ἀμπέλων εὑ-

propter spiritalem lætitiæ vitem non dissimili potu inebriatos, hominem iterum virtute spolians, ludificatus est. Idq; ex sequentibus manifestius fuerit. Aduersaria facultas sẽper virtutis & iustitiæ figuras & habitus imitatur, non ad exercitationem, & virtutem, sed ad fraudem & simulationem. Nanque, vt ad mortem eos inescet, qui mortem fugiunt, immortalitatis deforis ornamentis conuestitur. Et hoc modo & ficus, & vitis existimanda sunt, & dulcedinem & lætitiam procreare, in Angelum lucis commutatas, & sic sub specie pietatis multos aucupatur. Duas siquidem in scripturis ficuum & vitium differentias inueni.

uenimus, [a] ficus bonas, bonas valde, & ficus amaras, amaras valde. Vinum lætificans cor hominis, & vinum iracundiã Draconum, & iracundiam aſpidum inſanabilem. *Sed ex quo caſtitas hominum imperium tenuit, deprehenſus eſt error, & debellatus eſt, Virginũ principe Chriſto eum amoliente, & vera olea, & vera ficus, & vera vitis fructus afferunt, poſtquam omnium domina caſtitas facta eſt; vt Ioëlus Propheta prænunciat*; [b] Confide terra, *inquiẽs*, gaude, & lætare, quoniã magnificauit Dominus, vt faceret. Cõfidite animalia campi, quoniam germinauerunt campi ſolitudinis, quia lignum attulit fructum ſuum. Vitis

εὑρίσκομεν ἐν ταῖς γραφαῖς. σῦκα τὰ χρηστὰ, χρηστὰ λίαν, καὶ σῦκα τὰ πικρὰ πικρὰ λίαν, οἶνον εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου, καὶ οἶνον θυμὸν δρακόντων, καὶ θυμὸν ἀσπίδων ἀνίατον. Ἀλλ' ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐβασίλευσεν ἡ ἁγνεία τῶν ἀνθρώπων, ἠλέγχθη ἡ πλάνη, καὶ νενίκηται τοῦ ἀρχιπαρθένου Χριστοῦ καταστρέψαντος αὐτήν. καὶ ἡ ἀληθινὴ δὲ ἐλαία, καὶ ἡ ἀληθινὴ συκῆ, καὶ ἡ ἀληθινὴ ἄμπελος καρποφοροῦσι μετὰ τὸ κρατῆσαι πάντων ἁγνείαν, καθάπερ καὶ Ἰωὴλ ὁ Προφήτης εὐαγγελίζεται. Θάρσει γῆ, λέγων, χαῖρε, καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι. θαρσεῖτε κτήνη τοῦ πεδίου, ὅτι βεβλάστηκε τὰ πεδία τῆς ἐρήμου ὅτι ξύλον ἤνεγκε τὸν καρ-

a *Ier*. 24. 3. *Pſalm*. 104. 3. *Deut*. 32. 33. b *Ioëlis* 2. 22.

πὸν αὐτοῦ. ἄμπελος καὶ συκῆ ἔδωκαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα Σιὼν χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ἐπὶ Κυρίῳ Θεῷ ὑμῶν. διότι ἔδωκεν ὑμῖν βρῶσιν εἰς δικαιοσύνην. Ἄμπελον, καὶ συκῆν δένδρα καρποὺς εἰς δικαιοσύνην βλαστήσαντα τοῖς τέκνοις τῆς νοητῆς Σιὼν τὰς ἔμπροσθεν νομοθεσίας καλῶν, αἳ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ἐκαρποφόρησαν τοῦ Λόγου, ὁπότε ἐβασίλευσεν ἡμῶν ἡ ἁγνεία, πρόσθεν ἀποκρατήσαντα, καὶ ἀπομύσαντα τὰς βλάστας διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν πολλὴν πλάνην. Οὐδὲ γὰρ ἠδύνατο τὴν εἰς ζωὴν ἀναδιδομένην ἡμῖν παρασχεῖν τροφὴν ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, καὶ ἡ συκῆ ἡ ἀληθινὴ, ἐπὶ τῆς συκῆς τῆς μὴ ἀληθινῆς, καὶ πρὸς ἀπάτην πεποικιλμένης αἰσθήσεις. ἀλλ' ὅτε κατεξήρανεν, ὁ Κύριος

tis & ficus dederunt & tulerunt virtutem suam. Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis cibum in iustitiam. *Vitem & ficum arbores, quæ fructus in iustitiam ediderunt filijs Sion intellectualis, priores leges appellat, quæ post incarnationem Verbi fructus protulerunt, cum nobis Castitas imperauit, & quæ prius ob peccatum & immensum errorem eneruata conciderant, surculosque compresserant. Neque enim poterat vitis vera, & ficus vera alimentum nobis ad vitam productum super ficu non vera & ad fraudem facta florenteque exhibere: sed cum Dominus spuria exsiccauit, & quæ*

vera æmulabantur profligauit, decernens ac præcipiens ficui amaræ, [a] *non procreare fructum in sempiternum; tum quæ vere fructifera erant pullularunt, & germinarunt cibum in iustitiam. Aliquando etiam, imo sæpius refertur ad Dominum vitis, ficus vero ad Spiritum sanctum, cum Dominus corda hominum exhilaret, Spiritus curet: & propterea primum Ezechiæ præcipitur* [b] massam de ficis cataplasmare, *hoc est Spiritus fructum, quo curaretur, charitatem scilicet secundum Apostolum. Nanque ait,* [c] Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mãsuetudo, temperantia,

τὰ νόθα, καὶ ἀτίμια τῶν ἀληθινῶν, ἀποφηνάμενος τῇ πικροτόρῳ συκῇ τό, Μηκέτι γένηται καρπὸς ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, τότε τὰ ὄντως ἀνέθαλλε καρποφόρα, καὶ ἐβλάστησε βρῶσιν εἰς δικαιοσύνην. Ἔστι δὲ καὶ ὅτε εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται τὸν Κύριον ἡ ἄμπελος πολλαχῶς, εἰς δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡ συκῆ, ὡς τοῦ μὲν Κυρίου τὰς καρδίας ἱλαρύνοντος τῶν ἀνθρώπων, τοῦ δὲ Πνεύματος ἰωμένου. καὶ διὰ τοῦτο προστάσσεται πρῶτον Ἐζεκίας παλάθην καταπλάσασθαι σύκων, ὃ δή ἐστι τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος, ἵνα θεραπευθῇ, οἱονεὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον τῇ ἀγάπῃ. Ὁ γὰρ καρπός, φησι, τοῦ Πνεύματος, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, ὧν διὰ τὴν

quæ

a Matth. 19. 21. b Isaie 38. 41. c Gal. 5. 22.

πολλὴν γλυκύτητα σῦκα ὁ Προφήτης ἐκάλεσεν. Καὶ ὁ Μιχαίας δὲ, Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος, φησὶν, ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ὑποκάτω τῆς συκῆς αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν. δῆλον γὰρ ὅτι οἱ ὑπὸ τὴν τοῦ Πνεύματος προσφυγόντες, καὶ ἐπαναπαυσάμενοι, καὶ τῇ τοῦ Λόγου σκέπῃ, οὐ δειλιάζουσιν οὐδὲ πτυρήσονται τὸν ταράσσοντα τὰς καρδίας. Ὅτι δὲ καὶ ἡ ἐλαία τὴν ἐπὶ Μωσέως αἰνίσσεται νομοθεσίαν, ὁ Ζαχαρίας παρίστησιν οὕτω λέγων. Καὶ ἐπέστρεψεν ὁ Ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, καὶ ἐξήγειρέ με, ὃν τρόπον ὅταν ἐξεγερθῇ ἄνθρωπος ἐξ ὕπνου αὐτοῦ. Καὶ εἶπε πρός με, τί σὺ βλέπεις; Καὶ εἶπα, ἑώρακα, καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσῆ ὅλη, καὶ τὸ λαμ-

quæ ob eximiam dulcedinem ficos Propheta nominauit. Michæas item, [a] Et requiescet quilibet subtus vitem suam, & subtus ficum suam, & non erit, qui deterreat. *Manifestum siquidem est eos, qui profugiunt sub Spiritus sancti, Verbique tecto, & quiescunt, eum, qui corda conturbat, neque formidare, neque exhorrescere. Oleam item legem tempore Moysis latam innuere, Zacharias comprobat his verbis;* [b] Et reuersus est Angelus, qui loquebatur in me, & suscitauit me, quasi virum, qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me: Quid tu vides. Et dixi: Vidi & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super ipsum

S 2

a Miche, 4. 4.

b Zachar. 4. 2.

plum, & duæ oliuæ, vna a dextris lampadis eius, & vna a finistris. *Et paucis interiectis, cum interrogaret Propheta, Quæ sunt duæ istæ oliuæ a dextris & a sinistris candelabri, & duo rami oliuarum, qui sunt in manibus duorum rostrorum? respondit, & dixit Angelus;* [a] Isti sunt duo filij pinguedinis, qui assistunt Domino vniuersæ terræ, *duas esse primigenas virtutes dicens, Deo subseruientes, quæ per ramos spirituale oleum Deo ministrant in domo circa funiculum, vt lumen habeat diuinæ cognitionis. Nam duo rami duarum oliuarum lex sunt & Prophetæ, circa funiculum hæreditatis accersiti,*

πάδιον ἐπάνω αὐτῆς, καὶ δύο ἐλαῖαι μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καὶ μία ἐξ εὐωνύμων. καὶ μετ' ὀλίγα, Καὶ τίνες εἰσὶν ἐρομένου τοῦ Προφήτου, αἱ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας, καὶ ἐξ εὐωνύμων, καὶ οἱ δύο κλάδοι τῶν ἐλαιῶν, οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δύο μυξωτήρων; Ἀπεκρίθη, καὶ εἶπεν ὁ Ἄγγελος. οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ τῆς πιότητος, οἳ παρεστήκασι τῷ Κυρίῳ πάσης τῆς γῆς, τὰς δύο λέγων ἀρχεγόνους δυνάμεις εἶναι τὰς δορυφορούσας τὸν Θεὸν, αἳ ἐν τῷ οἴκῳ περὶ τὸ σχοίνισμα διὰ τῶν κλάδων ἐπιχορηγοῦσαι τὸ πνευματικὸν ἔλαιον τῷ Θεῷ, ἵνα φῶς ἔχῃ θείας γνώσεως. οἱ γὰρ δύο κλάδοι τῶν δύο ἐλαιῶν, ὁ νόμος εἰσὶ, καὶ οἱ προφῆται, οἱ περὶ τὸ σχοίνισμα τῆς κληρονομίας ἐπικληθέντες, ὡς ἐβλάστησαν ὁ

quos

a Zachar. 4. 14.

Χριστὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὔπω δυναμένων ἡμῶν χωρῆσαι τὸν καρπὸν ὅλον, καὶ τὸ μέγεθος τῶν φυτῶν τούτων, πρὶν ἄρξαι τοῦ κόσμου, καὶ βασιλεῦσαι τὴν ἁγνείαν, ἀλλὰ τοὺς κλάδους αὐτῶν μόνους, τὸν νόμον οἱονεὶ, καὶ τὴν προφητείαν πρόσθεν ἐγεωργήσαμεν, καὶ ταῦτα μετρίως πολλάκις διολισθήσαντες. Τίς γὰρ Χριστὸν, ἢ τὸ Πνεῦμα τέλειον ἴσχυσε χωρῆσαί ποτε μὴ καθαρεύσας πρότερον; ἡ γὰρ πρὸς εὐδοξίαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν ἐκ παίδων ἐργαζομένη τὴν ψυχὴν ἄσκησις, καὶ τὸν κόσμον αὐτῇ τοῦτον μετὰ ῥᾳστώνης ἀβασάνιστον ἐκεῖ διακομίζουσα, καὶ μικρῶν αἱρουμένη πόνων μεγάλας ἐλπίδας, ἐστὶν ἡ ἀθανατοποιὸς τῶν σωμάτων ἡμῶν

quos Christus & Spiritus sanctus germinauit, cum nondum nos fructum integrum, & plãtarum harum magnitudinem capere poteramus, antequam mundi dominium obtineret castitas, & illum regeret: sed ramos earum solos, legem scilicet & vaticinium prius excoluimus, moderate & sæpius prolabentes. Quis enim Christum aut Spiritum perfecte vnquã, ni prius vita pure traducta capere potuit? Nam quæ ad gloriam desiderabilem atque amabilem a pueris animam præparat exercitatio, & hunc illi cultum cum otio tutum eo asportat, & pro pusillis laboribus ingentem spem ingenerat, est immortalitatis parens corporum nostrorum castimonia, quæ præ re-

 bus

bus alijs, lubenti animo magnificanda, & laudanda est ab omnibus, partim quod per ipsam Verbi nuptijs conciliantur, cum Virginitatem exercuerint: partim quod illius ope a condemnatione illa vendicantur, [a] Terra es, & in terram reuerteris. *Hæc, o Virtus, Oratio a me quoq; ad dicendũ vltimo vocata de Castitate, vtut potui, habita est, quam supplex exoro, licet mediocris illa sit, & pusilla, vt quam libentissime accipias. Sed accipio, dixit Theopatra, Virtutem respondisse, & omnes æque in magna gloria & laude pono. Valide enim admodum, etsi non ita aperte, studiose tamen dicta accipiens prosecuta es, non mellitis verbo-*

ἁγνείᾳ, ἣν δεῖ πάντας ἀσμένως αἰθεροφόρους προτιμᾶν καὶ αἰνεῖν, τοῦτο μὲν ὅτι δι' αὐτὴν ἐνυμφαγωγήθησαν τῷ Λόγῳ, παρθενίαν ἀσκήσαντες, τοῦτο δὲ ὅτι περὶ αὐτῆς ἠλευθερώθησαν, τοῦ, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, κατακρίσεως. Οὗτος ὦ Ἀρετὴ, καὶ ὁ παρ' ἐμοῦ σοι, καθ' ὅσον ἐγὼ δύναμαι, λόγος περὶ ἁγνείας, ὃν ἀξιῶ, κἂν μέτριος ᾖ ἐλάττονα καὶ ὀλίγος, προθυμότατά σε δέξασθαι παρ' ἐμοῦ τελευταίαν εἰπεῖν ᾑρημένην. ΑΡΕΤΗ. Ἀλλὰ δέχομαι, τὴν Ἀρετὴν, ἡ Θεοπάτρα ἔφη, φάναι, καὶ πάσας ἐπαινῶ. κεκράτηκας γὰρ δή, κἂν οὔπω μὴ φανερῶς, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς τὰ λεχθέντα δεχομένη διεξελήλυθας, οὐ γλυκυμυθίαν πρὸς τέρψιν

a Genes. 3. 19.

τῶν ἀκουόντων συγκασαμβύκη, ἀλλὰ πρὸς ἐπανόρθωσιν ὑπόμνημα, καὶ νῆψιν. προτάττειν γὰρ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἁγνείαν ὁ λέγων δεῖν, καὶ ἀσπάζεσθαι πρὸ πάντων τῶν ἄλλων, ὀρθῶς παρακελεύεται, ἣν τιμᾶν μὲν νομίζουσι, καὶ θεραπεύειν πολλοί, τιμῶσι δ' αὐτὴν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀλίγοι. οὐ γὰρ ὁπόταν τὴν ἑαυτοῦ σάρκα τῆς κατὰ συνουσίαν ἄψαυστον ἡδονῆς φιλοτιμεῖται τηρεῖν ἄνθρωπος, τῶν ἄλλων μὴ κρατῶν, ἁγνείαν τιμᾷ. ἀτιμάζει μὲν οὖν αὐτὴν μᾶλλον οὐχ ἥκιστα βαναύσοις ἐπιθυμίαις, ἡδονὰς ἀντικαταλλαττόμενος ἡδοναῖς. οὐδέ γε ὁπόταν πρὸς τὰς ἔξω μὲν ἐπιθυμίας ἀγα-

rum globulis ad delectandū auditores concinens, sed ad sese corrigendos monumentum, & ad sobrie viuendum incitamētum construēs. Qui enim meis facinoribus castimoniam præponendam esse contendit, & ante omnia amplectendam, næ ille recte præcipiet; quam honore prosequi, colereque multi quidem, opinantur, sed pauci, vt verbo expediam, magni faciunt. Neque enim cum quispiam propriam carnem a voluptate, quæ ex venereo congressu gignitur, intactam seruare contendit, si rerum aliarum potis non est, castimoniam honore, quinimo eam potius ignominia afficit, cupiditatibus sordidis & voluptates cum voluptatibus commutans. Neque etiam cum circa exteriora desideria labores ferrendo tolerat, si hoc eo-

dem ipſo, quod carnis incendia ſufferat, & deuincat, inflatus ſuperbit, & reliquos ac ſi nihili eſſent, contemnit, Caſtimoniam bonorat. Nanque ipſam mentis ſuperbia dehoneſtat, quod lancis & paropſidis exterius expurget, carnem ſcilicet & corpus, cor autem faſtu & arrogantia, necnon dominandi libidine infeſtari permittat. Neq; cum quis ſeſe pecunijs, ac facultatibus magnifice iactat, eam bonore afficere ſtudet, ſed modis omnibus aſpernatur, puſillum lucrum illi præferens, cui nihil ex ijs, quæ pretioſa in vita hominum ducuntur, exæquatur: vniuerſæ ſiquidem diuitiæ & aurum, ſi cum illa comparentur, arenis paruis aſſimilantur. Neque qui ſe ipſum ſupra modum diligit, & propriam

πονῇ καρτερῶν, ὑπαγεραίρεται ὁ φυσιούμενος, αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ δυνάσθαι τῶν τῆς σαρκὸς ὑπεκκαυμάτων κρατεῖν, καὶ πάντας ὡς οὐδὲν ἐξουδενῶν, ἡγεῖται ἁγνείαν τιμᾶν. Ἀτιμάζει γὰρ αὐτὴν ὑβρίζων ὑψηλοφροσύνη, τῷ τὸ μὲν ἔξωθεν τοῦ πίνακος καθαίρειν, καὶ τῆς παροψίδος, τὴν σάρκα, τὸ σῶμα, τὴν δὲ καρδίαν τύφῳ σίνεσθαι, καὶ φιλοκρατίᾳ. Οὐδέγε ὁπότε ἐναβρύνεταί τις χρήμασι, τιμᾶν αὐτὴν σπουδάζει. ἀτιμάζει μὲν οὖν παντὸς μᾶλλον ἢ τὸ τῶν προκρίνων αὐτῆς ὀλίγον κέρδος, ἧς οὐδὲν ἀντάξιον τῶν ἐν τῷ βίῳ τιμίων. Πᾶς γὰρ πλοῦτος ἐνώπιον αὐτῆς, καὶ χρυσὸς ὡς ψάμμος ὀλίγη. οὐδέγε ὁ ἑαυτὸν ὑπερφυῶς ἠγάμενος φιλῶν,

καὶ τὸ ἑαυτοῦ μόνῳ συμφέρον σπουδάζων σκοπεῖν, ἀφρόντις δὲ τῶν πλησίων ἀγνείαν τιμᾷ. κἀτιμάζει μὲν οὖν αὐτὴν καὶ οὕτω, πολὺ γὰρ λείπεται τῶν κατ' ἀξίαν ὁμιλούντων αὐτῇ, τοῦ τὴν ἀγάπην αὐτῆς, καὶ τὸ συμπαθητικὸν, καὶ τὸ φιλάνθρωπον λωβήσασθαι. Οὐ γὰρ τῇδε μὲν ἁγνεύοντας παρθενεύειν δεῖ, τῇδε δὲ κακοπραγοῦντας χραίνεσθαι, καὶ ἀκολασταίνειν. οὐδὲ τῇδε μὲν ἐπαγγέλλεσθαι καθαρεύειν, καὶ σωφρονεῖν, τῇδε δὲ μολύνεσθαι, καὶ ἁμαρτάνειν. οὐδ' αὖ τῇ μὲν ὁμολογεῖν μὴ πεφροντικέναι τῶν κοσμικῶν, τῇ δὲ κτᾶσθαι, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐξετάζεσθαι. ἀλλὰ πάντα τὰ μέλη φθορᾶς ἀκοινώνη-

priam tantum utilitatem sedulo consectatur, proximi vero res non accurat, castimoniam honorat; sed hic eandem ipsam potius contemnit: multo enim illis, qui cum ea familiaritate ac consuetudine colligantur, inferior est, quod illius amorem, commiserationem atq; humanitatem deformauit. Neque enim castimoniæ deditos addecet partim quidem seruare virginitatem, partim maleficijs intentos impiari, & libidinose viuendo in lasciuia versari: nec partim quidem integritatem vitæ & sobrietatem profiteri, partim commaculari, & in vitijs ac flagitijs vitam agere: neque etiam partim enunciare, rerum mundi huius curam nullam habere, partim eas conquirere, & in illis aliquid esse contendere. Sed omnia membra a corruptio-

nis consortio disiuncta, & illius expertia, non tantum quæ pruritum cient & ad concubitum procliuia sunt, sed ea quoque quæ hisce sunt ad opus obeundum expeditiora, conseruanda sunt. Subsannatio siquidem fuerit procreationis filiorum instrumenta integra intaminataque conseruare, linguam vero nequaquam; siue linguam seruare virginem, non vero & visum, & auditum, & manus ipsas; aut hæc omnia incorrupta seruare, cor autem nullo modo, sed illud & fastu & iracundia consociare. Prorsus siquidem debet, qui circa castimoniæ exercitium crimen admissurus non est, membra omnia sensusque ab omni vitio innoxia, & solide restricta possidere, vti nauium gubernatores compages colligantes obstruunt, ne peccatum

τα, καὶ ἀμιγῆ τηρεῖν, οὐ μόνον τὰ κινησμώδη, καὶ συνουσιαστικὰ, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ τούτων ὑπεργίστερα. χλεύη γὰρ, τὰ μὲν τῆς παιδοποιήσεως ὄργανα τηρεῖν παρθένα, τὴν δὲ γλῶτταν μὴ τηρεῖν, ἢ τὴν γλῶσσαν μὲν τηρεῖν παρθένον, τὴν δὲ ὅρασιν, ἢ τὴν ἀκοὴν, ἢ τὰς χεῖρας μὴ τηρεῖν. ἢ ταῦτα μὲν ἔχειν, καὶ τηρεῖν παρθένα, τὴν καρδίαν δὲ μὴ τηρεῖν, ἀλλ' ἑταιρίζεσθαι τύφῳ, καὶ θυμῷ. Δεῖ γὰρ πάντως τὸν μέλλοντα μὴ ἁμαρτήσεσθαι περὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἁγνείας, τὰ μέλη πάντα, καὶ τὰ αἰσθητήρια τηρεῖν ἑαυτοῦ καθαρὰ, καὶ συνεσφιγμένα. καθάπερ δὴ καὶ πλοίων, ὧν οἱ κυβερνῆται τὰς ἁρμογὰς σφίγ-

γουσι, πρὸς τὸ μὴ χεῖν ἔσω δίοδον τὴν ἀμετρίαν ἐπεισχεομένην. Τοῖς γὰρ μεγάλοις ἐξ ἀνάγκης ἐπιτηδεύμασι, μεγάλα καὶ τὰ πταίσματα συμβαίνει, καὶ τῷ ὄντι τῷ ἀγαθῷ μᾶλλον ἐναντιοῦσθαι τὸ κακὸν, ἢ τῷ μὴ ἀγαθῷ. Πολλοὶ οὖν δόξαντες τὸ περὶ τὰς λυσσώδεις μᾶλλον καρτερεῖν ἐπιθυμίας εἶναι τὴν ἁγνείαν, τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, αὐτῆς ἔπταισαν, καὶ τοῖς ὀρθῶς πρὸς αὐτὴν ὁρμωμένοις, προσῆψαν ψόγους, ὡς ὑμεῖς ἠλέγξατε, νόμος διὰ πάντων. αὐταὶ γὰρ παρθενεύουσαι καὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ. Καὶ τὰ μὲν δὴ τῆς παρθένου ποταπὴν εἶναι προσήκει διεγράφη. ὑμᾶς δὲ διαρκῶς ἀγωνισαμένας τῷ λόγῳ αὐτήκοος γενομένη, πάσας ἀποφαίνομαι νικᾶν, καὶ στέφω Θέκλαν·

tum in interiora sese infundendi viam inueniat. Necessario nanq; ingentibus facinoribus ingentes quoque lapsus contingunt, & vere bono magis quam non bono malum aduersatur. Plerique itaque opinati castimoniæ potius circa rabidas efferatasque cupiditates facultatem versari, neglectis reliquis, de ipsa quoque frustrati sunt, & ad illam recto gressu procedentibus contumelias dixere, vt vos, quæ rerum harum regula estis, demonstrastis, cum & verbo & opere virginitatem seruaueritis. Et Virginem quidem qualem deceat esse, satis descripsimus. Cum vero vos oratione abunde decertasse ipsa interfui audiens omnibus victoriam defero, omnesq; corona exorno, ante vero alias Theclam insigniori

&

& florẽtiori, quæ prima inter vos atque magnificentior illuxit. Hæc igitur cum Virtus enũciasset, dixit Theopatra, iussisse omnes assurgere, & sub Agno stantes, vti addecet, gratias hymno decantato Domino referre: Cantum auspicaretur, praíretq; Thecla. Vt ergo assurrexere, dixit, Theclam mediam inter Virgines, a dextra Virtutis stantem, composite canere, reliquas vero circum, quasi choream ducerens, assistentes subaudire.

HYPACOE.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas luciferas tenens, o sponse, obuiam tibi procedo.

PSALMVS.

Desuper, o Virgines, clamoris mortuos exci-

ἢ τῷ μείζονι στεφάνῳ, καὶ δασυτέρῳ, ὡς προφότην ὑμῶν, καὶ μεγαλοπρεπεστέραν ἐκλάμψασαν. Ταῦτα οὖν εἰπούσαν, ἔφη, κελεῦσαι, πάσας ἀναστῆναι, τὴν Ἀρετὴν ἡ Θεοπάτρα, καὶ στάσας ὑπὸ τὴν Ἄγνον εὐχαριστήριον πρέποντως ὕμνον ἀναπέμψαι τῷ Κυρίῳ. ἐξάρχειν δὲ τὴν Θέκλαν, καὶ προαφηγεῖσθαι. Ὡς οὖν ἀνέστησαν, τὴν Θέκλαν, μέσην μὲν τῶν παρθένων, ἔφη, ἐκ δεξιῶν δὲ τῆς Ἀρετῆς στᾶσαν, κοσμίως ψάλλειν. τὰς δὲ λοιπὰς ἐν κύκλῳ καθάπερ ἐν χοροῦ σχήματι συστάσας ὑπακούειν αὐτῇ.

ΥΠΑΚΟΗ.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπάδας φαεσφόρους κρατοῦσα, νυμφίε, ὑπαντάνω σοι.

ΨΑΛΜΟΣ.

Ἄνωθεν παρθένοι ἐγερσίνεκρος ἦχος ἦλθε,

tans

νυμφίῳ λέγων πάσας δὲ ὑπαντάνειν λευκὴν ἐν στολαῖς, καὶ λαμπάσι πρὸς ἀντολάς. Ἔγρεσθε πρὶν φθάσῃ μολεῖν εἴσω θυρῶν Ἄναξ.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπάδας φαεσφόρους κρατοῦσα, νυμφίε ὑπαντάνω σοι.

Βροτῶν πολυστένακτον ὄλβον ἐκφυγοῦσα, καὶ βίου τρυφῆς ἡδονάς, ἔρωτα, σαῖς ὑπ' ἀγκάλαις ζωηφόροις ποθῶ σκέπεσθαι, καὶ βλέπειν τὸ σὸν κάλλος διηνεκῶς, Μάκαρ.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Γάμων λιποῦσα θνητὰ λέκτρα, καὶ δόμον Ἄναξ διὰ σὲ πολύχρυσον, ἦλθον ἀσπίλοις ἐν εἵμασιν, ὅπως φθάσω κἀγὼ πανολβίων θαλάμων εἴσω σὺν σοὶ μολεῖν.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

tans strepitus aduenit, Sponso, præcipiens, omnes vna simul obuiam ire in stolis candidis: expergiscimini atque exurgire, antequam Rex portas introëat.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas luciferas tenens, o sponse, obuiam tibi procedo.

Mortalium nimis calamitosas diuitias fugiens, & vitæ luxus, voluptates, amorem, tuis sub vlnis vitam ferentibus tegi cupio, & tuam pulchritudinem continuo intueri, Beate.

Tibi castimoniam.

Nuptiarum relinquens mortalia cubilia, & domum propter te, ô Rex, onustum auro, veni intaminatis in vestibus, vt ipse quoque intra felicissimos thalamos tecum introire possim.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas.

Frau-

Fraudes Draconis innumeras demulcentes effugiens, o Beate, sustinui praeterea & ignis flammas, & bestiarum immanium impetus homines amolientes, te e coelis expectans.

Δόλους δράκοντος ἐκφυγοῦσα μυρίους Μάκαρ θωπευτικούς, ἔτλην δὲ καὶ πυρὸς φλόγα καὶ θηρίων ἀνημέρων ὁρμὰς βροτοφθόρους σὲ προσμένουσ' ἀπ' οὐρανῶν.

Tibi castimoniam.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Oblita sum patriam, percupiens tuam gratiam, o Verbum; oblita sum Virginum aequaeuarum choreas, matremque & generis fastus. Tu nanque, Christe prae omnibus vnus mihi es.

Ἐλαθόμην πάτρας ποθοῦσα σὴν χάριν Λόγε. ἐλαθόμην παρθένων ὁμηλίκων χορούς, μητρός τε, καὶ γένους φρύαγμα· πάντα γὰρ σύ μοι αὐτὸς σὺ Χριστὲ τυγχάνεις.

Tibi castimoniam.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Vitae largitor Christe tu es. Salue lumen inextinctum, hunc excipito clamorem, chorus te Virginum salutat; qui es flos perfectus, amor, laetitia, prudentia, sapientia, Verbum.

Ζωῆς χορηγὸς Χριστὲ τυγχάνεις, χαῖρε φῶς ἀνέσπερον, ταύτην δέδεξο τὴν βοήν. χορός σε παρθένων προσεννέπει, τέλειον ἄνθος, ἀγάπη, χαρά, φρόνησις, σοφία, Λόγε.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas.

Re-

Ἠνοιγμέναις θύραις Ἄνασσα, φαιδρόκοσμε, δέδεξο θαλάμων ἔσω χ' ἡμᾶς, ἀχραντόσωμε, καλλίνικε νύμφα καλλίπνους, ὁμόστολοι παρήμεθα Χριστῷ πανόλβιε, μέλπουσαι σὸν γάμον, θάλος.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Θρηνοῦσι νῦν βαρύστονοι κόραι πυλῶν πικρῶς νυμφῶνος ἔξω, καὶ βοῶσι γοερῶς, ὅτι τὸ λαμπάδων ἀποσβέσασαι φῶς, οὐκ ἔφθασαν χαρᾶς ταμιεῖον ἀπιδεῖν.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Ἱερᾶς ὁδοῦ γὰρ ἐκτραπεῖσαι πρὸς βίου πόρους, κτήσασθ' ἔλαιον ἠμέλησαν ἄθλιαι πλέον, νεκρὰς δὲ φλογεροῦ πυρὸς φέρουσαι λαμπάδας στένουσιν ἔνδον ἐκ φρενῶν.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Reseratis foribus, Regina pulchro circum uestita ornatu, excipe nos quoque intra thalamus, quæ puro corpore es, & pulcherrimas victorias reportasti, suaue spirans Nympha, comites assidemus Christo felicissimæ, canentes tuas nuptias, fœtū.

Tibi castimoniam.

Gemunt nunc misere eiulanes puellæ extra cubiculum nuptiale, & non sine lacrymis clamant, quod lampadum lumine extincto, lætitiæ penuarium non conspexerunt.

Tibi castimoniam.

A sacra enim via deflectentes ad vitæ cōmoda, tibi conquirere oleum neglexerunt, miseræ, demortuas vero absque candente igne lampadas ferentes gemunt ex intimis præcordijs.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas.

Po-

Pocula dulcis nectaris repleta proposita sunt. Bibamus: cœlestis enim potus est, o Virgines, quem sponsus propinauit illis, qui merito ad nuptias vocati sunt.

Κρατῆρες ἀδυπληθέες πρόκειν) νέκταρος, πίνωμεν, οὐράνιόν ἐστι πόμα παρθένοι, ὁ νυμφίος ὅπερ τέθεικε τοῖς μετ' ἀξίας εἰς τὸν γάμον κεκλημένοις.

Tibi castimoniam.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Aperte te Abellum præfigurans, o Beate, dixit adhuc sanguine distillans, & in cœlum respiciens, crudeliter me manu fraterna confectum excipito. sic supplex oro, Verbum.

Λαμπρῶς σε τὸν Ἄβελ προεκτυπῶν, Μάκαρ, ἔλεξεν αἱματοσταγὴς βλέπων εἰς οὐρανούς, ἀνηλεῶς με συγγόνου πεξωμένον χειρὶ, δέξαι λιτάζομαι Λόγε.

Tibi castimoniam.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Maximum castimoniæ præmium fortis tuus seruus, o Verbum, Iosephus assecutus est. Mulier enim ipsum in iniquum concubitum violenter trahebat, libidine exæstuans: ille vero nihil permotus, nudus aufugiebat, clamans.

Μέγιστον, ἆθλον ἁγνείας ὁ καρτερὸς σοῦ παῖς Λόγε Ἰωσὴφ ἀνείλετο. Γυνὴ γὰρ αὐτὸν εἰς ἄθεσμα λέκτρα βιαίως εἷλκε, φλογουμένη πόθοις. ὁ δὲ οὐδὲν ἐκπλαγεὶς ἔφευγε γυμνὸς ἐκβοῶν.

Tibi castimoniam seruo, & lampadas.

Ἁγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Non

Νεοσφαγῆ ὁ Ἰεφθάε κόρην ἀνῆγε θυσίαν Θεῷ. ἄπειρον ἀνδρὸς, ἀμφίβωμον ἀμνάδος δίκην. ἡδ᾽ εὐψύχως σου τὸν τύπον τῆς σαρκὸς, ὦ Μάκαρ, τελοῦσα ἔκραζε καρτερῶς.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Ξένον στρατηλάτην ὄχλων εὔτολμος εὐστόχοις Ἰουδὴθ δόλοις καρατομήσασα, κάλλους τύποις θέλξασα τοῦτον, οὐδὲ χράναντα σώματος μέλη, νικηφόροις δ᾽ ἔφη βοαῖς.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Ὁρῶντες εἶδος εὐπρεπὲς, ὑφ᾽ ἧς δύο κριταὶ Σουσάννας, ἐμμανεῖς ἔρωτι λέξαν. Ὦ γύναι, κρυπτῶν σου γάμων λέχη ποθοῦντες ἥκομεν φίλα. ἡδ᾽ ἐντρόμοις ἔφησε βοαῖς.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Non multo post mactandam puellam Iephtaë sacrificiũ offerebat Deo, viri nesciam, iuxta altare instar agnæ, illa vero generose carnis tuæ typum, o Beate, exprimens, fidenter clamabat.

Tibi castimoniam.

Externo multitudinũ ductore audax ingeniosis Iuditha dolis decollato, quẽ antea pulchritudinis forma illexerat, nec tamen membris corporis pollutis victoriæ compos clamauit.

Tibi castimoniam.

Forma decorum aspectum cum contemplassent duo Iudices, Susannæ amore insani dixerunt, o mulier, absconditarum tui nuptiarum concubitus peroptantes accessimus amicos: illa vero tremulis insonuit clamoribus.

Tibi castimoniam.

Multo melius est mihi intermori, quam lectum prodentem vobis, o in mulieres insanientes, sempiternam pœnam, sub ignitis Dei punitionibus subire. Serua me Christe ex hisce nunc.

Tibi castimoniam.

Fluentis expurgatorijs lauans turbas hominum tuus Præcursor, cōtra ius omne ab homine improbo in cadem actus est propter castimoniā: cruore vero lethali puluerem irrigans, clamabat ad te, Beate.

Tibi Castimoniam.

Tua vitam progenerans gratia intacta, immobilis, immaculatā tuā generationem ferens in vtero formam attribuit; quasi lectum tradidisset Virgo: dixit vero vterum ferens, Beata,

Tibi Castimoniam.

Tuum, Beata, connubialem diem inspicere cu-

Πολλῷ με κατθανεῖν ἄμεινόν ἐστιν, ἢ λέχη προδοῦσαν, ὦ γυναιμανεῖς, ὑμῖν, αἰωνίαν δίκην, ὑπ' ἐμπυρίοις Θεοῦ τιμωρίαις παθεῖν. σῶσόν με Χριστὲ τῆδε νῦν.

Ἁγνείαν σοι, ἡ λαμπ.

Ῥοαῖς καθαρσίοις λύων πλήθη βροτῶν ὁ σὸς Πρόδρομος, ἀνόμως κακοῦ πρὸς ἀνδρὸς εἰς σφαγὴν ἤχθη δι' ἁγνείαν, λύθρῳ δὲ φονίῳ κόνιν δεύων ἔκραζέ σοι, Μάκαρ.

Ἁγνείαν σοι, ἡ λαμπ.

Σοῦ ἡ ζωοτόκος χάρις ἄθικτος, ἄτεκτος, ἀσπίλους τὰς σὰς γονὰς ἐν ἀπόρρῳ φέρουσα νηδύϊ, μορφὴν ὑπέσχεν ὡς προδοῦσα λέκτρα παρθένος. ἔλεξε δ' ἔγκυος, Μάκαρ.

Ἁγνείαν σοι, ἡ λαμπ.

Τὴν σὴν Μάκαρ γα-

μήλιον ποθοῦντες ἀμέραν ἰδεῖν, ὅσους ἄνωθεν αὐτὸς Ἀγγέλων ἄναξ κέκληκας, ἥκασι, μέγιστα δῶρα σοι, Λόγε, φέροντες ἀσπίλοις στολαῖς.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Ὕμνοις Μάκαιρα θεόνυμφε θαλαμηπόλοι, αἵ σε γεραίρομεν, σὲ νῦν ἄθικτε παρθένε Ἐκκλησία, χιονόσωμε, κυανοβόστρυχε, σώφρον, ἄμωμ', ἐρασμία.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Φθορὰ πέφευγε, καὶ νόσων πόνοι δακρυσταγεῖς. θάνατος ἠρέθη. ὄλωλε πᾶσα ἀφροσύνη. λύπη τέθνηκε τηξίφρον. ἔλαμψε δ' ἡ τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ χαρὰ βροτοῖς ἄφνω πάλιν.

Ἀγνεύω σοι, καὶ λαμπ.

Χῆρος ὁ βροτῶν Παράδεισός ἐστιν οὐκέτι. πάλιν γὰρ αὐτὸν ἐκ θείας ὥσ-

cupientes, quotquot desuper ipse Angelorum Rex accersisti, conuenere, magna munera tibi Verbum afferentes intaminatis vestibus.

Tibi Castimoniam.

Hymnis Beata, Dei sponsa, nos cubicularia celebramus. Te nunc intacta virgo Ecclesia, aeque ac niuis corpore candida, ceruleos cincinnos habens, prudens, immaculata, desiderabilis.

Tibi castimoniam.

Corruptio aufugit, & malorum labores lacrymosi, mors depulsa est. perijt vniuersa vaesania, maeror obijt, mentis tabes. resplenduit vera Dei Christi gratia mortalibus ex improuiso iterum,

Tibi castimoniam.

Viduatus est mortalium Paradisus. Non enim rursus ipsum ex diuino, quemadmodum

antea præcepto, qui varijs draconis fraudibus excidit, incorruptibilis, imperterritus, Beate.

Tibi castimoniam.

Concinens nouum canticum nunc te chorus Virginum in cœlis collocat, Regina manifesto totus coronatus cādidis liliorum folliculis, & flammas manibus splendorem ferentibus gestans.

Tibi castimoniam.

O tu, qui incontaminatas cœli, Beate, sedes habitas, absque principio, omnia sempiterno robore gubernans, suscipe simul cum filio tuo, ecce adsumus, intra vitæ ianuas Pater & nos.

Tibi castimoniam.

A. Merito prima præmia tulit Thecla, o Gregorium. B. Merito equidem. A. Quid porro Telmesiaca aduena di-

περὶ τὸ πρὶν ταγῆς, τέχναις ὁ ποικίλαις δράκοντος ἐκπεσὼν, ἄφθαρτος, ἄφοβος, Μάκαρ.

Α'γνεύω σοι, ἐ λαμπ.

Ψάλλων τὸ καινὸν ᾆσμα νῦν χορός σε παρθένων καθιστάνει πρὸς οὐρανοὺς Ἄνασσα σαφῶς ὅλη, ἐστεμμένος λευκοῖς κρίνων κάλυξι, καὶ φλόγας χερσὶ σελασφόροις φέρων.

Α'γνεύω σοι, ἐ λαμπ.

Ὦ τὰς ἀχράντους οὐρανοῦ μάκαρ ναίων ἕδρας, ἄναρχε, πάντα συγκρατῶν αἰωνίῳ κράτει, δέξαι σὺν παιδὶ σῷ, πάρεσμεν, ἔνδον εἰς ζωῆς πύλας Πάτερ ἐ ἡμέας.

Α'γνεύω σοι, ἐ λαμπ.

A. Α'ξίως ἀπηνέγκατο τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων ἡ Θέκλα, ὦ Γρηγόριον. B. Α'ξίως μὲν οὖν. A. Τί δαὶ ἡ Τελμησιακὴ ξένη

εἰπέ μοι, κἂν ἔξωθεν οὐκ ἐπηκροᾶτο; θαυμάζω γὰρ εἰ ἡσυχίαν εἶχεν ἐκείνη, μαθοῦσα τὸ συσσίτιον τοῦτο, καὶ οὐκ εὐθέως ὥσπερ ὄρνεον ἐπὶ τροφὴν ἐφίπτατο τῶν λεγομένων ἀκουσομένη. Οὐ λόγος γὰρ αὐτὴν Μεθοδίῳ συμπαραγεγονέναι, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὴν Ἀρετὴν πυνθανομένῳ. Ἀλλὰ καλὸν, καὶ μακάριον τοιαύτῃ διδασκάλῳ χρήσασθαι, καὶ ὁδηγῷ τῇ Ἀρετῇ. Α. Ἀτὰρ, ὦ Γρηγόριον, ποτέρους ἀμείνους λέγομεν τοὺς μὴ ἐπιθυμοῦντας μὲν, κρατοῦντας δὲ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τοὺς ἐπιθυμοῦντας, καὶ παρθενεύοντας. Β. Ἐπειδὴ καὶ τὴν διάνοιαν οὗτοι, καὶ τὴν αἴσθησιν ἀμόλυντον κέκτηνται, καὶ εἰσὶν ὁλοσχερῶς ἀδιάφθοροι, κατὰ μηδὲν ἐξημαρτηκότες. Α. Εὖγε νὴ τὴν σωφροσύνην, ὦ Γρηγόριον, καὶ συνετῶς. Ἀτὰρ

dicito sodes, annon saltē extrinsecus aures præstabat. Nanq; admiror, si quieta mente illa consistere potuit, certior de cõuiuio facta, & non illico uti auis ad cibum auolauit ea quæ enarrabantur auditura. Neq; enim aiunt, illam cum Methodio aduentasse hæc eadem a Virtute conquirente. Verum, simili magistra uti & duce bonum beatumq; æque est. Sed, o Gregoriū, utros præstantiores decernemus, eos ne qui non cõcupiscunt & cupiditatibus imperāt; an eos, qui licet concupiscāt, seruant tamē uirginitatē? B. Cum hi & cogitationem & sensum immaculatum obtineant, & nullo modo corruptioni, & commisso delicto subiaceant. A. Euge per castimoniam, o Gregorium,

rium, prudenter admodum. Num vero est quod impediat, ne sermones ipse corripiam, vt stabiliori disciplina imbutum nemo me in posterum reprehendat? B. Sed corripe quodcunque animo lubet, ego siquidem abunde, o Eubulion, docere possum, eum, qui non concupiscit, multo esse concupiscente præstantiorem, & nullus te propterea reprehendet. A. Papæ! Gaudeo siquidem tua hac magnanima responsione, & plane ostendis quantũ luculentis sapientiæ diuitijs affluas. B. Cauillaris iocarisque simul mecum, vt videris, Eubulion. A. Quapropter? B. Quod similia enuncians irrides potius quam rem, vti est, eloqueris. A. Bona verba quæso, o Beata. Prudentiam etenim tuam, & gloriam singularem admiror

μή τι κωλύῃ, ἐὰν ἀντιλαμβάνωμαι τῶν λόγων, ἵνα ἐρρωμενέστερον μάθω, καὶ μηδεὶς ἐξελέγξῃ με ἔτι. Β. Ἀλλ' ἀντιλαμβάνου ὅπῃ καὶ θέλεις. ἐγὼ γὰρ ἱκανῶς, ὦ Εὐβούλιον, διδάξαι σε ἔχω, ὅτι τοῦ ἐπιθυμοῦντος ὁ μὴ ἐπιθυμῶν κρείσσων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς οὐ μή σε ἐλέγξῃ. Α. Βαβαί. χαίρω γὰρ, ὅτι μοι μεγαλοφρόνως ἀποκρίνῃ, καὶ δεικνύεις ὅσον πεπλούτηκας ἐπὶ σοφίᾳ. Β. Σκωπτόλος τις ὡς ἔοικεν ἄνθρωπος εἶναι δοκεῖς, ὦ Εὐβούλιον. Α. Τίνος δὴ χάριν; Β. Ὅτι τωθαζόμενός με ταῦτα λέγεις μᾶλλον, ἢ ἀληθεύων. Α. Εὐφήμησον, ὦ μακαρία. θαυμάζω γὰρ σφόδρα σου τὸ συνετὸν, καὶ μεγαλόδοξον. Ἐγὼ τοῦ-

τὸ ἔφην. ὅτι περὶ ὧν πολλοὶ πρὸς ἑαυτοὺς πολλάκις ἀμφισβητοῦσι σοφοί, ταῦτα οὐ μόνον ἐπίστασθαι σὺ λέγεις, ἀλλὰ καὶ διδάσκειν ἑτέρους σεμνύνῃ. Β. Σὺ γὰρ ἐξ ἀληθείας εἰπέ μοι δυσχεραίνεις, εἰ διαφέρουσιν ὅλως οἱ μὴ ἐπιθυμοῦντες τῶν ἐπιθυμούντων τε, καὶ ἐγκρατευομένων; ἢ πάντως ἐμοῦ ταῦτα προσπαίζεις; Α. Καὶ πῶς ἀποπειρώμενος, ὃς ὁμολογῶ μὴ εἰδέναι; ἀλλ' ἴθι φράσον ἡμῖν, ὦ σοφωτάτη, τίνι διαφέρουσιν οἱ μὴ ἐπιθυμοῦντες, καὶ ἁγνεύοντες, τῶν ἐπιθυμούντων τε, καὶ παρθενευόντων. Β. Ὅτι πρῶτον μὲν καθαρὰν ἔχουσιν αὐτὴν τὴν ψυχήν, καὶ ἀεὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν αὐτῇ κατοικεῖ, μὴ

ror equidem & maxime. Dixeram id, quod de quibus apud viros sapientes sapius contentiose disceptatur, non tantum callere te dicis, sed gloriaris etiam alios docere. B. An tu vero plane, dicito sodes, addubitas, differant ne in ea aliquo, qui non concupiscunt ab ijs, qui concupiscunt; sed sese continent, & a cupiditatibus temperant? An vero ipse prorsus tibi ludus sum? A. Et quanam id fiet ratione, qui tentans verba facio, & inscitiam meam accuso? Sed age eloquere iam, sapientissima. Qua in re absunt qui non concupiscunt, & castitatem seruant ab ijs, qui concupiscunt, & colunt virginitatem. B. Primum quidem, quod purum ipsum animum possident, perpetuoq; Spiritus sancti habitaculum sunt, cum

neque imaginationibus distrahantur, neque intemperantiæ considerationibus inquinentur; ita vt nec cogitatione vllo vnquam tempore deformentur, concupiscentiæ omnino & carne & animo incapaces, & affectionum tranquillitatis perpetui compotes: qui vero externis visione conciliante imaginationibus capiuntur, & fluenti instar influentem concupiscentiam corde excipiunt, non minus contaminantur sæpius, & existimãt se quidem ex aduerso contendere & contra voluptates conflictari, cum tamen cogitatione superentur. A. Igitur eos, qui tranquillitate gaudent, nec a concupiscentia diuexantur, dicemus puros esse? B. Vtique. Hos enim tales Deos in Bea-

περιηχομένης αὐτῆς, καὶ ἐπιθολουμένης φαντασίαις, καὶ λογισμοῖς ἀκρασίας, ὥστε καὶ διὰ τῆς ἐνθυμήσεως ἐπιλωβηθῆναί ποτε. ἀλλ' εἰσὶν ἀνεπίδεκτοι πάντη, καὶ κατὰ τὴν σάρκα, καὶ κατὰ τὴν καρδίαν οὗτοι τῆς ἐπιθυμίας, γαλήνην ἄγοντες τῶν παθημάτων. οἱ δὲ διὰ τῆς ὄψεως ἔξωθεν δελεαζόμενοι ταῖς φαντασίαις, καὶ ἐπεισρέουσαν δεχόμενοι τὴν ἐπιθυμίαν δίκην ῥεύματος εἰς τὴν καρδίαν, οὐδὲν ἧσσον μολύνονται πολλάκις, καὶ νομίζουσιν ἀντιφιλονεικεῖν, καὶ μάχεσθαι πρὸς τὰς ἡδονὰς ἡττώμενοι τὸν λογισμόν. Α. Οὐκοῦν γαλήνην τοὺς ἄγοντας, καὶ μὴ ὀχλουμένους ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας λέξομεν καθαρούς; Β. Καὶ σφόδρα. Τούτους γὰρ τοιούτους ὁ Θεὸς καὶ διὰ τῆς μακα-

titu-

ρισμῶν ἀπεργαζόμενος, οὐδ᾽ ἐνδοιάσεως αὐτῷ πιστεύοντας Θεὸς, ὄψεσθαι μετὰ παρρησίας ἀποφθέγγεται τὸν Θεὸν, ὅτι μηδὲν ἐπισκοτοῦν, ἢ συνταράσσον τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν θείαν ἐπιφέρονται θεωρίαν, ἀλλ᾽ ἐκτὸς γεγονότες τῶν ὀρέξεων πάντη τῶν κοσμικῶν, τὴν σάρκα καθαρὰν οὐ μόνον, ὡς ἔφην, μίξεως τηροῦσιν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τὴν καρδίαν ἀνεπίδεκτον λογισμῶν ἀκρασίας, ἐν ᾗ μάλιστα καὶ τὸ ἅγιον ὡς ἐν ναῷ κατοικοῦν ἀναπαύεται Πνεῦμα. Α. Ἔχε δή. οἶμαι γὰρ ἐπὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ὄντως κρειττόνων, ὀρθότερον ἡμᾶς ἐντεῦθεν ὁδηγηθεῖν. καί μοι φράσον. Καλῶς τινα κυβερνήτην ἀγαθόν; Β. Ἔγωγε. Α. Πότερον τὸν ἐν μεγάλοις καὶ ἀμηχάνοις

titudinibus pronunciat, cum indubitanter illi fidem adhibentes, videre Deum libere, & non sine confidentia asseuerat: quod nihil obscurans, aut animæ oculum conturbans diuina speculando deferant, sed extra mundanos appetitus modis omnibus facti, carnem puram non tantum, vt dixi, a commixtione seruant, sed & animum ab intemperantiæ cogitationibus liberum, in quo præcipue etiam Spiritus sanctus vti in templo inhabitans, requiescit. A. Agedum. Opinor enim ad ea, quæ vere meliora sunt inuestiganda, rectius nos inde perduci. Dicito mihi. Est ne apud te gubernator aliquis bonus? B. Etiam. A. Ille ne, qui in magnis & arduis tempestatum

flucti-

fluctibus, an qui in quiete, & tranquillitate cymbam seruauit? B. Qui in magnis & arduis. A. Igitur, & animum sæuis perturbationum fluctibus iactatum, neque propterea lassescentem, aut deficientem, sed cymbam carnem generose in castimoniæ portum dirigentem eo, qui tranquillo mari nauigat, præstantiorem, & rebus gerendis & sustinendis exercitatiorem dicemus. B. Dicemus. A. Nanque qui flatuum improbi spiritus impetus excipit, & pedem non refert, aut superatur, sed prorsus in Christum aspiciens, fortiter cum voluptatibus confligatur, maiorem laudem meretur, quam qui cum otio & tranquillo pectore virginitatem fouet. B. Videtur

περισώσαντα ζάλαις τὸ σκάφος, ἢ τὸν ἐν γαλήνῃ καὶ νηνεμίᾳ; Β. Τὸν ἐν μεγάλαις, καὶ ἀμηχάνοις. Α. Οὐκοῦν καὶ ψυχὴν τὴν περιαντλουμένην ταῖς τρικυμίαις τῶν παθημάτων, καὶ μὴ ἀποκάμνουσαν, ἢ ἐκλυομένην, ἀλλὰ τὸ σκάφος τὴν σάρκα γενναίως εἰς λιμένα τὸν τῆς σωφροσύνης ἀπευθύνουσαν λέξομεν τῆς ἐν εὐδίᾳ πλοϊζομένης κρείττονα, καὶ δοκιμωτέραν. Β. Λέξομεν. Α. Τὸ γὰρ ἁρμόζεσθαι πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν καταφυσημάτων τοῦ πονηροῦ πνεύματος, καὶ μὴ ἀπορρίπτεσθαι, ἢ νικᾶσθαι, ἀλλὰ πάντα πρὸς Χριστὸν ἀνανεύοντα, καρτερῶς μάχεσθαι ταῖς ἡδοναῖς, μείζονα τὸν ἔπαινον φέρει τοῦ μετὰ ῥᾳστώνης ἀχμασὶ παρθενεύοντος. Β. Ἔοι-

κεν. Α. Τί δαὶ καὶ ὁ Κύριος οὐ δοκεῖ δεικνύναι διαφέρειν, τὸν ἐπιθυμοῦντα μᾶλλον καὶ ἐγκρατευόμενον, τοῦ μὴ ἐπιθυμοῦντός τε, καὶ παρθενεύοντος; Β. Ποῦ δή; Α. Ἔνθα τὸν φρόνιμον παραβάλλων οἰκίᾳ τεθεμελιωμένῃ καλῶς, ἄπτωτον αὐτὸν ἀποφαίνεται, μὴ δυνάμενον ὑπὸ τῆς βροχῆς, καὶ τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ἀνέμων καταβληθῆναι, ταῖς μὲν ἐπιθυμίαις, ὡς ἔοικεν ἀπεικάζων τοὺς χειμῶνας, τῇ δὲ πέτρᾳ τὴν ἀκίνητον ἔνστασιν, καὶ ἀδιάπτωτον τῆς ψυχῆς περὶ τὴν ἁγνείαν. Β. Ἀληθῆ λέγειν δόξαις. Α. Τί δαὶ καὶ ἰατρὸν, οὐ τὸν ἐπὶ μεγάλαις ἤδη δεδοκιμασμένον νόσοις, καὶ πολλοὺς ἰασάμενον, ἄριστον καλεῖς; Β. Ναί. Α. Οὐκοῦν καὶ ψυχὴν τὴν αἰρουμέ-

tur. A. Quid præterea? Nonne & Dominus ostendit, melioris conditionis esse concupiscentem, & sibi temperantem eo, qui non concupiscit, & virginitatem obseruat? B. Quo in loco? A. Vbi sapientem cum domo bene fundata comparans, animo inuictum illum decernit, cum non valeat neque a pluuijs, neque a fluminibus, neque a ventis disiici, cupiditatibus, vt par est, tempestates assimilans, petræ inconcussam animi & nulla machina intercidentem circa castimoniam contentionem. B. Videris vera dicere. A. Quid porro? Nonne & medicum, qui in grauissimis morbis exercitus est, & qui plurimis sanitatem restituit, optimum vocas? B. Plane. A. Igitur &

animus

animus, qui mollius corpus suffert, & circa voluptates ægritudines proprias medicamentis castimoniæ lenit, præstantior medicus dicendus est, quam qui sanum nactus corpus ab infirmitatibus innoxiũ gubernat. B. Negari non potest. A. Quid item in lucta? Nonne luctator, qui æmulos habet, eosque magnos, atque robustos, & continuo luctatur, nec vnquam euertitur, excellentior est, quã qui nullos aduersarios habet? B. Manifestum. A. Et in lucta igitur is Athleta probatior fuerit, qui æmulos habet. B. Necessario. A. Igitur necesse est & animum, qui contra cupiditatum irruptiones machinas admouet, & non aisÿcitur, sed resistit, & opponitur, validiorem esse

τὴν ὑγιεστέρου σώματος, καὶ τὰς περὶ τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ νόσους καταπραΰνουσαν σωφροσύνης φαρμάκοις, ἰατρικωτέραν λεκτέον τῆς ὑγιαινὸν διοικεῖν κεκληρωμένης σῶμα, καὶ ἀπαθές. Β. Λεκτέον γάρ. Α. Τί δαὶ καὶ ἐν πάλῃ. πότερον παλαιστὴς ἀμείνων ὁ ἀνταγωνιστὰς ἔχων μεγάλους, καὶ ἰσχυρούς, καὶ προσπαλαίων ἀεί, καὶ μὴ καθαιρούμενος, ἢ ὁ μὴ ἔχων ἀνταγωνιστάς; Β. Δῆλον ὡς ὁ ἔχων. Α. Καὶ ἐν πάλῃ ἄρα δοκιμώτερος ἀθλητής, ὁ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἔχων. Β Ἀνάγκη. Α. Οὐκοῦν καὶ ψυχὴν ἀνάγκη πᾶσαν τὴν μηχανωμένην πρὸς τὰς ἐφόδους τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μὴ καταπτωμένην, ἀλλ' ἀνθέλκουσαν, καὶ ἀντιτασσομένην ἰσχυροτέραν φαίνεσθαι τῆς μὴ ἐπιθυμού-

σης. Β. Ἀληθῆ. Α. Τί δαὶ τὸ καρτερῶς ἔχειν πρὸς τὰς ὁρμὰς, Γρηγόριον, τῶν φαύλων ὀρέξεων, δοκεῖ σοι μᾶλλον ἀνδρείας εἶναι; Β. Δῆλον. Α. Οὐκοῦν ἡ δύναμις ἀρετῆς ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, ἡ δὲ ὀχλουμένη ἄρα ψυχὴ, καὶ καρτεροῦσα πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, δυνατωτέρα φαίνεται τῆς μὴ ὀχλουμένης. Β. Ναί. Α. Εἰ δὲ δυνατωτέρα, καὶ κρείσσων. Β. Ναί. Α. Κρείσσων ἄρα ἡ ἐπιθυμοῦσα, καὶ ἐγκρατευομένη τῆς μὴ ἐπιθυμούσης ἐστὶν ἐκ τῶν προωμολογημένων, καὶ ἐγκρατευομένης. Β. Ἀληθῆ λέγεις. Ἐπιθυμήσω πληρέστερον ἔτι περὶ τούτων διαλεχθῆναι σοι. Εἰ οὖν σοι φίλον αὔριον ἀφίξομαι πάλιν ἀκουσόμενος τούτων, νῦν γὰρ, ὡς ὁρᾷς, ὥ-

esse eo, qui non concupiscit. B. Ita. A. Quid vltra? Aduersus improborum appetituum impetus fortiter se gerere, Gregorium, videtur ne tibi validioris animi esse? B. Non dubito. A. Igitur, si robur virtutis tolerantia est. ergo animus, qui molestijs exercetur, & concupiscentijs resistit, validior fuerit eo, qui nullas molestias persentiscit. B. Ita. A. Quod si validior est, & præstantior fuerit. B. Fuerit. A. Præstantior ergo est, qui concupiscit, & sibi temperat, quam qui non concupiscit, quod ex antea confessis colligitur, & sibi temperat. B. Rem loqueris meram. Sed de his alias absolutius sermonem tecum conferre gestio. Si itaque tibi graue non est, cras accedam, aure non auersa de his iterum audi-

auditura. Nunc enim, ut vides, tempus est, nos ad accurandum exteriorem hominem animum aduertere.

ἐστὶ λοιπὸν τραπέσθαι καὶ περὶ τὴν τοῦ ἔξωθεν ἀσχολίαν. ἡμᾶς ἀνθρώπου.

LEONIS ALLATII

DE

METHODIORVM SCRIPTIS

Diatriba.

METHODII nostri Episcopatum, Martyrium, & Scripta habemus ex Hieronymo, & qui eum exscripserunt, Sophronio, Gennadio, & alijs recentioribus: Sanctitatem ex Menologijs Græcorum, & Romano Martyrologio: doctrinam ex reliquis, qui illius memoriam, vel ex eius scriptis sententias in sua inseruerunt. Verba Hieronymi sunt; *Methodius Olympi Lyciæ, & postea Tyri Episcopus nitidi compositique sermonis, aduersus Porphyrium confecit libros, & Symposium decem Virginum, & de Resurrectione, opus egregium contra Origenem, & aduersus eundem de Pythonissa, & de Autexusio. In Genesim quoque, & Cantica Canticorum Commentarios, & multa alia, quæ vulgo lectitantur. Et ad extremum nouissimæ persecutionis, siue vt alij affirmant, sub Decio & Valeria-*

leriano in Chalcide Græciæ martyrio coronatus est. Consideremus singula.

Methodium dictum quoque Eubulium alio nomine, refert Epiphanius Hæresi 63. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστὶν ἀπὸ μέρους καθ' εἱρμὸν τῶν ὑπὸ μακαρίτου Μεθοδίου, καὶ τοῦ Εὐβούλου περὶ τοῦ προειρημένου Ὠριγένους. *Hæc itaque sunt ex parte seruata serie, quæ a Beatæ memoriæ Methodio, qui & Eubulius dictus est de præfato Origine*. His non nemo tertium nobis nomen Methodij effinxerit, quod nec somniauit Epiphanius. Sententia verborum Epiphanij clara est. Titulus μακαρίτης ijs, qui pie viuendo, pie quoque vitam deposuerant, dabatur, quod & apud Latinos, *bonæ*, vel *beatæ memoriæ* dici inualuit. Confirmatque idem met Epiphanius infra. Ὡς καὶ ὁ καλλίων μακαρίτης Μεθόδιος εἶπε. *Vti & præstantior beatæ memoriæ Methodius dixit*.

Methodius Episcopus Patarensis. Patarensis Episcopatus non meminit neque Hieronymus, neque Sophronius, neque Suidas, neq; Martyrologium Romanum. Præfigitur tamen eius scriptis in antiquissimis Codicibus: nec illi hoc denegat Ioannes Damascenus Oratione 3. de Imaginibus, Leontius Byzantius Act. 3. de Sectis, Photius, & alij. Et cum ijsdem ipsis testibus Olympi Lyciæ fuerit Episcopus, quæ inter sex maximas Lyciæ Vrbes commemora-

memoratur, potuit esse eodem ipso tempore & Patarorum, & aliarum in Lycia Vrbium Episcopus. Cum enim adhuc sub Maximiano, & Diocletiano potissimum persecutiones in Christianos recrudescerent: neque exacta Episcopatuum diuisio, quæ postea pace in Ecclesia subsecuta arbitrio Conciliorum, & aliorum, quorum id intererat, in minores partes, vt promptius populorum incommodis occurreretur, firmitatem habuit. Quare fuerit Methodius hic noster, & Pataris, & Olympo, & Tyro, & si cui non ingratum futurum sperarem, Side Episcopus, in Regione Lycia & Pamphylia maris proximis. De Olympo sua ipse testis oculatus rem dignam auribus narrat in excerptis apud Photium in Bibliotheca.

Ὅτι φησὶν ἐθεασάμην ἐν Ὀλύμπῳ ἐγώ, ὄρος δέ ἐστιν ὁ Ὄλυμπος τῆς Λυκίας, πῦρ αὐτομάτως κατὰ τὴν ἀκρώρειαν τοῦ ὄρους κάτωθεν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενον, περὶ ὃ Πύραγνος φυτόν ἐστιν, οὕτω μὲν εὐθαλὲς καὶ χλοερόν, οὕτω δὲ σύσκιον, ὡς ὑπὸ πηγῆς μᾶλλον αὐτὸ βεβλαστηκέναι. Δι᾽ ἥν τινα οὖν αἰτίαν, εἰ φύσεις εἰσὶ φθαρτῶν καὶ ὑπὸ πυρὸς καταναλουμένων σωμάτων, οὐ μόνον οὐ καταφλέγεται τὸ φυτὸν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀκμαιότερον ὑπάρχει, εἰ τῇ φύσει ἐστὶν εὔκαυστον. Καὶ ταῦτα περὶ αὐτὰς αὐτοῦ τὰς ῥίζας τοῦ πυρὸς ἐντυφωμένου. Κλάδους γοῦν ἐγὼ δένδρων ἐκ τῆς παρακειμένης ὕλης ἀπέρριψα, καθ᾽ ὃν ἀναδίδοται τὸ πῦρ τόπον, καὶ εὐθέως εἰς φλόγα ἀρθέντες ἐπεφέρθησαν.

V *Vidi*

Vidi inquit in Olympo monte Lyciæ ignem sponte sua in montis cacumine ex imo terræ enascentem, iuxta quem stirps, Pyragnus nomine existit, adeo florida, virens, & opaca, vt e fonte potius nata videatur. Quam igitur ob causam cum naturæ corruptibiles sunt, & corpora ab igne consumantur, hæc sola stirps nō solum non exuritur, sed magis etiam effloreſcit, quamuis natura facile exuri possit, præsertim ad ipsius radices igne eructante? Ramos ego ex circumiacentis syluæ arboribus in ignem illic erumpentem conieci, qui subito flammis correpti in cinerem redacti sunt. Est ne aliquid in tota antiquitate expressius? Videturq; id postmodū confirmasse apud Photium Diodorius Tarsi Episcopus contra Fatum lib. 4. Σικελίας δὲ καὶ Γαλλίας, καὶ Λυκίας, καὶ ἑτέρων ἐθνῶν οὐκ ὀλίγα ὄρη μέγιστα πῦρ ἀέναον ἐκδίδωσι τοσοῦτον, ὡς καὶ τοῖς ἐν νυκτὶ φαίνεσθαι πόρρωθεν, μήτε ὑπὸ κρύους ἐλαττούμενον, μήτε ὑπὸ ὄμβρων σβεννύμενον, μήτε τοῖς τῆς γῆς βλαστήμασι λυμαινόμενον τῶν παρακειμένων αὐτοῖς. *Siciliæ quoque, Galliæ, Lyciæ, aliarumque gentium non minimarum maximi montes, perennem ignem sic emittunt, vt etiam longe positis noctu appareat, neque vel frigoribus imminuatur, vel imbribus extinguatur, vel terræ germinibus ipsis adiacentibus lædatur.*

Et postea Tyri Episcopus. Tyrus Phœniciæ intelligenda est, ob vicinitatem, & ob præstantiam, quæ cum profertur sine alio addito

illa est. Post itaque Olympenum Episcopatum consecutus est Tyrensem. Et tamen eximius scriptor Notis ad Martyrologium Romanum 14. Iunij in Methodio Constantinopolitano, tres Methodios facit, primum Constantinopolitanum, secundum Patarensem, tertium Tyri Episcopum. *Alius item Methodius Tyri, de quo infra ad xiiij. Kal. Octob.* qui a Patarensi non alius est. Et quemadmodum hic vnum Methodium in duos diuidit, ita Collectores Orthodoxographorū Basilienses, *Tyri* Vrbis immutatione in *Cyri*, nouum nobis Methodij Episcopatum, sed falso obtrudunt.

Et ad extremum nouissimæ persecutionis, siue, vt alij affirmant, sub Decio & Valeriano in Chalcide Græciæ Martyrio coronatus est. Hieronymus, & ex Hieronymo reliqui. In Meneis Græcorum xx. Iunij.

Μέθοδον Μεθόδιος βίου πρὸς βίαν
Μεθεὶς ὁδεύεις, οὗ μέθοδος οὐ πέλει.

Εἰκάδι ἀρχιθύτης Μεθόδιος ἐναπετμήθη.

Οὗτος ὁ μακάριος ἐκ παίδων ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἀναθεὶς, σκεῦος θεῖον καὶ δοχεῖον θείου Πνεύματος γέγονεν. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος τὴν ἀρχιερωσύνην ψήφῳ Θεοῦ λαβὼν καλῶς καὶ θεοφιλῶς ἐποίμανε τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον, λόγοις [illegible] καταφωτίσας τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα. Διὸ καὶ τὴν Ὠριγένους πλάνην ἐπιπολάζουσαν ἰδὼν, ὡς ἄριστος ποιμὴν πυρὶ θείῳ ταύτην κατέφλεξε,

πᾶσαν τὴν ἀχλὺν καὶ σκοτόμαιναν ἐκμειώσας, σοφίᾳ λόγων καὶ θείᾳ χάριτι. Ἡ δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀστραπὴ, καὶ ἡ τῆς γνώσεως σάλπιγξ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξεληλύθει. Ὅθεν μὴ φέρων ὁ ἐχθρὸς τὴν παῤῥησίαν καὶ ἔνστασιν τοῦ μεγάλου, ὁπλίζει τοὺς ἑαυτοῦ ὑπουργοὺς πρὸς τὴν τούτου ἀναίρεσιν. Ὁ δὲ καὶ πρὸ τῆς μαρτυρίας νέκρωσιν ζωηφόρον ἐνδυσάμενος, ξίφει τὴν κεφαλὴν τμηθεὶς πρὸς τὴν κρείττονα ζωὴν μετετέθη, πρότερον μὲν ἱερουργῶν τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, ὕστερον δὲ θυόμενος προσήχθη τῷ Χριστῷ θυσία ζῶσα. Ὅθεν καὶ διπλοῖς στεφάνοις κατεκοσμήθη, οἷα γενναῖος πρόμαχος τῆς ἀληθείας, καὶ αἵμασι μαρτυρικοῖς τὸ τέλος ἀπενεγκάμενος ἀνεπαύσατο αἰωνίως. *Beatus hic a puero seipsum Deo dedicans, effectus est diuinum Spiritus sancti conceptaculum. Hinc per diuinam gratiam Dei calculo in Episcopatum euectus, bene & religiose concreditum sibi gregem pascens, sermonibus suauibus Ecclesiam illuminauit. Propterea que cum videret Origenis haresim in animos hominum abundanter irrepere, vt optimus pastor diuino igne illam combussit, vniuersam caliginem, & noctem profundam cum doctrina sermonum, tum diuina gratia dissoluens. Nanque sermonum illius fulgur, & cognitionis tuba per vniuersum orbem diuagata est. Cum autem aduersarius agre ferret libertatem, & instantiam magni huiusce viri, suos administros in illius necem inflammat. Hic porro & ante martyrij certamen vitam afferentem*

tem mortificationem cum induisset, gladio capite obtruncatus ad meliorem vitam transmittitur. Primum quidem diuinum agnum sacrificans, postmodum ipse sacrificatus, viuum sacrificiũ Christo oblatus est. Hinc & duplici corona exornatur, tanquam generosus pietatis assertor, & sanguinibus martyrio promanantibus vitæ finem, & æternam quietem consecutus.

Martyrium ergo nulli in dubio est. Tempus quo martyrium subijt, & Imperator, sub quo passus est, in controuersia fuisse apud nonnullos videtur. Nam cum Hieronymus duplicem sententiam de tempore martyrij, & Imperatore afferat, posteriores vni, alij alteri videntur adhæsisse. Posteriorem sequitur Auctor Menologij per Sirletum latine publicati. *Migrauit ad Dominum sub Decio & Valeriano in Chalcide Græciæ martyrio coronatus.* Attribuunt eam quoque Suidæ, colliguntq; ex verbis illius. Veruntamen cum quæ Suidas exscripsit Sophronij sunt, & Sophronius non alia exprimit, quam quæ dictauit Hieronymus, cuius ipse Interpres ex Latino in Græcum est, Suidas exscriptor non potuit nisi in re dubia dubius dubiũ Hieronymum sequi. Sed apud Suidam legitur, Ὃς περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ὑστάτου διωγμοῦ ἐπὶ Δεκίου καὶ Βαλεριανοῦ ἐν Χαλκίδι τῆς Ἀνατολῆς μαρτυρίῳ ἐστέφθη. *Qui circa extrema persecutionis temporibus Decij & Valeriani in Chal-*

cide Orientis martyrio coronatus est. Legitur. ita est. Hinc etiam errorem in Martyrologio Sirletano irrepsisse verosimile est, sed corrupte; cum integre sic legi debeat, vt Hieronymianis concordent. Ὃς περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ὑστάτου διωγμοῦ, ἢ καθώς τινες διαβεβαιοῦνται, ἐπὶ Δεκίου καὶ Βαλεριανοῦ ἐν Χαλκίδι τῆς Ἀνατολῆς μαρτυρίῳ ἐστέφθη. vel μαρτυρήσας ἐστεφανώθη. *Qui ad extremum nouissimæ persecutionis, siue, vt alij affirmant, sub Decio & Valeriano in Chalcide Græciæ martyrio coronatus est*. Sic recte omnia respondent, vnumq; dicunt Hieronymus, Sophronius, & Suidas. de Methodij martyrij tempore duas fuisse opiniones, alteram, quæ assereret, eum ad postremum nouissimæ persecutionis, sub Diocletiano nempe, alteram, sub Decio & Valeriano martyrio coronatum fuisse. Ne Sophronio mali interpretis, & Suidæ pessimi exscriptoris notam innurere cogamur.

Priorem tamen sententiam vti veriorem probant Baronius, Posseuinus, Vossius. Nam qui potuit scriptis editis vesaniam Porphyrij redarguere temporibus Diocletiani viuentis scribentisque in Christianam religionem, vt plane constat, qui sub Decio & Valeriano martyrio vitã finierat? Porphyrius anno Gallieni decimo, qui Christi est CCLXIV. e Græcia Romam venit Plotino Philosopho adhæsurus

annos

annos natus triginta: si retroactos annos enumerans ad Decij imperium deuenias, tum Porphyrium annos natum nouem, & decem comperies, cum nec illis erat imbutus artibus, nec auctoritatem sibi apud suos vendicauerat, vt calamum in Christianos vertere posset; ideoque nulla tum illius scripta non tantum aduersus Christianos, sed nec alia etiam in alia materia, quæ tum moriturus, si sub Decio martyrium subijt, Methodius refelleret. Quodsi ante martyrium annos vel paucos reputaueris Methodianæ scriptionis, iam Porphyrius puer atque ineptus ad sustinendum calamum, ne dicam ad scribendum fuerit. Est ergo firmum, si Methodius in Decij persecutione martyrio vitam posuit, non respondisse Porphyrio, qui nihil adhuc scripserat. Respondit, vt scripta eiusdem palam faciunt, de quo nullus est, qui hæsitat. Est ergo falsa postrema illata a Hieronymo opinio de martyrio Methodij sub Decio & Valeriano, & prior vera, si Porphyrius sub Diocletiano in Christianos virus euomuit: cui commode respondere potuit Methodius, & ad extremum nouissimæ illius persecutionis martyrio coronari. Si quis cupit plura de tempore, quo Porphyrius in Christianos insanijt, eaque certissima, petat ex Lucæ Holstenij de vita & scriptis Porphyrij Dissertatione cap. 3. in quo ex Hie-

ronymi, Eusebij, & ipsius Porphyrij scriptis doctissime tempora firmando, & acuratissime singula examinando discedit a sententia Baronij, qui non in Sicilia, sed in Bithynia impijs suis libris Christianam religionem oppugnasse, ex Lactantij verbis lib. 5. de iustitia cap. 2. contendit.

Aduersus Porphyrium confecit libros. Horum meminit idem Hieronymus, dum alios, qui contra Porphyrium scripsere, puta Apollinarium, & Eusebium Cæsariensem recenset. In Procemio Commentariorum in Danielem de Porphyrio; *Cui solertissime responderunt Eusebius Cæsariensis tribus voluminibus, hoc est octauo decimo, & nono decimo, & vigesimo. Apollinaris, quoque vni grandi libro hoc est vigesimo sexto & ante hos ex parte Methodius*. Item, *Quæ autem ex hoc Propheta, imo contra hunc librum Porphyrius obijciat, testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius, qui multis versuum millibus, eius vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint*. Et Apologia ad Pammachium pro libris aduersus Iouinianum; *Origenes, Methodius, Eusebius, Apollinaris multis versuum millibus aduersus Celsum, & Porphyrium*. Et Epistola 84. ad Magnum Oratorem Romanum; *Scripserunt contra nos Celsus atque Porphyrius: priori Origenes, alteri Methodius, Eusebius, & Apollinaris fortissime responderunt,*

quo-

quorum Methodius vsq; ad decem millia procedit versuum: Eusebius, & Apollinarius vigintiquinque & triginta volumina cōdiderunt. Meminere horum aduersus Porphyrium Commentariorum Methodij Sophronius interpres Hieronymi, & Suidas exscriptor Sophronij. His adde Philostorgium in excerptis per Photium lib. 8. c. 14. Ὅτι φησὶν Ἀπολινάριος κατὰ Πορφυρίου γράψας ἐπὶ πολὺ κρατεῖν τῶν ἠγωνισμένων Εὐσεβίῳ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν Μεθοδίου κατὰ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως συνταγμάτων. *Ait Apollinarium scribentem aduersus Porphyrium multo superiorem esse ijs, quæ Eusebius aduersus eundem scripsit: sed & ijs, quæ Methodius super eodem argumento edidit.* Iudicium Philostorgij, cum sit pro Hæretico Apollinario aduersus Catholicum Methodium, non est tanti apud me. Sunt ipsius eaque plurima in Hæreticorum laudes, & Catholicorum deiectionem temere prolata, & prorsus falsa: Et dum adhuc nonnullorum libri supersunt, quisque in iudicijs ferendis meliore mente pollens, verum conijciet.

At subinfert Philostorgij Hæretici editor, & patronus, *Hoc idem est iudicium Hieronymi*, qui de Apollinario dicit, *Extant eius aduersus Porphyrium triginta libri, qui inter cætera eius opera vel maxime probantur. Vbi vides*, inquit, *similem horum Apollinaris librorum commendationem Philostorgianæ huic.* Non video equidem

dem; si Latina intelligo. Aliud siquidem Philostorgij, aliud Hieronymi verba tinniunt. *Philostorgius*, ait, *inter hos tres scriptores Methodium, Eusebium, Apollinarium reliquos duos superare, cui ipse suo iudicio palmam dat*. Quidquid sit de Philostorgiano iudicio. Plane Hieronymiana verba aliud sonant. Neque enim Apollinarij scripta contra Porphyrium cum aliorum contra Porphyrium scriptis confert Hieronymus, sed scripta contra Porphyrium Apollinarij cum reliquis eiusdem Apollinarij. Scripta nempe Apollinarij aduersus Porphyrium inter reliqua de alijs argumentis scripta eiusdem Apollinarij maxime probata fuisse, quæ potuere sic probari, non ideo tamen alijs aliorum Auctorum de eadem materia omnibus meliora videri. Familiaris dicendi Hieronymi modus, in Tatiano; *Porro Tatianus infinita scripsit volumina, e quibus vnus cōtragētes florentissimus extat liber, qui inter omnia opera eius fertur insignis*. De Bardisane; *scripsit infinita aduersus omnes pene Hæreticos, qui ætate eius pullulauerant, in quibus clarissimus ille & fortissimus liber est, quem M. Antonino de Fato tradidit*. Illud item ex Tritthemio assumptum, veluti adiectitium Hieronymo reijciendum, *libros contra Porphyrium Methodij duo fuisse*: de numero siquidem nullum est apud Hieronymum verbum. Freculfus

fus Episcopus Lexouiensis tom. 2. lib. 3. cap. 1. de Methodio nostro. *Aduersus Porphyrium confecit librum commiatum, & Symphosium decem Virginum.* *Symphosij* corruptum verbum quiuis facile agnouerit. *Commiatum* vero illud quid monstri sit, non dum capio. suspicãtur alij verbum ab exscriptore decurtatum, & literis imminutum, vt in versu minorem locum occuparet, ab editoribus non intellectum, ex recto & bono distortum ac malum progenitum, & Auctorem omnino *Commentarium* scripsisse, hinc in *Commiatum* distortum. Certe id Freculfus a Hieronymo, ex quo sua hausit, non habuit.

Et Symposium decem Virginum. Huiusce Syntagmatis apud antiquos mentio sæpe occurrit. Græci Canonis in eundem Ode 3. Τῆς παρθενίας τὸ σεπτὸν καὶ τῆς Ἁγνείας τὸ κάλλος διὰ πείρας ἔνδοξε μαθὼν, σοφίᾳ τῇ σῇ καὶ λόγων χάριτι, πᾶσαν τὴν τούτων καλλονὴν ὑποδεικνύεις θεόφρον, καὶ τὴν αἰωνίζουσαν φαιδρότητα. &; Στερεωτέρας ἐδωδῆς πνευματικῶν Συμποσίων ἐμπλησθέντες πάνσοφε τῶν σῶν, τὴν ὄντως τρυφὴν ἐκεῖθεν τρέφονται τὴν διαμένουσαν, ἀεὶ συμφυομένην ἀῤῥήτως καὶ συναυξομένην τοῖς μετέχουσιν. *Virginatis venerabile, & Castimoniæ pulchritudinem cum experimento didicisses, o gloriose, doctrina tua, & sermonum venustate, vniuersam eorum pulchritudinem, diuina mente prælite, & nunquam finientem*

hilari-

hilaritatem commoſtras. Et; *Firmiori cibo ſpiritualium Conuiuiorum tuorum repleti, ſapientiſſime, veris inde lætitijs alũtur, quæ nunquam deficiũt, ſed ſemper nouis fluxibus ſimul cũ participantibus enaſcuntur, & augentur*: Gregorius Nyſſenus, ſiue Anaſtaſius Synaita, de hoc enim modo non diſputo, de hominis creatione ad imaginem, & ſimilitudinem Dei; Ὅθεν καὶ φησὶ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ Συμποσίῳ Μεθόδιος, ἀμήχανον καὶ ἀδιήγητον κάλλος ἔχειν, καὶ τούτου χάριν ὥσπερ ζηλοτυπεῖσθαι, καὶ ἐρᾶσθαι αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἐναντίων πνευμάτων, ὡς κρείττονα αὐτῶν τῶν νοερῶν παρειλημμένην μορφήν. *Vnde Methodius in Sympoſio ſingularem eſſe, & inexplicabilem animæ pulchritudinem aſſerit: ideoque eam æmulari eique inuidere inimicos ſpiritus, quod ijs, qui intelligentiæ ſunt, forma præſtantior ſit*, & lib. 2. de eodem argumento. Ὅθεν καὶ ὁ πολὺς ἐν σοφίᾳ Μεθόδιος ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντι παρθενικῷ Συμποσίῳ λέγει, ὅτι καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ὁμοίαν τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, τουτέστι κατ' εἰκόνα Χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστι τὸ ἀπαύγασμα καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως. *Vnde vir excelſus, & ſapiens Methodius in eo quod conſcripſit Virginali Conuiuio, dicit feciſſe Deum hominem ad imaginem ſimilem imagini ſuæ, hoc eſt ad imaginem Chriſti; nam ipſe eſt radius & forma paternæ ſubſtantiæ*. Et quod magis [illegible] eſt [illegible]

est idem ipse initio Orationis in Hypapantem; Πάλαι ἱκανῶς, ὡς εἰόντι, διὰ βραχέων τὰ περὶ παρθενίας ἐν τοῖς περὶ Ἁγνείας Συμποσίοις κατεστρωκότων ἡμῶν, σήμερον αὐτὴν τὴν τῆς παρθενίας ὁλόῤῥιζον δόξαν. *Cum olim, quantum quidem breuiter licuit, quæ de Virginitate dicenda erant in Symposijs de Castitate cōpositis abunde explicauerimus hodierna die eam ipsam Virginitatis solidā gloriam, &c.* Ex eodem multa excerpsere, & in sua retulerunt, Andreas Cæsariensis in Apoc. ser. 11. Ὁ δὲ μέγας Μεθόδιος εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν ἐξέλαβεν, ἀνάρμοστα τῇ δεσποτικῇ γεννήσει τὰ περὶ αὐτῆς ἡγησάμενος, διὰ τὸ ἤδη πρὸ πολλοῦ τετέχθαι τὸν Κύριον ἡμῶν. Καλὸν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ μακαρίου Μεθοδίου μεμνῆσθαι, ὅς φησιν ἐν τῷ λεγομένῳ Συμποσίῳ ἐκ προσώπου Πρόκλης, (lege Προκίλλης) οὕτως, ἡ γυνὴ, καὶ τὰ ἑξῆς. *At magnus Methodius ad Ecclesiam retulit, in Dominicæ natiuitatis mysterium parum ea conuenire ratus; quæ hoc loco de illo narrantur: maxime vero quod Dominus noster dudum ante patefactam libri huius Prophetiam natus fuerit. At ipsamet Methodij verba in medium adferre lubet. Hic ergo in tractatu, quem Symposion scripsit ex persona Procillæ virginis ita scribit. Mulier sole induta.* Arethas ibidem; Ἕτεροι δὲ καὶ πάλιν ταύτην τὴν γυναῖκα τὴν Ἐκκλησίαν ἔφασαν εἶναι, ἥ τις τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον Χριστὸν περιβέβληται, καὶ τὴν σελήνην τὴν Συναγωγὴν ὑπὸ κάτω τῶν ποδῶν,

ὡς ἤδη παλαιωθοῦσαν ἔθηκε. καὶ τὰ ἑξῆς πάντα ἁρμοδίως,ὡς Ἀνδρέας, καὶ Μεθόδιος. *Rursum vero alij hanc mulierem dixerunt esse Ecclesiam, quæ sola iustitiæ Christo stipata est, & Lunam idest Synagogam sub pedibus eius, tanquam iam vetustiorem effectam posuit, & quæ sequuntur omnia congruo modo adaptarunt, vt Andreas, & Methodius.* Leontius Presbyter & Ioannes rerum sacrarum lib. 2. Illud præterea legit Photius,ex quo excerpta quoque & fusiora dedit in sua Bibliotheca.

Et notat Tmem. 237. Σημειωτέον ὡς ἔοικεν ὁ διάλογος, ᾧ ἡ ἐπιγραφὴ, Συμπόσιον, ἢ περὶ Ἁγνείας παραπολὺ νενοθευμένος εἶναι. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ παραβεβλημένας καὶ Ἀρειανικὰς δοξοκοπίας, καὶ ἑτέρων τινῶν κακοδοξούντων μυθολογήματα. *Obseruandum Dialogum hunc, qui Symposion inscribitur, siue de Castitate, magna ex parte adulteratum esse. Offendes enim in illo adiectas & Arianas vanasque opiniones, aliasque male sentientium fabulas.* Et Tmem. 362. refert ab Andrea Enclisto multas Patrum sententias ad probandas suas hæreses corrupisse, quem postmodum Eusebius Thessalonicensis refellit. Παρατίθησι δὲ τοὺς κατὰ τούτου ἐλέγχους ἀποδείξεις ἔκ τε τῆς γραφῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας, καὶ ἐκ τῶν λογάδων πατέρων Ἀθανασίου, καὶ τῶν θείων Γρηγορίων, τοῦ τε Θαυματουργοῦ λέγω, καὶ τοῦ Θεολόγου, καὶ τοῦ θαυμασίου Νύσσης, Βασιλείου τε τοῦ Καισαρείας, καὶ Ἰωάννου

τοῦ Χρυσοστόμου, Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ τοῦ Κων-
σταντινουπόλεως Πρόκλου. ἀλλὰ δὴ καὶ Μεθοδίου τοῦ ἱε-
ρομάρτυρος, καὶ Κοδράτου τῶν ἁγίων, καὶ ῥήσεις τινὰς
ὁ Ἀνδρέας ἀποσπαράξας, καὶ παραπλασάμενος, ἃ δὲ
καὶ κακούργως, ἢ καὶ ἀσυνέτως ἐξειληφώς, ἐκεῖθεν, ὡς
ᾤετο, τὴν οἰκείαν πλάνην ἐκράτυνεν. *Patrum item
lectissimorum sententijs, Athanasij, & trium
Gregoriorum, admirandorum inquam illius Pa-
tratoris, Theologi, & diuini Nysseni, Basilij
similiter Cæsareæ Antistitis, & Ioannis Chryso-
stomi, Cyrilli Alexandrini, & Procli Præsulis
Constantinopolitani: sancti adhæc martyris Me-
thodij, & Quadrati. Quorundam enim ex his
dicta quædam Andreas auulserat, & peruerterat;
simulque malitiose, aut imperite interpretando,
errorem suum ex illis, vt sibi quidem persuasit,
confirmarat.* An inter corruptas peruersasque
sententias Methodij quoque dicta numeran-
da veniant? id non expressit Photius. Et
forte quidem ab ijs deprauandis manus absti-
nuit, & forte temerario ausu peruertit. Sed
cum Commentaria non extent, non expedio.
Solemne id fuit Hæreticis dictis suis & absur-
dis opinationibus, quæ nunquam ex se pon-
dus habuissent, Scriptoris, cuius auctoritas
esset in pretio, testimonio pondus addere.
idque vt probarent, iura amicitiæ, ac fidei
violantes, multa in scriptis Patrum, qui ali-
cuius erant dignationis, immiscuerunt, sed
quæ

quæ potissimum placita propria confirmarent. Quod etiam conati sunt in sanctissimi Methodii scriptis, quemadmodum in Theognosti, Dionysij Alexandrini, & aliorũ, quod fuse pertractamus in nostro de libris apocryphis Syntagmate. Photius Patriarcha contra Latinos. Εἰ καὶ τῆς ἀκριβείας ὡς ἄνθρωποι παρεσύρησαν, ὃ πολλοὶ πεπόνθασι τῶν μεγάλων ἔν τισιν, ὡς Ἀλεξανδρείας Διονύσιος, καὶ Μεθόδιος ὁ Πατάρων, καὶ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῶν ἐπὶ ἁγιωσύνῃ ὀνομασθέντων, ὧν τινας ῥήσεις οὐκ ἀποδεχθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ταῦτα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις σφόδρα θαυμαζομένων. *Vel ab accurata rerum notitia vti homines exciderunt, quod multi præstantes viri perpessi sunt, veluti Alexandrinus Dionysius, Methodius Patarensis & alius & alius, qui sanctitatis sibi nomen vendicarunt; quorum nonnulla dicta Ecclesia non recipit, licet in alijs maxima in admiratione haberentur*; Nec alia sunt quæ repetit Georgius Corcyrensis Metropolita; Προφασίζονται, ὅτι Ἀμβρόσιος οὕτως εἴρηκεν ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ λόγοις, ἔτι δὲ Αὐγουστῖνος καὶ Ἱερώνυμος, πρὸς ἃν ἀπολογητέον, ὡσεὶ νενοθεύκασι τὰς τούτων συγγραφάς. Τινὲς ἢ κατ᾽ οἰκονομίαν ἴσως εἰρήκασιν, ἢ καὶ ὁ μέγας ἐχρήσατο Βασίλειος, παρ᾽ ἑαυτοῦ φυλάττων ἄχρι τινὸς ἀπόρρητον τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν θεολογίαν, ἢ καὶ τῆς ἀκριβείας ὡς ἄνθρωποι παρεσύρησαν, ὃ πολλοὶ πεπόνθασι τῶν μεγάλων ἔν τισιν, ὡς ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος, καὶ Με-

θόδιος

θόδιος ὁ Πατάρων, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς, καὶ Πιέριος καὶ Πάμφιλος, καὶ Θεόγνωστος, καὶ Εἰρηναῖος, καὶ Ἱππόλυτος ὁ αὐτοῦ μαθητής. Τινὰς γὰρ αὐτῶν ῥήσεις οὐκ ἀποδεχόμεθα. καίτοι τ' ἄλλα σφόδρα θαυμάζοντες). *Tergiuersantur porro, Ambrosium ita locutum esse, dum agit de eodem: necnon Augustinum, & Hieronymum, de quibus respondendum est, eorum scripta esse adulterata, vel prudentiæ legibus ita locutos esse, qua etiam vsus magnus Basilius ad breue tempus penes se de Spiritu sancto Theologiam abscondens; vel ab exquisita fidei regula deuiasse; quod & ex præcipuis plurimi in nonnullis passi sunt, vt Alexandrinus Dionysius, Patarensis Methodius, Clemens Stromateus, Pierius, Pamphilus, Theognostus, Irenæus, & illius auditor Hippolytus. Aliqua enim eorum dicta non recipimus, licet alia maximopere laudamus.* Quidquid tamen sit, in hoc plane quod præ manibus est, Symposij exemplar, similes Hæreticorum fabulæ, & potissimum Arianæ nullæ insperse sunt, nec est quod non possit Catholice Catholicis auribus exponi. Non prætereundum tamen est a Basilio Diacono, & Archimandrita, & Thalassio Lectore Monacho in supplicatione cōtra Nestorium Imperatoribus Theodosio, & Valentiniano exhibita, & relata inter Acta Concilij Ephesini vna cum alijs Patribus, qui scriptis suis fidem Catholicam

propagarunt, Irenæum, Gregorium Neocæsariensem, Basilium Cæsariensem, Gregorium Nyssenum, Athanasiũ Alexandrinum, Ephræm Syrum, Gregorium Nazianzenum, Amphilochium, Ambrosium Mediolanensem, Cyrillum Alexandrinum, & reliquos, Methodium hunc quoque nostrum accenseri. Quo colliges, quanta illius fuerit in constabiliendis fidei dogmatibus auctoritas. Hinc non videri mirum, si Hæretici scripta illius etiam adulterando, testimonium illius ad sua confirmanda procurarint. Adderem ipse non omnia, quæ in antiquorum Patrum dictis rectæ fidei non admodum consona reperiuntur, ab Hæreticis addita fuisse, sed ab eisdem enata, & publicata. Dum enim aduersus hæreses tum exortas, & subcrescentes sermonem instituunt, non mirum est, si ardore contentionis in contrarium plus nimio deflectunt, & dum veritatem firmare conantur, in oppositum quodammodo traducũtur. Ioannes Ephesius Tractatu de Schismate id ipsum, suum defendens Gregorium, testimonio sancti Basilij cum ex Epistola ad Maximum de Dionysio Alexandrino, tum ex Epistola ad Neocæsarienses de Gregorio Thaumaturgo, probat. Quæ licet vera sint, in Symposio tamen Methodij, quod nunc publicamus locum non habent, quod in eo nihil sit, quod Aria-

nam

nam hæreſim ſtabiliat: imo ſi recte ſingula examinentur, ſunt nec pauca, quæ illam refellunt, & penitus deſtruunt. Duriuſcula ſi quę ſunt, ea emollimus in Notis. Titulus Sympoſij varie concipitur, in meo ſic habetur, Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων Συμπόσιον τῶν δέκα Παρθένων, ἢ περὶ Ἁγνείας. *Methodij Epiſcopi Patarenſis Conuiuium decem Virginum, ſiue de Caſtimonia.* in Vaticano, & Barberino; Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων Συμπόσιον περὶ Ἁγνείας, καὶ διαφόρων ἑρμηνεῖαι γραφῶν. *Sancti Martyris Methodij Epiſcopi Patarenſis Conuiuium de Caſtimonia, & variæ ſacræ Scripturæ interpretationes.*

Liber de Caſtitate Methodij non poteſt eſſe Methodij, ſcribit Riuetus, Critici ſacri lib. 2. cap. 20. *in quo citatur Theologus, ſi is ſit Nazianzenus, vt in margine annotat Ieſuita Schottus, eum ſeculo ferme vno Methodius anteiuit.* Acutiſſimum argumentum, & plene probans, temere tamen pronunciatum a Caluiniſta, & caſtitatis oppugnatore nequiſſimo. Annon videt ſe de non perceptis ſententiam ferre? Citatur ibi Theologus, vt recte adnotauit Schottus. Non nego. Sed in Excerptis ex Methodio, hoc vero falſum eſt. Excerpta nanque ex Methodio de Caſtitate finiunt in illis verbis; καὶ ἑτέρων τινῶν κακοδοξούντων μυθολογήματα. Quæ poſtea ſequuntur, & in-

quibus Theologi nomen eſt, ex alio Auctore deſumpta ſunt, vt facile patebit ſingula examinanti: quodſi in Excerptis Methodianis nomen eſſet Theologi, nec alius intelligeretur niſi Nazianzenus, cum tot Patrum auctoritatibus firmum ſtet, nec nutet, Sympoſium hoc Methodij, dicerem nec inueriſimilia, exſcriptoris oſcitantia nomen in textum irrepſiſſe. In ſcriptis ſiquidem Patrum nugandum non eſt. Sed bene ſe habet, cum in Methodianis non legatur. Tanto ne odio Sanctorum ſcripta proſequi? vbi modeſtia? vbi reuerentia?

Et de Reſurrectione opus egregium contra Origenem. Græci in Synaxario. Διὸ καὶ τὴν Ὠριγένους πλάνην ἐπιπολάζουσαν ἰδών, ὡς ἄριστος ποιμὴν πυρὶ θείῳ ταύτην κατέφλεξε, πᾶσαν τὴν ἀχλὺν καὶ σκοτόμαιναν ἐκμειώσας, σοφίᾳ λόγων καὶ θείᾳ χάριτι. Ἡ δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀστραπή, καὶ ἡ τῆς γνώσεως σάλπιγξ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξελήλυθεν. *Proptereaque cum videret Origenis hæreſim in animos hominum abundanter irrepere, vt optimus Paſtor diuino igne illam combuſſit, vniuerſam caliginem, & noctem profundam tum doctrina ſermonum, tum diuina gratia diſſoluens. Nanque ſermonum illius fulgur, & cognitionis tuba per vniuerſum Orbem diuagata eſt*. Nec aliud innuit Troparion in Canone; Ἡ τῶν σῶν λόγων καλλονή, καὶ ἡ τῆς γνώσεως σάλπιγξ, καὶ δογ-

μά-

μάτων εὔσημος φθογγὴ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὅσιε πάντας καλοῦσα τοὺς πιστοὺς πρὸς μετουσίαν παμμάκαρ τῶν οὐρανίων ἀπολαύσεων. *Sermonum tuorum pulchritudo, & cognitionis tuba, & clare intonans dogmatum vox in omnem terram exiuit, Sancte, omnes fideles aduocans ad participationem, Beatissime, cœlestium deliciarum.* Ex hoc Opere multa mutuati sunt, Ioannes Damascenus Orat. 3. de Imaginibus, Leontius Presbyter & Ioannes rerum sacrarum lib. 2. Auctor Eclogæ de Dogmatibus fidei tit. 19. & 21. Auctor Catenæ, & Oecumenius in Epistolam Pauli ad Corinthios, & fragmentum admodum luculentum leges apud Epiphanium Hæresi 64. & Excerpta satis prolixa, & expositiones locorum sacræ Scripturæ apud Photium in Bibliotheca. Et Basileæ Anno 1537. apud Robertum Winter excussa sunt collectanea quædam in Epistolam ad Romanos, tum ex pluribus alijs, tum ex Methodio de Resurrectione desumpta. Res peracta est per modum Dialogi, in quo Interlocutores exprimuntur apud Epiphanium Proclus, Aglaophon, Theophilus, Origenes, Eubulius, Auxentius, Methodius. Meminit huiusce Tractatus Eustratius Presbyter magnę Ecclesiæ libro de Operatione animarum separatarum. Καὶ Μεθόδιος δὲ ὁ ἅγιος μάρτυς καὶ Ἐπίσκοπος ἐν τῷ λόγῳ τῷ πρὸς Ἀγλαοφῶντα

τοιαῦτα φησὶν, ὡς ἀπὸ τοῦ Ὠριγένους παραπηθέμενος. *Et sanctus Martyr itemque Episcopus Methodius Oratione ad Aglaophontem veluti ab Origene dictata ista pronunciat*. Oratio hæc vel est syntagma vniuersum quod Aglaophonti nuncupauerat, vel verba inter colloquendum ad Aglaophontem conuersa. & potuit vtrumq; esse, & totum opus ad Aglaophontem, qui partes Origenis tutabatur directum, & orationem in ipso opere ad Aglaophontem conuersam fuisse. Damascenus dicta Oratione de Imaginibus adducit locum pro Imaginibus ex Oratione secunda Methodij de Resurrectione. Non dum comperi, an opus contra Origenem in libros subdiuisus fuerit. non puto. continuata serie interloquentium vnum fuisse, quemadmodum & illius Symposion existimo: postmodum ab Exscriptoribus interlocutorum colloquia in Orationes enumerata fuisse opinor, vt etiam in Symposio actum est, quod cum esset vnum continuatum opus a decem Virginibus, quæ de laudibus Virginitatis orationes habent, vt apparet in meo Codice, in decem λόγους, suis numeris distinctas decem orationes disectum est, vt apparet, in Vaticano & Barberino. An hoc etiam contigit Tractatui de Resurrectione contra Origenem? Præterea cum Epiphanius suorum Excerptorum ex hoc Dialogo Proclum præfigat, non-

nulli

nulli & præcipue inter alios Casaubonus in primam Persij satyram decepti; horum excerptorum Proclum Auctorem faciunt. *Proclus apud Epiphanium contra Origenem de ficus grano idem dicit, & fuse explicat, non de caprifici.* Quasi vero alius Auctor sit eorum Proclus dictus, non autem Methodius, & Casaubonum cautiorem reddere poterant verba ipsa Epiphanij, quæ sunt περὶ λόγου τοῦ αὐτοῦ. cum enim illud τοῦ αὐτοῦ ad supra commemoratum referri debet, nec Proclus vllus in superioribus nominatur, necesse est referri ad Methodium, cuius supra mentio facta fuerat. Quare erat exponendum *Procli eiusdem*, nempe dicti Procli, quem idem Methodius in Tractatu loquentem introducit; ideoq; cautius locutus est Pererius, cum scribit. *Hoc ipsum sentit disertisque verbis explicat Proclus & Methodius, vt videre est apud Epiphanium*, &c.

Sanctus Maximus Scholijs in Dionysij Areopagitæ cap.7. de Ecclesiastica Hierarchia habet; Ἀνάγνωθι Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος, καὶ Ὀλυμπίου Ἀδριανουπόλεως Ἐπισκόπου τῆς Λυκίας τὰ κατ' αὐτοῦ Ὠριγένους ὑπ' αὐτῶν περὶ ἀναστάσεως γραφέντα, καὶ Ἀντιπάτρου τοῦ Βόστρων Ἐπισκόπου, καὶ μαθήσῃ τὴν μυθώδη αὐτοῦ καὶ ἀλλόκοτον λήρωδίαν. *Lege S. Methodij Martyris, & Olympij Adrianopolitani Episcopi Lyciæ, necnon Antipatri Bostro-*

strorum Episcopi libros, quos in eum Origenem de Resurrectione conscripserunt, & disces fabulosum eius, ac monstruosum deliramentum. Hæc attente consideranda sunt, videntur nanque Scriptorum oscitantia confusa. Quis enim est hic Olympius Adrianopolitanus Episcopus Lyciæ? Quæ Adrianopolis in Lycia? Putarem legendum, Ἀνάγνωθι Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐπισκόπου Λυκίας, καὶ Ὀλυμπίου Ἀδριανουπόλεως. *Lege Methodij sancti Martyris Episcopi Lyciæ, & Olympij Adrianopolitani*. Si quis tamen est hic Olympius, & esse plane colligitur ex verbis eiusdem Maximi, qui orationem continuans dicit, legenda esse τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφέντα, *quæ ab ipsis scripta sunt*, nempe a duobus iam laudatis Methodio & Olympio. Alias si vnum præposuisset, subiunxisset vtique τὰ ὑπ' αὐτοῦ, *quæ ab ipso*. Et forte scripserat Maximus, Ἀνάγνωθι τοῦ ἁγίου Μεθοδίου μάρτυρος Ὀλύμπου Ἐπισκόπου τῆς Λυκίας τὰ κατ' αὐτοῦ ὑπ' αὐτοῦ. *Lege sancti Methodij Martyris Olympi Lyciæ Episcopi, quæ ipse aduersus Origenem*. Sed abstineo me. Interim quærendus est mihi & anxie, quisnam sit hic Olympius Adrianopolitanus, qui aduersus Origegem de Resurrectione scripsit.

Item aduersus eundem de Pythonissa. Pythonissa hæc quænam fuerit, de qua scripserat Origenes, & de qua suum Tractatum concinna-

cinnauerat Methodius fuſe egimus in ſyntagmate de Engaſtrimytho poſt Origenis Tractatum, & Euſtathij aduerſus Origenem diſſertationem editam Græce & Latine, quæ hic non videntur repetenda. Originis ſiquidem Tractatus de Engaſtrimytho non alius eſt, quam hæc Methodij tractatio de Pythoniſſa, cuius hiſtoria legitur 1. Regum cap. 28. Et reiecimus Ioannis VVieri ſententiam de præſtigijs Dæmonum lib. 2. cap. 9. qui aſſerebat hunc Methodij librum de Spiritibus quibuſdam Pythonicis pueros vexantibus eſſe. His colligitur quemadmodum Origenes Gregorio Nazianzeno, & alijs ἀκόνη fuit, quod occaſionem dederit ingenia exercendi, ita & Methodio ingenij ſui, & pietatis oſtentandæ cauſam dediſſe.

Scripſit ergo Methodius, vt videmus, aduerſus errores Origenis, quibus ab Eccleſia fidelium vti noxijs exulare imperauit: quo vel ipſe nomine maledicentium, eorumq; qui Origenem, & ſimiles errores ſequabantur, contumelias non effugit, ſed quam ſolide, inſpiciamus. Socrates hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 6. capite 12. pro defenſione Origenis multa in vnum, ſed parum caute conferens ſcribit. Οἱ δ' εὐτελεῖς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μὴ δυνάμενοι φαίνεσθαι, ἐκ τοῦ ψέγειν τοὺς ἑαυτῶν κρείττονας δείκνυσθαι βούλονται. Τοῦτο πέπονθε πρῶτος Μεθόδιος ὁ ἐν Λυ-

κίᾳ

κίᾳ πόλεως λεγομένης Ὀλύμπου Ἐπίσκοπος. εἶτα Εὐστάθιος ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς ὀλίγον Ἐκκλησίας προστάς, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀπολινάριος, καὶ τὸ τελευταῖον Θεόφιλος. Αὕτη τῶν κακολόγων τετρακτὺς οὐ κατὰ ταυτὸν ἐλθόντες τὸν ἄνδρα διέβαλλον. ἄλλος γὰρ δι' ἄλλο ἐπὶ τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν ἐχώρησαν, δεικνύντες ἕκαστοι, ὡς ὃ μὴ διέβαλλον, τοῦτο πάντως ἐδέξαντο. Ἐπειδὴ γὰρ ἄλλος ἄλλου δόγματος ὁ καθεὶς ἐπελάμβανον, δῆλον ὡς ἕκαστος, ὃ μὴ ἔσκωπτεν, τοῦτο ὡς ἀληθὲς πάντως ἐδέχετο, τῷ ἀποσιωπᾶν, ἐπαινῶν τοῦτο, ὃ μὴ διέβαλλε. Μεθόδιος μὲν οὖν πολλὰ καταδραμὼν τοῦ Ὠριγένους, ὕστερον ὡς ἐκ παλινῳδίας θαυμάζει τὸν ἄνδρα ἐν τῷ Διαλόγῳ, ᾧ ἐπέγραψε Ξενῶνα. Ἐγὼ δέ τοι καὶ πλέον ἐκ τῆς ἐκείνων αἰτιάσεως εἰς σύστασιν Ὠριγένους φημί. οἱ γὰρ κινήσαντες ὅσαπερ ᾤοντο μέμψεως ἄξια, δι' ὧν ὡς κακῶς δοξάζοντα περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος οὐδ' ὅλως ἐμέμψαντο, δεικνύουσι περιφανῶς τὴν ὀρθὴν εὐσέβειαν μαρτυροῦντες αὐτῷ. *Homines obſcuri abiectique, qui nihil ex ſe habent, quo nomen ſuum illuſtrare poſſint, ex virorum ipſis præſtantiorum vituperatione, ſe nobilitare contendunt. Iſtud primum Methodio Epiſcopo Olympi Vrbis Lyciæ accidit, deinde Euſtathio, qui ad tempus Eccleſiæ præfuit Antiochenæ, Apollinario poſtea, ad extremum Theophilo. Hic maledicorum, vt ita dicam, quaternio Origenem falſo accuſare cœpit, non eadem cauſa omnes impulſi. Nam alius alia de re crimen illi intendit: vnde*

de singuli separatim omnibus perspicue declararunt, se illa omnia omnino in eo approbare, quæ ipsi non nominatim coarguissent. Nam quoniam alius aliud dogma sigillatim reprehendebat, perspicuum est, singulos illud tuitos, secum omnino habuisse pro vero, quod minime insectati sunt: Et id ipsum re ipsa approbasse, quod non verbis exagitassent. Methodius etsi sæpe multumque initio in Origenem inuectus erat, postea tamen quasi ad palinodiam se reuocans, illum in Dialogo, quem Xenona inscripsit, summis laudibus extulit. Illorum vero vituperatio, mea quidem sententia Origenis commendationem magnopere amplificauit. Nam qui ei sicut ipsi putabant crimina digna reprehensione inferebant, hi quidem cum eum male de S. Trinitate sentientem minime accusant, euidenter suis ipsorum testimonijs ostendunt, eum rectam sinceramq; fidem habuisse. Et hæc quidem Socrates.

Ego hoc in loco, quidquid sit de erroribus Origenis, Origenis accusationem non instituo. Esto ille per Athanasium admirabilis, & summæ industriæ vir, & veram de Filio Dei opinionem confirmarit, cum illum Patri coæternum asserit: & quidquid aliud Socrates in tanti viri defensionem adducere poterit. Attamen improbam ac malignam in sanctum Methodium criminationem eiuere conandum est mihi. De Eustathio alio loco

dicen-

dicendum. de Apollinario Hæretico sui respondeant. Et plane Methodium Olympi Episcopum inter obscuros abiectosq; homines collocare, & qui, cum non haberent de suo, ex virorum præstantiorum vituperatione laudem sibi quæsierunt, impudentissimum mendacium est, & Socrate ipso dignum. Eius ingenium & doctrinam admirata est antiquitas, & vti eloquia diuina sibi ac posteris conseruauit. Methodium nostrum vna cum Athanasio, Basilio, & reliquis Græcis Patribus, & inter Doctores Ecclesiæ collocant & numerant, & in asserendis confirmandisque Ecclesiæ placitis illius auctoritate æque atque aliorum Patrum vtuntur, vt reliquos prætercam, Leontius Byzantius libro de sectis act. 3. Ἐγένοντο δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου διδάσκαλοι καὶ Πατέρες οἵδε, Ἰγνάτιος ὁ θεοφόρος, Εἰρηναῖος, Ἰουστῖνος φιλόσοφος καὶ μάρτυρ, Κλήμης, ὁ Ἱππόλυτος Ἐπίσκοπος Ῥώμης. Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, Μεθόδιος Ἐπίσκοπος Πατάρων, Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς, Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς. *Fuerunt autem in temporibus a Christi Natiuitate vsque ad Imperium Constantini Doctores hi & Patres, Ignatius Theophorus, Irenæus, Iustinus Philosophus, & Martyr, Clemens, & Hippolytus Romæ Episcopus, Dionysius Areopagita, Methodius Patarensis Episcopus,*

ſcopus, *Gregorius Thaumaturgus*, *Petrus Alexandriæ Epiſcopus & Martyr*. Et Ioannes Epiſcopus Theſſalonicenſis, cuius ſanctitas, fides, & auctoritas probatur in Concilio ſeptimo Generali act. 5. Καὶ τοῦτο πολλοὺς τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων φρονήσαντας εὑρίσκομεν. ὧν ἐστὶ Βασίλειος ὁ μέγας, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος, καὶ ὁ μέγας Μεθόδιος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτῶν. *Et hoc multos ſanctorum Patrum ſenſiſſe inuenimus, quorum eſt Baſilius ille Magnus, & ſanctæ memoriæ Athanaſius, atque magnus Methodius, & qui eos ſequuntur*. Eſt Methodius Anaſtaſio Synaitæ πολὺς ἐν σοφίᾳ, *Sapientia præcelebris*. Andreæ Cæſarienſi in Apocalypſi μέγας, *Magnus*, alijs Ἱερὸς μάρτυς, *Sanctus Martyr*. Et plane videnda ſunt, quæ de eius doctrina & ſanctitate recitat & canit Græcorum Eccleſia die dicto Martyri ſacro. Fuit ingenium, & doctrina maxima Origenis, eam ſi cum Methodiana conferas, habet quod laudari poteſt, & debeat, tamen vileſcere videtur, & diſſoluta viribus fluere: contra Methodiana eſt, quæ ſemper vigens, florens, pungens, concitans auditorem vellicat & rapit. Mortua eſt Origeniana loquacitas ſi cum Methodiana breuitate conferatur. Vna Methodij pagina & luminibus oratorijs, & ſententijs, & pietate, & eruditione firma ac integra centum Origenis paginas exæquat. Vnum Methodij Sympo-

po-

positum integro Origenis Commentario vtilitate comparaueris. Et hic abiectus atque obscurus ex aliorum vituperatione laudem sibi comparauerit? *Hic maledicorum quaternio*. Confundit terminos Socrates. Nescit, quid maledicus sit. si errores & hæreses refellere, maledicere est, o Socrates, quænam Ecclesiæ pars ab huiusce criminis nota immunis erit, cum semper in ea nihil prius habitum fuit, quam Hæreticorum errores euulgare, & scripto etiam refutare. Id si præstitit Methodius in errores Origenis, ideo ne te iudice statim maledicus erit? At *Origenem falso accusauit*. Id vero tu falso asseris. Quod enim Methodius in Origene accusauit, id accusauit & vniuersa subsequens Ecclesia, & condemnauit. Per te ergo vniuersa Ecclesia, quæ accusauit, & condemnauit Origenem, falso accusauit & condemnauit Origenem. *Non eadem omnes causa impulsi*. Hoc verum est. Aliud enim tempus aliud, & occasio & conditio hominum & peruersitas opinionum, vt qui tum temporis alioque loco perniciosissime vagaretur error Origenis reijceretur, & quasi digito monstraretur parum cautis, vt ab illo sibi cauerent, ideoque non omnia simul omnes complexi sunt. *Vnde separatim singuli declararunt se in eo omnia probare, quæ non nominatim coarguissent?* Inepta profecto

argu-

argumentatio. Quasi ipsi tenerentur omnia Origenis errata eodem tempore, & eodem volumine refutare. Refutarunt quæ tum temporis refutatione indigebant, vel quæ magis diuulgata, atque plausu excepta animos fidelium hæreseos veneno infecerant. Larga errorum messis in Origenis scriptis non potuit ab vno Hercule eodem tempore expurgari. Audiat Socrates, alius in eius historia aliud criminatur, & alius aliud, ergo ipse & alij quod in eodem non reprehendimus approbamus? Stulte sane dictum. Pleraque enim in ipso Socrate sunt, de quibus nunc neç verbum quidem facio, si occasio tamen poposcerit, promulgabo, & refellam. Non ergo quæ silentio prætereo vel non accuso dicendus sum approbare. *Methodius etsi sæpe initio in Origenem inuectus erat, postea tamen in Dialogo, quem Xenona inscripsit, summis laudibus extulit.* Methodius initio Origenem criminatus est. Non nego. Sed postquam resipuit eum laudauit. Hoc vero falsum est: Ait Socrates. Non credo. Vidit ille scripta. Sed fideliter retulisse oportuit. An fideliter retulerit, non constat. Suspectus est in hoc negotio, quod tractamus. Multa aliter ac gesta sunt retulit & mala fide. Et ipse illi tuto fidem adhibebo? Credam potius Eusebio Cæsariensi Origenis patrono, ex quo con-

constat apud Hieronymum Apolog. 1. in Ruffinum, Methodium Origenem antea laudasse, postea contra ipsum commentarium elaborasse. Vni soli Socrati innotuit, quod omnes Origenis defensores Eusebius, Ruffinus, & alij penitus ignorarunt? *Postea in Xenone Dialogo summis eum laudibus extulit*. Extulerit. Ideo ne mutata sententia errores, quos antea criminatus fuerat, laudauit? Origenes plane, licet multis deturpetur errorũ notis, suis tamen laudibus non caret. Valuit ingenio, valuit eruditione, valuit alijs. Inter paucos Doctores suum & ipse locum habuit, nec postremum. Gloriam sibi & famam apud suos, & exteros, necnon & posteros consecutus est. Id non negauit Methodius. Fassus est palam quod erat: sed non propterea palinodiam decantauit & reuocauit sententiam, & errores illius admisit. *Illorum vituperatio commendationem illius amplificauit*. An aliorum Patrum vituperationes contra Hæreticos Hæreticorum commendationem amplificarunt? Nugæ. Amplificatur commendatio, cum vituperatio non errores, sed pia dogmata criminatur. Si tamen vituperantur vituperanda, & reijciuntur reijcienda, tantum abest, vt commendatio amplificetur, vt etiam vituperatio augeatur. Quare ex vituperatione Methodij Origenes nihil commendationis,

mul-

multum vero infamiæ consecutus est. Et sane Methodius cum Origenem de Resurrectione male sentientem accusat, euidenter ostendit rectam, sinceramque fidem Origenem de Resurrectione non habuisse: atque sic accusans illius perfidiæ non leue testimonium impartitur, quod ipse Socrates non facit, cum quæ criminatus est in Origene Methodius non proferat, neque ea per mendacium dicta euincat: & causas, ob quas Methodius sententia mutata in Origenis laudes postea effusus est, prætereat. Quare simili silentio Methodium iure antea Origenem accusasse, & postea, etiamsi laudauerit, in eadem tamen Origenis vituperatione perstitisse euincitur.

Et hæc satis sint pro nostro Methodio aduersus Socratem, cuius auctoritate, si tamen aliqua est, post tot mendacia atque ineptias inter alia opera Methodij illud quoque accenseatur *Xeno Dialogus*, quem alij male *Zenonem* vocant, in quo laudes Origenis continentur, cuius argumentum cum non expresserit Socrates, nec alius, quod ipse sciam, neque ego anxius id conquiram. Verum si coniecturis agendum est, video vestigia manifesta Xenonis Dialogi in Opere Methodij *de Creatis*, seu *Genitis*, ex quo excerpta Photius subministrauit in Bibliotheca. Ibi enim legitur. Ὅτι τὸ μὴ βάλλειν τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ τοὺς

μὴ γαρείτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μαργαρείτας μὲν τοῦ Ξενῶνος τὰ μυστικώτερα τῆς θεοδότου θρησκείας ἐκλαμβάνοντας μαθήματα. Nolite proijcere sanctum canibus, neque margaritas vestras ante porcos, margaritas esse eos, qui in Xenonis sanctiorem diuinæ religionis doctrinam caperent. Quis sit Xenon iste varie interpretatur Andreas Schottus. Diceret alius ex Xenone aliquo interlocutore Dialogo nomen inditum, qui in eo primas ageret partes. nec nouum est illis temporibus *Xenonis* nomen, cum ad Xenonem legatur Epistola Nili Monachi discipuli Ioannis Chrysostomi cum alijs mille eiusdem Patris ex mea versione Græce & Latine edendis, si Deus dederit. Ego suspendo iudicium. Opus tamen hoc περὶ ζητουμένων Dialogi more fuisse scriptum, præterquam quod in Excerptis Photianis apparet clarissime, indicat ipse Photius. Post enim argumentum Origenis allatum subdit; Πρὸς ὃν φησὶ δι' ἑτέρου προσώπου ὁ Ἅγιος ἐρωτῶν. *Ad quem alia introducta persona Sanctus ait hoc modo interrogando.* &c. Quare fuerit Tractatus hic Dialogus ille Xeno, & forte etiam a Socrate inculcatus. Tum sic, sed in hoc Dialogo acriter in Origenem Sanctus inuehitur, quem etiam sæpe de impietate accusat, & Centaurum appellat, Οὐκ ἄρα ἀποδεκτέον ταύτην τὴν ἀλάθειον ἀμυθρίαν περὶ Θεοῦ τῶν λεγόντων παντο-

χρά-

κρείττονα καὶ δημιουργὸν διὰ τὰ κρατούμενα καὶ δημιουργούμενα ἔστιν. *Reÿciendus ergo perniciosus error eorum, qui dicunt de Deo, Deum non propter seipsum sed propter subiectas res & creatas, quæ mutabiles sunt, esse Omnipotentem & Creatorem*. & concludit. Ταῦτα φησὶν ὁ Ὠριγένης σπουδάζων, καὶ ὅρα οἷα παίζει. *Hæc seriò disputans Origenes, & vide quomodo nugatur*. Annon, si coniecturæ similes aliquid sunt, nobis tenebras offundit Socrates? Si similia Origenis laudes sunt, quæ erit vituperatio? Etiam ex Xenone Dialogo, quem pro suis confirmandis adducit, Socrates falsitatis argueretur. Sed sint hæc ex leuissimo, & indoctissimo genere coniecturæ somniorum.

Et de αὐτεξουσίου. Ita legunt Sophronius, & Suidas. Honorius Augustudunensis legit *De exitu animæ* oscitantia Exscriptorum, qui dictionem Græcam αὐτεξούσιον non intelligentes monstrum in Methodianis induxerunt. id vero est, *De eo qui est sui iuris, De libero arbitrio*. Ex hoc Excerpta & satis longa habes apud Photium in Bibliotheca; verba, & periodos apud Leontium Presbyterum, & Ioannem lib. 2. de Rebus sacris. Ioannes Meursius priorem operis partem ab Andrea Schotto acceptam Græce edidit in Varijs diuinis Lugduni Batauorum apud Isaacum Elzeuirum anno 1619. in 4. Illud nos ex Altempsianæ

Bibliothecæ Codice Græco exſcriptum habemus. Et Latinum a me iam factum cum Methodij Sympoſio habuiſſes; ſed alicuius Codicis opem, qui illud integrum exhibeat, expecto.

In Geneſim quoque. Leontius Presbyter & Ioannes in Opere de Rebus ſacris recitant Methodij verba ἐκ τῆς εἰς τὴν γένεσιν ἀποριῶν, *ex Quæſtionibus in Geneſim*. Nec aliud adnonotaſſe Hieronymum ſuſpicor. Idem enim argumentum videtur. Niſi quis contendat Methodium in Geneſim præter expoſitionem continuatam, ἀπορίας, quoque volumine ſeparato in eandem concinnaſſe. Quidquid de hoc ſit, illud certum eſt, Methodium in Geneſim aliquid commentatum fuiſſe.

Et in Cantica Canticorum Commentarios. Eadem habet Sophronius, Suidas, & Honorius Auguſtodunenſis, & cum Commentarios dicunt, opus ſeparatum, non vnam aut alteram Canticorum pericopem ab ipſo incidenter in alio volumine expoſitam, vt ſolens ſuo more alias ſæpe facit, intelligunt.

Et multa alia. Inter ea eſt Oratio illius de Simeone & Anna in die Occurſus, deque ſancta Deipara, quam Græce & Latine a ſe verſam edidit Petrus Pantinus Tiletanus Antuerpiæ apud Ioachimum Tognæſium cum alijs Homilijs Patrum 1598. in 8. De ea

Gret.

Gretſerus de Cruce in duo Fragmenta Methodij. *Edidit Pantinus nomine S. Methodij priſci & veteris illius Methodij homiliam in Occurſum Domini.* &c. *Et ex ea citat nonnulla Caniſius lib.2. de B. Virgine.: Non arbitror eſſe priſci illius Martyris, ſed vel Methodij illius Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui ſub Theophilo & ſucceſſore eius Michaële gloria confeſſionis, & Orthodoxiæ floruit, vel eius, qui ſucceſſit Germano, cuius ſunt Homiliæ de S. Cruce quia tota phraſis & elocutio huius Homiliæ & hyperbolæ ſapiunt recentiorum Græcorum genium. & indolem.* &c. Falli Gretſerum & tota phraſis & elocutio huius Homiliæ, & hyperbolæ clamant. Quis enim hanc Homiliam cum Sympoſio & reliquis eiuſdem Patris fragmentis conferens, non ingenue aſſeuerabit, huiuſce non eſſe alium Auctorem quam priſcum illum & veterem Patrem? Non ouum ita ſimile eſt ouo, neque aqua aquæ, vt iſtius phraſis & elocutio, & reliqua dicendi lumina Sympoſij formulis ſimilia ſunt. Adde etiam in principio Homiliæ Sympoſij a ſe de Caſtimonia compoſiti, quod omnem dubitationem tollit, mentionem facere. Modus dicendi totus eſt ad antiquam illam Eccleſiæ eloquentiam, ſimul & pietatem compoſitus. Patere autem ex illius Inſcriptione, adnotat Pantinus, longe ante Iuſti-

niani tempora Festum hoc fuisse institutum; cum Methodius sæcula aliquot præcesserit: neque esse, cur quidam hanc Homiliam ad Domini Natalem detorqueant, cum luce sit clarius eo minime pertinere. Et vere adnotat, cum non ex sola Inscriptione, sed ex ipsius Orationis serie planum sit, eam habitam esse, cum præsentibus Simeone & Anna Christum Virgo beatissima obtulit in Templo.

Baronius in Martyrologio sub Iustiniano Imperatore cœptam celebrari Constantinopoli probare nititur, asseueratque, nullum vel Latinorum, vel Græcorum Patrum, qui ante Iustinianum vixerunt, sermonem in festo die Occursus Domini scriptum reliquisse; nisi quis accipiat Patrum Commentarios in secundum caput Lucæ, quo rei gestæ historia enarratur, quæ alijs in suis Commentarijs explicarunt, vel certe de ea ad populum verba fecerunt. Et aliud prorsus esse Christi Domini facta laudibus prædicare, aliud eorum causa festos dies inducere, & celebrare. Quidquid tamen sit de mente Baronij ego legi præter hunc Methodij, sermones Amphilochij, & Cyrilli, qui Iustiniano multo antiquiores sunt; & de hac festiuitate peculiares laudationes. Franciscus de Combefis Notis in Orationem Amphilochij in Hypapantem. *Quod vero spectat ad Festum ὑπαπαντῆς, seu*

ob-

obuiationis, quo dictam hanc Orationem titulus indicat, præcipitantior videtur censura Eminentissimi Baronij, vt institutum & coli cœptum sub Iustiniano, nullum antiquiorem laudatorem Patrem habeat. Plane enim antiquior Amphilochius hic noster: antiquior alter Amphilochius, nisi idem ipse celebratissimus Iconij Amphilochius est, sequentis de Simeone & Anna polemica Orationis Scriptor. Antiquior Cyrillus Hierosolymitanus, cuius extat edita plane festiua huius argumenti Oratio, quam eandem habent & puriorem regij Codices, quia nec cereorum cœremoniam magnus Ecclesiæ rituum mysta penitus silet. Denique antiquior præfatis omnibus Methodius Martyr ipse idem Auctor Symposij decem Virginum, & magnæ illius Orationis de Occursu a Pantino editæ, vt ipso eius exordio quisque videre potest, quem constat passum in vltima persecutione ex S. Hieronymo de Scriptoribus Ecclesiasticis. Potuit forte Iustinianus vel Constantinopoli nouum instituere, quod Ecclesiæ aliæ præsertim Hierosolymitana, & S. Ecclesia Sion antiquum haberent: vel noua sanctione, quod iam sanctum etiam Constantinopoli esset, aut certe fuisset, confirmare, seu instituere; eo modo quo Sixtus V. initio Pontificatus antiquum Festum Præsentationis Mariæ, & multis Græcorum Patrum Orationibus olim celebre, ac nec Latinis ignotum noua constitutione non tam in-

stituit nouum, quam vetus restituit, & celebrius deinceps habere voluit. Festum hunc diem B. Virginis in Græcia celebratum multos ante Iustinianum annos sub Marciano Imperatore, colligitur ex Cyrillo Scythopolita in vita S. Theodosij Cœnobiarchæ. Sub eo etenim Thodosius alendus instruendusque traditur Iceliæ, & virtute & pietate præstantissimæ fœminæ, quæ festum Occursus cum cereis celebrari demonstrauit. En verba Cyrilli: Τοῦ δὲ Θεοδοσίου βουληθέντος ἔν τινι τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ἀναχωρῆσαι, ἐραστοῦ αὐτοῦ ὄντος τῆς ἡσυχίας, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ὡς εἰπεῖν περιβόλαιον ἠμφιεσμένου, ὁ μακάριος Λογγῖνος οὐ συνεχώρησε διὰ τὸ σχίσμα τὸ τῶν κατὰ τὴν ἔρημον Μοναχῶν, τῇ καθολικῇ μὴ κοινωνούντων Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ τῇ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου ὑπαγομένων φιλονεικίᾳ τε καὶ κακοδοξίᾳ. Ἀλλὰ λαβὼν αὐτὸν τῇ μακαρίᾳ καὶ ἐν ἁγίαις παρέθετο Ἰκελίᾳ τὴν τοῦ καθίσματος τῆς Θεοτόκου Ἐκκλησίαν τότε τηνικαῦτα οἰκοδομούσῃ, ὡς δυνάμενον χρησιμεῦσαι αὐτῇ ἔν τε τῷ Ἐκκλησιαστικῷ κανόνι, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς διακονίαις. Αὕτη δὲ τότε ἡ μακαρία Ἰκελία πᾶσαν εὐσεβείας ὁδὸν ἐξασκήσασα, κατέδειξεν ἐν πρώτοις μετὰ κηρίων γίνεσθαι τὴν Ὑπαπάντησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ. *Cum vero Theodosius in Eremum vellet secedere, nanque quietis miro desiderio tenebatur, & Dei timore, vti operimento circumuallabatur, beatus Longinus non permisit propter Schisma, quod inter*

Eremi Monachos crassabatur, ideoque Catholicæ Ecclesiæ communionem respuentium, sed Eutychetis, & Dioscori contentioni, & hæresi sese subdentium. Sic cum beatæ sanctæque Iceliæ demandauit, quæ tum Cathismatis sessionis Deiparæ Ecclesiam ædificabat, tanquam qui illi proficuus futurus esset, tam propagando Ecclesiastico ordine, quam alijs ministerijs inseruiendo. Hæc vero tum beata Icèlia, cum vniuersam pietatis viam exercuisset, ante alia ostendit cum cereis celebrari Occursum Seruatoris nostri Dei. Ergo tum sub Marciano celebrabatur Hypapante, licet sine cereis, quæ multo sancto Eligio & Sergio Papa antiquiora sunt. Quænam vero fuerit hæc Icelia satis nobis explicat Theodorus Petrensis Episcopus in vita eiusdem sancti Theodosij. Κατὰ γνώμην τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ λεγομένῳ παλαιῷ Καθίσματι τῷ ὄντι κατὰ τὴν λεωφόρον τὴν ἄγουσαν ἐπὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ μεταναστὰς γίνεται ἐξ αἰτήσεως φιλοχρίστου τινὸς γυναικὸς Y̓ïκελίας ὀνόματι, ὑπάρχου μὲν συνοίκου, Χριστοῦ δὲ διακόνου εἰς ὕστερον γενομένης, πλουσίας μὲν τῇ περιφανείᾳ τοῦ βίου, πλουσιωτέρας δὲ τῇ εὐλαβείᾳ τοῦ τρόπου τοῦ κατὰ Χριστόν. ἥτις τὸν ἐκεῖσε ἱδρυμένον δείμασθαι λέγεται ναὸν τῇ ἀχράντῳ θεοτόκῳ καὶ ἀειπαρθένῳ Μαρίᾳ, ἐπὶ τῶν χρόνων Μαρκείου γεγονότος Ἀρχιεπισκόπου. *Ita annuente Magistro in locum, qui dicitur vetus sessio prope viam publicam, quæ in sanctam Bethleem ducit,*

duxit, progreditur, cum id rogasset quædam Christi amans mulier nomine Hyicelia, quæ fuerat Præfecti coniunx, postmodum Christi Diaconissa, splendore vitæ diues, sed pietate ac morum honestate, quæ secundum Christum est, ditior, & quæ templum, quod ibi est, in immaculatæ Deiparæ semperque Virginis Mariæ honorem dicitur extruxisse, ætate Macarij Archiepiscopi. Neque Nicephorus Callistus Histor. lib. 17. cap. 28. dicit quod intenditur, sub Iustiniano nempe Imperatore Constantinopoli solemnitatem hanc calebrari cœptam esse simpliciter, sed tantum indictum, vt per totum terrarum Orbem celebraretur; Τάττει δὲ καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος Ὑπαπαντὴν ἄρτι πρώτως ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἑορτάζεσθαι. *Idem Imperator & Seruatoris Occursum tum primum toto Orbe terrarum festo die honorari instituit.*

Eiusdem Orationem εἰς τὰ βαΐα. *In ramos palmarum*. Ex Bibliotheca Regia Parisina edidit Græce & Latine a se conuersam Franciscus de Combefis cum Amphilochio, Parisijs apud Simeonem Piget, cum alijs eiusdem Methodij 1644. in folio. De qua sic ille. *Alteri de Occursu hanc εἰς τὰ βαΐα annectimus vno Regio Codice 912. afferente Methodio Martyri vtique magno illi & seniori, cuius sunt & Symposia, & alia præclara vel in superstitibus reliquijs ingenij, & piæ mentis monimenta. Fa-*

uet

net etiam stylus & sententiæ affinitas cum præcedente, quanquam alter Codex ipse forsan in Chrysostomum effusior ei tribuit, titulo εἰς τὸν ἀλογηθέντα, quo Sauilius Græce edidit. Facile habent Græci, vt quæuis ἀδέσποτα viro tanto tribuant.

Ex eiusdem Operibus Fragmenta duo edidit Iacobus Gretserus de Cruce tom.2. pag. 1667. & 1671. Græce & Latine, sibi suppeditata ex Bibliotheca Augustana, & postmodum edita sunt Latine tom.12. Bibliothecæ veterum Patrum editionis Coloniensis. Et quamuis titulus secundi Fragmenti non sit ita in veteri Codice conceptus τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου, *eiusdem Methodij*, conijcit tamen Methodij esse, cum subijciatur loco Methodij proximo. Neque stylus genusque dicendi abhorret. De eorum tamen Auctore dubitat, & cum eo dubitare videtur Aubertus Myræus de Scriptor. Ecclesiast. *Quis iste Methodius fuerit pro certo affirmare nequeo. illud exploratum est, non fuisse veterem illum Methodium sanctitate & martyrij gloria clarissimum, qui sub Diocletiano martyrij palmam adeptus est, cum iste noster meminerit vexillorum a Christianis Imperatoribus in formam Crucis commutatorum, de qua mutatione sub Diocletiano nec cogitari quidem cœptum erat, omnibus adhuc publicis locis ab Idololatria occupatis.* Verba Methodij sunt.

Ἐν

Ἐντεῦθεν οἱ τῇδε βασιλεῖς πάσης πονηρᾶς ἕξεως ἐπὶ σκεδασμοῦ τὸ σταυροειδὲς παραλαμβάνεσθαι αἰδούμενοι σχῆμα, τὰ καλούμενα τῇ Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ βήξιλλα ἐμηχανήσαντο. Et nihilominus idem Gretſerus tom. 1. de Cruce lib. 2. cap. 39. apertiſſime dicit, ante Conſtantinum tempore Iuſtini, Tertulliani, & Minutij Felicis vexilla militaria iam Crucis ſpeciem retuliſſe, adeo vt iſti tres Scriptores audacter ethnicis obiecerint, ipſos eodem crimine teneri cum Chriſtianis, ſi Crucem colere crimen eſſet, cum & ipſi Crucem colant, & adorent, colendo & adorando ſigna militaria. Et longe ante Conſtantini ætatem extare nummos excuſos, qui vexilla militaria in Crucis ſpeciem efformata continerent. Hinc conatur poſtmodum reſpondere, quomodo Conſtantinus dicatur Labarum in Crucem commutaſſe, ſi ſigna militaria prius formam Crucis præſeferebant. Quodſi multo ante Conſtantini ætatem militaria vexilla ethnicorum figuram Crucis præſeferebant, potuit commode Patarenſis Methodius eorum meminiſſe: neque ob hanc cauſam illa Fragmenta Methodio deneganda ſunt, cum ex ipſius verbis nullo modo eliciatur, eum de Chriſtianis Imperatoribus verba facere. Reddamus verba; *Vnde Imperatores, qui hiſce in locis imperant*, ſiue etiam ſi vis, *noſtri*, nempe qui nobis dominantur, quod

poteſt

potest intelligi etiam de Ethnicis, Christiani enim ante Constantinum Imperatoribus Ethnicis subdebantur, illisque obediebant, cum viderent illi figuram Crucis assumi ad vniuersa mala dissipanda, quæ Romano sermone *vexilla* nuncupantur, excogitarunt. Licet ergo omnia loca sub Diocletiano Idololatria occuparet, Ethnici & Gentiles ex more suo, nescientes quid facerent, vexilla efformata in formam Crucis conficiebant, quorum ope, signo nempe ac figura Crucis, vt Christiani Patres interpretabantur, noxia amolirentur, & cuncta prospera consequerentur. Sic horum Fragmentorum non est quod alium Methodium a Patarensi quæramus auctorem.

Quidquid tamen sit non omittendum in Bibliotheca Augustana tria extare Fragmenta Methodij Episcopi, duo tamen Gretserum edidisse, tertium neglexisse, cuius illa Inscriptio est. Τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου, πῶς ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς ὁ Χριστὸς ἐν βραχεῖ τε καὶ περιωρισμένῳ χρόνῳ διαστολαῖς σώματι ἐκεχώρητο; καὶ πῶς ἀπαθὴς ὢν ἐγίνετο ὑπὸ πάθους; Fragmentum tanto Viro dignum ne pereat hic exscribatur. Ἐπειδὴ γὰρ δύναμις αὐτοῦ τοῦτο ἦν. δυνάμεως γὰρ τὸ συστέλλεσθαι μὲν ἐν τοῖς ὀλίγοις καὶ βραχύνεσθαι, χεῖσθαι δὲ ἐν τοῖς μεγάλοις καὶ μεγεθύνεσθαι. εἰ δὲ τὸ συνεκτείνεσθαι μὲν τοῖς μεγάλοις καὶ συνεξισάζεσθαι δυνατὸν αὐτοῦ. τὸ δὲ βραχύνεσθαι ἐν τοῖς μικροῖς καὶ συστέλλε-

λειφθῇ ἀδύνατον· οὐκ ἦν δύναμις. δυνάμεως γὰρ ἐὰν τόδε
μὲν δυνατὸν εἶναι φῇς, τὸ δὲ ἀδύνατον, τὸ εἶναι αὐτὴν
δύναμιν παραγράφῃ ἀσθενοῦσιν περὶ ἃ μὴ δύναται.
Οὐ μὴν δέ, ἀλλ' οὐδὲ ὑπεροχήν τινα ἔτι θεότητος
ἕξει πρὸς τὰ μεταβαλλόμενα, καὶ τὰ ἐρχόμενα τῶν
ζώων * χείρω· ἐφ' ὧν μὲν αἱ δύνανταί τι δρᾶσαι
ἐνεργοῦσιν, ἐφ' ὧν αἱ μὴ δύνανται φθίνουσι. διόπερ
ταύτῃ μᾶλλον κεχώρηται ἐν ἀνθρώπῳ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,
ὅτι μὴ ἦν αὐτῷ τοῦτο ἀδύνατον, ὅτι δυνάμεως καὶ ἔπα-
θεν ἀπαθὴς μένων, καὶ ἔθανεν, ἀθανασίαν τῷ θνητῷ
χαριζόμενος. σῶμα μὲν γὰρ ὑπὸ σώματος τυπτό-
μενον, ἢ τεμνόμενον, τοσοῦτον τύπτεται, ἢ τέμνεται, ὅ-
σον αἱ τὸ τύπτον τύπτει, καὶ τὸ τεμνόμενον τέμνει. κατὰ
ἀντιτύπησιν γὰρ τοῦ ὑποκειμένου τῷ τύπτοντι ἡ πληγὴ
γίνεται, ἐν ἴσῳ πάθει τῶν ἑκατέρων ὄντων καὶ τοῦ δρῶν-
τος καὶ τοῦ δρωμένου. ἀμέλει ἐὰν μὴ τὸ τεμνόμενον
μετὰ ὀλίγης ἕξεως ἀντιτερήσῃ τῷ τέμνοντι, τὸ τεμνόμε-
νον τέμνειν οὐ δύναται. τῇ γὰρ φορᾷ ξίφους οὐκ ἀντι-
παραγμένατος τοῦ ὑποκειμένου σώματος, ἀλλὰ
συνείξαντος μᾶλλον ἄπρακτος γίνεται ἡ ἐνέργεια,
οἷον καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λεπτομερεστέρων σωμάτων πυ-
ρός, ἀέρος. ἐκλύεται γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνενέργητος
τῶν στερεωτέρων ὁρμῆς σωμάτων. εἰ δὲ πῦρ, ἢ ἀήρ,
λίθος, ἢ σίδηρος, ἢ ξύλον, ἢ ἄλλο, οἷς οἱ ἄνθρω-
ποι χρώμενοι καθ' ἑαυτῶν ἀλληλοφονοῦσι, τρῶσαι δὲ
καὶ διελεῖν οὐ δύναται παρὰ τὸ τῆς θικτικῆς τε αὐτὸ καὶ
λεπτομερεστέρας φύσεως τυγχάνειν. πῶς οὐ μᾶλλον
ἄτρωτός γε ἔμεινεν ἡ σοφία καὶ ἀπαθής, οὐδὲν πρὸς οὐδε-
νὸς κακουμένη κἂν τεμνόμενον συνῇ καὶ προσηλω-
μένων

μελῶν τῷ σώματι, θνητῶν καὶ καθαρωτέρα φύσεως πάσης μετὰ τὸ ἡνωσάμενον αὐτὴν Θεὸν ὑπάρχουσα. Horum sentẽtia fuerit. *Cum vero virtus ipsi hoc inesset: potentiæ enim est, contrahi quidem in paucis, & imminui, dilatari vero in magnis & augeri. Quod cum magnis una extendi exæquarique ipsi possibile est, imminui vero in paruis, & contrahi impossibile, virtus equidem minime inerat. Virtuti enim si hoc possibile esse dixeris, illud autem impossibile, eandem virtutem esse abnegas, tanquam quæ infirma atque imbecillis est circa quæ non potest. Imo nec aliquam diuinitatis excellentiam continebit circa ea, quæ immutantur. Nanque & homines & reliqua animalia circa ea, in quibus aliquid possunt operantur, circa ea in quibus non possunt, resoluta viribus nihil agunt. Propterea hanc ob causam Filius Dei in homine circumclusus est, quod hoc illi impossibile non erat. Virtute enim passus est, impassibilis manens, & mortuus est, incorruptibilitatem mortalibus donans. Corpus siquidem a corpore verberatum, aut sectum, tantundem verberatur aut secatur, quantum verberans verberat, & secans secat. Secundum enim rei subiectæ repercussum verberanti ictus fit: cum æqualia pati necesse sit, & agens, & id quod agitur. Siquidem si quod secatur cum parua habitudine secanti non corresponderit, quod secat secare non poterit. Lationi enim*

ensis

ensis si non obstiterit subiectum corpus, sed potius cesserit, omni effectu operatio frustrabitur, vt videre est in corporibus subtilioribus ignis & aëris. Dissoluitur nanque in similibus manetque absque effectu solidiorum corporum impetus. Quod si ignis aut aër, lapis aut ferrum, aut lignum, aut aliud, quod homines contra sese vsurpantes sibi inuicem cædam inferunt, vulnerare & diuidere non potest, quod subtilioris naturæ sit, quanam ratione non potius inuulnerabilis mansit sapientia & impassibilis, nulla in re ab aliquo læsa, licet simul coniuncta esset corpori, quod secabatur, & clauis figebatur, cum præstantior & purior omni natura, vnũ si excipias illius genitorem Deum, existeret.

Errata in Græco vti erant in MS. relicta sunt.

In Catena quoque in Iobum sub Methodij Sidæ multæ expositiones in eundem Iobum leguntur. Puto non alium esse quam Patarensem. Quemadmodum enim Patarorum & Olympi in Lycia, ita & Sidæ Pamphyliæ conterminæ Ciuitatis potuit esse Episcopus. Ex phrasi, sententijs, modoque dicendi non alterius esse videntur. Si quis vero alium esse contenderit, esto per me. satis mihi fuerit illum indicasse.

Patarensem *Chronicum* quoque scripsisse, tradit Tritthemius. Et apud Marianum Scotum Fragmenta quædam legũtur ex Methodij

Chro-

Chronicis. Indeque etiam meminit Martinus Polonus lib.1.cap.4. sed, cum illius non meminerint antiquiores, suspectum est, & forte alterius Methodij fuerit.

Sub eiusdem nomine editæ sunt *Reuelationes*, Chronicon nempe ipsius, cui postmodum de rebus in Imperio Romano futuris, & de Antichristo vaticinia adduntur. Editæ sunt inter Orthodoxographa Basileæ apud Henricum Petri 1555. in folio. Non alias esse puto, quam librum de Creatione Mundi excusum cum figuris, Basileæ apud Michaëlem Fruter, cum Præfatione Sebastiani Brandi. Gesnerus putat Græce & Latine editas esse: quia viderat dudum manuscriptum exemplar editioni paratum. Sed has alterius esse Methodij existimat, nec aliter Posseuinus; Methodij martyris genuinas agnoscunt Historia Scholastica, Thostatus, & nonnulli alij. Pererius in Genesim, Bellarminus de Scriptoribus, Torniellus in Annalibus sacris, & qui sua ex his hausit Henricus Spondanus, falsas & suppositias. Pererius; *Verum hæc legentem atque cogitantem magna subit indignatio, tam ineruditum & fictile commentum sanctissimo viro & Martyri sub specioso Reuelationis obtentu esse affictum*: & in cap. 16. v. 38. *Non sum inscius multas olim huius Methodij nomine Reuelationes & Vaticinia vulgo recitata & celebrata esse:*

quorum nonnulla hodieque partim in Scholastica Historia, partim quibusdam alijs in libris extant: sed ea profecto talia sunt, vt mendaciter fuisse conficta, falsique attributa sanctissimo illi viro & clarissimo Martyri minime ambigendum sit. De nonnullis a nobis disputatum est in primo Tomo horum Comment. in Genes. in princip. lib. 7. *vbi primum versum capitis quarti Genesis explicauimus. Hoc porro, quod vt Methodij vaticiniũ a Thostato commemoratur, falsum esse dupliciter conuincitur.* Bellarminus; *Circumfertur libellus Reuelationum sub nomine S. Methodij, sed suppositilius censetur.* Similia sunt Tornielli & Spondani. Eas tamen genuinas agnoscit Auctor Synaxarij de Methodio Patar. in Menæo. Οὗτος ὁ θεῖος τῷ ὄντι τοῦ Θεοῦ ἱερεύς τε καὶ μάρτυς κατέλιπεν ἡμῖν συγγράμματα τῆς αὐτοῦ φιλοπονίας, πάσης γνώσεως καὶ ὠφελείας τυγχάνοντα. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μελλόντων σαφέστατα προεθέσπισε, καὶ προηγόρευσεν ἀκριβέστατα, περί τε τὰς βασιλέων ἐναλλαγὰς, καὶ μεταβολὰς, καὶ μεταπτώσεις, καὶ ἐθνῶν ἐκδρομὰς, καὶ χωρῶν καὶ τόπων ἐρημώσεις καὶ ἀφανισμοὺς, περί τε ὀρθοδόξων καὶ αἱρετικῶν βασιλέων, καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου, καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ, καὶ πανολεθρείας πάσης σαρκὸς ἀνθρωπίνης. Ταῦτα πάντα σαφέστατα ὁ θεῖος οὗτος προεθέσπισεν. *Hic vere diuinus Sacerdos Dei & Martyr Commentarios valde proficuos nobis reliquit, qui sedulum il-*

lius

lius studium & cognitionem rerum præferunt. Sed & de rebus futuris clarissime præuaticinatus est; & accuratissime prædixit, de Imperiorum immutationibus, vicissitudinibus, & varietatibus: necnon gentium excursionibus, & regionum & locorum depopulationibus, & vastationibus, & de fine Mundi, & Antichristo, & illius regno, & tandem de dispersione, & internecione vniuersæ carnis humanæ. Hæc omnia diuinus hic vir clarissime præuaticinatus est. In Codice manuscripto Vaticano 859. continetur, Μεθοδίου Πατάρων εἰς τὸν ἔσχατον καιρόν. *Methodij Patarensis in extrema tempora.* & incipit; Ἰστέον ὅτι ἐξελθόντες ὅτε Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα. Idem esse ac editum sub Reuelationum nomine non sinit me dubitare caput tertium editum, quod incipit. *Sciendum nanque est, quod exeuntes Adam & Eua*, &c.

Reperitur penes me Manuscriptum sub hoc titulo; Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου Πατάρων, καὶ ἐκ τοῦ βιβλιογράφου κυροῦ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου. Sunt omnia de rebus futuris vaticinia, & plane omnia, vt Auctor Synaxarij descripsit. Finit tamen vt Reuelationes editæ. Existimo a Leone Philosopho, cuius alia de Vrbe Constantinopolitana oracula carmine exposita & edita, Græce & Latine a Iano Rutgersio, quæ a Methodio breuiter dictata sunt, prolixius multis etiam de suo additis, in hunc

stiores Papiam, Irenæum, Methodium, & Hippolytum diuinum, fideque dignum esse non vno loco tradere: e quorum monumentis occasione accepta nos ad hoc consilium venimus; sicuti multas quoque sententias ex eorundem scriptis mutuat sumus, hisque nostris Commentarijs inseruimus. Sed forte non integer ille Commentarius est in vniuersam Apocalypsim, sed in eam tantum pericopem, quam in Conuiuio suo assumit, atque interpretatur, ex qua sua habuerunt Andreas & Arethas, vt supra vidimus. Et forte etiam hic alius est a Patarensi Monachus & Episcopus, qui in Apocalypsim scripsit. idque facili negotio dignoscent, qui Viennensi & Augustanæ Bibliothecis præsunt.

Tandemque, vt id quoque scias Lector, in Bibliotheca Barberina sunt Methodij Episcopi & Patarensis nonnullæ expositiones in Catenis in Genesim Cod. 185. in Psalmos Cod. 4. in Canticum Abacuc Prophetæ Cod. eodem. quemadmodum & in Catenis noui & veteris fœderis Vaticanis, quas ne logior sim non enumero.

Idem Posseuinius in Catalogo Bibliothecæ Sfortianæ num. 19. post Orationem Chrysostomi de Transgressione Adami, notat; *Methodius Episcopus Patarum & martyr in Euangelia.* Si titulus non fallit, nec noctu, nec

 diu

diu quiete vnquam eundum eſt, nec dormiendum, donec tantum opus eruatur e tenebris. Montes auri ſunt, vtinam non carbones euadant.

Et *multa alia vulgo lectitatur;* *Vulgo* dixit Hieronymus, communiter & paſſim. Sophronius χύδην interpretatus eſt, fuſe nempe, & copioſe lectitata. Sed quemadmodum in Hieronymo illud *vulgo* indicare poteſt, eo modo dictata ac compoſita eſſe, vt omnibus ob ſui facilitatem pateant, ideoque publice ab omnibus legerentur, ita Sophronius dictione illa χύδην, ea oratione proſa, ac pedeſtri ſcripta fuiſſe nobis voluit ſignificare. Sic enim vſurpauit Ariſtoteles lib. 3. Rethoricorum. Διὸ καὶ τῶν μέτρων πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον τῶν χύδην. ἀριθμὸν γὰρ ἔχει ᾧ μετρεῖται. *Ideoque omnes facilius verſus recordantur, quam ſolutam orationem. Habent enim numerum, & menſurantur:* χύδην ergo, vt vides, notat orationem ſolutam, liberam, nullis numeris aſtrictam, quam vocant proſam, & qua Methodij commemorata Commentaria compoſita ſunt: vt ex ijs, quæ reliqua ſunt, legentibus patere poterit. Hinc male argutantur ij, qui Methodium hunc poëtam exiſtimarunt, quod apud Hieronymum legunt, Methodium contra Porphyrium ad decem millia verſuum ſcripſiſſe, parum, vt videtur, id obſeruantes,

vt ait Gyraldus de Poët. Hiſtor. Dialogo 5. Quod versus non modo apud Latinos, ſed apud Græcos etiam de ſoluta oratione recte dicitur. Probatque id ex Cicerone, Quintiliano, & Pediano Aſconio. Quodſi verſus apud Hieronymum, & alios numeris adſtrictam orationem notant, erunt profecto innumeri alij, qui proſa ſcripſerunt, Poëtæ. Hieronymus in Pamphilo Presbytero de expoſitionibus Origenis in duodecim Prophetas illius manu exſcriptis. *Si enim lætitia eſt, vnam Epiſtolam habere Martyris, quanto magis tot millia verſuum, per quæ mihi videtur ſui ſanguinis ſignaſſe veſtigia?* In Gregorio Nazianzeno, *Ad triginta millia verſuum omnia opera ſua compoſuit.* In Ambroſio Alexandrino; *Scripſit aduerſus Apollinarium volumen multorum verſuum de Dogmatibus.* Non addam hic plura neque ex Hieronymo, neque ex alijs. Explicat ſeſe nihilominus Hieronymus Præfat. & translat. Eſaiæ. *Nemo cum Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metris eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene & in Tullio ſolet fieri, vt per colla ſcribantur, & commata, qui vtique proſa, non verſibus conſcripſerunt, nos quoque vtilitati legentium prouidentes interpretationem nouam nouo ſcribendi genere diſtinximus.*

Hi prosa scripserunt, versus tamen eorundem Oratio a Hieronymo vocatur. & tu dices Methodium poëtam fuisse, quia de eo loquens Hieronymus, versuum millia scripsisse dicit? Euangelia & noui ac veteris Fœderis omnia versibus mensurantur, ideone & stricta numeris oratione? Non inficias iuerim, Methodij ingenium ad poësim fuisse procliue, quod colligitur ex versibus Poëtarum, quos in sua ingerere, cum occasio se tulerit, & ad ornandam orationem recitat, vt ex Excerptis Photij, & hoc Symposio manifestum est. Et scripsisse etiam carmina nullus dubito, cum recte considero Syposium circa finem, in quo laudes Castimoniæ numeris adstricta Oratione Virgines prosequuntur. Sed qui versus isti sunt, & quomodo numerentur in soluta oratione alij examinent.

Methodium Martyrem, & Episcopum consequitur alter *Methodius* Patriarcha Confessor doctrina & operibus editis præcelebris, & Martyrio fere par. Ab Iconomachis enim alijsque, qui eius mores sanctissimos ferre non poterant, & cruciatus acerbissimos, & carceres atrocissimos, & manifestas calumnias pro pietate defendenda pertulit. Colitur inter Sanctos tum a Latinis tum a Græcis, & apud Græcos illius solemnitas cum peculiari in eum Officio celebratur. Fuit is patria Syracu-

sanus.

ſanus. Habeo ex Incerti laudatione in eundem; Ὁ ἐκλεκτὸς Θεοῦ Μεθόδιος τὰς Συρακούσας ἔχει πατρίδα. γονέων εὐκλεῶν καὶ πλουσίων υἱὸς γεγονώς. ἐν αἷς πᾶσαν γραμματικὴν τέχνην καὶ ἱστορίας, ὀρθογραφίαν τε, καὶ ὀξυγραφίαν. κατωρθωκὼς ἐκ παιδὸς, ἤδη λοιπὸν εἰς ἄνδρας τελῶν τὴν Βασιλίδα κατέλαβε, πλεῖστα χρήματα ὅσα ἐπαγόμενος, βασιλικῶν ἀξιωμάτων τυχεῖν ἐφιέμενος, καὶ τοῦ βίου περιφανὴς καταστῆναι. συντυχὼν δέ τινι Ἀσκητῇ ἐκ προνοίας Θεοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτηθεὶς, δι' ἣν τῶν ἑσπερίων πρὸς τὴν ἕω μεταπεφοίτηκεν: καὶ τὰ ἑξῆς. *Electus Deo Methodius Syracuſas patriam nactus, parentibus nobilibus diuitibuſque ortus, in patria vniuerſam Grammaticæ artem, recteque ac velociter ſcribendi modum a pueris inſtruitur. Cum ex ephebis exceſſit, plurima ſecum conducta pecunia, Vrbem regiam appellit, dignitatum Imperialium deſiderio inflammatus, & mundanæ gloriæ cupidiſſimus. Verum cum in Aſcetam, ita Deo prouidente, incidiſſet, & cauſam, qua ductus res occiduas cum Orientalibus commutauerat, interrogatus.* &c. Ante Patriarchatum mittitur a Leone Tertio Romano Pontifice Conſtantinopolim, in quo Legati munere perfunctus in Epiſcopatum promouetur, vt teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius Epiſtola ad Carolum Caluum. Verba illius ſunt. *Hic a Sede Apoſtolica Conſtantinopolim Presbyter miſſus, eiuſdem Vrbis tenuit Pontifi-*

cium

cium, & ex tunc inter Sanctos ab omnibus, ob suæ confessionis & agonis certamen veraciter veneratur. Græci in Menæo.

Ὁ Μεθόδιος λύχνος ὢν Ἐκκλησίας,
Μεθεὶς ὁδεύει τὰ κάτω πρὸς τὸν πόλον.

Οὗτος ὁ Ἅγιος τὴν πλάνην τῶν αἱρέσεων, καὶ Εἰκονομάχων σοφαῖς ἀποδείξεσι, καὶ γραφικαῖς ῥήσεσι παντοίως ἀνατρέψας καὶ καθελών, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις βραβεύσας, καὶ πολλὰς κακώσεις ὑπὸ τῶν Αἱρετικῶν ἐν τῷ προσκυνεῖν τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνεπαύσατο αἰωνίως, λύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῖν ἐξαιτούμενος. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ οἴκῳ, ἐν ᾧ τὸ τίμιον αὐτοῦ κατάκειται λείψανον, τῷ ὄντι ἔνδον τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν μεγάλων. *Methodius cum esset lucerna Ecclesiæ, quæ infra sunt relinquens, ad cœlestia iter arripit. Sanctus hic hæreses, & sanctas Imagines oppugnantium errorem grauissimis diuinarum Scripturarum testimonijs redarguens conuellensque, & orthodoxam fidem Ecclesijs ministrans, multas ærumnas ab Hæreticis perpessus, cum pro sancto venerabilium Imaginum cultu laborat, æternam requiem adipiscitur, peccatorum remissionem nobis exposcens. Eius dies festus celebratur in sanctissimo Sacello, in quo pretiosæ illius reliquiæ intra diuinum templum celeberrimorum Apostolorum repositæ sunt*. Eadem habentur in Menologio Barberino MS. Cod. 119

Τὸν

Τὸν Μεθόδιον φωστῆρα τῆς Ἐκκλησίας
Τὸ τῆς τελευτῆς σβεννύει στυγνὸν νέφος.

Οὗτος ὁ ἅγιος καὶ μέγας Μεθόδιος γέγονεν ἀπὸ Σικελίας, μοναχὸς μὲν ὑπάρχων, καὶ ἐν διαφόροις ἀσκήσεσι τὴν ἀρετὴν μετελθών. ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τὸν ἐπικείμενον κλύδωνα τῶν Ἐκκλησιῶν, ἣν γὰρ τῶν Εἰκονομάχων ἡ αἵρεσις ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Χίου μοναστήριον διαμάμενος, ἐκεῖσε προσεκαθέζετο τὴν πλάνην τῆς αἱρέσεως τῶν Εἰκονομάχων σοφαῖς ἀποδείξεσι καὶ Γραφικαῖς ῥήσεσι παντοίαις ἀνατρέψας καὶ καθελών, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις βραβεύσας, καὶ πολλὰς κακώσεις ὑπὸ τῶν Αἱρετικῶν ἐν τῷ προσκυνεῖν τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ὅτε δὲ Θεόφιλος ὁ Βασιλεὺς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, καὶ ἡ ὀρθόδοξος πίστις ἐξέλαμψε, προσκαλεῖται ὁ μέγας Μεθόδιος ὑπὸ Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. κατὰ πρόρρησιν Ἰωαννικίου τοῦ μεγάλου τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ χειροτονεῖται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἐπισκοπήσας ἔτη τέσσαρα, καὶ μείνας ζωῆς ἐν εἰρήνῃ αἰωνίως ἀνεπαύσατο. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ οἴκῳ τῷ ὄντι ἔνδον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῶν μεγάλων, ἐν ᾧ καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ κατάκειται λείψανον. *Methodium Ecclesiæ lumen obitus extinguit tristis nebula. Hic Sanctus magnusque Methodius ortum habuit in Sicilia. Monachus factus, & vario exercitationum genere virtutem assecutus, Byzantium vsque peruenit, & propter irruentem Ecclesiarum tempe-*

statem

ſtatem (Iconomachorum ſiquidem hæreſis traſſabatur) in regione, cuius nomen e Chio erat. extructo Monaſterio ſedem collocauit, errorem hæreſis Iconomachorum doctis demonſtrationibus, & ex ſcriptura petitis teſtimonijs varijs modis conuellens atque refutans, & fidem orthodoxam Dei Eccleſijs reſtituens. Multas porro ærumnas ab Hæreticis, quod ſanctas Imagines coleret, ac veneraretur perpeſſus, cum Imperator Theophilus finem vitæ poſuit, & fides orthodoxa reluxit, ab Imperatrice Theodora, & illius filio Michaële, vti præuaticinatus fuerat magnus ac Thaumaturgus Ioannicius, accerſitur, & Conſtantinopolitanus Patriarcha creatur. Et cum annos quatuor & menſes tres Patriarchatui præfuiſſet in pace æternam requiem conſequitur. Agitur dies illius feſtus in ſacra ipſius domo intus ædem ſanctorum magnorum Apoſtolorum, in quo venerandæ illius reliquiæ requieſcunt. De alia eiuſdem Legatione Conſtantinopoli Romam, electione, certaminibus, morte, & rebus alijs, vide Cedrenum in Michaële Imperatore, Glycam in Theophilo, Theophanem in laudatione ſancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani, Acta S. Ioannicij, Incertum in laudatione eiuſdem, quam nos Latine redditam ſuppeditauimus Conſtantino Caietano Syracuſano. In hunc quoque Orationem ſatis pro-

lixam ſcripſiſſe adnotauit neſcio quis in margine Cod. 825. Vaticani p. 4. Ζήτει καὶ λόγον μέγαν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Σικελίας εἰς τὸν ἅγιον Μεθόδιον. *Quærito & Orationem longam Gregorij Siciliæ Archiepiſcopi in ſanctum Methodium*. Et de Conſtantinopolitano ſermonem eſſe non dubito, cum hæc nota ſit in principio laudationis Incerti in Conſtantinopolitanum. Hæc Oratio, licet a me anxie perquiſita ſit, ad hunc diem non peruenit ad manus. Et doleo equidem tantum in tantum Patrem monimentum eſſe deperditum, ſi tamen deperditum eſt. Ioannes Epheſius Tract. de Schiſmate, vocat eundem Μέγαν τῆς ἀληθείας ὁμολογητὴν, καὶ τῆς εὐσεβείας θεμέλιον ἄσειστον. *Magnum veritatis homologetam, & pietatis fundamentum inconcuſſum*.

Multa enim aduerſus Iconomachos ſcripſiſſe indicant verba Græca ex Menæo Græcorum & MS. Barberino ſupra poſitis. Ex ijs nihil reliquum, quod ipſe ſciam, nobis eſt.

Exſcripſi eiuſdem ex Bibliotheca Vallicellana Orationem in ſanctam Agatham Martyrem, ſed mutilam. eam quoque vti erat ab amicis rogatus Latinam feci, & dicto Conſtantino tradidi. Leonardus Pate ex Alumno Collegij Græcorum Græcarum literarum profeſſor primarius in Vniuerſitate Meſſanenſi, neſcio vnde integram habuit, & Latine

red-

reddidit. Vtinam nobis Græca aliquando communicaret. Illius principium est; Ἐπειδή με τὸ θαῦμα πρὸς τὸ λέγειν ἐξήγειρεν. Est in ea maxime adnotanda sententia, de auxilio diuino & gratia, eam quod non est præ manibus omnium apponam. Πάντες μὲν οὖν Θεῷ προφανέστεροι, ὅτι φησὶ τὸ ἱερὸν γράμμα, πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Προώρισται δὲ οὐ πάντα τῷ γινώσκοντι. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις τὴν περὶ πάντα τοῦ ποιητοῦ εἰσάγει ἐπίγνωσιν, ἥτις καὶ συγχωρήσεως αὐτοῦ ἔχει λόγους καὶ προαιρέσεως τῶν τοῦ αὐτεξουσίου συνεκτισμένων φέρει τὰ σπέρματα. ὁ δὲ προορισμὸς οὐ συγχωρητικῆς ἀναπλώσεως τῆς μετὰ προαιρέσεως αὐθεραπίνης εὐδοκίας τοῦ ποιητοῦ εἰσφέρει πρὸς αὐτὸν τὸν προοριζόμενον. Οὕτως ἡ πᾶσι μακαριστὸς ὑπεραγία δέσποινα ἡμῶν παρθένος καὶ θεοτόκος τῷ ἐνοικήσαντι Θεῷ αὐτὴν καὶ ποιήσαντι Λόγῳ ἐκ πασῶν γενεῶν ἐξελέλεκτο. καὶ οὕτως ἡ Ἰαίτης θυγάτηρ καὶ δούλη, ἡ νῦν εὐφημουμένη ἡμῖν, καὶ δι' αὐτῆς τοῦ Θεοῦ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν νῦν εὐχαριστίαν προσάγουσα, προώριστο εἰς μάρτυρα καὶ ἐκλέλεκτο τῇ προαιρέσει ἐπιμαρτυρηθεῖσα, ὥσπερ ἡ δέσποινα κατηξιωθεῖσα. *Omnes itaq; Deo manifesti sunt, cum sacra Scriptura dicat; omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem sermo noster collimat. At non omnia prædeterminata sunt cognoscenti. Ipsa etenim præcognitio importat creatoris Dei de rebus singulis cognitionem, quæ & illius indulgentiæ & electionis rationes amplectitur, eorum qui ab eo libere*

creati

creati sunt semina retinet. Prædeterminatio vero non permissiui lapsus, sed cum libera electione hominis Creatoris beneplacitum in eum ipsum inducit, qui prædeterminatur. Sic ab omnibus beatissima prædicata sanctissima Domina nostra Virgo, Deique parens a diuino Verbo, quod in ea habitauit, & eam creauit, ex omnibus gentibus delecta est: nec alio modo illius filia & ancilla, quæ nunc faustis acclamationibus condecoratur a nobis, quæque per eandem nostra præconia nostramque gratiarum actionem Deo adsportat, prædeterminata fuit, vt esset Martyr, & electa est proposito libero præparata, quemadmodum Domina inhabitata.

Cum adhuc esset Presbyter res gestas Dionysij Areopagitæ historia complexus est. Editæ sunt Græce & Latine Interprete Petro Lensselio, tum Parisijs, tum Antuerpiæ inter Opera Dionysij Areopagitæ. Eas laudant sub nomine Methodij recentiores, quamuis ab alijs Metrodoro nescio cui vendicantur; easdem concinnatas Hilduinus Abbas ex Ludouici Pij mandato ex Græcis, & ex Latinis fontibus simul positas, stylo historico prosecutus est, & Areopagitica nominauit.

Tum etiam Michaël Syncellus Hierosolymitanus de eodem Dionysio Orationem encomiasticam scripsit, Græce & Latine Interprete Basilio Millanio Cassinate

Mo-

Monacho cum Dionysio editam.

Illud etiam in dubio est, quo tempore, vel qua mente, & an ex Latinis fontibus, an vero ex Græcis desumptam historiam tum Syncellus Michaël, tum Methodius scripto mandarunt, dum de duobus Dionysijs disputatur. Horum siquidem auctoritate permulti cum Hilduino ad Apostolorum tempora Dionysium Parisiorum patronum referunt, nam hi qui de Diui Dionysij rebus gestis scripsere Dionysium Parisiorum Episcopum eundem faciunt, qui & Athenarum fuit Episcopus. Confirmant Anastasij Bibliothecarij auctoritate, qui scribit ad Carolum Caluum Imperatorem; *Huius autem passionis textus Beatus Methodius qui ad Sedem Apostolicam Constantinopoli Presbyter missus eiusdem Vrbis, nam postea Patriarcha Constantinopolitanus ipse fuit, tenuit Pontificium, & ex tunc inter Sanctos ab omnibus ob suæ confessionis & agonis (pro sacrarum Imaginum pio vsu initi) certamen veraciter veneratur & colitur, edidit pauca de præcedentibus excerpta*. Hic Anastasius dicit Methodium ad Sedem Apostolicam Constantinopoli Presbyterũ missum, & cõstat ex Curopalate & Theodori Studitæ epistola ad Epiphanium, Methodium missum fuisse a Nicephoro Patriarcha, cum ille falsis calumnijs oppateretur ab aduersarijs ad Papam, qui erat

Pa-

Paschalis I. nihilominus apud Surium legitur, a Sede Apostolica Constantinopolim Presbyterum missum. Posse hæc conciliari alij notant, si Methodium postquam functus est legatione pro suo Patriarcha apud Papam, ab eo remissum Constantinopolim cum iniuncta Apostolicæ Sedis aliqua præceptione dicant.

Inter doctos tamen homines ambigitur, An quæ Methodius & Syncellus de Dionysio scripsere ex suo genio depinxerint, an ex antiquorum Græcorum monumentis fusioribus excerpta, & in epitomen contracta Romæ exarata ediderint. Alij enim Hilduinum a Græcorum Præsulibus & Legatis, arte fauorem eius ambientibus deceptum, ac delusum fuisse tradunt: & perditis Græcorum rebus, qui a Francorum Regibus suppetias postulabant, ingenio Græco factum esse, vt S. Dionysij Monachis, penes quos maxima Galliæ pars rerumq; erat, suo Dionysio dignitatem Areopagiticam, & Pauli Apostoli doctrinam tum primum affigetibus vltro applauderetur, a veris fictisue monumentis tota res confirmaretur. Iacobus Sirmundus, de duobus Dionysijs, Cum Areopagitæ nomine perstrepere & circumsonare omnia cœperunt, vt plausibili fabulæ color & vires adderentur, nati sunt repente, & ex tenebris eruti cum Aristarcho & Virbio Syncelli & Methodij, qui suffragari viderentur.

Et ex verbis Hincmari ad Carolũ Caluum scribentis. *Recognoui his, quæ ibi scripta sunt* (in vita Dionysij a Methodio scripta) *ea quæ in adolescentia legebam consonare, videlicet per quos ac qualiter gesta Martyrij Diui Dionysij sociorumque eius ad Romanorum cognitionem, indeque ad Græcorum notitiam peruenisse*. Colligunt gesta passionis Dionysij ex Gallijs primum ad Romanorum, deinde ad Græcorum cognitionem peruenisse, quo in casu quis non facile concipit Methodium ex Commentariis Gallorum Historiam Dionysij contexuisse? At quinam fuerint Galli Hilduinus ne an alij, perinde est vt dicamus Methodium non ex suis, sed ex alienis monimentis vniuersam Dionysij vitam conscripsisse. Et probant primo, quod Hilduinus, vt Areopagiticis fidem astrueret certiorem, Methodium laudare debuit, nisi forte ea monumenta laudare puduisset, quæ Methodio ex Gallica Legatione redeunti commiserat. Secundo, quod in Areopagiticis num.10. asserat. *De Dionysij Areopagitæ obitu nihil Græcos scripsisse, quia propter longinquitatem terrarum transitus ipsius penitus eis fuit incognitus*. Tertio, quod cum vetus Martyrologium Hilduinus Constantinopoli accersisset, tunc facile fuisset illi dare libellum, quo Methodius Dionysij vitam recens conscripserat. Quarto, quod ex mutua Dionysij

vitæ

vitæ per Hilduinum & Methodium editæ col. latione apparet, Methodium ex Hilduini ſo. ciorumue eius ſcriptis Dionyſij vitam edidiſ. ſe, & plurimis adductis locis tum ex Hilduino, tum ex Methodio probant. Hinc duo manifeſte dicunt colligi, vnum eſt, ex mutua vtriuſque Auctoris collatione fieri omnino vt Methodius ab Hilduino, vel Hilduinus a Methodio ſcribendi materiam acceperit, cum vere nullus dicat a Methodio Hilduinum, aut Methodium ab antiquioribus Græcis accepiſſe, qui ipſomet Hilduino iudice de Dionyſij Areopagitæ obitu nihil ſcripſerunt: alterum Græcum hominem a Gallo fuiſſe per ignorantiam deceptum.

Et hæc qui duos Dionyſios pernegant: qui vero aſſerunt. Sanctum Methodium, dum Apocriſiarium Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani ageret apud Paſchalem Papam, Martyris Dionyſij res geſtas ſtylo hiſtorico proſecutum, quidquid antiquiores Auctores Græci de eodem ſcripſerant in compendium retuliſſe & contraxiſſe, ſuamque Epitomem Romæ conſcriptam reliquiſſe, quã vidiſſe ſe teſtatur dum tenera adhuc eſſet ætatę Anaſtaſius Bibliothecarius Epiſt. ad Carolum Magnum: quare inſulſe aſſerere qui ſcribunt eum ex ſuo genio depinxiſſe, & Baronium non recta linea inceſſiſſe, dum cẽſuit

eodem tempore, quo Hilduinus sua concinnauit Areopagitica in Occidente, Michaëlem & Methodium in Oriente; adeoque id curante Hilduino, qui certe non dum Abbas S. Dionysij erat, cum Methodius Romæ existeret Constantinopolitani Apocrisiarius, Libellum de gestis S. Dionysij Areopagitæ ex priscorum Auctorum fusioribus Commentarijs concinnasse, nempe sub Paschale Papa, cuius anno secundo, qui Christi fuit 818. ipse Baronius Legationis eiusdē Methodij ad Sedem Apostolicam commeminit, quo tempore Fredulfus Abbas erat Dionysiani Cœnobij, quod ex certissimis Indicibus patet. Fieri itaque non potuisse, vt concurrerit cum illis Hilduinus in Areopagitica suorum collatione. Siquidem ex Sacra Ludouici Pij ad ipsum Hilduinum super horum indagine suscipienda manifestum est, eam dirutam fuisse post restitutionem ipsius Ludouici, quæ anno tantum 834. facta est, vt Sigibertus narrat in Chronico. Quare Methodius & Michaël scripserunt sub Paschale primo Pontifice, Hilduinus sub Gregorio IV. ideoque Pontificatu eiusdem longe protracto nimirum non ante annum 838. ipsi colligunt hausisse Hilduinum ex illorum scriptis, quæ ipsi ex antiquis suæ gentis fontibus prælibauerant. Et qui dicunt Methodium de-

lusum deluduntur potius ex historia huius temporis non modica inscitia. Ea enim, aiunt, erat tum in Orbe conditio, vt Græci non Francorum opem exposcerent; minus ambirent Abbatis Dionysiani, qui gratus tum erat Ludouico Imperatori, cuius in indignationem paulo post incidit grauem, ad eius inuocandum auxilium, & quo aduersus se iactas iniurias amolirentur, fauorem. Quinimo afflictæ res Occidentis cogebant & Papam, & Imperatorem, ob Saracenorum, Maurorumque formidabilem in Siciliam illapsum, inualescentem per Hispaniam potentiam, imminentemque eorundem in Galliam irruptionem Michaëlis Imperatoris Constantinopolitani tum pace fruentis, Legatione etiam missa, opem flagitare. Quod facile est probare ex Synchronis Auctoribus, grauioribusq; Scriptoribus, qui res huius temporis certis calculis obseruarunt. Quod enim scripsit Hilduinus de missis ab Imperatore Byzantino Michaële ad Ludouicum Occidentis Augustum per solemnem Legationem sancti Dionysij Areopagitæ libris, non probat quod intenditur, delusum fuisse a Græcis Hilduinum Græcorum arte, fauorem eius, quod apud Ludouicum Pium pollebat, ambientium: imo vero cômentitiam esse eiusmodi occasionem apertissime prodit. Neque enim misit ad Lu-

douicum Michaël, sed remisit, cum præuentus fuisset à Ludouico desiderio ac postulatione amicitiæ, & confœderationis ineundæ. Anno siquidem ineunte 838. cum Gregorio Quarto Pontifice Angelone conuentu habito Halitcarius Cameracensis, & Anfredus Nonantulanus Abbas ad Constantinopolitanum Cæsarem missi sunt. Summa Legationis erat, vt oratus a Pontifice principibusque Romanis Michaël commune cum ipsis bellum in Saracenos susciperet. & Legationis hoc eodem anno meminerunt Adelinus Benedictinus, Anonymus editus a Pithœo, Aimoinus de gestis Francorum, quorum vestigia secuti sunt recentiores.

Et hæc quidem & multo plura recentiores pro adiungenda aut adimenda fide Methodio & Syncello. Sed siue Methodius & Syncellus sua hauserint a Gallorum fontibus, siue Galli ex Methodio & Syncello, qui ex Græcorum fontibus collecta ediderant, hoc alterius negotij fuerit, quod tandem aliquando Galli ipsi, cum Deo placuerit, definient. Nobis durum id esse videtur tantos Patres, & potissimum Methodium, etiam ab Ecclesia Latina ob suæ confessionis, & agonis, vt Anastasij Bibliothecarii verbis vtar, veraciter veneratur & colitur, delusos fuisse, tantumque dedisse humano fauori, vt fictas a se

vel

vel confictas ab alijs de Sanctorum martyrio & rebus gestis historias ac narrationes pro veris ac genuinis scripto tradiderint. Pro veritate atrocia perpessi sunt, assiduis laboribus & vario tormentorum genere excruciati, atque tandem confecti sunt, & nunc demum conficiuntur, cum ob Principum fauorem se delusos esse, & quod peius est, veritatem prodidisse audiunt. Constans Methodij animus, ingenuum Syncelli in rebus Ecclesiasticis propositum, imposturas similes, æque atque ferocientem anguem abhorruissent. Sed delusi sunt a Gallo homine. Hoc vero minus credibile est. Vanorum hominum vitia prudentibus appingimus. Examinarunt antea sua, Græca scilicet monimenta non minus considerate circumspexerunt, quæ Gallorum erant tum postmodum verisimiliora, vt sacrum Scriptorem addecet, diuulgarunt, quod ex eodem Methodio colligitur, qui confitetur se non vana atque incuriosa cognitione, sed veteribus narrationibus, & certa ac firma antiquitate, necnon a longis temporibus per manus tradita auditione, gesta dictorum Sanctorum concinnasse. Οὐχὶ γὰρ ἐκ τῶν ἡμετέρων τρόπων, ὧν κεκτήμεθα, ἢ οἰκείᾳ προγνώσει, ἀλλ' ἐκ παλαιᾶς διηγήσεως ἡμῖν ἀξιωθέχθη, καὶ ἃ ἐκ μέρους ἐκ πατέρων ἀρχαίων, ὀλίγα καθὼς ἠδυνήθημεν, καὶ ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἀκηκόαμεν ἐν συγγραφῇ παραδεδώκαμεν, οὐκ αὐτομολήσαντες

 περὶ

περὶ τὴν ἐξήγησιν, ὡς εἴρηται, ἀλλ' ὡς τῶν μεγάλων ἔγνωμεν διηγήματα διδασκάλων, φοβούμενοι τὸν Θεόν. *Neque enim a nostris moribus habuimus, aut a nostra prænotione, sed ex veteri narratione a nobis perfectum est; quæque pauca a certa firmaque antiquitate & a longis temporibus audiuimus, ea, vt potuimus, literis mandamus, non expositionem ex nobis ipsis ac temere agressi, sed vt magnorum Doctorum rerum gestarum narrationes habuimus, veriti Deum.* Si qui scribit virtute cognita & spectata fide amplissimus est, vt Methodius est, & sanctitate præcelebris, nunquam ego dicerem, delusum fuisse, tantumque dedisse humano fauori, vt fictas a se vel confictas ab alijs de Sanctorum martyrio & rebus gestis narrationes pro veris ac genuinis scripto tradiderit. non tantum audeo: Sed rem hanc altius considerandam rerum harum inquisitoribus relinquimus. Notandus præterea est Francisci Biuarij in Flauium Dextrum Anno Christi 91. supinus error, qui mediæ ætatis scriptorem, scriptorem vetustissimum nuncupat.

Est apud me manuscripta eiusdem Epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum scripta, qua Sacerdotes qui debellarant deponit. Principium; Τὴν ἐκταθεῖσαν τῆς τιμίας κορυφαιότητος τοῦ λόγου χεῖρα ἡμῖν. Cum ergo defuncto Theodoro Studita, qui ex Studio erant,

ab

ab Eccleſia Byzantina, & illius Præſide Methodio ſeparati, quæ viuens Theodorus zelo pietatis motus aduerſus Nicephorum, & Taraſium ſcripſerat, tuentes, tantos Patres ludibrio haberent, & vti innumerorum ſcelerum reos condemnarent, id non ferens Methodius, vt a contentione deſiſterent, monuit ſæpius, cum non reſipiſcerent, anathemate ferijt, & ab Eccleſia eiecit. Viſum eſt nonnullis inique Theodori aſſeclas damnari; hinc vt ſua tutaretur Methodius, varias ad diuerſos ſcripſit Epiſtolas ſeſe excuſans, & quod egiſſet proponens, ſcripta nempe Theodori, quæ ille aduerſus Nicephorum & Taraſium ſcripſerat, condemnaſſe, non Theodorum, quod apertiſſimum eſt ex ſententia eiuſdem de Studiotis, quam ſuo de Schiſmate libro Ioannes Metropolita Epheſius inſeruit. Ea eſt. Πρὸς οὖν τοὺς Στουδιώτας ῥητέον ταῦτα, ὅτι εἰ μὴ ἀναθεματίσωμεν τὰ κατὰ Νικηφόρου καὶ Ταρασίου τῶν παναγιωτάτων Πατριαρχῶν συγγεγραμμένα παρ' αὐτῶν, οὐκ αὐτὸν ἐκεῖνον, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὰ συγγράμματα, οἷα δὴ καὶ ὁ Θεόδωρος τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλοι τινὲς τὰ κατὰ συναρπαγὴν λεχθέντα ἢ γραφέντα αὐτοῖς πεποιήκασιν. ἐὰν οὖν μὴ, ὡς ἔφημεν, καὶ οὕτω τὰ κατὰ τούτων τῶν εἰρημένων Ἁγίων ἀναθεματίσωμεν, εἴησαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀνάθεμα καὶ κατάθεμα. *Ad Studiotas vero hæc dicimus. Si non anathemate feriunt, quæ a*

Patre

Patre suo Theodoro aduersus Nicephorum & Tarasium sanctissimos Patriarchas Constantinopolitanos scripta sunt, non illum ipsum Theodorum, Absit. Sed Commentaria quemadmodum sua Theodoretus, & nonnulli alij, circa ea, quæ quacumque causa abrepti dictarunt, fecerunt. Si igitur, vt diximus ijs, que aduersum iam nominatos Sanctos concinnata sunt, anathema non dixerint, sint & ipsi a Patre & Filio & Spiritu sancto anathema & catathema. Sed de his commodiori loco prolixius.

Idem pro varietate & ætate lapsorum, & fidem eiurantium varios *Canones* promulgauit, editos sæpius Græce & Latine. Meminit Harmenopulus in Epitome Canonum sectio. 4. Ἡ τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου Διατύπωσις τοὺς παραπεσόντας καὶ ὑποστρέψαντας, νηπίους μὲν αἰχμαλωτισθέντας, καὶ φόβῳ ἢ ἀγνοίᾳ καθυπαχθέντας, συγγνώμης ἀξιοῖ, τῷ ἁγίῳ μόνον χρίουσα μύρῳ. Τελείους δὲ τὴν ἡλικίαν ὄντας, καὶ ἀνάγκῃ καθυπαχθέντας, συγγνώμης μὲν καὶ αὐτοὺς ἀξιοῖ, τῷ ἁγίῳ χρίουσα μύρῳ. νηστεῦσαι δὲ ὅμως τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν δύο προστάττει, κρεῶν ἀπεχομένους, ἐκτενεῖς τε δεήσεις καὶ γονυκλισίας ποιεῖν ὁπόση δύναμις. Τοὺς δὲ ἐκ προαιρέσεως αὐτομολήσαντας ἐπὶ δύο ἐνιαυτοὺς νηστεύειν προστάττει, παραπλησίως τοῖς ἄνω δεδηλωμένοις, καὶ γονυκλισίας ἑκάστης ἡμέρας ποιεῖν ρ', ἢ σ' καὶ εἶθ' οὕτω τῷ ἁγίῳ χρίεσθαι μύρῳ. *Sanctio Methodij Patriarchæ lapsos & conuersos, pueros quidem in captiuitatem abdu-*

abductos, & metu vel ignoratione subactos, venia dignatur, sacro dumtaxat eos oleo inungens, adultos vero & coactione subactos venia quidem, & illos dignatur, sacro inungens oleo: sed ieiunare tamen binas dierum quadragesimas iubet, a carnibus abstinentes, ingentesque preces & congenulationes pro viribus facere. Qui vero scientes, prudentesque a Christianis transfugerint ad eos, biennium ieiunare iubet, perinde vt indicatum est supra, quotidieque centies vel ducenties congenulare, atque ita oleo sacro inungi. Arcudius de Concordia lib.2. cap.18. scribit cum duo reperiantur huius nominis Patriarchæ, alter qui proxime antecessit S.Ignatium circa annum Domini 840. alter sine dubio Schismaticus circa annum 1240. cuius nam ille precationes sint, incertum esse. Sed quicumque Methodius iste fuerit, non esse tantæ auctoritatis, vt contra sacram Scripturam decernat, quod per octingentos vel mille ducentos & amplius annos Orientis Ecclesia in vsu non habuit. Et supposito modum illum recipiendi negantes Christum a principio sic fuisse institutum, vt modo extat in Euchologio, hoc est cum cum forma sacramenti Confirmationis, certum est auctorem illius non posse esse Methodium primum, cum non videatur verisimile eum non obseruasse locum Pauli ad Hebræos 6. & illius Expositores

tes Chryſoſtomum, Theodoretum, Theophylactum, Oecumenium, & alios affirmantes Baptiſmum & ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν, *impoſitionem manuum*, καὶ μετοχὴν πνεύματος, *& participationem ſpiritus*, σφραγῖδα, *ſignaculum*, hoc eſt confirmationem nonniſi ſemel iaci poſſe. Veriſimile item eſſe, ad rubricas illas de vngendo & abluendo poſt precationes illas appendicis forma a poſterioribus Græcis additas eſſe, quod ea omnia, potiſſimum appendicem illam nonnulla exemplaria manuſcripta minime habeant; cuius rei tum Collegij Græcorum alumni, tum Ioannes Matthæus Caryophilus, quia viderunt, atque legerunt, teſtes eſſe poſſunt. Et in Euchologio Patriarchali manuſcripto Monaſterij Cryptæ Ferratæ, nihil de forma reperiatur: cum alioquin in eodem reperiatur Canon 7. Synodi legaturq; cum illis, Sacerdos χρίει αὐτὸν τῷ μύρῳ καθὼς καὶ τοὺς νεοφωτίστους, τὴν αὐτὴν ἐπίρρησιν ἐπ' αὐτῷ ποιούμενος. *Inungit eum vnguento quemadmodum & recenter illuminatos, eadem verba & ſupra ipſum recitans*, hoc eſt eadem formam enuncians. Hinc colligit vel penitus olim non fuiſſe adhibitum vnguentum, niſi ſolis hæreticis non confirmatis, vel adhibitum materialiter & extra Sacramentum, & ſimilem conſuetudinem aliquando fuiſſe, probare locupletiſſime Suarez 3. par. quæſt. 72. artic. 11.

di-

disput. 36. sect. 1. explicans Canonem Concilij Arausicani. Et sic Arcudius hunc auctorem, si modo fuerit Orthodoxus, intelligendum esse autumat. Iacobus Goar Notis in Euchologium citra omnem controuersiam eius non alium Auctorem agnoscit præter Methodium primum Christi Confessorem, quem Baronius anno 842. ad reuocandos in Ecclesiam lapsos mirifice laborasse scribit, qui pro salute omnium eiusmodi promulgauit Edictum. Hic thronum assequitur anno 843. & anno 847. ex hac vita migrat, cum sedisset annos quattuor. Secundus anno 1240. tribus tantum mensibus Sedem Constantinopolitanam obtinuit, quibus nihil memoratu dignum edidisse memoratur. Multa hic reponere possem Arcudio, & illud in primis plus me & morum sanctitati, & doctrinæ Methodij Patriarchæ, quam Arcudianæ coniectationi tribuere. Sed ne in hominem ingenuum ex zelo fidei, & veritatis loquentem me geram vehementiorem, atque acerbiorem, & potissimum quod similia disputandi iste locus non sit, remitto Lectorem ad Goarem, qui dicto loco proposita Arcudij argumenta examinat, & solide refutat.

In Bibliotheca Scoriaci, vt notatur in Indice manuscripto, sunt Methodij, Patriarchæ Constantinopolitani, Περὶ τῶν ἀποστραφέντων. &c.

Λόγος εἰς τὴν Ὑπαπαντήν. & Κανόνες Κατανυκτικοὶ *De ijs qui abnegarunt & conuertuntur. Oratio in Hypapantem, & Canones Compunctorij.* De primo & eius Auctore satis dictum est supra. De Oratione in Hypapantem, est edita in illam solemnitatem Oratio Græce & Latine Methodij Patarensis. An est illa ipsa, & cæcutiuit Indicis Auctor? Non nego tamen & Patriarcham in eandem Hypapantem potuisse Orationem scribere, & forte scripsit, cum & in alios dies solemnes scripserit. *Canones Compunctorij.* Verosimilius est Patriarchæ esse, cum tum temporis simili scribendi vsus inualuisset, ex Studiorum Monasterio per Ecclesiam Græcam propagatus, vt alibi notabamus. Et si quis contenderit horum Canones alteri Methodio Patriarchæ ascribendos esse, in re obscurissima, cum illi carceribus tenebrosissimis includantur, non ero adeo morosus, vt verbis tantummodo concertare velim, de re mihi incerta, cum quispiam certiora proferet, acquiescam.

Posseuinus notat in Catalogo Bibliothecæ Sanctæ Mariæ in Vallicella. *Methodij Patriarchæ Historia Poëtica in Gregorium Nazianzenum.* Quis non videt monstrum? Inquirendum nihilominus est.

Præter istos Canones de lapsis, modoque eos reconciliandi Ecclesiæ, quæ habentur in Bi-

Bibliotheca Barberina manuſcripta Cod. 87. pag. 111. & Cod. 95. pag. 83. Leguntur in eadem ſub eodem Methodij Patriarchæ Conſtantinopolitani nomine. *Ordo ſeruandus in Sponſalibus* Cod. 93. pag. 27. *Ordo in benedictione Nuptiarum*, Ibidem pag. 31. & Codic. 87. pag. 102. & Cod. 101. pag. 146. & Cod. 102. pag. 52. *Ordo in benedictione Bigami*, Codic. 101. pag. 295. Cod. 91, pag. 89.

His addendus eſt alius Methodius, qui prolixam ſatis hiſtoriam, *De miraculis ſancti Nicolai Myrbæ Lyciæ Epiſcopi* ſcripſit. Inter quæ & patris ſui Ioannis narrationem complectitur, cum Hydrũtinam ciuitatem peteret, Ἰωάννης ὁ ἐμὸς πατὴρ πρὸς Ἰδροῦντα διαπερώμενος, naufragio facto fluctibus immerſi, & iamiam perituri, ope ſancti Nicolai liberati. Illius principium eſt; Καλὸν ἡμᾶς, ὦ θεϊκῶν ἀσμάτων θεραπευταί. Narrationis vero de Ioanne. Ὁ τῆς ἐμῆς ζωτελείας, καὶ ἀναξιότητος συγγενήτωρ, Ἰωάννης ἦν τοὔνομα ὁ μακαριώτατος.

Alius eſt Methodius Grammaticus, qui ſæpius laudatur in Etymologico, & Cornucopia a Varino Veronenſe edita. Quis tamen, & quo tempore vixerit, & quæ ſcripſerit, alij dicant.

Methodius Monachus ſcripſit. Συλλογὴν συνοπτικὴν βιβλίων, ὅτι οὐ δεῖ δέχεσθαι τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὀρθοδόξων ὄντων, ἢ κατά τινα

ἔγκλη-

ἐκκλησιαστικὴν ϖεῖσαν ἢ χειροτονία αὐτῶν ϖροέβη. *Syllogem compendiosam librorum, auctoritate munitam, non debere populos seiungi a suis Præsulibus, dum illi de Fide recte sentiunt, licet aliqua criminosa circumstantia eorum ordinatio successerit.* Principium. Ἰστέον ὡς παραιτησαμένου τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀναχωρήσαντος. Viuebat sub Iosepho Patriarcha tempore Andronici, cum Schisma in Græcorum Ecclesia ob eiectum Arsenium, & intrusum Iosephum exortum esset, pro quo sedando dictum Tractatum concinnauit.

Inter Methodios recolendus est Methodius Presbyter Hierosolymitanus, cuius in Hypapantem Domini, & in Deiparam & Annam, & Simeonem, Μεθοδίου ϖρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Σωτῆρος, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν, καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα, legitur Oratio in Codice Vaticano 679. & incipit. Μόνος ἐν ἀνθρώποις τέλειος ἄνθρωπος. Verum, vt verum fatear, hæc Oratio non alia est, quam quæ Græce & Latine cum alijs in eandem solemnitatem in folio Græce & Latine sub Timothei nomine edita est, principio sui mutila, cum incipiat; Φέρε ἀγαπητὲ, τὸν πλούσιον δεῖπνον τῷ λόγῳ κατίδωμεν. quæ præcedunt ex isto Codice suppleas. Illius Auctor Timotheus ne fuerit, an Methodius?

Maior pars Codicum manuscriptorum Timotheo tribuunt. Suspicor oscitantia Exscriptoris in isto Codice Vaticano, licet antiquissimo, Methodij nomen irrepsisse.

Tandemque a Posseuino in Catalogo Scoriacensis Bibliothecæ in Hispania recensetur, *Methodius de Paschatis inuentione*. Quid hoc sit, querant alij. In eo Codice post plerosque Isaaci Argyri Tractatus Astrologicos subditur, τοῦ αὐτοῦ Μέθοδος, καὶ ἑρμηνεία τῶν τε κύκλων τῶν Πασχαλίων, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων. *Eiusdem Methodus & interpretatio circulorum Paschalium, & aliorum necessariorum*. Hinc facilis lapsus, si suspicioni locus sit, exscriptoris incuria ex *Methodio* in *Methodium*.

LEONIS ALLATII
in Symposium decem Virginum
S. METHODII EPISCOPI ET MARTYRIS
NOTÆ.

PAgin. 1. Gregoriun & Eubuliun nomina mulierum diminutiua pro Gregoria & Eubule, multa cum venustate formata, cum dicimus & conquirimus blandicijs beneuolentiam colloquentium, more veterum tum Græcorum tum Latinorum, apud quos leges Glycerium, Philænium, Erotium, Adelphasium, Philocomasium, Philomatium & similia. Eubulium Methodius est Symposij auctor, Gregorium, quæ Symposio interfuit, & quæ viderat, & audiuerat, Methodio ea scire ambienti, narrat.

Pag. 5. vers. 10. *difficilem viam*] Respicit ad illa Hesiodi in Operibus.

Τῆς δ' Ἀρετῆς ἱδρῶτα Θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν

 Ἀθά-

Ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται
Ῥηΐδιη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἐοῦσα.

Ante virtutem vero sudorem disposuerunt immortales; longa vero atque ardua via est ad ipsam, primumq; aspera: vbi vero ad summum ventum fuerit, facilis deinceps est, quantumuis difficilis fuerit.

Ibid. 16. *Ingens & decora facie*] Virtutis speciem & pulchritudinem satis eleganter expressit Aristoteles Hymno in Hermiam dicto, Ἀρετὰ πολύμοχθε. In hunc vere aureum de Virtute Aristotelis Hymnum extat noster fusior Commentarius nondum editus.

Ibid. vers. 26. *Nam verecundia in facie*] Neque enim quælibet pulchritudo laudabilis est, sed quam & verecundia & grauitas, & virtutes aliæ masculæ consectantur. Et, vt verbo expediam, vt Venus altera vulgaris altera cœlestis, ita & forma & vulgaris & cœlestis fuerit.

Pag. 6. vers. 21. *Licet inter eundum*] Viarum ad virtutem & ad ignauiam discrimen habes ex Prodico apud Xenophontem Rerum memorabilium lib. 2. & ex Xenophonte apud Philostratum lib. 6. de vita Apollonij, & alios. multumque ad hæc facit Cebetis Tabula.

Pag. 23. vers. 28. *Prius formam nostram multis peccatorum notis compunctam assumpsit.* S.Hie-

S.Hieronymus explicans illud Pauli ad Roman. 8. *In similitudinem carnis peccati*, ideo dictum esse, scribit; quia caro Christi fuit procliuis ad peccatum. Quidquid alij dicant, sanior sententia est, qua explicatur Hieronymus, Methodius & alij, non ideo dici, quasi Filius Dei carnem susceperit peccatis obnoxiam, vel ad peccatum procliuem, sed quia carnem illam assumptam ab omni peccati inclinatione immunem, & peccato minime obnoxiam, de massa carnis suscepit, quæ erat ad peccandum procliuis, & peccato originis commaculata, ideoque destituta iustitia originali.

Pag. 41. vers. 9. *Adiacentem montibus aditum e cælo in corpora descensui.*] Gregorius Nyssenus de Opificio hominis cap. 28. duplicem de animorũ procreatione refert antiquorum opiniones, alteram Origenis ex Comment. de Principijs, qui asserebat animos hominum, quasi quandam nationem seorsum quadam ex Republica existere longe ante corpora creatos: illisque tum virtutum tum vitiorum proposita esse exempla, & animos virtutibus deditos corporibus non copulari, ad vitia vero conuersos, tum eos in hanc vitam prolabi, & in corpora immitti: alteram dicentium, animum corporum ortu posteriorem esse; cum Moyses commemoret primum

de terra sumpto puluere hominem finxisse Deum, deinde per inspirationem animum ei indidisse; neutram tamen harum opinionum reprehensione carere, cum prima Græcanicas fabulas præseferat, altera varijs difficultatibus nutet. Lege apud eundem sequens caput, in quo fuse probat idem esse cum animo tum corpori existendi principium, licet quæ ad hoc insinuandum afferuntur, non æque omnibus probentur. de quo plane non vna est omnium sententia. Hilarius verba illa Psalmi 129. *Fiant aures tuæ intendentes*, exponens ait, *prius quidem animam illam diuino illo & incomprehensibili virtutis suæ opere constituit. Non enim cum ad imaginem Dei hominem fecit, tunc & corpus effecit.* Nec aliud innuit Augustinus de Genesi ad lit. lib. 7. cap. 24. *Humanæ opinioni tolerabilius mihi videtur, Deum in illis primis operibus, qui simul omnia creauit, animam etiam hominum creasse, quam suo corpore, membris ex limo formati corporis inspiraret.* Hanc eandem opinionem Ruffinus tribuit Hieronymo, eius verba ex Comment. in Epistol. ad Ephesios referens. Philastrius cap. 99. vti hæreticos damnat, qui negant animas ante corpora creatas fuisse. Et Nyssenus addit non tantum Adami, sed omnium quoque animas ante corpus Adæ simul creatas fuisse, idque sacrarum Scripturarum

aucto-

auctoritate probare contendit. Et hanc sententiam videtur amplecti Methodius infra pag. 133. dum Agatha dicit. Ἀπηκρίβωνται γὰρ αἱ ψυχαὶ τῷ γεννήσαντι τότε μάλιστα καὶ πλασαμένῳ, ὁπότε τὴν καθ' ὁμοίωσιν ἰδέαν ἄχραντον ἐκλάμπουσαι, καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ὄψεως ἐκείνης, πρὸς ἣν ἀφορῶν ὁ Θεὸς ἀθάνατον μορφὴν καὶ ἀνώλεθρον ἐχούσας αὐτὰς ἀπειργάζετο, τοιαῦται διαμένουσι. &c. Hoc Petrus Parisiensis Episcopus lib. 2. Sentent. distinct. 17. & alij putant defendi posse absque hæreseos periculo, dummodo non existimetur, animas ante quam illabantur corporibus peccasse, & propter peccata detrusas in corpore tanquam in carcere. His tamen refragatur Leonis primi auctoritas Epistola ad Episcopum Asterigensem scribentis; *Catholica fides constanter prædicat atque veraciter, quod animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus, non fuere.* Sed posse supradictas opiniones de creatione animarum ante corpora cum Catholicis componi, iudicat D. Thomas 1. par. quæst. 90. si dicamus, animas hominum præcessisse corpora non secundum actum, sed secundum quandam similitudinem generis, qua animæ conueniunt cum Angelis in intellectuali natura. Augustinus non eiusdem semper sententiæ fuit. Nam lib. 2. de Genesi allegorice cap. 10. docuit, corpus hominis non fuisse conditum ante animæ creatio-

tionem; sed vna cum ipsa anima, & eodem simul tempore. & apertissime lib. 1. Retract. cap. 10. Origenem confutant, Epiphanius & alij, & Cyrillus omnium accuratissime lib. 1. Comment. in Ioannem. Asserendum nihilominus est cum D. Thoma & alijs simul animam creari cum corpore. Quamuis enim Deus quieuerit a creatione specifica cunctarum specierum, non tamen ab indiuidua creatione animorum, qui quotidie humanis corporibus infunduntur. Similes de animorum procreatione sententias breuiter ac distincte expressit Anastasius Sinaita Orat. de hominis creatione ad imaginem & similitudinem suam. Vide etiam Nemesij Episcopi de natura hominis cap. 2. & 3. qui de anima multas antiquorum sententias refert, & strenue refutat. Methodium porro non sequi Origenem, quamuis animorum descensum de cœlo ponat, & missionem, fatebitur quicunque amborum dicta contulerit. Origenes eas ante corpora creatas in cœlo reponit liberas suique iuris ad bonum, & ad malum; si bonum & virtutem secutæ fuerint, corporibus non copulari, ad vitia vero conuersas in corpora immitti, qui reprobat similia & confutat, absurde dicetur Origenem sequi. At hoc facit Methodius. Sed quid hic ipse plura recolere conor? Satis sit ea exscribere, quæ doctus quidam

Vir-

Vir in margine Codicis, ex quo mea hausi, pro Methodio doctissime adnotauit. Μὴ νόμιζε, ὅτι κατὰ τοὺς Αἱρετικοὺς τοὺς λέγοντας προϋπάρξιν φησὶ τὴν κατάβασιν καὶ παράπεμψιν τῶν ψυχῶν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν. σαφῶς γὰρ τούτῳ μάχεται τῷ τοιούτῳ δόγματι, ὡς ἔγνως ἐν τῷ περὶ τούτου λόγῳ. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ περὶ Ἀναστάσεως. ἀλλ᾽ ὅτι ἢ τινὲς παραχαράκται ἐπλαστογράφησαν τοῦτο τὸ χωρίον, καθὼς καὶ τὴν θείαν γραφὴν πολλοὶ παραποιήσαντες ἠλέγχθησαν παρὰ τῶν Ἁγίων, ἢ τὴν κατάβασιν νόησον αὐτὸν εἰρηκέναι ἀπὸ τῶν οὐρανῶν. ἐπειδὴ οὐρανία ἐστὶ τὴν φύσιν ἤτοι τὴν οὐσίαν ἡ ψυχή. καὶ διὰ τοῦτο κοινωνὸς αὐτὴ λέγεται τῶν ἄνω δυνάμεων. καὶ αὗται γὰρ ὡς ἐκεῖναι ἀσώματοι, ἀθάνατοι, ἀόρατοι. Ὅθεν οὐράνιον καὶ ἐπίγειον ζῶον λέγεται ὁ ἄνθρωπος παρὰ τῷ Διδασκάλῳ, καὶ κόσμος μικρός. δι᾽ αὐτοῦ γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς μίαν συμφωνίαν καὶ κοινωνίαν ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως. Καὶ μάλιστα πάντων ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ταῦτα διασαφεῖ ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ. μᾶλλον δὲ εἰς τοὺς περὶ τοῦ Πάσχα καὶ τὰ Φῶτα λόγους. Ἄλλως τε καὶ ἐντεῦθεν ὁ σκοπὸς δείκνυται τοῦ λέγοντος μὴ τοῦτο φρονοῦντος. ἐκεῖνοι γὰρ ὡς εἰς καταδίκην τὸ σῶμα φασὶ τὰς ψυχὰς πέμπεσθαι ἀπ᾽ οὐρανῶν. οὗτος δὲ τὴν σύστασιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἐκ τῆς εἰς τὴν μήτραν καταβολῆς τοῦ σπέρματος φησί. Καὶ σκόπει πῶς περὶ δύο φύλλων, ὅπως τὸ ἐκ τῶν ὀστέων ὀστοῦν, καὶ ἡ ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἀνθρώπου ἀοράτῳ ληφθέντα δυνάμει πλάττεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου δημιουργηθέν.

Τί

τί δέ ἐστιν ἕτερον ἄνθρωπος, ἢ τὸ συναμφότερον ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος; τοῦτο γὰρ ὅλον ἄνθρωπός ἐστιν, ὥς φησι Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῷ ζ΄ κεφαλαίῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ. Τοῦτο δὲ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει, ὅτι ἄνθρωπος λέγεται ψυχὴ καὶ σῶμα. διῃρημένων γὰρ, τὸ μὲν καλεῖται ψυχὴ, τὸ δὲ σῶμα. Τοῦτο δὲ σαφῶς ἔδειξεν ὁ Κύριος εἰπὼν ἐν Εὐαγγελίοις, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, ὡς εἶναι τὸ μὲν ψυχὴν, τὸ δὲ σῶμα, συναμφότερον δὲ ἄνθρωπος. καὶ διὰ τοῦτο εἶπε, Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν τῇ Γεέννῃ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τῷ περὶ τούτου λόγῳ φησὶν ἐν κεφαλαίῳ ϛ΄. Οὐκοῦν μὴ νομιζέτω τις κατὰ τὸ τῆς προϋπάρξεως τὸν Διδάσκαλον εἰρηκέναι ἐνταῦθα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ καθὼς εἴπομεν οὕτω νοητέον τὸ χωρίον. Εἰ μὴ οὕτω νοήσωμεν, δείκνυται αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιούμενος. ὅπερ καὶ μωρὸν εἰπεῖν. οὐδεὶς γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μάχεται πώποτε. *Ne suspiceris hunc auctorem, veluti Haereticos asserentes animorum praeexistentiam, descensum de caelo, & animorum missionem fateri. Simile nanque placitum hic aperte oppugnat, vt plane vidisti in superiori Libro, imo etiam quem idem edidit de Resurrectione. Sed aut falsarij locum hunc effinxerunt, queadmodum & diuinas Scripturas plerique deprauasse deprehensi sunt a Sanctis: aut intelligito eum descensum de caelo dixisse*

quod

quod naturâ aut sua substantia animus cœlestis est, proptereaque dicitur virtutum superiorum consors esse. Hi siquidem uti & illi incorporei sunt, immortales, inuisibiles. vnde & cœleste & terrestre animal homo nuncupatur à Magistro, & mundus paruus. Per ipsum enim Deus vnam concordiam & communionem visibilis atque inuisibilis creaturæ effecit. Et præ omnibus alijs hæc Nazianzenus Gregorius sua Oratione declarat, & præcipue ijs, quas in Pascha, & Lumina habuit. Alia quoque ratione ostenditur propositum dictantis non esse hæc probare. Nanque illi veluti in condemnationem, corpus nempe, tradunt animos de cœlo mitti: hic vero ipsam hominis constitutionem & generationis principium ex eiaculatione in vuluam seminis esse pronunciat: & animaduerte quomodo ante duo folia illud, os ex ossibus meis, & ex carne caro inuisibili facultate assumptus ab eodem opifice fabrefactus effingitur. Quid porro aliud est homo quam vtrunque ex animo & corpore. Hoc enim totum homo est, vt scribit Dionysius Areopagita cap.7. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & Nazianzenus Gregorius ad Cledonium Epistola. Hoc præterea & natura ipsa docet, hominem dici corpus & animam simul. Nam si diuidatur, hoc quidem dicitur animus, illud corpus. Quod plane Dominus etiam in Euangelijs ostendit, cum ait, Ne timeatis illos qui occidunt corpus, animam vero non possunt

occi-

occidere. Quare est, hoc quidem animus, illud corpus, & vtrunque homo. Ideoque dixit, Timete autem magis eum, qui potest animum & corpus occidere in Geennam. Idem dicit in Libro, qui ante hunc scriptus est, cap. 3. Quare nemo suspicetur Magistrum hunc dicta in hoc loco digessisse, vt animorum praeexistentiam comprobaret, sed vt nos exposuimus ita accipiendus locus est. Quod si is ita non intelligatur, idem ipse sibi metipsi contraria dicere comperietur. quod stultum est dicere: nemo siquidem suis vnquam aduersatur. An vero anima causetur ex semine, & quomodo vniatur corpori. vide apud S. Thomam 1. parte quæst. 118.

Pag. eadem vers. 10. *Ipsa siquidem in occulto homines indumenta animis prætexens effingit*] Videtur ex opinione Platonis in Cratylo & Gorgia loqui Methodius. Plato siquidem aiebat corpora animis deseruire vice sepulchrorũ, diciq; σῶμα, quasi σῆμα. Καὶ γὰρ σῆμά τινές φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς τεθαμμένης ἐν τῷ νῦν παρόντι. καὶ διότι αὖ τούτῳ σημαίνει, ἃ ἂν σημαίνῃ ἡ ψυχή, καὶ ταύτῃ σῆμα ὀρθῶς καλεῖσθαι. Δοκοῦσι μέντοι μοι κάλιστα θέσθαι οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὧν δὴ ἕνεκα δίδωσι. τοῦτον δὲ περίβολον ἔχειν, ἵνα σώζηται δεσμωτηρίου εἰκόνα. εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο αὐτό, ὥσπερ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτίσῃ τὰ ὀφειλόμενα το σῶμα. *Etenim σῶμα nonnulli aiunt esse animi σῆμα, tanquam ad hoc*

quidem

quidem tempus anima sit in corpore sepulta; vel recte ideo est σῆμα, quoniam corporis ministerio vtitur anima ad eas res quas sibi obsignarit significandas explicandasque. Quanquam, & mihi quidem rectissime videtur Orpheus ipsiusque studiosi istius vocabuli originem notasse: videlicet vt significetur anima pœnas pendere, & quidem explicari qua de causa illas pœnas pendat. Animum igitur quasi vallum claustrumque carceris scilicet imaginem vt corpus circumferre, vt ipsa σώζηται seruetur, ac proinde illud ipsum esse animæ corpus, quod præsefert vocabulum, donec quæ debet anima, plane in corpore persoluerit, nimirum sit τὸ σῶμα. Et in Gorgia, Καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τεθνάμεθα, ὅπερ ἤδη του ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τεθνάμεθα, καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐστὶν ἡμῖν σῆμα. *Et nos re vera morimur. illud enim a sapientibus audiui nos nunc mori, & nostrum σῶμα corpus esse σῆμα sepulchrum.* Ex quo sua desumpsit Origenes, qui etiam corpus carcerem animi nuncupauit, in quo inclusus male factorum in cœlo pœnas lueret. & lib. 5. & 7. contra Celsum, Tabernaculum, & Indumentum sæpius. Late tamen sumpto vocabulo verba Methodij accipienda sunt. Cum enim animus ipse non videatur, sed actiones ipsius per corpus expressæ, ideo corpore velut inuolucro contegi videtur, & infra σάρκινον τῆς ψυχῆς χιτῶνα, *carneam animi vestem* corpus

pus appellauit, & pag. *66.* hominem Christi indumentum. Quo etiam modo intelligendus est Paulus Apostolus 2. Corinth. cap. 1. qui *οἰκίαν σκήνους domum tabernaculi* corpus exteriorem hominem ad differentiam interioris vocauit, & ad exponendum ex hoc corpore animi exitum, & in incorruptibilitatis acquisitionem *expoliari*, & *superuestiri* vocabulis vsus est.

Pag.45.vers.18. *Hinc & Angelis curatoribus*] Nota statim atque nascuntur homines custodiæ Angelorum committi.

Pag.47.vers.17. *Immortalem enim, & quod non veterascit*] His error refellitur, asserentium, cum progignuntur animi non nouam substantiam, neque aliam ab ea, quæ est, importari, sed eam quæ sit per prouidentiam multiplicari. Hinc Eunomius illud, *Pater meus operatur*, non de creatione, sed de prouidentia dictum esse intelligebat. Hinc Apollinarius putabat, animos ab animis gigni, vt a corporibus corpora, Progredi enim vti propagationem corporum animum per propagationem primi hominis in omnes, qui ex illo generantur: neque enim sepositos esse & conditos animos, neque nunc gigni. Qui enim hoc dicunt, Deum mœchis operam nauantem faciunt, quod ex his pueri nascantur; & mendacij illud euinci, *Cessauit Deus ab omnibus*

ope-

operibus suis, quæ cœpit facere, cum nunc etiam animos faciat. Errorem confutat Nemesius de Natura hominis cap. 2. & notat differentiam prouidentiæ & creationis. Προνοίας μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ, τὸ ἐξ ἀλληλογονίας διασώζειν τὴν τῶν φθαρτῶν ζώων οὐσίαν, λέγω δὲ τῶν μὴ κατὰ σηπεδόνα γινομένων. ἐπειδὴ τὴν τούτων διαδοχὴν σηπεδὼν πάλιν ἑτέρα διαφυλάττει. κτίσεως δὴ τὸ κράτιστον ἔργον τὸ ἐξ οὐκ ὄντων ποιεῖν. *Prouidentiæ enim opus est, per vnius ortum ex altero conseruare substantiam caducorum animalium, dico eorum quæ ex putredine non nascuntur. Nam horum propagationem alia rursus putrefactio conseruat. Creationis vero præstantissimum officium est, ex nihilo aliquid efficere.* Dicta de prognatis ex putrefactione, ne ita dicta existimes, quasi ea Nemesius Prouidentiæ subtrahat, sed tantum ad notandum prouidentiæ opus circa ea, quæ ad sui generationem externo agente requirunt. Et animum produci a Deo disposita materia per actionem agentis, insinuat D. Thomas 1. p. quæst. 118. art. 1. ad 3.

Pag. 55. vers. 11. *Etenim cum character ipsius*] Nota de caractere & profunditate sententiarum Pauli.

Pag. 58. vers. 14. *Quod enim comparatur ei cui confertur*] De hoc multa a nobis alibi adnotata sunt.

Pag.

Pag. 82. verſ. 17. *Bonum eis eſt, ſi manſerint vt & ego*] Oritur ex his verbis Pauli quæſtio perdifficilis. Num D. Paulus celebs fuerit, vel vxorem duxerit? Vxorem duxiſſe tradit Ignatius Martyr Epiſtola ad Philadelfienſes, cum illum inter coniugatos Apoſtolos enumerat. Εὔχομαι γὰρ ἄξιος Θεοῦ εὑρεθεὶς πρὸς τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν εὑρεθῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ ὡς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, ὡς Ἰωσήφ, καὶ Ἠσαΐου καὶ τῶν ἄλλων Προφητῶν, ὡς Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων τῶν γάμοις προσομιλησάντων. *Opto enim vt dignus ſim in regno cælorum ad horum pedes locum mihi dari, vt Abrahæ, Iſaac, Iacob; vt Ioſeph, Iſaiæ, & aliorum Prophetarum: vt Petri & Pauli & aliorum Apoſtolorum, qui nuptijs operam dederunt*. Ignatius Apoſtolis σύγχρονος, conſuetudine coniunctiſſimus, ſanctitate illuſtris, veritatis amator, cuius laus apud ſanctiſſimos & præſtantiſſimos Viros maxima eſt, potuit ſimilia, vti erant, conquirere, & ſcire etiam in dubijs ab ijſdem Apoſtolis. In argumento ſimili, cum Virgines coniugatis præfert, non ex Apoſtolis præcipuos, ſi illi non erant, in coniugatorum numero collocaſſet. Ergo fuere. Ergo Paulus inter coniugatos accenſendus eſt. Clemens Alexandrinus falſa Epiſtolæ Pauli interpretatione Paulum coniugatum facit. Verba Clementis recitat Euſebius lib. 2. Hiſtor. cap. 24. Et Nicephorus Calli-

Calliſtus lib. 2. cap. 44. Cœlibatum tamen illius acerrime defendunt Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, & alij; probantque conſtantiſſime ex ipſius Pauli verbis. *De non nuptis & viduis bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint, ſicut & ego*. Adducta ex Ignatio dicunt eſſe corrupta, & nomen Pauli additum. In margine editionis Antuerpianæ apud Chriſtophorum Plantinum 1572. in 8. adnotatur. *Pauli nomen in antiquiſſimis Codicibus Anglicanis, & alijs non extare, & doctiſſimos pleroſque oſcitantiam ſciolorum, aut ſcribentium aſſumentum cenſere*. Baronius anno Chriſti 57. num. 58. multis, atque optimis argumentis concludit & Pauli cœlibatum & nomen Pauli eſſe ab aduerſarijs Epiſtolæ additum. Proſtat reſolutio quæſtionis de S. Paulo Apoſtolo, an coniugatus fuerit, nec ne? Auctore Kiliano Leib Priore Rebdorfenſi anno 1645. in 4. non indocta. Alij quoque inter Catholicos hoc argumentum optime pertractarunt, quibus ſuum calculum addit noſter Methodius in hoc ſuo Sympoſio.

Pag. 105. verſ. 25. *Hæ autem promiſſiones poſt reſurrectionem*] Et clarius infra pag. 129. Ἀλλ' Ἰουδαῖοι μὲν τὴν σκιὰν ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἔτι τὴν ἀπὸ τῆς ἀληθείας κατηγγέλκασιν. ἡμεῖς δὲ τὴν εἰκόνα τῆς κατ' ἐξοχὴν διοικήσεως ἐν ἀρχῆς ἐκθειάζομεν

τὸ γὰρ ἀληθὲς ἀκριβῶς μετ᾽ ἀνάστασιν δηλωθήσεται, ὁπότε πρόσωπον κατὰ πρόσωπον τὴν ἁγίαν σκηνὴν τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς, ἀλλ᾽ οὐ δι᾽ αἰνιγμάτων καὶ ἐκ μέρους ἐποπτεύσομεν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ τὰ ἡμέτερα προανεφώνησαν, ἡμεῖς δὲ τὰ οὐράνια προαγγέλλομεν, ἐπειδήπερ ἡ μὲν σκηνὴ σύμβολον ἦν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ Ἐκκλησία τῶν οὐρανῶν. *Sed Iudæi quidem umbram ab imagine a veritate nempe tertiam denunciarunt: nos vero cœlestis dispositionis imaginem palam admirantes, diuinis laudibus extollimus. Nam quod verum est exacte post resurrectionem manifestabitur, cum facie ad faciem sanctum tabernaculum, ciuitatem dumtaxat cœlestem, cuius opifex & conditor est Deus, non per speculum in ænigmate, neque ex parte aspectu ipso percipiemus. Iudæi nanque nostra prædixerunt, nos cœlestia prænunciamus: cum tabernaculum typus esset Ecclesiæ, Ecclesia vero cœlorum.* Scribit Methodius Tabernaculum apud Hebræos imaginem Ecclesiæ fuisse. sic eos per ea, quæ sensibus obijciebantur, rerum diuinarum species prænunciasse, cum Tabernaculum esset diuinæ administrationis species. Et hæc quidem Hebræi in figuris & typis; Christianos vero figuris clarius, sed veritate & re ipsa obscurius colere quod purum & sincerum nondum ad homines peruenit, & eos non posse conspicere puram putam nisi post resurrectio-

ctio-

ctionem immortalitatem. Hinc tres status hominum colligit, Iudæorum ante Christum, qui vmbram a veritate tertiam denunciabant; Christianorum, qui cœlestis dispositionis imaginem laudant & colunt: Beatorum qui non per speculum & in ænigmate, & ex parte, sed facie ad faciem Deum post resurrectionem videbunt. Quare visionem Dei post resurrectionem Beatis concedendam esse astruit. Sicque videtur præstantissimus Martyr fauere dicentibus, visionem beatificam post iudicium & resurrectionem corporum adfuturam. Nam si Iudæi vmbram tertiam a veritate denunciant, nos imaginem ante resurrectionem colimus, & veritatem cœlestem profitemur, & veritas ipsa consecutura est post resurrectionem. Ergo veritatem ipsam post resurrectionẽ consequimur, quæ in visione beatifica consistet, cum facie ad faciem, vt ipse dicit, non per speculum in ænigmate, neque ex parte aspectu ipso illam percipiemus. In hoc vero loco promissiones bonorum factas Virginibus & cum Christo assistentiam in cœlo, postquam incorruptorum premiorum certamen deuicerint, post resurrectionem ad exitum perducendas esse decernit. Et quænam ante resurrectionem beatorum erit fruitio? quæ Dei visio? quod gaudium? quod bene gestorum premium? Et interim beatæ illæ animæ quo-

nam latent in loco? qua confidentia pro nobis Deum supplicant? Qua nos spe eorum intercessionibus adiuuari singulis horis exoramus? Est hoc nugacium hominum delirium, quod fuse reiecimus tum alibi, tum Epistola ad D. Boineburgium, Græcorum, quibus id tribuitur, adductis testimonijs. Veruntamen verba Martyris, si recte examinentur, aliud sonant. Cum enim in duobus primis statibus agat de homine, non vt anima tantummodo est, sed vt animo & corpore constat, pari modo in tertio quoque statu accipiendus est homo, nempe integer ex animo & corpore conflatus, & tum vera dicit. Ante enim resurrectionem, licet animus hominis perfecte beatitudinem possideat, non dicitur tamen homo possidere, cum pars ipsius corpus videlicet mortuum & iacens non dum illam assecutum sit, quam resurgens, & animo vnitum consequetur. cum vere tum homo eam constans animo & corpore obtinebit. Quod & ipse apertissime indicauit, cum scribit, *tum non exparte sed aspectu ipso percipiemus*. Ergo ante resurrectionem ex parte percipitur, nempe ab homine non integro, cum illa fruatur animus solus a corpore seiunctus. Neque dicendum est, eum intellexisse beatitudinem *ex parte*, imperfecte nempe & non integram ac totam percipi. Nihil enim in Deo imperfectum

ctum est & non integrum. quod de homine dici nequit, cum sua parte destitutus, corpore nempe, integer aut perfectus dici nequit. Et quanuis primo suo dicto animis tantum nulla facta corporis mentione dicat post resurrectionem promissa illa persoluenda, eo in loco ex meliore ac potiori parte hominem ex corpore & anima intelligit: & cum insinuat certamina, & victorias in hac vita, quorum præmium promissiones illæ sunt, necesse est eundem cum illa certamina non fuerint animorum solum sed corporum etiam, præmia illa & certantibus & victoribus, qui non alij sunt quam animi & corpora, tribuenda esse, quod nonnisi post resurrectionem eueniet. Quod & manifestius infra expressit, cum de castimoniam seruantibus sermonem inculcat, non tantum de animis, sed de toto homine certante, & qui pro certaminibus pręmijs afficiendus est, verba facit. Ἡ γὰρ πεντάφωτος ἡμῖν ἀληθῶς λαμπὰς ἡ σάρξ ἐστιν, ἣν ἡ ψυχὴ βαστάζουσα δᾳδὸς δίκην τῷ νυμφίῳ παρίσταται Χριστῷ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως παραφαίνουσα διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων διεκθρεό-ουσαν λαμπρὰν τὴν πίστιν. *Nam lampas quinis luminibus decora vere caro est, quam anima gestans instar facis adstat sponso Christo, resurrectionis die per omnes sensus commostrans existentem splendidam fidem*. Quodsi tantum hoc de animis dictum contendis, non minus

 ipse

ipse hoc in loco de corpore & carne absque animo & verisimilius dici contendam. At tu negabis omnino de corpore solummodo dici, cum post resurrectionem corpus & animus simul perfectissime visione fruentur; & ego nunc nego de animis solummodo illum intelligendum esse, qui absolutissime Deum possident: sed de corpore & animo eum verba facere, quæ nonnisi post resurrectionem beatitudine fruentur. Nec aliud sensit Methodius, ni velimus dicere, cum in paucissimis verbis sibi pugnantia pronunciasse. Hic enim Beatos visione beata frui palam pronunciat supra pag. 96. Τοῦτο γὰρ ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ τριακοστῷ ἕκτῳ δηλοῦται ψαλμῷ, ἔνθα ὕμνον εὐχαριστήριον ἀναπέμπουσιν ἱλαρῶς αἱ ψυχαὶ τῷ Θεῷ, ὁπόσαι δὴ συλληφθεῖσαι καὶ κρατηθεῖσαι συμπολιτεύουσιν ἤδη μετὰ Χριστοῦ τὸν οὐρανὸν, ὅτι μὴ κατεποντίσθησαν ὑπὸ τῶν ὑλικῶν καὶ σωματικῶν ῥευμάτων. *Et satis aperte in sexto & trigesimo supra centesimum Psalmum cecinit, in quo pro gratiarum actione hilariter animæ, quæ apprehensæ detentæque nunc cum Christo cælum circumeunt, quod à materiatis & corporeis fluctibus abreptæ non sunt, laudem Deo transmittunt.* In quo notandæ particulæ δὴ & ἤδη, quæ *sane*, *iam*, *certe*, *nunc*, *nempe*, & similia significant. Quare cum asseuéranter dicat, animos iam in hilaritate constitutos hymnum Deo canere, & detentos apprehensosque

cum

cum Christo cœlum circumire, decernit plane nunc in beatitate illos collocatos, visione beatifica frui. Nemo quod anxie expectat, si non possideat, hilaris est: quin illa expectatione, & desiderio boni quod sperat aliquando futurum, indolet & contabescit. Et quis gratias agit, si non receperit beneficium, nec laborum premium? Et quænam maior excogitari poterit beatitudo, quam vna cum Christo esse, & cum eo cœlum circumire? Non aliam suorum certaminum coronam, non aliud premium poscebat Paulus, *Cupio dissolui & esse cum Christo*. Et dicto Methodij iam dissoluti corpore animi apprehensique detentique, status nempe sui securitate, quam nunquam amittent, cum Christo sunt lætitia exultantes, & Deum collaudantes. Et infra pag. 175. Ὅθεν καὶ προσέρχονται τῶν ἄλλων μετὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἐντεῦθεν ἐκδημίαν αἱ ὀρθῶς καὶ πιστῶς παρθενεύσασαι τῷ Χριστῷ τὰ νικητήρια φέρονται τῶν ἄθλων τοῖς τῆς ἀφθαρσίας ἄνθεσι στεφθεῖσαι παρ' ἑαυτοῦ. ἅμα γὰρ τῷ καταλεῖψαι τὸν κόσμον τὰς ψυχὰς, λόγος ταῖς παρθένοις ὑπαντῶντας Ἀγγέλους μετὰ πολλῆς εὐφημίας εἰς τοὺς προειρημένους παραπέμπειν λειμῶνας αὐτάς, εἰς οὓς καὶ πρόσθεν ἐλθεῖν ἐγλίχοντο, μακρόθεν αὐτοὺς φαντασιωθεῖσαι τότε, ὁπότε ἔτι ἐπιδημοῦσαι τοῖς σώμασιν ἰνδάλλοντο τὰ θεῖα. Ἐνταῦθα οὖν δὴ ἐλθούσας θεάσασθαι θαυμαστά τινα, καὶ ἐκλάμποντα, καὶ μακάρια κάλλη, καὶ ὁποῖα ἐξειπεῖν εἰς αν-

θρώποις δυσχερές. ἔστι γὰρ αὐτὴν δικαιοσύνην, καὶ αὐτὴν σωφροσύνην, ἀγάπην αὐτὴν ἐκεῖ, καὶ ἀλήθειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως ἐπιφανῆ τῆς σοφίας ἄνθη καὶ φυτά. ὧν ἡμεῖς ἐνθάδε σκιὰς μόνας φασματώδεις ὀνειρώσσοντες, ἀπὸ τῶν πράξεων ἡγούμεθα τῶν ἀνθρωπίνων συνίστασθαι, ὅτι μὴ ἔστιν αὐτῶν δεῦρο μηδὲν εἴδωλον καταφανὲς, ἀλλ' ἀπεικονίσματα μόνον ἀειδῆ, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ σκοτεινῶς πολλάκις ἀπεικονίζοντες αἰσθανόμεθα. *Hinc & ante alias post vocationem, & ex hac vita exitum rectæ, fideleſque Chriſto virginitatis conſeruatrices ab eodem incorruptibilitatis floribus redimitæ victoriæ premia referunt. Simul enim atque mundum animæ deſeruerint, dicitur, Virginibus Angelos obuiam factos, non ſine laudum ingenti præconio in prædicta prata deducere, in quæ antea peruenire appetebant, procul illa imaginatione complexæ tum, cum adhuc in corporibus degentes res diuinas ſibi repræſentabant. Eo itaque vbi peruenerint, admirabilia quædam & ſplendida, & beata decora, & quæ hominibus verbo exprimere per quam difficile eſt, intueri. Eſſe enim ibidem loci ipſam iuſtitiam & ipſam prudentiam, & ipſam dilectionem, & veritatem, & caſtitatem, & reliqua omnia ſimiliter præclariſſimos ſapientiæ flores & plantas, quorum nos hic vmbras tantummodo imaginatione confictas ſomniantes, ex humanis actionibus conſiſtere arbitramur, quod nullum ſit eorum hic ſimulacrum*

clarum

clarum sed figuræ solum obscuræ, *& species*, *quas etiam sæpius subobscure nos effingentes intelligimus*. Et clariora de visione beatifica animorum ante resurrectionem post hanc vitam in Methodio conquirimus?

Pag. 134. vers. 8. *Nam secundum Vnigeniti effigiem facta*] Huiusce rei satis amplā expositionem vide apud Anastasium Sinaitam Orat. de eo quod homo factus est ad imaginem, & similitudinem Dei.

Pag. 148. vers. 4. *Nam qui in alto nauigant, tradunt*] Hoc nos sic expressimus in nostro Anachronismo Græco.

Οὐ πέλαγος διζήνησιν ὁμῶς πνόος, οὐδ' ἴσος οὖρος.
Παντοίων δ' ἀνέμων αὖρα ταράξει ἅλα.
Πνεῦμα δὲ τοῖς μὲν ἔην ἀντίπνοον, ἴκμενον ἄλλοις.
Χρεὼ δ' αὖ ἀνέμῳ τῷ παρεόντι ἕχειν.
Αὐτὰρ γὰρ διέπλευσε καταῤῥόον ὁλκὰς αὔτη.
Αὐτὰρ νῆες ἑτέρη δυσσόον οἶδμα θέει.

Pag. 148. vers. 24. *Sic & sapientiæ Spiritus intellectualis, & sanctus, & vnigenitus*] Filium μονογενῆ *Vnigenitum* dici, verum & catholicum est, cum ante eum Filius concipiatur nostro modo intelligendi, at Spiritum sanctū generari cum procedat, & processio aliud a generatione sit, catholicæ aures audire non sustinebunt. Possem hic dicere, id ab Hæreticis additum, auctoritate Photij fultus, qui multa ab Hæreticis in hoc Dialogo addita esse adnotauit. Et insulse

insulse concluderet, Spiritum esse genitum, quia multi defendunt, solum Patrem esse ingenitum, cum & ipse dicatur ingenitus negatiue, nempe non genitus, qui licet ab alio sit vt persona subsistens per processionem non per generationem, quo modo etiam ad relationem pertinet sicuti non homo ad genus substantiæ, & non album ad genus qualitatis reducitur. Quare dicimus Methodium locutum generationis vocabulo late sumpto, quemadmodum & alij Patres antiqui, vt indicaret nempe principium & fontem Deitatis Spiritum non habere ex se sed ab alio. Sic ante Methodium Iacobus Apostolus Epistola catholica cap. 1. Πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων. *Omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*. Hoc testimonio vtitur Dionysius Areopagita de Cœlesti Hierarch. cap. 1. Pater originale lumen est, Filius & Spiritus sanctus ex illius substantia, lumina de lumine: quod expressius Damascenus in Carminibus, *Lumen*, inquit, *immutabile, verbum luminis Patris ingeniti, in lumine tuo hodie viso in Thabor lumen videmus Patrem, lumen & Spiritum illuminantem omnem creaturam*, Dionysius Areopagita cap. 2. de diuinis Nominibus Filium & Spiritum sanctum nuncupauit τῆς θεογόνου θεότητος, εἰ οὕτω χρὴ φάναι, βλαστοὺς θεοφύ-

τους

πης, καὶ οἷον ἄνθη, καὶ ὑπερούσια φῶτα. *Deigenæ diuinitatis, si ità dicendum sit, germina Deo oriunda, floresue, ac lumina supersubstantialia.* quam supra dixerunt πηγαίαν θεότητα, ex qua nempe tanquam origine, fonte, & principio prosiliunt & emanant veluti germina Filius & Spiritus. Nec aliter exponunt Dionysium, Maximus Homologeta, & Georgius Pachymerius. Hinc ductus Synesius non alia mente Spiritum & Filium filios appellauit Hymno 1. Ὑπερούσιος ἡ παγὰ στέφεται κάλλει παίδων ἀπὸ κέντρου τε θορόντων, περὶ κέντρον τε ῥυέντων. *Supersubstantialis vero fons coronatur pulchritudine filiorum, qui ex centro profluxerunt, & circa centrum defluxerunt. Processio enim in diuinis*, vt ait D. Thomas 1. part. quæst. 27. art. 4. ad 3. *non habet proprium vel speciale nomen nisi generationis. Vnde processio, quæ non est generatio, remansit sine speciali nomine, sed potest nominari spiratio, quia est processio Spiritus.* Et hæc quidem plana sunt. Illud videtur difficultatem augere, quomodo Spiritus vnigenitus sit? cum illud tantummodo Filio conueniat. Basilius in Antirrheticis. Μονογενὴς ὁ υἱὸς διὰ τὸ μόνος ἐκ μόνου γεννᾶσθαι. *Vnigenitus Filius, quod solus ex solo generetur.* Gregorius Theologus Orat. 2. de Filio. Μονογενὴς δὲ, οὐχ ὅτι μόνος ἐκ μόνου καὶ μόνον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μονοτρόπως. *Vnigenitus enim non quod solus ex solo & so-*

& solum, sed quod etiam singulariter. Maximus in Colloquio contra Anomœum, Ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου. *Quandoquidem solus ex solo*, Gregorius Thaumaturgus. Εἷς Θεὸς πατὴρ λόγου, καὶ εἷς Κύριος μόνος ἐκ μόνου. *Vnus Deus Pater Verbi, & vnus Dominus solus ex solo*. Damascenus Orat. de Triade. Μόνος ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, μόνος ἐγεννήθη. *Solus ex solo Patre Filius generatus est*. Sic Gregorius Nyssenus ad Ablabium, postquam causæ & causati, necnon ex causato causati differentiam expressit, concludit, Ὥστε καὶ τὸ μονογενὲς ἀναμφίβολον ἐπὶ τοῦ υἱοῦ μένειν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸ πνεῦμα μὴ ἀμφιβάλλειν, τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας, καὶ ἑαυτῷ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φυσικῆς πρὸς τὸν πατέρα σχέσεως μὴ ἀπειργούσης. *Ita vt vnigenitum sine vlla hæsitatione in Filio maneat, & ex Patre esse Spiritum minime dubitetur, Filij mediatione & ipsi vnigenitum conseruante, & Spiritum a naturali erga Patrem relatione non arcente*. Similia habent Anastasius Sinaita, & pleriq; alij Patres Græci. Chrysostomus. Ἰδιότητα γὰρ ὅταν εἴπω, τὸν πατέρα πατέρα νόησον, τὸν υἱὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πνεῦμα ἅγιον. αὗται γὰρ αἱ ἰδιότητες οὐκ ἀντιστρέφονται. οὐ δύναται γὰρ ὁ πατὴρ υἱὸς εἶναι, ἢ ὁ υἱὸς πατὴρ, ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι πατὴρ ἢ υἱός. *Proprietatem enim cũ dixero Patrem patrem intelligo, & Filium filium, & Spiritum sanctum, spiritum sanctum: hæ enim proprie-*

tates

tates non conuertuntur. Nam non potest Pater filius esse, aut Filius pater, aut Spiritus sanctus aut Pater, aut Filius. Et Theodorus Raithenus; Ταῦτα τὰ τρία οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσιν, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὰ ἰδιώματα, καὶ τῷ τὸ μὲν εἶναι πατέρα, τὸ δὲ υἱὸν, τὸ δὲ πνεῦμα. *Hæc tria nihilo inter se discordant, nisi solummodo proprietate, & quod hoc Pater est, hoc Filius, hoc Spiritus sanctus.* His tamen non obstantibus, quod postmodum docuerat D. Thomas, antea expressit Methodius, cum ait hunc spiritum vnigenitum a paternis thesauris spirari. Καὶ μονογενὲς ἀπὸ τῶν πατρῴων ἄνωθεν, πράως καταπνεόμενον θησαυρῶν. *Et vnigenitus, qui ex paternis thesauris desuper placide perflatur*, vel *spiratur*. En quomodo processionem emanationemque, quæ non est generatio, generationis nomine inculcatam, spirationis nomine explanauit. Itaque vti supra de genito ita & de vnigenito intelligendus est: cum enim processio amoris non habeat nomen proprium, communiori vocabulo, & quo principium ab alio, & originem suam agnoscit, generationis scilicet explicauit, quam tamen non esse vere generationem, addito alio spirationis nomine indicauit. Ita etiam vt hanc spirationem, & hunc Spiritum vnum esse, quemadmodum & genitum vnum significaret, vnigeniti nomine, quasi diceret *vnispirati* vsus est. Vnus siquidem

est

est Pater, vnus Filius, vnus Spiritus sanctus.

Pag. 150. vers. 1. *Addecebat siquidem reliquis alijs præstantiorem maioremq;*] Ergo Pater maior est Filio, cuius testimonio ad sua comprobanda Filius vtitur. Hoc vero Dogma Arij est. Dictionum Μείζονος, μεγίστου, καὶ μεγάλου. *Maioris, maximi, & magni* in Trinitate inuentorem facit Apollinarium Theodoretus de Fab. Hæret. lib. 4. Ἐν ἐνίοις δὲ βαθμοὺς ἀξιωμάτων ὡρίσατο, ἑαυτὸν διανομέα τῆς θείας χειροτονήσας νομῆς. αὐτοῦ γάρ ἐστιν εὕρεμα τὸ μέγα, μεῖζον, μέγιστον, ὡς μεγάλου μὲν ὄντος τοῦ πνεύματος, τοῦ δὲ υἱοῦ μείζονος, μεγίστου δὲ τοῦ πατρός. τί δ᾽ ἂν τούτου γένοιτο γελοιότερον; εἰ γὰρ μίαν εἶναι τῆς Τριάδος τὴν οὐσίαν τῷ ὄντι φησί, πῶς τὴν αὐτὴν καὶ σμικρὰν καὶ μεγάλην ὑπείληφεν; *In nonnullis vero gradus dignitatum decreuit, semetipsum diuinæ distributionis dispensatorem constituens. Ipsius enim inuentum est magnum, maius, & maximum, quasi vero Spiritus magnus existat, Filius maior, & maximus Pater, quo excogitari ne potest magis ridiculum? Etenim si vnam esse Trinitatis essentiam vere ait, quomodo eandem & paruam & magnam intelligit?* Et Eusebius Cæsariensis lib. 5. cap. 4. de Demonstratione Euangelica scribit Filium, τῶν δευτερείων ἠξιῶσθαι. *secundas obtinere partes*, & cap. 11. Præstantiorem quidem Filium omni Angelica natura esse, *inferiorem* tamen μείονα *prima causa*.

Et

Et clarius ad Euphrasionem Episcopum Epistola, vti legitur in septima Synodo Act. 6. *Οὐ γὰρ συνυπάρχειν φαμὲν τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, προϋπάρχειν δὲ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ· πλὴν αὐτὸς ὁ πάντων μᾶλλον ἀκριβῶς ἐπιστάμενος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἕτερον ἑαυτὸν εἰδὼς τοῦ πατρὸς, καὶ μείω, καὶ ὑποβεβηκότα, εὖ μάλα εὐσεβῶς τοῦτο καὶ ἡμᾶς διδάσκει λέγων, Ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, μείζων μου ἐστίν. Non enim simul cum Patre Filium fuisse fatemur: verumtamen ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido nouit, alium se a Patre, & minorem, atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet dicens, Pater qui misit me, maior est me.* Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 422. Τὸ *μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῶν ὁμουσίων ζητεῖται, καὶ κρίνεται.* pag. 108. Hinc Aëtius insulse argumentabatur, quod Spiritus secundas partes a Filio teneret, & dignitate & ordine tertius esset, natura quoque tertium illum esse. Verumenimuero has easdem dictiones non in Methodio orthodoxe de Trinitate sentiente reperiri tantum, sed in alijs quoque Patribus, & Scriptoribus antiquis, qui in illis exercitus est, minime dubitabit. Athanasius Orat. 1. contra Arianos, Τοῖς *μαθηταῖς ὁ* Κύριος *τὴν θεότητα καὶ μεγαλειότητα δεικνὺς ἑαυτοῦ, οὐκέτι ἐλάττονα ἑαυτὸν τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μείζονα καὶ ἴσον ὄντα σημαίνων, ἐδίδου μὲν τὸ πνεῦμα καὶ ἔλεγεν,* Ἐ*γὼ αὐτὸ ἀποστέλλω, κἀκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, καὶ ὅσα ἀκούσει λαλήσει. Disci-*

pulis

pulis vero Deitatem & magnitudinem suam ostentans, non minorem semetipsum Spiritu, sed maiorem & aequalem denotans elargiebatur Spiritum, aiebatque, Ego illum mittam, & ille me glorificabit, & quaecunque audiet, loquetur. Basilius Oratione 3. δεύτερον τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα plane fatetur, quemadmodum Filius δεύτερος τοῦ πατρὸς. Ghristus quoque in Euangelio de Patre sermonem habens, cum vocat seipso *maiorem*, Ioan. 14. Non me fugit sub Emmanuele Comneno coactam Synodum de humanitate Christi & diuinitate Patris verba Christi, *Pater maior me est*, exposuisse, & quod non bene illa exponerent, Constantinum Bulgariae, Metropolitam Corcyrensem, & Ioannem Irenicum cum eorum scriptis condemnasse, de qua nos fusius Volumine de Consensione vtriusque Ecclesiae disseruimus. Ne vero prolixiores simus, & Methodiana verba contra atque ea exponebant Arius & alij, sensu vere catholico interpretemur, vt alij se Patres interpretantur, apud Athanasium in diuinis, vt supra vidimus, haec eadem formula dicitur, maior & aequalis Filius Spiritu, quae Arianos ipsos atque Sabellianos iugulat, si originem & causam, vt Graeci loquuntur, respicias. Georgius Trapezuntius de processione Spiritus sancti ad Ioannem Cuboclesium, Ὁ δὲ υἱὸς οὐ μόνον μείζων τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ

καὶ

καὶ ἴσος. λείπεται ἄρα τὴν ὑπόστασιν νοεῖν τοῦ πνεύματος. Ταύτῃ δὲ ἴσος ὁ υἱὸς τῇ θεότητι, καὶ μείζων τῷ αἰτίῳ. τὸ γὰρ μεῖζον οὐ δυνάμενον ἐν τῇ Τριάδι τῇ οὐσίᾳ λέγεσθαι, ἀνάγκη τοῖς διακριτικοῖς ἀπονέμεσθαι. μόνῳ δὲ τῷ αἰτίῳ καὶ τῷ αἰτιατῷ τὰ θεῖα πρόσωπα διακρίνεται. μείζων ἄρα ὁ υἱὸς τοῦ πνεύματος μόνῳ τῷ αἰτίῳ. *Filius vero non tantum Spiritu maior est, sed aequalis. Reliquum est igitur, vt hypostasis Spiritus intelligatur: illi enim aequalis est Filius diuinitate, & maior causa. Nam cum maius in Trinitate essentia nihil dici possit, necesse est illud discernentibus attribui. Sola vera causa & effectu diuinae personae discernuntur. Maior ergo Filius Spiritu causa tantummodo.* Ioannes Plusiadenus Dialogo de Concilio Florentino; Ἔγνως ἄρα τί δηλοῦν βούλεται, τὸ μείζονα καὶ ἴσον αὐτὸν εἶναι τοῦ πνεύματος. ἴσον μὲν κατὰ τὸ ὁμοούσιον. οὐδὲν γὰρ τῶν τριῶν προσώπων μεῖζον καὶ ἔλαττον τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ θεότητι, ἀλλ᾽ ἄκρα ἰσότης. μείζονα δὲ ὅτι ἀπ᾽ ἐκείνου τὸ εἶναι ἔχει. *Cognouisti itaque quid innuere vult, maiorem & aequalem esse ipsum Spiritu. aequalem secundum substantiam, ex tribus enim personis nulla maior aut minor aut essentia aut diuinitate est, sed summa in illis aequalitas: maiorem quod ab eo habeat, quod sit.* Simon Byzantius de processione Spiritus sancti ad Sophoniam Athrescum verba Basilij ex tertio Antirrhetico exponens. Ἀλλ᾽ ἴσως εἴποι τις ἄν, πρόδηλον, ὡς ἐπὶ τῆς ὑπερουσίου

ρουσίου Τριάδος τὸ ἀξίωμα, εἴπερ ἐστὶν ἐκ τῶν οὐσιωδῶν ἰδιωμάτων, ἐξ ἴσου κοινόν ἐστι ταῖς τρισὶ θεαρχικαῖς ὑποστάσεσι. Τί οὖν ἐστιν ὃ λέγει ἐνταῦθα ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τὸ πνεῦμα, ὥσπερ τῇ τάξει οὕτω καὶ τῷ ἀξιώματι δεύτερόν ἐστι τοῦ υἱοῦ; δοκεῖ γὰρ ἐκ τούτου εἰσάγειν τῇ Τριάδι αὐτὸς βαθμοὺς ἀξιωμάτων καὶ ἐπακολούθως φύσεων. Καὶ γὰρ εἰ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα δεύτερόν ἐστι τοῦ υἱοῦ, καὶ τοὔμπαλιν ὁ υἱὸς ἔσται τοῦ πνεύματος μείζων τῇ ὑπεροχῇ τοῦ ἀξιώματος, καὶ ὁ πατὴρ ἀκολούθως τοῦ υἱοῦ τοῦ ἰδίου. ὅπερ ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου Ἀντιρρητικοῖς οὐδαμῶς καταδέχεται. Τί τὸ λοιπόν ἐστιν ὅ φησι. δοκεῖ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγειν ἐν τούτῳ τῷ μέρει. Ἀλλ' εἰς λύσιν τοῦ τοιοῦδε ζητήματος προσεκτέον, ὡς ὁ Εὐνόμιος ἐν τοῖς ψευδοεπέσιν αὐτοῦ συγγράμμασιν εἰπὼν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὡς ὁ αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ ὁμόφρονες τὴν τῶν Ἁγίων ἐν ἅπασι διδασκαλίαν φυλάσσοντες, παρ' ὧν αὐτὸ τρίτον τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει μαθόντες, τρίτον εἶναι καὶ τῇ φύσει πεπιστεύκασιν, ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ εἰρημένῳ περὶ τοῦ πνεύματος τρίτῳ Λόγῳ αὐτοῦ ἀποκριθεὶς αὐτῷ δύο ποιεῖ. Πρῶτον μὲν ἐλέγχει Εὐνόμιον, ὡς ἐψεύσατο ταῦτα εἰπὼν, διὸ καὶ λέγει, Τίνες οἱ Ἅγιοι καὶ ἐν ποίοις λόγοις τὴν διδασκαλίαν πεποίηνται, εἰπεῖν οὐκ ἔχει. Ἆρα γέγονεν οὕτω τολμηρὸς ἄνθρωπος τὰς περὶ τῶν θείων δογμάτων καινοτομίας εἰσηγούμενος; Τὸ δεύτερον εἰδὼς ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τὸ ἀξίωμα ἐπὶ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος διχῶς ἐκλαμβάνεται, οὐσιωδῶς τε καὶ προσωπικῶς, συγχωρεῖ Εὐνομίῳ, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω

δευ-

δῆλον καθίσαται τοῦ ἀξιώματος τὴν φύσιν· διὸ καὶ κατ' ἐκεῖνο φησί. Τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει τρίτον ὑπάρχει τὸ πνεῦμα, τρίτον εἶναι αὐτὸ καὶ τῇ φύσει; ἀξιώματι μὲν γὰρ οὐ τῷ οὐσιώδει, ἄπαγε, κατὰ γὰρ τὸ αὐτὸ οὐδεμία τῶν τριῶν θείων ὑποστάσεων προσεπιθεωρεῖται, ἢ προθεωρεῖται τῆς ἄλλης. Ταυτίζονται γὰρ τῇ αὐτῇ. ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ προσωπικῷ αὐτοῦ ἀξιώματι δεύτερον χρηματίζει υἱοῦ. καθότι γε, ὥς φασιν, προσωπικόν ἐστιν ὄνομα ἀξιώματος. *Sed forte quispiam dixerit, manifestum est in supersubstantiali Triade dignitatem, siquidem est ex essentialibus proprietatibus eodem modo communem esse tribus diuinitatis principibus hypostasibus. Quid igitur est, quod hic magnus Basilius asserit, Spiritum vti ordine, ita & dignitate secundum esse a Filio. Videtur enim hisce insinuare in Trinitate gradus dignitatum, & consequenter naturarum. Nanque si dignitate Spiritus secundus a Filio est, erit item Filius excellentia dignitatis maior Spiritu, & Pater consequenter proprio Filio, quod ipse in Antirrhetisis aduersus Eunomium nullo modo admittit. Quid ergo est quod ipse dicit? nanque ipse contraria hoc in loco videtur insinuare. Veruntamen pro resolutione huiusmodi quæstionis attendendum est, Eunomium in suis mendaciloquis Commentarijs, cum dixisset de Spiritu sancto, semetipsum, & reliquos, qui vna cum eo sentirent, Sanctorum in omnibus doctrinam seruare, a quibus cum*

didicerimus tertium ipsum esse dignitate & ordine, tertium itidem natura ipsum esse credere, magnus Basilius in iam laudato tertio suo de Spiritu sancto libro respondens, duo peragit. Primum quidem Eunomium: vti mendacem, cum similia asserit, redarguit, quare & subdit. Quinam vero isti Sancti sunt, & quibus verbis id docuerunt, dicere non potest. An vero quispiam vnquam sese nouis diuinis placitis introducendis tam audacem præbuit? Secundum cum sciret magnus Basilius dignitatem in supersubstantiali Triade dupliciter sumi, essentialiter & personaliter, concedit Eunomio, vt ex supra iam allatis manifestũ fit, dignitatis vocem, ideoq; aduersus eundem dicit. Quæ ergo necessitas est, Spiritum sanctum tertium esse natura, etiamsi ordine & dignitate tertius est? Nam dignitate quidem non essentiali, absit: secundum enim illam rationem nulla ex diuinis personis aut intelligitur aut præintelligitur: nanque vna sunt illa, sed propria suiipsius dignitate secundus est a Filio, licet, vt inquiunt, persona est nomen dignitatis. Sed hi recentiores sunt. Fateor. Antiquiores euocemus. Constantinus Meliteniota Orat. 2. de Processione Spiritus sancti. *Ὥσπερ γὰρ ἵνα κατ' αὐτὸν τὰ θεῖα πολλῷ καὶ αὖθις ἱερῷ, τάξει τε ἀξιώματι τοῦ πατρός ἐστιν ὁ υἱὸς δεύτερον, ὅτι παρ' αὐτοῦ κέκτηται μεθ' ὧν ἄλλων πλουτεῖ τε τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως, οὐ κατ' ἔν-*

νοιαν

νοιαν ἑτέραν τινὰ τοῦ ἀξιώματός τε καὶ τῆς τάξεως οὐδαμῶς. Ἐπειδήπερ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι χωρὶς ταύτης ἀποφέρονται πολύ τι τὸ βλάσφημον. Οὕτω δεύτερον τάξει, καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ τοῦ θεηγόρου πατρὸς καὶ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ᾽ οὐδεμίαν αὐτῶν ἔννοιαν, ἀλλ᾽ ᾗ πέφυκε τοῦ μονογενοῦς, πλὴν ὅτι σοι παρ᾽ αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχει, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγέλλει ἡμῖν, καὶ ὅλως ἐκείνης τῆς αἰτίας ἐξῆπται. *Quemadmodum enim, vt iuxta diuinissimum hunc Virum denuo sermonem instituam, ordine & dignitate a Patre Filius secundum quod est, & quod ab eo pendeat, tum rebus alijs omnibus quibus abundat; & causam & principium suæ existentiæ, non secundum aliam quampiam dignitatis aut ordinis intelligentiam, cum reliquiæ aliæ omnes præter hanc vnam solam multum in se blasphemiæ contineant: sic secundum quid ordine, quod ipsius diuiniloqui Patris est Spiritus sanctus est, secundum nullam aliam intelligentiam, nisi quod ex eo est, & ab eo quod sit habeat, & ab eo accipiat, & nobis annunciet, & omnino ab ea causa dependeat.* Nicetas Maroniæ Archiepiscopus Thessalonicensis Oratione secunda de Processione Spiritus sancti, cum Græcus opposuisset, si Spiritus a Filio procederet, maius quid haberent Pater & Filius ipso Spiritu, cum a Spiritu nihil procedat, & illi haberẽt aliquid, quod Spiritus non haberet, respõdet Latinus & optime; Ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ οὐσίαν; ὦ βέλτιστε, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ τὸ μεῖζον

πρὸς τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ τὴν ἰδιότητα, ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα. οὐ μὴν ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πνεύματος. καὶ ὅτι τοῦ πνεύματος ἰδιότης οὐ τὸ γεννᾷν ἢ προβάλλεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐκπορεύεσθαι. Οὕτω δὲ τὸ μεῖζον ἐστὶ καὶ τῷ πατρὶ πρὸς τὸν υἱόν. μείζων γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, καθά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος, ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν· ἀλλὰ τῷ αἰτίῳ, ἢ ἑτέρῳ λόγῳ τινὶ, οὐ τῇ οὐσίᾳ· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ οὐχ ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ υἱοῦ. ἡ δὲ οὐσία μία καὶ ἡ αὐτὴ, καὶ κατ' αὐτὴν ἀπαραλλαξία, καὶ ἰσότης ἐστὶν, ἡ ταυτότης τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, καὶ οὐδεμία διαφορά. Ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν ταυτότης ἐστὶν ἀπαράλλακτος, κατὰ δὲ τὸ αἴτιον δὲ μείζων ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, καὶ ὡς γεννήτωρ οὐχ ὡς Θεὸς, καὶ τοῦτο οὐκ ἄτοπον. οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν αὐτὸ ἴσον καὶ τὸ ταυτὸν, κατὰ δὲ τὸ εἶναι τὸν μὲν υἱὸν προβολέα τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, καὶ τὸ μὲν πνεῦμα εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ, οὐ μὴν τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ πνεύματος, τὸ μεῖζον ἴσως ἁρμόσει τῷ υἱῷ. Ὅτι δὲ ὡς ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ καὶ μείζων καὶ ἴσος, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς καὶ μείζων τοῦ πνεύματος καὶ ἴσος, ὁ μέγας τῶν Ἀλεξανδρέων Ἀρχιερεὺς φησὶν Ἀθανάσιος ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ Ἀρειανοῦ λόγῳ. καὶ πάλιν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ἅγιος. Δῆλος δέ ἐστι λέγων, ὅτι κατὰ μὲν τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν ἴσος τῷ πνεύματι ὁ υἱὸς, μείζων δὲ πάλιν κατ' ἄλλο τι, καὶ δῆλον ὅτι ἴσως κατὰ τὴν τῆς ἑαυτοῦ θεϊκῆς ὑποστάσεως ἰδιότητα, ὥσπερ καὶ ὁ πατὴρ μείζων τοῦ υἱοῦ λέγεται οὐ κατὰ τὴν

φύσιν

φύσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδιότητα, ἤγουν κατὰ τὸ αἴτιον. καὶ ἔστιν καὶ ὁ υἱὸς μείζων τοῦ πνεύματος, ὅτι χορηγεῖ τὸ πνεῦμα πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀποστέλλει, καθὼς καὶ αὐτὸς ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ πατρός. τάχα δὲ ὅτι καὶ προβολεύς ἐστι τοῦ πνεύματος, ὥσπερ λέγομεν. *Sed non secundum essentiam, o amice, Patri & Filio respectu Spiritus maius inest, sed secundum proprietatem, quod ex Patre & ex Filio Spiritus est, non vero Pater aut Filius ex Spiritu, & quod Spiritus proprietas est non generare, aut producere, sed procedere. Pari ratione Patri quoque inest maius respectu Filij: maior enim est Pater Filio, vt ipse Dominus ait, Pater meus maior me est; sed causa aut alia quapiam ratione, non essentia. Nanque Filius ex Patre est, & non Pater ex Filio. essentia vero vna & eadem, & in ipsa immutabilitas & æqualitas est, aut etiam vnum idemque Patri & Filio, nullumque discrimen. Quemadmodum enim in Patre & Filio secundum essentiam vnum idemque immutabile est; sic & in Filio & Spiritu secundum essentiam vnum æqualeque: secundum vero quod Filius producit Spiritum, & Spiritus ex Filio procedit, & Spiritus ex Filio est, non vero Filius ex Spiritu, maius Filio adaptabitur. Vti vero Filio Pater maior est & æqualis, ita & Filius maior æqualisque Spiritui fuerit. Magnus Alexandrinæ Ecclesiæ Præsul Athanasius prima contra Arianos Orat. affirmat;* Et relatis Athana-

sij verbis, a nobis quoque supra adductis; subdit; *Et hæc quidem Sanctus ea mente profert, secundum Deitatis essentiam æqualem Spiritui esse Filium, maiorem vero rursus secundum aliud, & manifestum est esse secundum diuinæ ipsius hypostaseos proprietatem: quemadmodum & Pater maior Filio dicitur non natura sed proprietate, causa videlicet. Quare & Filius maior erit Spiritu, quod nobis Spiritum exhibet mittitque, vti & ipse mittitur à Patre. Forte etiam quod productor est Spiritus sancti.* Et his Græcus acquiescens ad alia se Græcorum confert argumenta. Non dici potuit clarius. Non placet? Ad ipsius Ecclesiæ lumina recurramus. Gregorius Nazianzenus Orat. 2. de Filio. Πῶς συμβήσεται τὰ ἀσύμβατα; τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ μεῖζον, καὶ ἴσον εἶναι τῶν ἀδυνάτων· ἢ δ' ἄλλον. ὅτι τὸ μεῖζον μέν ἐστι τῆς αἰτίας, τὸ δὲ ἴσον τῆς φύσεως. καὶ τοῦτο ὑπὸ πολλῆς εὐγνωμοσύνης ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς. Τάχα δ' ἂν εἴποι τις ἄλλος τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ προσφιλονεικῶν, μὴ ἔλαττον εἶναι τὸ ἐκ τοιαύτης αἰτίας εἶναι τοῦ ἀναιτίου. τῆς τε γὰρ τοῦ ἀνάρχου δόξης μετέχοι ἂν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ ἀνάρχου, καὶ πρόσεστιν ἡ γέννησις πρᾶγμα τοσοῦτον τοῖς γε νοῦν ἔχουσι. καὶ οὕτω σεβάσμιον. τὸ γὰρ δὴ λέγειν, ὅτι τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον νοουμένου μείζων, ἀληθὲς μὲν, οὐ μέγα δέ. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ μείζων ἀνθρώπου Θεός. Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω πρὸς τοὺς τὸ μεῖζον κομπάζοντας. *Quomodo quæ dissident in vnum conuenient? Neque*

enim

enim fieri potest vt vnum, & idem eodem aut alijs maius existat & par. Quod maius quidem causæ est, par naturæ, & hoc quidem ex multa nostra benignitate ac facilitate nos fatemur. Forte etiam aliud quispiam dixerit, nostro sermoni sese opponens, non minus esse ex simili causa illius, qui absque causa est; nanque gloriæ illius, qui sine principio est, particeps esse potest, quod ex eo est, quod sine principio existit, & generatio adest res tanta adeoque veneranda prudentibus. Nanque asserere, si ratio habeatur humanæ naturæ, illum maiorem esse, verum est, attamen non magnum. Quid etenim mirum est, si Deus maior homine est. Hæc itaque dicta sint ad illos, qui maius hoc tumide iactant. Et Orat. in sanctum Baptismum; Οὐ γὰρ δόξα τὸ ἐξ οὗ ἢ τῷ ἐξ αὐτοῦ ταπείνωσις· πρὸς τοῦτο ἔτι ὑφορῶμαι τὴν σὴν ἀπληστίαν, μὴ τὸ μεῖζον λαβὼν διχοτομήσῃς τὴν φύσιν. οὐ γὰρ κατὰ τὴν φύσιν τὸ μεῖζον, τὴν αἰτίαν δέ. οὐδὲν γὰρ τῶν ὁμοουσίων μεῖζον ἢ ἔλαττον. *Neque enim gloria est ex aliquo esse, si quæ ex eo sunt humiliter de se sentiunt. Præterea suspecta mihi est tua insatietas, ne dum maius insinuas, essentiam diuidas. Neque enim secundum naturam maius est, sed secundam causam. Nullum enim ex ijs, quæ consubstantialia sunt, maius vel minus est.* Nec aliter sentit Basilius Orat. tertia aduersus Eunomium disputans; Τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῷ ἀξιώματι

καὶ

ἐ τῇ τάξει τρίτον ὑπάρχει τὸ πνεῦμα, τρίτον εἶναι αὐτὸ καὶ τῇ φύσει. ἀξιώματι μὲν γὰρ δεύτερον εἶναι τοῦ υἱοῦ παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνον, καὶ ἀναγγέλλον ἡμῖν, καὶ ὅλως ἐκείνης τῆς αἰτίας ἐξημμένον, παραδίδωσιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος, φύσει δὲ τρίτη χρῆσθαι οὔτε παρὰ τῶν Ἁγίων διδασκόμεθα γραφῶν, οὔτε ἐκ τῶν εἰρημένων κατὰ τὸ ἀκόλουθον δυνατόν ἐστι συλλογίζεσθαι. Ὡς γὰρ ὁ υἱὸς τάξει μὲν δεύτερος τοῦ πατρὸς, ὅτι ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἀξιώματι, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ εἶναι πατὴρ αὐτοῦ, ἐ ὅτι δι' αὐτοῦ ἡ προσοδος πρὸς τὸν Θεὸν ἐ πατέρα, φύσει οὐκέτι δεύτερος, διότι ἡ θεότης ἐν ἑκατέρῳ μία. οὕτω δηλονότι ἐ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰ καὶ ὑποβέβηκε τὸν υἱὸν τῇ τάξει ἐ τῷ ἀξιώματι, οὐκέτι αὖ εἰκότως ὡς ἀλλοτρίας ὑπάρχον φύσεως ἀκολουθεῖν ἄπτιμεν. *Quæ enim necessitas est, si dignitate, & ordine tertius est Spiritus, tertium quoque esse eundem natura? Dignitate enim secundum esse a Filio, ab ipso esse possidentem, & in summa ab ea causa dependentem, tradit pietatis ratio: sed natura tertia uti, neque a sanctis literis edocemur, neque ex his, quæ dicta sunt, recta ducta sequela possumus demonstrare. Quemadmodum enim Filius ordine quidem secundus est a Patre, quoniam ex illo, & dignitate, quod principium & causa Pater illius est, & quod per ipsum accessus & adductio ad Deum & Patrem, natura vero neutiquam secundus, quod Deitas in vtroque vna; ita videlicet & Spiritus sanctus,*

& si

& si ordine Filio inferior est, & dignitate nunquam tamen rite dicemus sequi, cum alterius esse naturæ. Isidorus Pelusiota lib. 3. epist. 333. Εἰ τὴν ταύτης τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας οὐκ ἐφικνεῖσθε, ἀφεστάναι δὲ τῆς τῶν Ἀνομοίων ἀσεβείας προῄρησθε, δύνασθε λέγειν, ὃ ἔφησέ τις πρὸς αὐτοὺς διαλεγόμενος· ὅτι καὶ τὸ μεῖζον ἴσταται, ᾗ γεννήτωρ καὶ τὸ ἴσον καθὸ Θεός ἐστὶ ὁμοούσιος. *Quo circa si veram hanc sententiam haud assequimini, atque interim tamen ab Anomæorum impietate absistere constituistis, illud vobis dicere licet, quod a quodam, dum aduersus eos dissereret, allatum est, nempe quod maius consistit, qua ratione genitor est, & æquale, quatenus Deus est, eiusdemque substantiæ*. Nec ad aliud videtur respexisse Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus Tractatu de immaculata & pura Christianorum Fide cap. 19. Τὸ ὑπερβάλλον ἐν τούτοις, ἢ μειονεκτούμενον ἀποπεμπόμενοι· τὸ γὰρ μεῖζον ἢ ἔλαττον, ὥσπερ ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρῆσαι οὐκ ἐνόν, οὐδὲ ἐν τῇ τριάδι κατὰ τὴν οὐσίαν, ἢ τὴν θεότητα, ἵνα τὴν Ἀρειανικὴν λύσσαν, ἐξ ἧς ἐστὶ πρὸς ἣν ἡμῖν ὁ νῦν πόλεμος, καταςβέσωμεν. *Supereminens in his aut imminutum reÿcientes, maius enim & minus, quemadmodum in essentia considerari nequit, sic & in Triade atque diuinitate secundum essentiam, vt Arianam rabiem, ex qua & contra quam præsens hæc pugna nobis est, exterminemus*. Hinc Theophylacti argumentum pro Græcis contra Latinos

nos

nos de proceſſione Spiritus ſancti eluditur. *Si maior eſt Pater Filio cauſa, ſi & Filius eſt cauſa Spiritus, eſſet & hic Spiritu maior*, quo veluti ariete Italum impetit, clamans. *Vbi vnquam inueniſti, maiorem Filium Spiritu dici?* Annon negligenter Theophylactus Sanctorum dicta pertractauit, qui ſimilia efflagitat, & ſolem in meridie quærit? Ipſe plane nec Athanaſium, nec Nazianzenum, nec Baſilium, nec alios obſeruauit. Nam ſi obſeruaſſet, probe inueniſſet, Filium maiorem Spiritu dici, quia Spiritus ex eo eſt, & ex eo originem ſuam & principium agnoſcit, non quia natura inferior eſt. Cum itaque Doctores ſimiles dicta ſua catholice explicent, ne dicamus Methodium vel Arianæ hæreſeos ſemina ſuis Commentarijs inſperſiſſe, vel locum poſtmodum ab Arianis corruptum, non dubitamus dicere, eum non alio ſenſu neque alia mente ſimilia dictaſſe, Ἦν γὰρ ἐμπρεπὲς μείζονα τῶν ἄλλων μετὰ τὸν πατέρα μόνῳ τοῦ ἑαυτοῦ μείζονι χρήσασθαι μάρτυρι: *Addecebat ſiquidem reliquis alijs præſtantiorem*, etiam Spiritu ſancto, ratione nempe originis & cauſæ, & eadem ratione cauſæ & originis *ſui maiorem in teſtimonium adducere*. Nunquam enim de diuinitate Filij & Spiritus, quos eſſentia & natura & ſubſtantia æquales ſemper fatſus eſt, dubitauit. in Triade ſiquidem ſicuti eſſentiam

tiam vnam, ita tres perſonas earumque vnius ab alia productionem, & originem Filij & Spiritus a Patre, & cum maiorem Spiritu Filium prædicat, Spiritus quoque originem a Filio hoc ipſo de Caſtitate tractatu agnoſcit. Plures aliæ expoſitiones adduci poſſent, ſed iſta ex Sanctorum Patrum deprompta Commentarijs, licet non nemini noua videri poterit, pro dicto Methodiano ſufficiat.

Pag. 187. verſ. 22. *Ideoque noue illuminati nuncupantur*] Inter alia Baptiſmi nomina hoc quoque & præcipuum fuit. Hinc φωτισμὸς eſt, & φώτισμα apud antiquos Patres Baptiſmus ipſe. & apud Paulum, *Qui ſemel ſunt illuminati*, & *Quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis*. Et νεοφώτιστοι ſunt *recens, & nupere illuminati*. Habentur Cyrilli Hieroſolymitani πρὸς τοὺς νεοφωτίστους Catecheſes quinque. Eoſdem *nouella germina* nuncupauit Auguſtinus. Appellationis cauſam diuerſam a Methodiana reddidit Dionyſius Areopagita de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 3. Οὕτω δὴ καὶ τὴν ἱερὰν τῆς θεογενεσίας τελετὴν, ἐπειδὴ πρώτου φωτὸς μεταδίδωσι, καὶ πασῶν ἐστιν ἀρχὴ τῶν θείων φωταγωγιῶν ἐκ τοῦ τελουμένου τὴν ἀληθῆ τοῦ φωτίσματος ἐπωνυμίαν ὑμνοῦμεν. Εἰ γὰρ καὶ πᾶσι κοινὸν τοῖς Ἱεραρχικοῖς τὸ φωτὸς ἱεροῦ μεταδιδόναι τοῖς τελουμένοις, ἀλλ' αὕτη τὸ πρώτως ἰδεῖν ἐδωρήσατό μοι, καὶ διὰ τοῦ ταύτης ἀρχικωτάτου φωτὸς ἐπὶ τὴν

τῶν

τῶν ἄλλων ἱερῶν ἐποψίαν φωταγωγοῦμαι. *Ita quoque ſacram diuinæ regenerationis initiationem, quod primam lucem conferat, omniumque diuinarum illuſtrationum principium exiſtat, ex effectu vero illuſtrationis nomine celebramus. Quamuis enim etiam alijs Hierarchicis functionibus commune ſit, eos qui initiantur ſacræ lucis conſortes facere; attamen hæc illa eſt, quæ primum mihi viſum impertiuit, perque illius lucem principaliorem ad cætera quoque ſacra contuenda lumen accipio.* Dionyſium ſequuntur Maximus, & Pachymeres in Expoſitione. Aliam Proclus Conſtantinopolitanus Orat. in ſanctam Pentecoſtem: Τοῦτο γὰρ τὸ πνεῦμα συναναμίγνυται τῷ ὕδατι, καὶ χωνεύει τὰς ἁμαρτίας ὡς πῦρ, καὶ τοὺς νεοφωτίστους λαμπρύνει ὡς φῶς, καὶ ἡμᾶς ἐλεεῖ ὡς Θεός. *Hic nanque Spiritus commiſcetur aqua, & peccata noſtra ſecus ac in fornace ignis conſumit & conflat, & nuperos baptizatos vt lux illuminat, noſtrique miſeretur, vt Deus.* Aliam Michaël Glycas Epiſtola 18. Ἀλλὰ καὶ λαμπὰς ἐπὶ τοῖς βαπτιζομένοις ἀνάπτεται ἔωθεν, τὴν φωταγωγίαν αὐτὴν ὑπεμφαίνουσα, μεθ' ἧς κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν φωνήν τε καὶ παραβολὴν ὡς νυμφίῳ τῷ Χριστῷ ὑπαντήσομεν. Τοιούτων μὲν οὖν μυστηρίων τεκμήριον ἡ λαμπάς. ὁ γὰρ βαπτιζόμενος θείαν τινὰ ἔλλαμψιν παρ' αὐτοῦ τοῦ ἱερέως ἐξ ἀνάγκης εἰσδέχεται, καθ' ὃν δὴ τρόπον αἱ ἄνω δυνάμεις παρ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου ἀρχιερέως ἀμέσως φωτίζονται. Sed & ce-

cereus super eos qui baptizantur accendi assueuit, illuminationem ipsam indicans, cum quo secundum Euangelicam vocem & parabolam vti sponso Christi obuiam exibimus. Horum arcanorum indicium cereus est, qui enim baptizatur, diuinam quandam illuminationem a Sacerdote necessario suscipit, qua ratione superiores virtutes ab ipso primo Sacerdotum Principe immediate illuminantur. Multa alia Baptismi nomina recenset & explicat Vasquez Tom. 2. in 3. part. Disputat. 140. cap. 1.

Pag. 210. vers. 23. *Secundum Aegyptiorum, & Chaldæorum principia, & hypotheses*] De his Chaldæorum & Aegyptiorum principijs & Hypothesibus recolenda sunt, quæ tradit Sextus Empiricus aduersus Mathematicos lib. 5. & excerpta Photii, ex Theodori, siue Diodori Tarsensis libris de Fato, Tmem. 223. Multum enim ad ea, quæ Theela hic dixerat conducent.

Pag. 212. vers. 1. *Hinc qui vere Christum cognouerunt, non semper pueri*] Respexit ad illa Platonis, quæ Soloni dixit Sacerdos Aegyptius in Timæo. Ὦ Σόλων Σόλων, Ἕλληνες ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν. *O Solon Solon, Græci semper pueri estis: senex Græcorum est nullus.*

Pag. 236. vers. 8. *Prænunciantes Resurrectionem*] Opinionem, præsentis seculi duratio-

nem

nem ab Orbe condito vſque ad diem iudicij ſex millium annorum ſpatio concludendam, multis ex antiquioribus Patribus & Græcis & Latinis tenuerunt. Vide quæ adnotabamus noſtris in Euſtathij Antiocheni Exameron Notis pag. 248. Si Latinorum computum ſequaris, qui ad annos quattuor mille plus minus Natiuitatem Chriſti referunt, cum millenarius iſte annorum terminus nondum prætergreſſus eſt, ſed a præſcripto termino plurimum diſtet, adhuc in dubio eſt, an, vti Patres iſti aſſeruerunt, eueniet. Verum ex Græcorum ſententia annorum hic terminus præterijſſe videtur. Siue enim Chriſtus natus eſt ex Euſebio anno 5190. ſiue ex Theophilo Antiocheno ad Autolycum anno 5476. ſiue ex Euſtathio Antiocheno 5531. ſiue ex Niceta 5503. ſiue ex Cedreno 5506. ſiue ex Græcorum communi calculo 5508. ſextus iſte annorum millenarius terminum durationis Mundi ab Elia Propheta, & reliquis decretus plurimos annos exceſſit, vt cuique, ſi illos computet detrahatque, patebit. Quare Eliæ Prophetæ vaticinium, quod in Biblijs nuſquam extat, *Sex millia annorum Mundi, & poſtea deſtructio, duo millia inane, duo millia lex, duo millia Chriſtus*, nihili faciendum eſt; & condonandum illis, qui Eliæ propter in Eccleſiam Dei ſæuam dominantium tyrannidem

nidem, & piorum hominum crudelissimas strages, necnon Hæreticorum continuas, & singulis momentis exorientes nouas opiniones, & in Deum verum blasphemias, adde etiam Catholicorum crebra & pernicialia dissidia, assensum præbuere, & mundi finem non diu post adfuturum opinati sunt. Nisi cum nostro hoc Methodio dicere cautius velimus, non concludi hoc millenario annorum, sed eo expleto in septenario consummationem futuram, & humanarum rerum statum in melius reformandum, cum scribat; *Prænunciantes resurrectionem, & nostri in terram delapsi tabernaculi concreationem, quod septimo millenario rursus immortale nos resumentes, magnum diem festum celebrabimus.* &c. Et infra pag. 255 *Non remanens in tabernaculis, tum meum tabernaculum, non vtvt erat, prius permaneat, sed post millenarium ab habitu humano, & corruptione in Angelicam magnitudinem, & pulchritudinem immutetur.* &c. Quod an ita futurum sit adhuc in occultissima Dei prouidentia latet. Et forte etiam ante quam septenarium hoc finem habuerit, succedet. Sed quis nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?

Pag. 242. vers. 5. *Erat quippe nostrum tabernaculum, & antea casus ignarum.*] Et supra dixerat pag. 63. *Nam & ille procreatus erat*

extra corruptionem, &c. Extat Michaëlis Glycæ ad Maximum Simeniotam Epiſtola ſatis prolixa & docta apud me inter alias eiuſdem Epiſtolas non dum, quod ipſe ſciam, edita, in qua multis rationibus, & teſtimonijs ex veterum Patrum Ioannis Damaſceni, Synodi Carthaginenſis, Ioannis Chryſoſtomi, Andreæ Cretenſis, Anaſtaſij Synaitæ, Gregorij Nazianzeni, Cyrilli, Baſilij Cæſarienſis, Athanaſij Alexandrini, Gregorij Nyſſeni, Theodori Studitæ, Maximi Confeſſoris, Barſanuphij, Macarij Aegyptij, & aliorum Commentarijs probat, Adamum ante peccatum immortalem & anima & corpore fuiſſe, poſt peccatum corpus illius corruptioni traditum. Dictis Patribus poteſt addi & hic noſter Methodius.

Pag. 251. verſ. 20. *Et abſque illa neminem futurum, qui promiſſionum illarum compos euadet*] Et infra repetit; *Abſque illa*, nempe caſtimonia, *neminem futurum, qui promiſſionum illarum compos euadet*. Quaſi vero nemo niſi caſtus & virgo cœlorum regnum ingrediatur. Verumtamen ipſe ſemetipſum explicat: nanque cum ſupra dixiſſet, & infra Virtus inculcet, nomine Caſtimoniæ & Virginitatis non tantum intelligere a voluptatibus venereis, ſed ab omnibus alijs vitijs abſtinentiam, & vitam integram & puram, & ab omni peccato disjun-

disjunctam, consequenter intelligitur, cum dicit tantum castos & virgines possidere promissiones sub nomine illo intelligi reliquos omnes, qui licet virgines non sunt, nec castimoniam coluerint, fuerunt tamen & sanctitate vitæ, & pietate in Deum, & virtutibus alijs instructi atque ornati, Iustorum enim, quomodocunque iusti sunt, est regnum cœlorum.

Pag. 259. vers. 7. *Cum non ita commode lex a corruptione genus humanum liberare potis esset*] Hisce Methodij verbis opinio refellitur asseuerantium ante Christi aduentum plerosque neque a Christo, neque per Christum æternam salutem consecutos. De qua opinione nos alibi fuse disputauimus, & quomodo ea intelligenda sit, ne dicta Patrum id asserentia condemnare cogamur. Vide etiam quæ de Paganorum animabus libris quinque Franciscus Collius copiosissime disseruit.

Ex Codicibus
VATICANO, ET BARBERINO
Variæ Lectiones
IN S. METHODII SYMPOSIVM.

Pag. 1. Γερηρόμενον] Vide Notas.

Pag. 1. Εὐλόμβιος] Reſpicit ad Eubulum, maſculine prolatum. Barberinus Εὐλομβίν ad Eubulium.

Pag. 2. verſ. 17. περαναγγέλαντος.

Pag. 3. v. 10. ἀγγέλας. v. 20. τέτων δὲ ἐπιμνησθεὶς ἃ ἀξιομνημόνευτα.

Pag. 4. v. 7. μέγαν εἰς οὐρανὸν ὀρέγεσθαι. v. 19. δεινὸν ad Eubulium ἐν τ. ἐμ. καὶ φιλοπευστῶν, ὦ Εὐβούλιον, σφόδρα. v. 12. ἀπέχοντος. v. 21. αὐτῇ conſequenter ad anteriora. v. 22. γινώσκεις γάρ πε.

Pag. 5. v. 1. καρπεύεις. v. 4. αὐτῆς γὰρ. v. 21. μέγα σεμνότατος.

Pag. 6. v. 3. περιῄρηται. v. 12. ἀνήγαγον. v. 14. κατὰ τὴν ὁδὸν ἴσως ποικίλων.

Pag. 7. v. 4. ἀναλῦσαι τι καταλαμβανόμενον δὲ τὴν Θέκλαν. v. 11. σαρκὰ τάς.

Pag. 8. v. 8. πληθύνοντα. v. 12. ἐμπνεύσεις, v. 13. κατεσπαρμένοι. v. 18. ὑφ' ὃ v. 20. ἐσκιων. v. 25. ἀνοῦν

Pag. 9. v. 8. αἰνιγμότες v. 15 καὶ τῆς v. 24. ποιησάμενον.

pag. 10. v. 13. ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. v. 14. αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄριστον. v. 16. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος. v. 25. σφόδρα.

P. 11. v. 16. οὐράνιον. v. 22. ἀναπαύσειαν. v. 28. τῶν οὐρανῶν.

Pag. 13. v. 17. ἐκπορίζειν. v. 24. ἐὰν μὴ προσῇ τὰ ἄλλα.

Pag. 14. v. 4. ἐπιστρέφων. v. 22. μὴ συλλαβοῦσα.

Pag. 25. v. 17. ἐπὶ τὸ μικρὸν ἀξίαν.

Pag. 16. v. 14. οὐδὲν ἠχημένον.

Pag. 18. v. 26. ἐνορμίζονται.

Pag. 19. v. 1. ἐξαμήνοις. v. 11. ἀναπλασσόμενος. v. 13. μηκέτι εἰς τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος σάρκα δημιουργηθεῖσαν παιδοποιΐαν.

Pag. 20. v. 15. μαργαίνοντας.

Pag. 21. v. 16. μετεωριζόμενον

Pag. 22. v. 18. φράσαι.

Pag. 23. v. 26. δι' ἧς.

Pag. 24. v. 12. πάντων ἀρ.

Pag. 25. v. 17. παρέστησαν.

Pag. 26. v. 7. ὡς φωνὴν τῶν κιθαριζόντων. v. 22. οἱ ἀκολουθοῦντες. v. 20. αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα.

Pag.

pag.27. v. 2. ἀπὸ τῶν ἰχνῶν ἀπαρχή.

pag.28. v.10. ἀναπληρῶται. v.18. ἔτι δοκεῖ. v.23. πεζεῦσθαι τέλος ἐπιχειρῆσαι τῷ λόγῳ; v. 26. περβυτέρους.

pag. 29. v. 10. τῶν ἀπείρων. v.18. διάταγμα τὸ ἐπὶ τῆς παιδείας.

pag. 30. v. 5. ἐπληρώθησαν. v.6. εἰσβάλλοντες. v.23. ἔρι.

pag.31. v.4. εἰς τοὺς αὐλακας. v. 25. θηλυνόμενος. v. 26. ἵνα πάλιν ἀπὸ τῶν.

p.32. v.25. γίνεται.

pag.33. v.6. οὐ τολμηρὸν βούλ. v.19. ἀκαπήλους. v. 26. ἔσεσθαι μαρτύρων:

pag.34. v.6. φυόμενοι. v.9. ἀνάγκη γὰρ (ἐ). v. 12. λιχθεῖν. v.16 ἀνθρώποις.

Pag.35. v.1. ὡς βεβαιοτάτην. v.8. τῆς μεγαλοσυνης. v.10. αὐτί. v.24. ὡ ὑπὸ.

Pag.36. v.18. τόκον: v.27. ἢ ταύτης οὐ τῆς.

Pag.37. v.6. πληροφορηθῆναι γονὴν, μὴ μεταβάντος ἢ ψυχώσαντος τοῦ μυρίου. v.20. δύναται. v.24. ἀξιωτέον.

Pag. 38. v. 9. παραιτούμενον. v.12. μέχρι ἄνθρωπον. v.22. τότε δ' αὖ τινὰ. v.28. δὶς γὰρ καί.

Pag.39. v.4. ἔχειν δὲ ἐκ. v.16. ἀπελεύσεται. v.19. ἔσεσθαι. v.25. ἀποκλάσαντα.

Pag.40. v.6. διαφόρως ἔργα, εἰ ἢ εἰς. v.12. διὸ ὡς αἰτίου μὲν δὴ χρ.

Pag.41. προσηνέχθησαν. v.3. ὡς προσεχεστάτην. v.8. τοῦ δὲ προεσχηματισμένου. v.17. ἐπικαλύμματα. v.18. χωρὶς ἵνα ἢ ὑμᾶς ἀποσπάσας ἄνθρωπον. v.24. ἀ... v.27. θαλάσσας φερόμενος πόρους.

pag.42. v.15. πέποσθε. v.17. περιστεβόμενον. v.21. γεωργικῆς.

pag. 43. v.1. ἅπαξ γῆ. v.5. συλλεγόμενα. v.22. γάμον.

Pag.44. v.3. ἐπ' ἀλλοτρίων. v.7. ἢ ἐκεῖ. v. 9. ψυχωτέον, ἢ τὸ χρῆ. v. 19. αἰτίασθαι. v. 21. τὶς δ' ὑπονόμους. ἢ τὶς θεὸς ἐξεύμενη χυμὸς σηπίας ἄμματι, ἢ μαλακὴν σάρκα ἐκ χροός. ἢ μόνος ὁ ἄριστ.

Pag. 45. v.1. ἑαυτοῦ. v. 6. προσώπου μὴ συναπτόμεσθαι. v.19. τοῦ Χριστοῦ μετοχ. ἢ μεταζωγραφῶν. v.26. χαρᾶς. v. 28. ἐγίνοντο.

Pag.46 v.4. ὡς δὲ ἢ. v.21. ἐν ἢ φιλικοῖς.

Pag.47. v. 1. ἐνεστηκότα σπέρ. v.6. ἐμὲ ἢ μόνος. v.19 οὐκ αἰσθανόμενα. v.23. ὡς πλεῖστα εἰ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν, πολὺ τι ἀπμότερος ὁ βίος αὐτῶν, ὅτι ἦν.

Pag. 48. v 17. συμβαινόντων κατὰ φύσιν ἐκ ... μὲν βίου μὲν σταθ. v.26. τῆς ἐν φυτοῖς γλυκύτητος.

Pag.49 v.9. οὐ γὰρ δὲ τοῦ.

Pag. 50. v.1. ἐπεὶ μὴ πάλιν. v.19. ἐν προσώποις γὰρ Χρ. v.20. ἐκ δεξιῶν. v.25. εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς.

Pag.51. v.1. γενέσθαι ἐδὺν ἐκ πάθων. v.2. τῶν παρθένων ἰσχυρῶν τὸν λόγον v.8. ἐκ πρώτου v.8. μετὰ τὴν Θεοφίλαν. v.22. ἀξιάσεται v.24. ἀναλογικὸς.

Pag.

pag.53.V.1. ἐκ τῶν ἐπιοῦσιν. V.7. καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ. V.19 ἐπεργαζομένη. V.21. καὶ τόκον. V.25. ἄνθρωπος ὕστερος.

pag.54. V.2. εἰς τὸν Χριστόν. V.3, τὸν λόγον ἀναλαμβάνεσθαι ὄντος. V.17. προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ. V.24. ἀποσπάσαι. V.26. παρεμβάλλειν ἑαυτὸν ἀνθρωπον δὶς πρὸς.

pag.55. V.2. τοῦ σχήματος. V.9. τῷ λοιπῷ.

p.56.V.5. ἀνδρειότερον. V.11 κἀκεῖνά μοι. V. 15. ἀπεργαζομένη. V.24. κατὰ μέρος πλεῖον.

pag.57.V.5. θησαυρὸς ἀλλ᾽ ἐπεί. V.13. ἐπισκεψάμενος τὴν γραφήν. V.19. ἐξισωθῆναι.

pag.58.V.2. εὑρεθήσεται. V.13. ἀπηχθάνετο ὁμοιωθῆναι. V.21. ἐπισπάζειν τολμῶν, ὡς ἐμφρων ἀποδειχθέντας.

pag.59.V.15. ἀνθρωποπερισσόμενα.

pag.60.V.1. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο. V.5. ἥρμοσε γὰρ V.11. ἀνθρώπων ἀνθρώπου. V.13. τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον. V.15. πεπληρωμένον καὶ θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ κεχωρημένον. ἵνα γὰρ φανερωθείσας τὸν πρεσβύτατον. V.22. καὶ πρῶτον τῶν ἀνθρώπων ἄνθρω.

pag.61.V.13. Ἱερεμίας παρῄνει. V.21. ἐνώπιον αὐτοῦ πιστεῦσαι. V.23. ἐπὶ εἰπεῖν, καὶ μαρτύρια ἔσται.

pag.62.V.1. καὶ ἀπαγγελλομένη V.2. ὕδωρ καταλαβομένη, καὶ κατεσκεύασται διέλυσε. V.16. τινὰ δεῖ. V.22. περιέστηκότες.

Pag.63.V.14. πέπονθε. V.17. καὶ κυβερνῶν τοῦ πλοῖον. V.19. ἀπὸ ἴβος καὶ τέλος. V.20. κατὰ γένη καὶ φῦλα διηρημένων συμπασαν. V.24. ἐδήμευσε γὰρ ἑαυτὸν καὶ αὐτὸς, ἵνα τὸν Βαπτ.

pag.64.V.6. ἀλλ᾽ ἐπεὶ συμβαίνει. V.12. ὁ Κύριος ἑαυτόν. V.25. γὰρ ἄνθρωπον εἰς τὴν βίβλον ἐγκατάλ. ταύτην καὶ τὸν ἀριθμὸν βαστάζοντος.

pag.65.V.4. καὶ τοὺς ἀπάτας περικλυσθεὶς. V.11. ἥρμοζε γὰρ τὸ μὴ δι᾽. V.23. ἀναπλασθεὶς ἀνέλυσε.

pag.66.V.8. τοῦτο ἀπεργάσασθαι. V.19. γίνεται.

pag.67. V.14. εἰς ὁπότερον αὐτὸν τιθέασι προσκλίθη. V.21. ἄφθαρτος καὶ ἀθάνατος. V.26. τῶν χαρίτων.

Pag.68. V.9. ὥσπερ καὶ Παῦλος ἐδίδαξε λέγων. ὁ γὰρ. V.16. καὶ τὸ ἀποκτεῖνον. V.20. αὐτὸ τὸ ἀθανατίζον. V.22. τὸ ἀθανατιζόμενον.

pag.69.V.5. τὴν ἁρμονίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην. V.15. τύπον αὐτάρκης ὑπῆρχε. γὰρ μετὰ συστάσεων, οὐκ ἀνακαταφρονήτων ἐκ τῆς γρ. ὡς ἀρ. ὁ προστ. οἰκείως εἰς αὐ. αὐ. ἀπὸ τὸν. V.24. μονογενοῦς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο Σοφία γεγονὼς καὶ λόγος. διὰ

pag.70. V.9. ἐκ τῶν ὄντων αὐτοῦ. V.12. συμφορώτερον. ἀποστάσει.

pag.71. V.12. ὑμῖν ἐπὶ καὶ νῦν καὶ ἐπί. V.20. διὰ τούτους ὁ Χριστὸς. V.25. καὶ προσκυνήσασθαι τῇ Ἐκκλησ.

Pag. 72. V. 2. δυνάμεις εἰσί. V. 15. καὶ σάρκα πορνίας. V. 22. προσκυνοῦντες οἱ περιπατοῦντες. V. 25 καὶ μέλος καταλιπεῖν Χριστοῦ. V. 27. συνεξανιστὰς τοῦ ὕπνου κεκοιμημένον. καὶ αὐτοὺς μεταλαβεῖν τοῦ πνεύματος ἀναπλασθείς. τοῦτο γάρ.

pag. 73. V. 19. τὸ ἱερὸς τῶν πιστευόντων Ἐκκλησίαν ὄντως ὀνομαί.

pag. 74. V. 10. ὑποδεξάμενοι, καὶ γάρ. συνεργοῦμεν. V 16. ἀπαρχόμενοι εἰς συστασίαν τῶν μαθημάτων. V. 24. Ἐκκλησία καὶ ὄντως γνησιότητες εἰς ἕτερον τόπον.

pag. 75. V. 4. καὶ τὰ κατὰ τὸν θεόν. V. 26. ἐπ' αὐτοῖς ἐν τόποις.

Pag. 76. V. 2. ὠδίνει ἄχρις οὗ. V. 20. καὶ τὰ ἑξῆς πρός.

pag. 77. V. 5. γυμνὸς περιφέρειαν. V. 8. τῶν ἐνδυνάμεων. V. 2. ἐντυρφέρειν.

pag. 78. V. 9. ἑαυτὸν διδοὺς ὑπέρ. V. 11. καὶ καθαρίσῃ. V. 19 παρέχει λαβεῖν τοῖς κεφαλαίοις καταχρῆσθαι τοῖς τοὺς προσέχοντας περιφέρει πικρογονίας σωμάτων ἐκτρίβεις. V. 27. πικρωθεὶς ὑπομονὴν ἐργάζεται τὸ ἀξ.

pag. 79. V. 2. ἀνθρώποις εἶναι δικαστικοῖς. V. 15. τοῖς αὐτῶν ὁμ. V. 20. ἐλθὼν πρός. V. 24. οὐ πρὸς πάντα εὐφραίνειν.

Pag. 80. V. 1. ἐπίσκεψις μᾶλλον. V. 3. καὶ μὴ ἵνα ἰσχυρότερον ἐπαγγελθῶμεν ἐκεῖ. V. 10. ὅτι οὐκ ἀπολελυμένους. V. 13. περιπατοῦσι, δι' ἃ εἰς τοῦτο περιέχει.

Pag. 81. V. 24. καὶ τοῦ γάμου ὡς μὴ ἀπαθῶς λαμβάνεις.

pag. 82. V. 4. καὶ μονογαμίας ὅτι ἡ συζυγία ἴσως. V. 10. ἐξισχύοντι. V. 15. καλὸν αὐτοῖς, ἐὰν ὅπως μένουσιν. V. 18. πρὸ γαμῆσαι, ἤ.

pag. 83. V 5. εἰ δὲ τοῦτο διά. V. 21. ἀπογεύσασθαι.

pag. 84. V. 2. σήμερον διαίτης ἐπιμελ. V. 7. συγγνώμην νέμοντες. V. 17. πάντας ὑγιεῖς εἶναι καὶ σώφρονας. V. 21. ἵνα μὴ προσβάντες πάντη λυμανθῶσιν εἰς ἔργον. V. 24. καὶ τῶν παιδευόντων μελῶν. V. 26. ἐθνῶν ἁμαρτημάτων. V. 28. τοῦ συμφέροντος.

pag. 85. V. 3. κοινωνίας ἀνδρῶν. V. 17. desunt. νόμιζε οἶμαι τοῦτο, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ οὕτως εἶναι.

pag. 86. V. 1. εἰς ἁγιασμὸν φερομένων. V. 16. ἐξ αὐθεντίας αὐτό. V. 27. ἀλλ' οὐ κατὰ χάριν. V. 8. ἐπειδήπερ ταῦτα οὕτως φρονεῖν. V. 10. δόξαν κατὰ βίαν ἐπιτρέπειν ὑμῶν εἰς τοῦτο. V. 13. ὅπως δεῖ καὶ ταύτην φίλον ὑμῖν μᾶλλον πρέπειν ἀποσυναπτόμενος ἀδυνάτως βαστάζειν καὶ οὐ λυσιτελεῖν ἡγοῦμαι κρατεῖν ὑμᾶς τῶν τῆς σαρκὸς ἐρεθισμῶν μὴ παραχωρήσας διὰ τὸ γαμηθῆναι τοῖς ἑαυτῶν σκεύεσιν εἰς ἀκαθαρσίαν. ἐπιφέρει γοῦν. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι.

pag. 88. V. 2. περισπώμενος. V. 4. τὸν λόγον ἰσχύει ἐπὶ κρατουμένων.

Pag. 88. V. 1. ἀρέσκειν τῷ Θεῷ. V. 3. παραίνεσιν τοῦ Παύλου. V. 11. τὸ ὑμῶν αὐτῶν V. 12. ὑμῖν ἐπιβάλλω. V. 15. διαδόσεως

τοῦ Θεοῦ.

Pag.90.V.3. τὸ γὰρ παράδοξ ἴσασι. V.7. ὀφείλει γενέσθαι. V. 11. προσηκόντων. V. 12. ἐπὶ τῶν ἐλεημένων μὲν. V.16. ὑποκειμένων. V.17. τὴν πρὸς τοὺς αὐτοὺς. V.20. δυναμένων. τὸν μέντοι αὐτοκρατορικῷ καὶ αὐθαιρέτῳ κρίνοντα προσθέσθαι τηρεῖν τὴν ἑαυτῆς σάρκα παρθένον, καὶ μὴ ἔχοντα ἀνάγκην, ὅπερ ἐστὶ πάθος.

Pag.91.V.16. νομικῶς, καλῶς καὶ μὴ. V.18. καὶ ἀεὶ μὲν τούτων.

Pag.92.V.1. πάσης. V.8. προκειμένων ἀφίκετο μακρότατον αὖ. V.14. μνημονεύοντες.

Pag.93.V.15. μηχανὴ τοῦ οὐκ ἄν. V.17. εἰ δὲ μυρίαι μὲν λόγων ὁρμαὶ καὶ διέξοδοι πολ. καὶ πολυτρ. ἐμφανίζοντες ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, τίς ἡ ὑπερ. V.24 οὐκ αὐταρκέστερος γὰρ ὅτῳ μέτεστι χάριτος, ἐὰν τὰ καλὰ μὴ κοσμῇ λόγοις εὐχαριστηρίοις. διὸ φέρε καὶ ἡμεῖς ἀπομετρήσωμεν τῶν χρισμάτων τὸ [illegible].

Pag.94.V.14. ἀκριβῶς ἐκδέδειγμαι. V.19. καὶ τῆς πρὸς Θεὸν καταλλαγῆς οὐδὲν ἧττον αἴτιον ἄλλο γέγονε. V.26. διανοοῦμαι.

Pag.95.V.17. αἱ δὲ συνεχεῖς πάχνεσι κουφαὶ καὶ δυσπαθεῖς ἰσφ. κωδιρνῶν ἀπαλλαγῆναι.

Pag.96.V.5. τῆς ἀληθείας ὁρμῆς. V.7. αὐτῆς ἄξιον παραδέχεσθαι κατὰ φύσιν ἔχοντος. ἔδει ὁ Θεός. V.13. ἐξ οὐρανῶν. V.15. τὴν ἀδελφὴν, ὅπως ἐξ αὐτῆς ἀποδείξαντες. V.19. γαλήνειος ἔχειν ὀρμαθόντες. V.21. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μαρτυρεῖ. καὶ τοῦτο γὰρ. V.24. φέρεται ψαλμοῦ.

Pag.97.V.9. τὸν Φαραὼ φησί. V.13. ἀφθόνως ἐκάλει, ἔστι. V.25. καὶ ἀναίσθητα.

Pag.98.V.17. ἐξάψασαι τοῦ ξύλου. V.23. τάσσεις καὶ συγχύσεις.

Pag.99.V.3. ἀφορμώντων ἀεὶ. V.8. ὑπορρηχθέντα. V.11. τὰ ὄργανα. V.17. πάθη, πᾶν δὲ εἰς ὀχείας ἀναζῇ καὶ ἐρεθίζει κατασείειν. V.24. τὴν ἐπὶ παιδοποιΐαν φοράν.

Pag.100. V 8. ἐγκεχαρισμένος. V.11. ἀρδεύηται. V.21. διώνυμοί τε. εἰσὶν οἷ. V.29. ἀφ' ἧς ἀνακρεμῶντες.

Pag.101.V.14. τοῖς ὀρεγομένοις. V.15. καθὼς ὁ Ψαλμὸς ὑμνῆσαι τὴν Σιών.

Pag.102.V.1. τοῦ Κυρίου. V.4. εἶναι καὶ ὑποκείμενον ὑπὸ τούτων. V.8 πρὸς ὀλίγον τὸ θέλημα τῶν πνευμάτων τελοῦντες τῆς πονηρ. V.28. ἐπιμεμορφωμένους.

Pag.103.V.6. ἀρνούμενοι. V.7. τὴν ὁδὸν ἐπὶ τῆς ἀποστασίας, ὧν περιλαβὼν ὁ λόγος. V.17. οἱ αἰχμαλωτισταὶ οἱ V.27. ἀμυγεῖς καὶ ἀλαβεῖς τῆς.

Pag.104.V.14. ἄνευ διαφθείρουσι τὸν οὐρανὸν, διψῶσι. V.18. αὐτῶν ὁ Θεὸς τὰ φρονήματα μεθ' ὁρκωμοσίας ἀχωρίστως, ἐπαγγέλλεται. V.22. προσαναπαύσων καὶ περιχαρισθεὶς, λέγει γὰρ ὅτι, ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου Ἱερουσ.

Pag.105.V.12. αὐδὴ παρθένον

θέντεν ὕδωρ.

Pag. 106. v. 2. κατὰ τὴν Γυδαίαν v. 5. ὑπερτοπόλεως ἀληθῶς ἐκείνης καὶ μακαρείας. v. 12. τιθέντων ὀπτασιῶς. v. 13 εἰς καθαρὸν οἶκον. v. 23. μὴ ἐπιλανθάνεσθαι.

Pag. 107. v. 6. συμβουλευτικῇ συνδύσαι ζῶντι καὶ συνοφίγ. v. 9. ἡ πρὸς Θεόν. v. 11. ὑμῖν ὁ στρατηγὸς ἡμῶν. v. 25. πίπτειν καὶ διὰ παντὸς ἀσκεῖν. v. 27. αὕτη σε πάρ.

Pag. 108. v. 1. ἀρκέσθωσαν. v. 22. σὲ καὶ τὰ νῦν.

Pag. 109. v. 4. ὑπὸ τῶν τῶν ἠθημένων. v. 15. Μωϋσῆ. v. 18. ὅς ἂν μεγάλως. v. 22. προσκοπούσῃ. v. 23. ἕτερος ἀνάθημα τίω.

Pag. 110. v. 4. ἀναξιὲς τοῦ Θεοῦ ὁλοτελῶς. v. 8. τὴν κατὰ τὸ πνεῦμα διάνοιαν. v. 14. οὐκ ἀνέχεται Θεοῦ. v. 15. τέλειον πάντα ἀναθεῖναί καὶ τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ τῆς σαρκὸς, πῶς ἄρτιος ἦν καὶ μὴ ἐλλείπων. ταύτῃ γὰρ δεῖ. v. 20. λάβε μοι δάμαλιν.

Pag. 111. v. 1. προσένεγκέ μοι. v. 2. καὶ φύλαττον ἄζυμα. v. 21. ἐπιτηρουμένας.

Pag. 112. v. 1. τῶν γεραιτέρων. v. 6. παρακελεύεται Ἰησοῦς Χριστός.

Pag. 113. v. 5. καὶ τὴν περιστολὴν, ἵνα καὶ τὴν πρώτην. v. 10. ἐποίμαινε καταμαθεῖν v. 13. καὶ τὴν δευτέραν βρώσεως καὶ τὴν πρώτην. v. 18. ἄρχεται βασανίζεσθαι. v. 23. εἰς τάχος.

Pag. 114. v. 13. ἐν τῇ πρώτῃ λίαν. v. 24. ζυγὸν ἐν μέσῳ ἐστί.

Pag. 115. v. 3. τῇ ἐνίᾳ προσοχῇ. v. 8. εἰς τὸ χεῖρον καθέλκοντος. v. 18. οὐκ εἰς ἕτερα ἐπιβλέψαι, ἀλλὰ διεξάξει. ὑμεῖς δὲ ἀναπαῦσαι καὶ τελ. ἑαυ. τοῦ Θεοῦ.

Pag. 116. εἴρηκας καὶ συγκεκομμένως. v. 11. ἐπὶ πλεῖον ἐγὼ διηγούμενος ἀποφαίνω. v. 16. ἀνάκειμαι καὶ προσφανῶς τοῦ Κυρ.

Pag. 117. v. 4. σώματι ἁγιάζεται. v. 27. τὸν νοῦν τοῦ πνεύματος.

Pag. 118. v. 4 ξυλὴν ἀναχάριτον μόνος. v. 10. γραμματεῦσιν. ἐγνώσθη γὰρ αὐτοῖς δὲ καὶ αὐάκ. v. 14. δόγματα τὰ προτοῦντων.

Pag. 119. v. 13. ἀκοὰς Κυρίου, ἵνα ἀποσείσωμαι τάς. v. 14. θεάσαι παρερχομένην. v. 19. ἵνα διαγνῶ.

Pag. 120. v. 6 τῶν σοφιστέρων ἐξήρτηται. v. 11. ἀπήχθησαν προσῶπον, καὶ αἰσχυρὸν εἶναι v. 18. αὐτὴ, ἡ γυνὴ v. 20. ἀφαγνισθῆναι Κυρίῳ. v. 27. καὶ σταφίδας οὐ φάγεται.

Pag. 121. v. 8. μάθῃς αὐτό. v. 12. ἀντέλαμβάνεσθαι.

Pag. 123. v. 5. καὶ ἔχοντι τὴν γλῶσσαν λύθρῳ συγγενῆ. v. 11. οὕτως γὰρ οὐκ ἐξίσταται. v. 13. ὥσπερ ἀπὸ ζάλης. οὕτως οὐ μαθ. τ. ἀπὸ ὄν. καὶ περιφρονεῖ ὡς ἀπὸ λύσσης. v. 28. μήποτε βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι κραιπάλῃ.

Pag. 124. v. 17. σκανδαλίζεσθαι ἤ. v. 24. ἔχετε τῆς ψυχῆς.

Pag. 125. v. 18. ἀπὸ τ. σολ-

λογμένη καὶ μωρ. ἅπερ δηνῦσι καὶ.

Pag. 126. v. 10. ἰδιοπρεία τὸ μὴ μόνον ἐμ. ἐφιλ. ἐκ τῶν ὄντ. τ. αὐθ. ἐξαιρημένην περὶ τὰς ὑδυπαθείας, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτ.

Pag. 127. v. 1. εἰς τὰ ὁλοκαυτώματα τῷ αὐτοκομίζοντι ἀφ. v. 8. ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ. v. 23. καὶ σπονδὴν ἢ εὐσεβ.

Pag. 128. v. 5. ἐπισκεψώμεθα ἀκριβῶς τὴν ἀ. v. 17. οὐρανὸν οἰκοδομῶς. v. 25. ὡς πέφυκεν. v. 24. ἀληθὴς, ὁ μιαρὲ.

pag. 129. v. 19. φέρομεν αναίδην ἀκτῖνας. v. 19. μάρτυς ἐπιδώσομεν. v. 25. σύμβολον τῆς Ἐκκλησίας.

pag. 130. v. 8. καὶ τὸ μὲν πεπιχαλκωμένον ἅπαξ τὴν γερουσίαν, τὸ περίβολον, v. 16. θυσίαν πλούμενα κωλύω. v. 25. σώματα κατεσφαλισμένα.

pag. 131. v. 11. τοῦ λόγου καὶ ἔνδον. v. 14. πλησιαίτερον καὶ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ἀχ. v. 20. ἐπιλύνει τὰ θυμιάματα ἐν ταῖς φι. v. 24. ἐστι φράσεις. v. 26. κατὰ δύναμιν, ὦ Ἀρετὴ.

pag. 132. v. 15. καὶ τῆς τοῦ καλῶς εἰπεῖν, ὦ Ἀρετὴ, ὑπο.

pag. 133. v. 1. ἡ συνάπτεται καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἐπὶ τέχνην ἐντ. v. 23. τοιαῦτα διαφέρουσι.

pag. 134. v. 2. καὶ ἁγνεύειν. v. 8. πάντα ἐλέγχει, καὶ κτίζει καὶ μετασκευάζει. v. 16. ἐφ' ἣν ἀνυπέρβλητον ἔχει. v. 21. αὐτῆς ἄγειν.

pag. 135. v. 9. τὸ λογικὸν ἡμῶν. v. 19. ὅπως αὐτὸ ἔσται.

pag. 136. v. 13. αυτὸ ἐφ' ἑαυτῷ μένον. v. 20. τὸ φῶς λαμπρότης τῆς ἁγ. v. 24. εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν πεπιστευκυίας ἀριθμεῖσθαι βούλεται ψυχὰς τῶν ἀγίων τὴν ἀπόδ.

pag. 137. v. 6. οὐδὲ περιεκαθέσαντο. v. 11. ἀγνίσαι παῖδας διά. v. 13. ἐπιτηρηχομένας. v. 14. παῖς τὰ εἰς τὸ πληρωθῆναι συντηροῦντα τὸν ἱερ. v. 27. ὁμοιωθῆς τὴν.

pag. 138. v. 2. λαμπάδας αὐτῶν καὶ ἐξῆλ. ἀπαντῆσαι τῷ νυμφίῳ, σημαίνειν βούλεται τὴν αὐτὴν ὁδὸν τοῦ ἐπιτηδεύματος ἐπαινουμένης διὰ τὴν ἔμφασιν τοῦ ἰσοχεῖς ἐστιν.

pag. 139. v. 6. φύεσθαι καθίσω. v. 8. ἀγνίσασθαι δίκαιον. v. 13. σύμβολον ἀποκλεισθῆναι.

pag. 140. v. 4. πίστει προσαγορεύονται. v. 9. οἷα λαμπάδα τὴν v. 11. ἡμῶν ὡς ἀληθῶς. v. 20. αὐτὸς ἐπιδείξειν εἰπὼν. v. 24. σκευώματα φράσεις, εἰς ἃ ἐβούλετο τυχόντας ἀναρτῆσαι τὴν ὀξυκίνητον τῆς διδασκαλίας.

pag. 141. v. 15. τοῦτον ἔλαιον ἄρα πρεσβύτερον αὐτοῦ λέγει.

pag. 142. v. 20. ἀλλ' ἣν φανερὸς. v. 26. αὐτῶν ἐνσωματιζομένων.

pag. 143. v. 4. ἐπαλλήλοις διαδοχαῖς. v. 16. καὶ ἡμῖν αἱ λαμπάδες. v. 20. καὶ ἡ κοίμησις τῆς δίκης. v. 27. ἡ γεγενημένη.

pag. 144. v. 9. ἐχάδονται εἰς τὴν ἀτ. v. 20. καλλώπισμα καὶ ἐν

φανῇ

φανῇ. V.28 ἔπειτα καὶ ἡμεῖς.

pag.145.V.7. τεσσάρας ἀπαντήματα. V.16. ταῦτα τῶν ὑμετέρων.

pa.146. τὸ καινὸν μετὰ τῆς ὁμ. V.11. τὴν καινὴν χάριν. V.16. λόγος ἠχεῖ. τοῦτο καὶ ὕδωρ. ἐν τῇ αὐτῇ τῶν ἑκατὸν, καὶ τεσσαράκοντα.

pag. 147. V.4. τὰ ἀνδραγαθοῦντα. V.6. τὰ ξένα ἴδε. V.9. καὶ τόνδε τὸν φυτείας πλεκτόν.

pag. 148. V.2. ἀναμφισβητήτως πεπιστευκυῖαν τῇ πολυποικίλῳ. V.5. ὅτι βέλτιον. V.13. εἰαρμόζουσαν. V.20. πνεῦμα ἅγιον. V.24. λιγυρὸν ὕμνον V.25. ἐπαρκέσει.

pag.149. V.4. ἀληθὴς ὄντως ἐστι. V.7. τῶν ἐπιγινομένων κρείττω παρέχει.

pag.150.V.4. τὸ ἑαυτῷ παρὰ χριστ. μαρ. καὶ διὰ τῆς ἁγν. V.14. ἀξιόχρεων μάρτυρα. V.15. ᾄσμασι παρίστησι V.17. ἵνα αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὰς.

pag.151. V.9. ἀδελφή μου, λέγει. V.13. τοῦ τραχήλου. V.23. νύμφη μου

pag.152.V.13. φύε τὰ ἀρώματα.

pag.135. V.11. παράδειγμα. V.13. δύναμιν παντί πη. V.16. σώματος. ἀλλ' οὐχί. V.18. διάνοιαν μόνον.

pag.154. V.2. καλεῖται τὰ V.18. τῆς ἀγάπης ὀλίγα σεμνότητι τῶν τῇδε προσφερόμενα ποικιλμάτων, ἃ φύσει διχῶς πρὸς ἄλλο ὑπάλλαξε συναρμόζεσθαι.

pag.155.V.4. διονεῖ τοῦ ὥσπερ V.5. καθίστησιν ἄγγελον ἀπέλαβε. V.12. ἀποκρύπτεται τὸν ἥλ.

pag.156.V.5. ἀλλ' ὕστερον ἐν βασιλείᾳ. V.19. μέχρι χρόνου. V.23. ἔπλησαν τοῦ βίου, μὴ ἀποδειλιάσασαι τὸν ἀγῶνα τόν. V.25. ἀληθῶς διαθλήσασαι. V.29. καὶ τοῖς ἄλλοις.

pag.157.V.6. ταύτας μόνον ἐκ. V.19. ἐκλεκτὴ τῇ τεκούσῃ αὐτήν. ἴδοσαν αὐτήν. V.22. desunt. Βασίλισσαι καί γε παλλακαὶ αἰνέσουσιν αὐτήν.

pag.158.V.1. μία ἐκλεκτή. V.2. ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ V.6. ἢ ὡς εὑρίσκω. V.9. κατὰ ἀνάγκην αὐτῶν.

pag.159. V.7. συντετμημένος ἀληθῶς. V.19. ἀπέβλεψαν βίβλους, ἢ Δαυὶδ, ἢ Σολομῶντος. V.24. ἑαυτῶν ἔχοντα.

pag.160.V.4. φανερῶς αὐτὰς εἶναι καθάπερ δὴ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰσηγάγετο. V.11. ἀποδείκνυται. V.15. ἐστιν μηδὲ ἀριθμ. V.21. οἶμαι δεῖν ἀπὸ τοῦ. V.27. κεκλῆσθαι τοῦ Θεοῦ.

pag.161.V.6. ὄντι ὡς ἂν εἴη. V.15. ἐντεῦθεν δὲ. V.24. Βασιλίσσας εἶπε. V.29. ἀγγέλοις συνομιλήσαντες.

pag.162. V.6. ὥσπερ ὁ Ἐνὼς. V.8 desunt, ὥσπερ ὁ Νῶε. V.13. τῆς βασιλείας καταξιωθέντες ὥσπερ.

pag.163.V.5. ἐκάλεσεν ἐπιχώριοι. V.7. τὸν βίον καθ' ἣν ὁ τῆς παιδικῆς ἡλικίας χαρὰ καὶ γνῶσις.

V.13. ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. V.19.

τῆς

v.28. τῆς περιεξάσ. ὀγδοάδος.

pag.164.v.4 τὰ ἐπὶ τοῖς χρήσθαι, v.16. συμπιεσμένη.

pag.165. v.22. δεῖξις ἱερέως, v.27. ἀμόλυντον εἶναι τὸ.

pag.166. v.4. ἐξηγησάσκεσθαι ἵνα, v.7. αὐτὴν ἴσην πρέπει. v.11. ἐπισημειούμενον. ὥσπερ ὡς, v.26. ἐνοικοῦσιν;

pag.167.v.16 ἐστὶν ἐν ἐπιπέδῳ. v.19. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ. v.29. κατὰ τὸν ἄνθρωπον.

pag.168.v.8. νῦν ἐπισκεπτέον, v.10. παρθένοι αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς, v.21. διατραπεῖσα προσαίρεται, v.28. ὥσπερ γὰρ ἐπ.

pag.169.v.1. καὶ περιπόθητον καὶ, v.5. ἀποστερηθῆναι περὶ τὸν χρόνον, v.9. κεχαρισμένον,

pag.170 v.1. ἀποδεξάμενος, v.20. ἀπ' αὐτῆς ἀρξάμενα.

pag.171.v.10. τὰς ἀφθάρτους πολιτείας.

pag.172. v.28. πρὸς ἑαυτὸν ταύτην ἔχ..

pag.173. v.17. λυπήσαντες, v.18. καὶ κῦροι, v.28. ἰδοῦσα μ... ἃ μή.

pag.174. v.3. διὰ τοῦτο μικρὰ ἡγοῦνται τὰ ἐνταῦθα, v.6. πλοῦτον, καὶ δόξαν, καὶ γῆν, καὶ γάμους, καὶ τέκνα, v.8. ποιοῦνται ἀλλὰ καὶ εἴ τις αὐτῶν διαρρεῖ, v.21. τῶν ἄστρων ἐν τοῖς, v.26. φέρειν εἰς οὐρανὸν, εἶχεν.

pag.175. v.9. στερῆσαι πρὸς αὐτὴν, v.12. λόγος ἔχει τοῖς παρ. v.21. τῆς ἐνδιμένοις τοῖς. v.23. ἐνταῦθα δὲ ἰσχὺν, v.25. καὶ ἐκλάμπει.

pag.176.v.1. καὶ αὐτὴν φρόνησιν. ἀλ. v.3. καὶ σωφροσύνην, καὶ τὰ, v.18. συνιστᾶσι, ὅτι μὴ v.14. μόνον καὶ ἤδη, καὶ αὐτά, v.22 διασαφεῖ τις μέγεθος, ἢ σχῆμα. v.23. βλέπονται. v.26. εἶναι ἀγάπης, εἶναι συνέσεως, ὥσπερ.

pag.177.v.4. ῥοιᾶς ἢ μῆλον, v.6. ἰσθίεσθαι τοὺς καρποὺς, v.10. ἐξέτασε τοὺς δρεπομένους καρποὺς ἐκείνους, v.15 ἀπαγορεύεται, v.24. τυγχάνειν ἐνδίκως ἔν τινι.

pag.178.v.4. καπηλεύων λέγει, v.6. ἰσχὺς τοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία, v.10. εὗρε τόπον αὐτῆς, ἢ τίς εἰσῆλθε. v.12. εἰς θησαυροὺς αὐτῆς, v.15. ἀποκρίνεσθαι λόγους, v.19. ταύτην αὐτοῖς ὁ Θεὸς αἰτεῖ, γάργα καὶ βλέμμα τῶν, v.22. ἀεὶ δὲ χρυσίον.

pag.179.v.11. ἀφθαρσίας ἀγνείας, αἰσχροῖς τὴν σάρκα πρὸς ἐψ. v.22. κρατεῖσθαι ἐπισυμβαίνει ἡμῖν.

pag.180.v.2. ἐπίστις παντὶ καὶ ἀποβιώσαι τὸ φῶς αὐτῆς τὸ φρόνημα τοῦ πν, Ibid. ὥσπερ γὰρ ὅταν ἡ σελήνη, v.22. μὴ ἐκλάμπει.

pag.181.v.1. ἄρρενα παρθένοι, v.15. ἀπέχειν δεῖ.

pag.182.v.1. πεῖσον μᾶλλον τῶν ἀσ., v.4. μιλλύσης ἐκείνων, v.6. αὐτῆς καταπίνη, v.9. ἔθνη ἀβδόμαδα, v.15. ἡτοιμασμένον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ, v.19. ἐξάκοντα. τὰ μὲν οὖν, v.27. πεσόντας τὸ κελεῦ.

pag.183 v.1. καὶ σφᾶς τὸ v.16. αὐτὴ κυρίως δεῖ.

pag.184. v.1. περισσευμένη.

v.3.

v.3. καὶ ἐρχομένου Ἱερουσαλὴμ ἥκει, v.14. Βασιλεῖς τῷ φωτί σου. v.16. κύκλῳ τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, v.22. ὡς τὰ τέκνα πάντα σοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν πάντων πρὸς αὐτὴν ἥξει καταβαίνοντα ἐν αὐτῇ δεχομένη τὸ φῶς.

pag.185. v.6. κόσμῳ ἢ ἡμῶν τίμιον τὴν, v.10. διὸ καὶ αὐτὴν, v.29. τοῦτο ἐκείνη ἄστρα.

pag.186. ὅποια ταῦτα τὰ ἐν τῷ ὁρατῷ καί. v.7. καὶ ἀπεικονίσματα, v.8. βεβαιοῦν ὅτι σελήνης.

pag.187. v.3. καὶ τοὺς προσφυγόντας, v.15. τούτῳ γὰρ καὶ σελήνη.

pag.188. v.1. εἰς αὖ ἡ αὐτὴ καὶ τὸ φῶς ρ. v.4. χαλεπὸν διαφέρειν, v.11. ἄρσενα τὴν Ἐκκλησίαν, v.15. τελεσφόρους ὠδῖνας, v.18. ἀλλ' ἐδεῖ σοι πάρεστι.

pag.199. v.11. τρέχοντα τῇ σαρκὶ, v.22. ἤκουσε τοῦτο, v.24. εἰ ὤδινε γῆ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ εἰ ἐγεννήθη ἔθνος.

pag.190. καὶ ἔτεκεν ἄρσενα. ἵνα, v.15. ἐξηγούμενα τὰ προειρημένα, v.19. ἄρσενα ταύτῃ γενναῖον, v.24. τοῦ Χριστοῦ προσλαμβάνουσιν, v.28. ἐν αὐτοῖς γινωμένης κατὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν.

pag.191. v.24. βεβαιοῖ δὲ καὶ ταῦτα Παῦλος.

pag.192. v.4. πατρία ἐν οὐρανοῖς, v.7. πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, δυνάμει κρατουμένῃ. v.23. ἁγνισμὸν ἢ κοινὰ κατὰ τοῦ.

pag.193. v.1. ἀπεφήνατο καὶ ἐγέρσεως· εἰ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ ἦν, καὶ οὐ καί. v.6. αὖ ὑπάρξαντα, v.12. εἰ τοῖς χρόνοις ἰδοὺ ἦλθε καὶ τῷ κόσμῳ γενέσθαι. v.19. συλλογισμοῖς, v.24. εἰ δὲ ἀμφότερον.

pag.194. v.5. διὸ προσηκόντως, v.20. εἰ δὲ ἡ δύσκολον.

pag.195. v.10. desunt, ἄνω πρὸς ὕψος ἁρπαζομένων τῶν ἀναγεννωμένων πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. ὃ δή ἐστιν.

pag.196. v.4. ἀπείρας γὰρ συστήσεις, ἀμυδρούς. v.17. τῶν προγόνων ἔσω.

pag.197. v.5. deest. πεφυκέναι v.11. Ἐλχεσαῖον, v.19. ἀπὸ τοῦ θηρὸς, v.22. ἀποδεδώκαμεν, v.23. εἰς τὴν ἔλθουσα τρέφηται τὰς χιλίας, v.26. ἡ καλουμένη ἔρημος ἀληθῶς.

pag.198. v.6. πλήρωμα σοφίας, v.8. ζωὴν. αὐτὸ δὴ τὸ τό ἐστι τῆς ἀρε. v.15. πεπλήρωται δόξαν ἀθανάτου ζωῆς βλάστας.

pag.199. v.4. ἡ τοῦ πατρός ἐστ. v.15. ὀπισθίμης καταισχύνεται.

pag.200. ἀριθμὸς ἐκ τῶν ἰδίων v.17. οἷον τὰ ἓξ εἰς τὸ ἴσον μέρος ἕξ, v.22. πληροῦνται, v.24. εἶτα τὸν εἰς τρία, v.27. εἶτα τὸν εἰς ἕξ.

Pag.202. v.15. ἐν ἑαυτῷ συγκριθεὶς, v.26. πάλαι συνεχόμενον τοῦ ἀριθμοῦ.

pag.203. v.3 τὸν οὐρανὸν, v.18. τὰ πάρεργα σκοπῶμεν, v.21. ἐλθοῦσαν ταύτην, v.28. ὁ λόγος ἴσον νικήσαντα τὸν ὄφιν καὶ τῆς πλανωμένης.

pag.205. v.13. καταπέπεικε πατρὸς τετράδα. τρίτας Χριστὸς ἄναξ πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν, v.23. γυμνὰ ἕνα, v.26. μηδὲ ὑπεναντίον τὸ εὐτελὸν, ἐφ' οἷς ἔχετε κλεῖς ἐὰν ἀφίλησα.

ΤΕΛΟΣ.

pag.206. v.5. τοὺς ἐπ' αὐτοῦ στεφάνους, v.14. τοὺς ὅπλα μεγάλους, v.23. τὸν στέφανον ἀναιρεῖσθαι τοῦ.

pag.207. v.21. τὴν πρυτανείαν, ὥστε τοὺς ἀκρατεῖς ταύτῃ, v.26. ἀλλὰ τούτοις ἀδελφά, v.28. ὁπόσα ἐξεχύθη,

pag.208. v.3. ὑμεῖς συμμαχήσαντες Χριστοῦ, v.18. ἄγροικος ἀλλ' ὡς μακάριος ἴσω καὶ ἀγαθός.

pag.210. v.16. κατειληφότων v.18. κατὰ τοὺς Αἰγυπτιακοὺς ἐπιστάσεις.

pag.211. v.7. περιγράφεσθαι, v.9. περιφερείᾳ συνίσταται. ὁ δὲ κύκλος ἐστὶ δεκτικός. ἀδύνατον δὲ χωρὶς σημείου κατὰ γραφὴν ἀγαγεῖν κύκλον. κύκλον γὰρ ἰσοῦσθαι δυνατὸν ἄνευ σημείου. πῶς οὖν περὶ πάντων ἡ γῆ φησι συνέστηκε. καὶ τὸ κατ' αὐτὴν χάος καὶ βάθος. εἰς χάος γὰρ &c. Ita legunt Leontius Presbyter, & Ioannes rerum sacrar. lib.2. v.23. ἐγχυθείς.

pag.212. v.9. οὐρανοῖς, v.9. ὕδατα αἰωροῦνται, v.12. σχήμασι καὶ τὸν οὐρανόν.

pag.213. v.1. αὐτοῖς ἐρρέθη, v.7. ὑπάρχων ὁ πᾶς.

pag.214. v.5. ἀπεργάζεται.

pag.215. v.4. ἀπὸ τῶν τῆς Ἥρας v.9. Διοσκόροιν, v.12. ἱερῶν καταπρησθέντων, v.21. σκοπεῖσθαι.

pag.216. v.8. Αἰγύπτιος, v.10. ἱερὸν, v.13. ἐξ ὧν ἐθεσπίσθη, v.15. τοὺς πολλοὺς, v.20. καὶ μάταιος ἡ τούτων σύστασις, v.23. διαφοράν.

pag.217. v.18. ἀλλ' ἴσως, v.22. διαγνώσεως.

pag.218. v.2. καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γεγονότα, v.27. εἴργει τῆς ἐκείνων.

pag.219. v.7. ἀντινόμως κακίας ἐστὶ καὶ ἀναιτίου, v.14. τῶν πεπηγμένων. alius τῶν πεπηδημένων.

pag.220. v.3. οἱ διοριζόμενοι μὴ εἶναι, v.15. ἐμμελῶς αὐτοῖς, v.27. πᾶσι βλάβης.

pag.221. v.9. κρείσσονός εἰσι v.13. συγγενὲς δὲ αὐτοῦ, v.14. ἐναντία, v.17. ἐκ τὸ ὠφελοῦν πάντας ἐστὶν ἀγαθόν, v.20. φίλοις, v.22. ἐστί. τὸ δὲ ἐναντίον τοῦ ἀγαθοῦ.

pag.222. v.2. desunt. καὶ ἐκ ἀκολασίας φύσει κακόν, v.9. ἐστὶ τῶν ἀκρατῶν, v.11. χαίρει δὲ ὁ Θεός.

pag.223. v.6. καὶ ἀνδρῶν, v.8. ἢ τῶν ἀνδρῶν, v.12. καὶ οἱ τῆς χείρονος, v.20. τῷ ἀγαθῷ τὸ κακὸν ἐναντ. τοῦτο δὲ ἐναντ. τῷ δικαίῳ.

pag.224. v.5. ὁ Θεὸς οὐ χαίρει, v.6. ὡς συνίστασιν, v.20. μοιχεύσαι. alius. μοιχεῦσαι, v.22. ἐναντίος.

pag.225. v.4. deest. γεγένασιν, v.5. οἱ νομοθέται. τὸ ἀπό.

pag.226. v.18. τῶν ὁμοτρόπων, v.25. συγγεγενημένην, desunt, φάσκειν δὲ τὴν κακίαν, καὶ ἐξ ἀπαιδευσίας φυομένην.

pag.227. v.5. φύσεις ποιεῖ, τὸ χρῆ, v.9. τὸ κακὸς μὴ, v.12. νόμοις ἐπανορθοῦσθαι, v.22. ἐκ κρείττονι.

pag.228. v.7. κατὰ φύσιν πα-

φύ-

φθονοῦσι πρεσβείαις ταγαῖς, v. 13: μεταχαλκεύωσι.

pag. 229. v. 7. ὡς ἀπαιτοῦσιν: v. 10. διδάξαντες, v. 11: ἡμμερῶν καλῶν. alias ἡμμερῶν καλῶν, v. 16. τὰ ἀναγκαιότερα καὶ χρησιμώτερα, v. 18. συγκατάθεσιν, v. 20. καὶ πρόδηλον πᾶσι καὶ ἐξ ὀλίγων, v. 23. ὥστε διορᾷν καὶ ἐπαισθάνεσθαι τῶν πλ. v. 25. παιδίον.

pag. 230. ἔστιν καὶ δύο βλάβαι ὀνομαστεὶ τὸ μὲν ἀρετῆς, τὸ δὲ κακίας v. 13: τὰ βέλτιστα, v. 18: τοὺς τῆς ἀδικίας, v. 24. ἀναλίσκουσι χρόνους, ὑδὲν ἦ.

pag. 231. v. 15. φανταζομένης v. 25. κατορθωμάτων, v. 26. αὐτῆς καὶ λέγειν.

pag. 132. v. 6. τοῖς μεγάλοις, v. 9. τὴν σπουδὴν ποιουμένη, v. 16: ὑμᾶς, v. 19. ἐξαγγεῖλαι μοι δεῖ σπεῦδε, v. 22. Δομίτιος..

pag. 234. v. 2. ἐν τῇ Λαϊκῇ

pag. 238. v. 15. ὑμῖν.

pag. 243. v. 24. ἐκόσμησε με.

pag. 248. v. 8. ὀξυδερκεῖς

pag. 255. v. 2. φημὶ δεῖν.

pa. 271. v. 18. χρηματίζειν. καλλωπισμοῖς.

pag. 272.. v. 5. ἀνθρώπων.

pag. 280. v. 8. deest ἐξετάζων:

pag. 282. v. 2. κνισμῶδη:

pag. 283. v. 23. διαγωνιζομένους

pag. 287. v. 7. πενθάλειαι.

pag. 288. v. 3. οὐράνιον πρὸ τοῦ.

pag. 295. v. 16. φράζειν ἐμοὶ.

pag. 301. v. 12. μὴ διοχλουμένης.